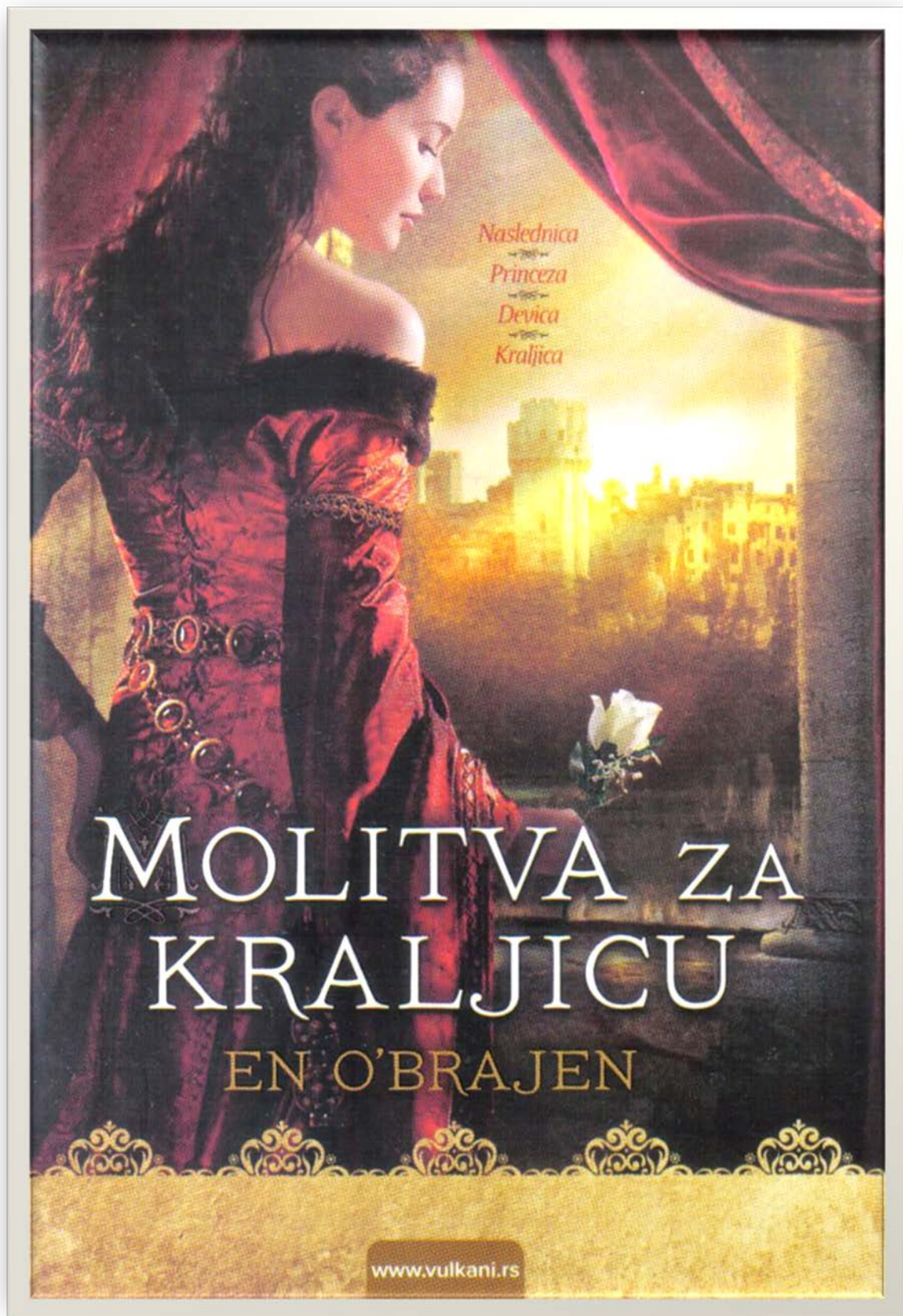

-Mighty-

-BU&CW-

En O'Brajen

MOLITVA ZA KRALJICU

Prevela Branislava Maoduš

Beograd, 2013.

Engleska 1469.

Ana Nevil, kći i nasljednica grofa of Vorvika, ne može sama da odlučuje o svojoj sudbini. Njen brak biće političke prirode, kako bi njenoj porodici doneo korist. Međutim, kada je napunila četrnaest godina, njen otac uhvaćen je u opasnoj mreži političkih intriga i optužen je za izdaju. Ana je primorana da ode u izgnanstvo, i da se protiv svoje volje zavetuje Edvardu od Lankastera. Edvard je nestalne prirode i pod potpunom kontrolom svoje moćne majke, Margarete Anžijske. Na neprijateljskoj teritoriji, Ana se našla na milost i nemilost dvorana – ponižena i bespomoćna, Ana mora da nađe hrabrosti da preživi u svetu beskrupuloznih muškaraca.

I dok borba za englesku krunu dostiže vrhunac, Ana će biti uvučena u neizvesnu igru, u kojoj jedna pogrešna odluka može da znači smrt.

-Mighty-

„Je li ikada žena ovako prošena?“

Vilijam Šekspir

I

April 1469: Na palubi broda na moru u blizini engleske luke Kale¹

Izabel zajeca. Uz škripu i stenjanje brod se naginjao i udarao u silne talase, kao da će ga naredni pokidati na komade i poneti nas u dubine. Izabel rukama pokri usta i iskolačenih očiju zagleda se u drvene zidove koji su se podizali i spuštali oko nas, nalik na ivice mrtvačkog kovčega.

„Šta ti je?” Nije se ona plašila smrti u vodi. Znala sam šta je muči, čak i dok sam se molila da ne budem u pravu. Brod se opet zanjihao na velikom talasu, zaneo se, mučno se spustivši pre nego što ga je talas opet uz trzaj podigao. Po čelu me zapecka znoj. Mučnina mi steže stomak pre nego što ju je strah opet isterao. „Izabel.” Oštro sam je trgla za ruku, da joj skrenem pažnju. Sedela je na stolici sa visokim naslonom, jedinjoj stolici u kabini, kapetanovoj, a telo joj je bilo ukrućeno, napeto. Oči je čvrsto sklopila, da ne gleda očajničko uzdizanje i ljuljanje, a jednom šakom je grčevito, poput kandži, držala drugu. Približila sam joj se na stolici na kojoj sam sedela. „Da li je to dete krenulo?”

„Jeste”, prodahala je. A zatim: „Ne... ne. Samo me nešto presekle.” Duboko je udahнула i delimično se opustila, popuštajući stisak na izrezbarenom naslonu. „Eto. Prošlo je. Možda sam se prevarila.”

A možda i nije. Posmatrala sam je oprezno, dok se opuštala u skućenom prostoru. Lice joj je bilo belo i vlažno poput mleka, upalo od iscrpljenosti. Sedela je uglavljena u stolici u pretrpanoj kabini niskog svoda, dok joj je stomak napinjao ogrtač koji je oko sebe stezala kao da joj je hladno. Nije bilo vazduha i bilo je toliko zagušljivo da sam osetila kako mi se ispod teške tkanine haljine niz kičmu sliva znoj. Moja sestra Izabel bila je u devetom mesecu trudnoće. A čak i ja sam znala da ovo nije baš najbolji trenutak da se čovek nađe na moru u rizičnom pohodu.

Ustala sam da naspem vrč piva, zanevši se kada se brod podigao i spustio.

„Popij ovo.”

Izabel omirisa kao da joj je poznata aroma slada i hmelja bila odbojna. Kao što joj je bila odbojna gotovo sve vreme trudnoće.

„Ne želim to. Radije bih vino.”

Ali joj ja ugurah pehar u ruke.

„To je sve što imamo. Pij i ne raspravljaj se.” Suzbila sam potrebu da joj kažem da sada nije trenutak da se nezahvalno joguni. Došlo mi je da sama popijem njeno razblaženo pivo i ostavim je da ožedni. „U svakom slučaju, opustiće ti mišiće.”

¹ Kale je grad na francuskoj obali, ali su na samom početku Stogodišnjeg rata Englezi najpre opkolili grad, a zatim ga 1347. godine i zaposeli. Grad je bio nešto nalik na ispostavu engleske politike i ekonomije u kontinentalnoj Evropi. Ponovo je potpao pod francusku vlast 1558. (Prim. prev.)

„Ali i bešiku. Dete je snažno pritiska.” Opet joj se lice zgrčilo i opet je zastajala dok je uzimala gutljaj. „Moli boga da se uskoro rodi.” Izabel nikada nije dobro podnosila nelagodu.

„Ali ne ovde!” Strah mi u stomaku zaleprša na samu pomisao. Stezao se i grčio. „Uskoro ćemo pristati. Već smo čitavu večnost na moru. Kada stignemo u Kale, onda ćemo se pomoliti za pomoć božju.”

„Mislim da neću moći toliko dugo da čekam...” Njen prigovor se utopi u jecaju.

Ispustivši pehar koji se otkotrljao i vratio, ona šištavo ispusti dah. Šakama se uhvatila za ogromni stomak.

„Kad stignemo u Kale...” Ponovo primevši stolicu do nje, pokušala sam da se setim nekog neobaveznog razgovora koji bi mogla da povedem. Bilo čega da joj skrenem misli.

„Kad stignemo u Kale, nikad više neću nogom kročiti na brod”, prasnu Izabel. „Ma koliko...” Proguta reči, a jecaji joj se sada pretvoriše u jauke. „Beba... mora da je to. Gde je majka? Želim da je pored mene... Pošalji Mardžeri po nju...”

„Ne. Pozvaću Mardžeri da sedi s tobom. Ja ću otići po groficu.”

Osetih olakšanje što ću izaći iz skućene kabine. Olakšanje što ću teret ovog deteta predati u iskusnije ruke od svojih. Sa četrnaest godina bila sam dovoljno zrela da znam šta će se desiti, ali suviše mlada da preuzmem odgovornost. Mislim da sam uvek bila sebično dete. Pozvala sam Mardžeri, grofičinu služavku, da ostane pored Izabel. I pobegla.

Majku sam pronašla na palubi, upravo tamo gde sam i znala da ću je pronaći. Znala sam da će biti s ocem, uprkos ledenom vetru i čestim naletima oluje. Grofica od Vorika je, od glave do pete umotana u ogrtač i sa podignutom kapuljačom koja joj je zaklanjala lice, stajala pod zaklonom visoke krme sa mojim ocem, erlom, koji je, kao i ona, bio uvijen u ogrtač. Izmrcvaren i osujećenih planova, stajao je, stežući i opuštajući pesnice na gornjoj ivici broda. Dve prilike stajale su jedna pored druge udubljene u razgovor i gledale prema horizontu u mesto na kom će se uskoro pojaviti kopno, ukoliko nam se oblaci, gusti i teški oko nas poput neprozirnog sivozelenog čebeta, smiluju i razidu. Obuzeti svojim brigama bili su mi okrenuti leđima. Prisuškivanje je veština koju sam usavršila još u ranim godinama, jer je u našem domaćinstvu bio običaj da me, kao mlađu kćerku, često previde, kao da sam odojče ili slaboumna. Nisam bila ni jedno ni drugo. Prišla sam im opreznim korakom.

„Šta ako odbije da nas primi?”, čula sam kako grofica pita.

„Neće. Lord Venlok je odan poručnik koliko se samo poželeti može.”

„Volela bih da mogu biti toliko uverena u to.”

„Moram se držati toga”, izjavio je erl sa više ubeđenja u glasu nego što su to, prema mom mišljenju, okolnosti zasluživale. Znala sam da su se poslednjih dana na njegovom licu usled brige duboko usekle nove bore između nosa i usana. Ali on je i pored toga obavio rukom grofičina ramena, ne bi li joj dokazao koliko je uveren u svoje reči. „Bićemo bezbedni ovde u Kaleu. Odavde možemo planirati povratak, na čelu sile dovoljno snažne da svrgne kralja...”

Nije mi bilo suđeno da čujem više, jer se paluba divlje izdigla. Spotakla

sam se i zateturala, da bih održala ravnotežu. I oni se okrenuše. Majka mi je smesta prišla i uhvatila me za ruku, kao da je naslutila loše vesti.

„En. Šta ćeš ti ovde? Nije bezbedno... Da li je u pitanju tvoja sestra?” Tih dana nam je Izabel svima bila na pameti.

„Jeste. Kaže da je beba krenula.” Nije bilo svrhe ulepšavati.

Majka se ugrizla za donju usnu, a moje prste iznenada snažno stegla, ali se obratila ocu.

„Nije trebalo da krenemo tako kasno. Upozorila sam te da je opasno. Znali smo da se bliži porođaj.”

A zatim je požurila mojoj sestri i povukla me za sobom, ali ju je otac zaustavio odsečnim pokretom ruke.

„Reci joj, da je umiriš. Za jedan sat ugledaćemo Kale. I skorije, ako se ovaj oblak razide. A zatim ćemo je preneti na kopno. To neće zaustaviti tok prirode, ali će joj možda dati snage.” Pokušao je da se nasmeši. Znala sam da je taj osmeh neiskren. Videla sam mu oči i strah u njima. „Nije li pravilo da se svaki prvenac prenese?”

„Ne! Nije!” Majka se odlučno otrese njegovih pokušaja da je uteši. „Nismo smeli da je izložimo ovakvoj opasnosti.”

Iz jedne od kabina na krmi pojavi se visoka prilika takođe umotana u ogrtač i skide kapuljaču. bosnaunited

„Šta se zbilo? Da nećemo konačno pristati?”

Visok, zlatokos i lepog lica, Džordž, vojvoda od Klarensa, brat kralja Edvarda i prvi u nizu naslednik engleskog prestola, suprug moje sestre nešto manje od jedne godine. Oči su mu sijale blistavim plavetnilom, a svetla koža blistala u sumraku. Tako lep, kako se Izabel često hvalisala svojom pobedom i uspehom što mu je postala supruga, što je bio san svake devojke.

Ja sam ga prezirala.

„Ne. Izabel je pitanju.” Rekla sam mu i ne pogledavši ga. Grofica će me ukoriti zbog nepristojnosti, ali nije bilo reči kojima me mogla pomiriti sa zetom. Nije mu baš bilo stalo do toga. Retko kada bi se udostojio da me primeti.

„Da nije bolesna?”

Grofica prekide moj drski odgovor.

„U bolovima je. Dete će se roditi...”

Klarens se namršti.

„Šteta što nismo pristali. Hoće li dete biti bezbedno?”

Osetila sam kako mi se usna prezrivo izvija i nisam ni pokušala da to sprečim, čak i kada je moja majka primetila i uputila mi upozoravajući pogled. Smatrala je da je moje neprijateljstvo ljubomora mlađe sestre zbog Izabeline sreće, ali ja sam znala da nije tako. Nije rekao: *Hoće li moja supruga patiti?* Ili: *Možemo li joj nekako ublažiti bol?* Samo je rekao: *Hoće li se dete roditi živo?* Mrzela sam ga iz dna duše. Nikako nisam mogla razumeti kako je moguće da je Ričard, moj Ričard, od kog sam sada bila razdvojena, i od kog ću, koliko sam mogla zaključiti, zauvek ostati razdvojena, brat ovom oholom princu.

Grofica je zanemarila Klarensovo neumesno pitanje, ali je ipak pronašla vremena i saosećanja da mi se nasmeši.

„Nemoj se toliko brinuti, En. Mlada je i zdrava. Zaboraviće ona svoj bol i nelagodu, čim uzme dete u naručje.”

„Dete se mora spasti! Po svaku cenu.” Klarensovo lice više nije bilo lepo.

„Imaću ovo na umu, vaša milosti. Ali prva briga mi je moja kći.” Grofica je već koračala preko palube.

Srećna zbog ovog strogog ukora i ja okrenuh leđa vojvodi od Klarensa i pojurih za majkom. Kada sam stigla u kabinu, ona je već bila preuzela komandu. Ogrtač je bacila preko stolice, zauzela je Mardžerino mesto pored Izabel i davala joj savete i upućivala utešne reči na neposredan način kojim joj je dala na znanje da neće trpeti nikakvo odbijanje. U našem domu na severu, u Midlhamu, gde sam provela detinjstvo, moja majka je, uprkos svom visokom položaju, bila na glasu kao žena vrlo vešta i umešna pri porođaju. Strahovala sam da će nam biti potrebna sva njena veština i umešnost pre nego što se noć završi.

Majka je bila u jednom bila pravu. S obzirom da se Izabel toliko približila porođaju, nismo je smeli poslati na ovo putovanje brodom. Nismo imali mnogo izbora u toj stvari, s obzirom da nam je kralj Edvard sa svojom vojskom disao za izdajničkim vratom i tražio našu krv. Katastrofalna mešavina zle sreće, lošeg vremena i kraljevske jorkističke lukavosti i mi se našosmo nagnani na putovanje ovim prostim malim plovilom po nepouzdanom aprilskom vremenu. I evo nas u ovom vrelom, mračnom, skućenom prostoru, poskakujemo na ćudljivim talasima, a Izabelini krici odjekuju grubim zidovima toliko da mi je došlo da pokrijem uši ali majka me je gledala i odbacim svaku pomisao na majčinstvo.

Neko poče pesnicom da udara na vrata.

„Ko je?” Grofica nije sklanjala pogled sa Izabelinog zajapurenog lica.

Začu se bestelesni glas.

„Gospodar vam šalje glas, gospo. Kaže da se oblak razišao i da je Kale na vidiku. Prilazimo luci i pristaćemo za jedan sat.”

„Čuješ li to, Izabel?” Grofica joj snažno steže ruku, dok joj je Mardžeri brisala znoj sa čela. „Uskoro ćeš biti u svojoj sobi i u svom krevetu u Kaleu.” Bile su to tople reči, ali grofičin izraz lica dok je pomagala Izabel da legne na uzan krevet nije se slagao s njima.

Izabel skloni njenu ruku.

„Kako ću podneti ovaj bol, ma gde bila?”

Upravo u tom trenutku začu se lako prepoznatljiv pucanj udaljene topovske paljbe i unese smrtnu tišinu u kabinu. Jedan! Dva! A zatim još jedan. Na palubi se prolomiše povici, začu se trk. Brod se zaneo i zaškripao na vetru, kada povukoše jedra i kada se okrenuo brzinom koja je izazivala vrtoglavicu. Začu se zvuk metala kako struže preko drveta, kada su lanac sa sidrom prebacili preko ograde.

Svi se zaledismo, čak je i Izabel zaboravila na svoje muke.

„Bože, spasi nas!” Mardžeri smesta pade na kolena i sklopi ruke na

bujnim grudima.

„Topovska paljba!”, prošaputala sam.

„Da li to na nas pucaju?”, graknu Izabel.

„Ne.” Grofica ustade, a glas joj je odisao uverenjem. „Ustani, Mardžeri. Naravno da ne pucaju na nas. Lord Venlok nam nikada ne bi odbio pravo da uđemo u Kale.”

Ali opet se začu prasak topa. Svi se napesmo, očekujući svakog časa udarac u bok. Izabel zastenja. Prstima se kao kandžama uhvatila za ivicu kreveta. Zajapureno lice sada joj je bilo sivo, a usne boje pepela. Jecaj se pretvori u vrisak.

Majka priđe krevetu i, jedva okrenuvši glavu prema meni, snažno poput ma kog topa ispali naređenja.

„En! Idi vidi šta je pošlo loše. Reci ocu da moramo smesta pristati.”

Probila sam se do oca kroz tresak, galamu i vrevu. Tamo napred se iz oblaka pomaljalo poznata luka Kale. Primamljivo blizu. Ali bili smo dovoljno blizu da vidim topovsku bateriju kako nišani na nas, nazirala sam crna usta i veo dima u teškom vazduhu. Nišani su da nas spreče da pristanemo, ako ne i da nas odmah potope. Sada nam se u tišini, mučno polako, približavao mali čamac sa četiri veslača i jednim čovekom na pramcu. Lice mu je, nejasno zbog udaljenosti, bilo okrenuto prema nama.

„Ko je to?”, upitao je Klarens erla.

„Ne prepoznajem ga.” Ali sam ja prepoznala očev natmureni bes. „Jedan od Venlokovih ljudi. Šta li je, za ime boga, naumio?” Čamac se približi brodu i posetilac se pope na palubu. Otresao je odeću i ispravio mač, a zatim domarširao do mesta na kom smo stajali i otmeno se naklonio erlu.

„Poruka od lorda Venloka, gospodaru. Samo za vaše uši. Nije želeo da je zapiše.”

„A vi ste?”

„Kapetan Džesop, gospodaru. Poverenik lorda Venloka.” Nije mu bilo moguće protumačiti izraz na licu.

„Njegov poverenik, znači?” U erlovom glasu planu bes. „Onda mi recite zašto ste, za ime boga, pucali na mene? Ja sam kapetan Kalea, čoveče. Zar vam je namera bila da me sprečite da pristanem u luku?”

„Prekasno je za to, gospodaru.” Kapetan Džesop možda i jeste bio pomirljiv, ali nije uzmicao ni za korak. „Pre dvanaest sati smo primili naređenja od kralja. I to vrlo jasna, pod pretnjom smrti. Uz dužno poštovanje, gospodaru, zabranjeno nam je da dozvolimo velikom izdajniku vama, gospodaru da se iskrcate na engleskom tlu u Kaleu.”

„A lord Venlok će se slepo pridržavati naređenja?” Moj otac je bio iskreno zatečen.

„Mora, gospodaru. Saoseća sa vašim neprilikama, ali na prvom mestu su mu odanost i dužnost prema kralju.” Tegobna tišina. „Nećete se iskrcati ovde.”

Erlova provala smeha me uplaši.

„A ja mislio da mi je on odan prijatelj i pouzdan saveznik.” Videla sam da erl pokušava da se izbori sa osećanjima nakon ovako teškog udarca. Lord Venlok, čovek koji je zauzimao značajno mesto u svim Nevilovim bezbrojnim pohodima otkad znam za sebe. Bio je gost u našem domu i znala sam da se njegova odanost nikada nije dovodila u pitanje.

„On vam jeste i prijatelj i saveznik”, uveravao ga je kapetan Džesop, „ali moram vam preneti njegove reči. U ovoj tvrđavi je mnogo onih koji nisu odani i kojima se ne može verovati u vezi sa vašim... ah, otuđenjem od one jorkističke stvari.”

„Vidite, čoveče,” Erl zgrabi čoveka za ruku sa takvom silinom da se ovaj trgao. „Moram kćerku iskrcati na obalu. Trudna je. A porođaj je počeo.”

„Žalim, gospodaru. Lord Venlok vam poručuje da je Kale mišolovka. Morate se paziti da ne budete miš kome će slomiti vrat. Kaže da plovite dalje uz obalu i da pristanete u Normandiji. Ako uspete tamo da uspostavite bazu iz koje ćete moći da privlačite podršku, onda će vam on i veći deo garnizona iz Kalea pomoći da izvršite invaziju na Englesku. Ali pristati u luci Kale ne možete.”

„Onda mu moram biti zahvalan na savetu, zar ne?” Erl steže ruku kapetanu Džesopu, ali sa malo topline i mnogo gorčine. „Prenesite Venloku moju zahvalnost. Vidim da moram učiniti kako me savetuje.”

Brzo sam se sklonila dok se kapetan opraštao. Dakle, poznati zidovi Kalea neće nam poželeti dobrodošlicu. Mali nalet panike zaleprša mi u stomaku, čak i dok sam pokušavala da ubedim sebe da nema razloga za brigu. Otac će znati šta da radi. Neće dozvoliti da nas snađe neko zlo. Oštar krik bola nadjača buku na palubi. Nagon mi je govorio da se sakrijem, ali me je osećaj dužnosti izbrušen na majčinom kolenu terao da učinim suprotno. Vratio me je u kabinu sa lošim vestima.

Užurbanost u maloj, mračnoj prostoriji zaustavi me na pragu. Moja otmena majka, i sama naslednica velikog imanja koja je u životu uživala sve privilegije visokog roda i živela u raskoši, zasukala je široke rukave preko lakata i zajedno sa Mardžeri podizala Izabel sa uskog kreveta. Zanimajući Izabeline naprasite primedbe, ona je sve udesila onako kako je njoj bilo po volji, svukla je slamaricu na pod i naterala moju sestru da se smesti na nju, jer je time dobila nešto više prostora. Mardžeri je joj je pomagala s neobičnom mešavinom ponosa, zbog veštine moje majke i oštre brige koja joj je bila urezana u široko lice. Ali i Mardžeri je posedovala izvesne veštine. Bila je s mojom majkom još od pre grofičinog venčanja, ona ju je negovala za vreme obe teške trudnoće, i majka mi je često pripovedala kako je Mardžeri dočekala i Izabel i mene kada smo došle na ovaj svet. Tako da, kako nas je izvestila, ono što ona nije znala o stvarima kao što su trudnoća i porođaj, premda sama nije imala dece, nije bilo ni vredno znati.

„Tiho, dete. Mardžeri je s tobom. Sedite ovde, da udovoljite Mardžeri, i ne plaćite tako.” Kao da je Izabel još uvek devojčica koju valja tešiti što je udarila koleno.

Grofica je bila neumoljivija. Kada me je videla kako oklevam na pragu, poletela je prema meni zapanjujućom brzinom i povukla me u kabinu.

„Ne, nećeš. Trebaćeš mi.”

„Nema mesta...”

„En. Miruj. Potrebna si sestri.”

Strahovala sam da bih bila poslednja osoba kadra da ublaži bol koji je kidao moju sestru. Izabel jedva da me je trpela. Uvek smo se svađale, a podozrevala sam da ćemo se uvek i svađati. Ali osetila sam sažaljenje zbog ovog mučnog položaja u kom se našla.

„Ne možemo pristati.” Poprimivši mučenički izraz, prenela sam grofici suštinu razgovora koji sam čula dok sam prilazila da zamenim Mardžeri pored Izabel.

„Ha! Kao što sam i mislila. Možda je ionako suviše kasno.” Zateturale smo se i snažnije se uhvatile, kada je iznenadni talas podigao brod od pramca prema krmi. Pokrila sam usta kada me je preplavio novi talas mučnine, a lepljiv znoj me rashladio na vrelom vazduhu.

„Diši duboko, kćeri. Ne mogu se nositi sa obema, ako se i ti razboliš. Sedi s Izabel, drži je za ruku i razgovaraj s njom.”

„O čemu?” Pogledala sam groficu, tražeći savet. U kabini se iznenada oseti strah, oštar i jasan, iznenada me je preplavio.

„O bilo čemu. Hrabrije, skreni joj misli, ako možeš. Sada, Mardžeri. Da vidimo možemo li ovo dete bezbedno doneti na svet.”

Za tri sata smo veoma malo napredovale.

„Potrebne su nam moći pojasa blažene Device, gospo”, prošaputala je Mardžeri, dok se Izabel napinjala čitavim telom.

„Ali nemamo ga, i stoga se i bez njega moramo snaći najbolje što umemo!”

Mardžeri, smrknuvši se, pribeže vekovnoj praksi stavljanja noža ispod slamarice da se olakša bol i preseku porođajne muke, dodavši priđe i mutan zeleni kamen.

„Jaspis”, prošaputala je. „Daje snagu i odvažnost ženama koje trpe bol.”

„Onda su nam takve moći danas neizostavno potrebne. Svima nama.” Grofica je nije zaustavila, ali se rešila na praktičniji pristup.

„Pronađi kuhinju, ili ono što na ovom plovilu nazivaju kuhinjom, En. Reci kuvaru da mi je potrebna mast. Životinjska mast. Bilo šta čime bih mogla da namažem ruke.” Grofica se nagnula prema meni, obraćajući mi se kao jednakoj po godinama i iskustvu, morile su je strašne sumnje koje se više nije trudila da sakrije. „Suviše dugo traje. Izabel postaje sve slabija, a dete se ne pomalja.”

Odjurila sam i vratila se sa ćupom smrdljive, užegle masti čije poreklo nisam mogla ni da pretpostavim.

„Nemoj samo stajati tu i zevati, En. Ako ništa drugo, moli se!”

Moja me je majka zapanjila. Sve dostojanstvo skinula je sa velovima, pa me je podsetila, sa suknjama i podsuknjama zataknutim za pojas i kose na vratu ukovrdžane u masnim pramenovima, na nekakvu babicu niskog roda, ali ipak je izazvala poštovanje i divljenje kao najplemenitija gospa u zemlji.

„Kome da se molim?”, pitala sam. Molitva mi se činila dosadnim

zadatkom kada je oko mene vladao strah i haos.

„Moli se Devici. I Svetoj Margariti, čedna i bezdetna možda je i ostala, i odabrala je smrt kao manje od dva zla, premda se ne mogu složiti s njom, ali je tokom mučenja iskusila bol, jer ju je progutao i ispljunuo zmaj. Što je neprijatno iskustvo koje će malo nas imati priliku da doživi. Moli se njoj.” Oklevala je na trenutak, a zatim me je unezvereno pogledala. „Ali, pre nego što počneš da se moliš, dovedi sveštenika.”

Nisam morala da je pitam zašto.

Narednih nekoliko sati bilo je najstrašnije u mom mladom životu. Bilo je teško u onoj kabini odrediti kada je dan prešao u noć, a noć u dan. Sveće su menjali kada bi dogorele, hranu su nam slali, ali je mi nismo ni takle dok se nije sve svršilo i ostao samo vreli zadah krvi, znoja i straha, jer nam je trud bio uzaludan. Izabel je ležala bleđa i iscedena poput sira. Grofica je klečala pored nje, iscrpljena, dok se Mardžeri baktala i mučila s komadima umazanog platna. Kostii na prstima bile su mi nagnječene od Izabelinog stiska kada je trpela najjače bolove. Ponovila sam svaku molitvu koju sam znala, a uputila sam i brojne improvizovane molitve, dok nisam promukla i naposljetku se srušila od umora. Ali sve što smo imali bila je sirota mrtva beba. Mast kojom je grofica mazala ruke i donela dete na svet i pogibeljno iskustvo Svete Margarite sa zmajem, spasli su moju sestru, ali ne i dete. Siroto slabašno stvorenje umazano krvlju i služi uspelo je da ispusti krik malo snažnije nego mače, a potom je napustilo ovaj život gotovo istog trena kada je u njega i kročilo.

Devojčica. Sveštenik, otac Gilbert, naš sveštenik, sveštenik Nevilovih, koji je pošao s nama i kog smo sada dovukli s mesta gde je sve vreme čekao da ga pozovemo, krstio je devojčicu da bi spasao njenu besmrtnu dušu da ne služi đavolu. Mislim da smo se pretvarali da je još živa kada joj je voda dotakla čelo. Mislim da bi bilo suviše bolno prihvatiti da se njen život ugasio i da je njena duša izmakla Bogu. Nazvali su je En, jer je majčin pogled pao ne mene kada sam pokušala da se iskradem i pronađem neko usamljeno mesto da lijem suze koje sada zbog slabosti nisam mogla da zadržim. Njen pogled prikovao me je za mesto na kom sam se zatekla i gde sam ostala kao zaleđena dok je sveštenik izlivao svetu vodicu na mrtvo lice. Izabel je staklastim pogledom posmatrala kako njenu kćerku peru i umotavaju, i naposljetku predaju meni kao glasonoši.

„Ondesi dete erlu”, naložila je grofica, dodirujući drhtavim prstima ukočeno lišće. „On će znati šta mu je činiti.”

Tako lagano. Dete je ležalo u mom naručju kao da spava iscrpljeno patnjom nakon ovog mučnog iskustva. Koža na kopcima bila joj je prozirna, a nokti savršeni, ali suviše slabašni da bi se njima držala za život. Kako da ne plačem dok sam nosila zamotuljak na palubu? Ocu dete da nosim, rekla je majka. Ne vojvodi od Klarensa.

Stajala sam pred njima na mestu na kom su me čekali, kao da im nosim dragocen poklon.

„Da li je dečak?”, upitao je Klarens.

„Nije. Devojčica je. I mrtva je. Nazvali smo je En. Krštena je.” Znala sam da govorim grubo i bezosećajno, ali nisam se usudila govoriti drugačije. Niti sam se usudila pogledati ga. Suviše osećanja se tiskalo u meni, a nimalo nije

bila zanemarljiva mržnja koju sam osećala prema ovom čoveku koji nije mario za moju sestru, već za nasleđstvo koje je došlo s njenim imenom. Moć njenih rođaka Nevila koja će mu obezbediti podršku i, stremio je, engleski presto. Da sam dozvolila sebi, srušila bih se na grubu palubu i zauralala od bola i razočaranja, poput jednog od očevih pasa.

„Možda će sledeći put biti dečak.” Klarens se razočaran i nezainteresovan udaljio. Nije pitao kako je Izabel.

Otac je video moj bol. Grubim pokretom kojim je svoj bol zauzdao, on me privuče s tužnim zavežljajem u zagrljaj.

„Izabel?”

„Umorna je i slaba. Mislím da ne razume.”

„Moramo zahvaliti Gospodu zbog veštine tvoje majke. Da nije bilo nje, i Izabel smo mogli izgubiti.” Veoma pažljivo mi je uzeo dete iz ruku. „Vrati se i reci majci da ću poslati detetovo telo u Kale po kapetanu Džesopu.” Shvatih da se kapetan vratio i da čeka uputstva. „Tražiću da je sahrane u zamku uz sve počasti. Mala je i jedva da je udahнула vazduh, ali ona je naša, u njenim venama je krv Nevila. Venlok će se postarati za to.”

Klimnula sam glavom, suviše umorna da učinim ili čak i da pomislim na nešto drugo.

„Reci joj... reci majci... da sam se prevario. Nije trebalo daje povedem na more.”

„Mislím da to nije igralo nikakvu ulogu, gospodine.” Rukavom sam obrisala oči i obraze. „Ako ćemo nekoga kriviti, krivićemo jorkiste. Kralj Edvard nas je poterao na more, jer smo se plašili da nas ne uhvati. Kralj Edvard je kriv.”

I Ričard. Moj Ričard. On je ostao odan starijem bratu i sada nije neprijatelj, htela je to ili ne.

Predala sam zavežljaj erlu na staranje i otišla pre nego što sam videla kako ga prenose preko ograde.

Odatle je za nas započelo dugo i naporno putovanje duž obale zapadno od Kalea. Vetar i struje nam nisu išli naruku i nad brodom se nadvio nelagodni pokrov smrti. Izabel je povratila snagu, dovoljno da sedi u stolici ili da pređe nekoliko koraka po palubi, ali je ostala potištenog duha. Klarens se nije trudio da joj ukaže nežnost. Ostao je drsko bezosećajan, retko je pitao za nju i retko tražio njeno društvo, suviše zabrinut za svoju budućnost pošto je obeležen kao izdajnik svog brata. Erl i grofica su razgovarali do duboko u noć. Znala sam da razgovaraju o našim planovima za budućnost i gde ćemo sada, pošto je Kale zatvoren za nas. Nismo se mogli vratiti u Englesku bez vojske za leđima toliko je i meni bilo jasno. Sve bogatstvo mog oca nije bilo dovoljno za takav jedan poduhvat. Da smo se vratili i predali se na milost kralju Edvardu, sve bi nas zatvorio. Bez sumnje bi i glave letele. Bora između očevih obrva postajala je dublja, kako mu je ponestajalo izbora. Nisam još uvek znala šta nam je preostalo, ali sam znala da se to ne mili ni grofici ni erlu. Klarens nije mario, sve dok mu je zlatna kruna zagarantovana.

Mnogo sam vremena provodila na palubi i nagingjala se preko ograde broda, gledajući sivu vodu koja me je razdvajala od svega što mi je bilo

poznato, od bezbednosti doma u Midlhamu i privilegovanog života. I Ričarda, koji mi je ispunjavao misli čak i kada sam pokušala da ga iz njih proteram. Raščupane kose od vetra i sukanja vlažnih i prilepljenih za kolena, bila sam tiha i sumorna kao i vreme. Dok mi grofica nije zadala zadatak i poslala me da pravim sestri društvo.

„Idi i razgovaraj s Izabel. I ako ona bude želela da razgovara s tobom o detetu koje je izgubila, onda tako i učini. Jer njen suprug to svakako neće učiniti.”

Ova ne tako suptilna kritika na račun meni morskog Klarensa dade mi podstreka. Bez pogovora sam pustila Izabel da se isplače na mom ramenu i rekla sam joj da će sve doći na svoje kada pronađemo mesto na kom ćemo se iskrcati. Mrzela sam moje prazne reči, ali činilo se da je Izabel u njima pronašla neku utehu.

Na mahove sam bila uverena da nikada nećemo pronaći sigurnu luku.

Erl je doneo odluku. Prvog dana maja, kada je sunce uspelo da se probije kroz oblake i obasjalo naš čemerni brod, stigli smo do cilja i ukotvili se izvan luke Onfler na ušću velike reke koja je pred nama tekla u dubine Francuske. Stojeći pored erla, posmatrala sam kako nam se kopno približava, a sunce sija na iskošenim krilima galebova u letu. Po prvi put u mnogo dana, duh mi se trže iz potištenosti.

„Sena”, objasnio mi je otac, ali ja sam to već znala.

„Da li ćemo se ovde iskrcati? Da li ćemo ostati u Onfleru?” Prilično sam bila uverena da znam odgovor. Postojalo je samo jedno odredište za našu družinu.

„Ne. Idemo u Pariz.”

„Zašto?”

„Odista zašto, pronicljiva moja kćeri. To je pitanje koje sebi postavljam u mračnim časovima.” Erl se tiho nasmeja, ali u njegovom smehu bilo je nečeg sumornog što mi je kidalo nerve. „Bila je to neprivlačna odluka.”

Toliko sam znala. Premda sam mogla predvideti bogatstvo i luksuz francuskog dvora, nikada nisam bila na njemu, samo sam slušala o veličanstvenoj raskoši pod širokogrudom vladavinom kralja Luja XI ali moj otac nas nije vodio tamo zarad udobnosti perjanih kreveta i kulinarskih delikatesa, pečenog pauna posluženog na zlatnom tanjiru. Imali smo mi sve to i još i više u našem domu u Londonu, Vorik Inu, u koju su slali strane ambasadore s namerom da ih impresioniraju.

„Kakvog izbora imamo osim da odemo na francuski dvor, ukoliko ne želimo da lutamo morima zauvek?”, upitao je, ne obraćajući se nikom određenom, a svakako nije očekivao odgovor od mene. „Okušaćemo sreću sa Lujem.”

„Hoće li nam pomoći?”

„Ne znam.”

Brutalno iskren odgovor. Ali zašto da nam pomogne? Znala sam da je otac neumorno pokušavao da sklopi savez između Luja i kralja Edvarda. I znala sam da je Luj uvek gajio snažnu naklonost prema erlu i da mu se

obraćao sa „dragi rođače Vorik”, uprkos tome što nisu bili u krvnom srodstvu.

„Možeš li ga ubediti da nam pomogne?”

Erl me pogleda, a njegovu brigu smeni nagoveštaj veselja. Nasmešio se. „Da, možda i mogu. Mislim da će nam pomoći, jednostavno zato što je u prirodi njegovog francuskog veličanstva da pronade neku korist za sebe pomažući nama. To mogu da prihvatim. Zar se ne grabimo svi da ostvarimo snove na nesreći drugih? Ali... nemilosrdno će se cenkati. Mogu da se opkladim da mi se neće dopasti ishod.” Udahnuo je duboko da bi prihvatio sopstvenu odluku. Pomislila sam da će se ugušiti, jer je toliko neophodno bilo doneti je. „Prosjaci ne mogu da biraju kome da se priklone.” Osetila sam njegovo gađenje u slanom vetru, zbog kog smo oboje zadrhtali. Iznenada kao da su ga pritisle godine. Njegova tamna, gotovo crna kosa, toliko nalik mojoj, možda je i sijala na suncu, ali su sede niti pripovedale svoje priču.

„Hoće li nam poželeti dobrodošlicu?”, ipak sam želela da znam.

Otac se okrete i upitno me pogleda. Bio je to neobičan pogled, oprezan i proračunat.

„Da, mislim da hoće”, promrmljao je, a oči mu se raširiše kao da se iznenada nečega setio. „Tebi će, kćeri, u svakom slučaju poželeti dobrodošlicu.”

„Meni? Šta kralj Luj zna o meni?”

„Još ništa. Osim da si mi kćerka. Ali neće te oterati s praga.”

Nisam znala zašto, niti sam dalje pitala, jer sam bila kukavica, a događaji od poslednjih nekoliko dana potčinili su mi volju. Bila sam mlađa kćerka, koja je nekada bila verena sa Ričardom od Glostera. I vrlo brzo sam postala nepoželjna kao nevesta i veridba je raskinuta, jer je moj otac ustao protiv Ričardovog brata, kralja Edvarda. Sada sam se, bez nade, nalazila u izgnanstvu. Nisam mogla zamisliti zašto bi me francuski kralj dva puta pogledao. Ali koža na rukama mi se naježi od neprijatnih slutnji.

Sada sam bez reči pratila smer francuske obale koji mi je erl pokazivao, mesto gde su se sive vode velikog ušća reke otvarale pred nama. Kišom nakvašena zemlja bila je turobna i gotovo jednako neprijateljska kao i obale koje smo upravo napustili. Pokušala sam da je vidim očevim očima kao i nas, našu trenutnu situaciju i nisam uspela. Erl od Vorika, lišen moći i gotovo lišen bogatstva, konfiskovanog imanja i imena ukaljanog krvlju isprskanim blatom izdaje.

Kako li je došlo do ovoga?

II

1462. Zamak Midlham, Severni Jorkšir

Znala sam da sam važna osoba, premda sam još bila dete. Oduvek sam znala da sam važna. To mi je rekla moja sestra Izabel kada mi je bilo šest godina. Ili me je bar udostojila obaveštenja, sva važna i s mudročću jedne jedanaestogodišnjakinje, da bih mogla biti važna, ali ne i važna koliko je ona bila. Što je bilo omalovažavanje na koje sam od svoje sestre navikla. Izrečeno sa neizmernim ubeđenjem, ali sa nepotpunim znanjem i veoma malo istine.

Izabel je bila pet godina starija od mene. Pet godina je mnogo u tom uzrastu. Pa se sa svim tim obiljem iskustva i svojim priznatim položajem starijeg deteta moćnog erla od Vorika despotski uzdizala nada mnom. Bila je visoka za svoj uzrast, sa svilenom svetlom kosom koja se uvijala na krajevima, svetlom kožom i svetloplavim očima. Ličila je na našu majku, i na oca naše majke, Ričarda Bičama, kako su me naveli da poverujem, a ja sam ličila na Nevilove, i mislila sam da na njih ličim na svoju štetu, kada bih se uporedila sa sestrom. Bila sam mršava i sitna, tamne kose nažalost ravne tamnih očiju i žućkaste kože, koja me je činila još neuglednijom po hladnom zimskom vremenu. Bilo je opšteprihvaćeno da, kada odrastem, neću biti lepa kao sestra, a smatralo se da neću biti ni visoka. Bila sam sitna za svoj uzrast i sklanjala sam se od Izabelinih oštrih prstiju, jer me je često štipala i bola.

Posvađale smo se oko toga kome je pripadala platnena lutka odevena u lepu dvorsku haljinu sašivenu od otpadaka starog damasta. Sašila nam ju je dadilja Besi, koja joj je izvezla i oči crne poput gara, i pune rumene usne. Kosu joj je napravila od crne, ravne vune i pokrila je platnenim velom. Zbog fizičke sličnosti glasno sam tvrdila da je lutka moja, ali se svađa završila kao i obično Izabel mi je otela lutku iz ruku i podigla je tako visoko da nisam mogla da je dohvatim.

„Okrutna si, Izabel. Meni ju je dala. Za mene ju je napravila.”

„Moja je. Starija sam od tebe.”

„Ali to ne znači da si pametnija. Niti da je lutka tvoja.”

„Znači da sam ja važnija.”

Besno sam je pogledala, strahujući daje možda u pravu.

„Ne vidim kako.”

Izabel zabaci glavu.

„Ja sam očev naslednik.”

„Ali i ja sam.” Još nisam razumela zakone nasleđivanja. „Erl od Vorika je i moj otac.”

Podrugljivo mi se osmehnula s visine. Izabel je umela da se prefinjeno podrugljivo osmehuje.

„Ali ja sam starija. Moju ruku će prositi čim stasam za udaju. Mogu muža tražiti na onoliko visokom položaju koliko mi se prohte. Čak se mogu

udati i za princa kraljevske krvi.”

Što je bila istina. Prisluškivala je govorkanja slugu. Ova rečenica mirisala je na Mardžeri kada bi bila u najtvrdoglavijem raspoloženju.

„Nije pravo.” Poslednje pribežište. Napućila sam usne poput lutke oko koje smo se raspravljale.

„Naravno da jeste. Niko tebe neće hteti. Ti si mlađa i nećeš ništa naslediti.”

Udarila sam je reketom za badminton. Bio je to odgovor na sve poteškoće među nama. Osvetila mi se snažnim šamarom. Naši krici odjekivali su zidovima unutrašnjeg dvorišta, pa su privukli majku, našu guvernantu ledi Mašam i Besi. Grofica je s uzdahom strpljenja i trpeljivosti dala na znanje ženama da se povuku, kada je videla suze i moj crveni obraz, i povel nas u svoj salon, gde nas je naterala da sednemo na niske stolice pred njom. Sećam se da sam bila, kako i dolikuje, pokorna.

Grofica je dobro poznavala svoje kćeri. Zadržala je strog izraz na licu dok je donosila sud, uprkos tome što su je naše sitne svojeglavosti zabavljale.

„Šta je bilo ovog puta? Izabel? Da li si udarila sestru? Da li si je izazvala?”

Izabel skrenu pogled, prepredeno, pomislila sam.

„Ne, gospođo. Nisam.”

Znala sam! Mislila je da ću i ja biti ćutljiva kao i ona. Dovoljno često su nam pridikovali o grehu gordosti, pa nije želela da prizna grofici prirodu naše svađe. Ali moje samopoštovanje bilo je povređeno koliko i obraz koji je brideo od Izabelinog dlana, pa sam je lukavo potkazala.

„Kaže da je ona važnija. Da mene niko neće želeti za ženu.” Vrele suze nisu bile suze bola, već besa.

„I neće!”, zasiktala je Izabel poput guje, što je i bila. „Ako ne umeš da držiš jezik...”

„Izabel! Dosta! Ne priliči ti ovo.” Grofičino namršteno lice ućutkalo je moju sestru dok se naginjala da privuče mene, i stolicu, bliže sebi. „Meni ste obe važne.” Obrisala je suze opuštenom ivicom širokog rukava.

Odmahnula sam glavom. Nisam to želela čuti.

„Kaže da će ona dobiti svu očevu zemlju. Da ja neću dobiti ništa.”

„Izabel greši. Obe ste naslednice. Obe ćete naslediti jednake delove.”

„Iako ja nisam dečak?” Znala sam dovoljno da razumem prvenstvo takvih bića u domaćinstvu. U našem ih nije bilo, ako ne računamo mlađe sinove plemenitih porodica, paževe, koji su dolazili da kod nas dovrše obrazovanje. A oni se nisu računali. Moja majka nije rodila sina, već dve kćeri.

„Pa...” Grofica sumnjičavo pogleda jednu pa drugu, a zatim vrati pogled na mene. „Zemlja vašeg oca i titula nasleđe Nevila nasleđuju se po muškoj liniji. To znači da će ih naslediti sin vašeg strica Džona i njegove žene Izabele. Ali zemlja koju sam ja donela u brak s vašim ocem ona je pripadala mom ocu i majci. Ričardu Bičamu i Izobel Dispenser. To je veliko nasledstvo zemlja, zamkovi i crkve širom Engleske. I to nasledstvo će biti podeljeno između vas

dve, na jednake delove.”

„Ali ona je suviše mlada.” Izabel skoči da bi me mogla gledati s visine, ljuta zbog razočaranja. „Sve bi to trebalo da je moje.”

„Gramziva si, Izabel. Sedi.” Majka je čekala dok je Izabel nije preko volje poslušala. „En neće uvek biti ovako mlada. Izrašće u veliku damu, kao i ti. Zemlja će biti podeljena na ravne časti. Tako da ste, eto obe jednako važne.”

„Ali ja ličim na tebe.” Izabel se osmehnula pobedonosno. Grofica se nasmejala, premda nisam razumela zašto.

„Tako je. I ja mislim da ćeš biti veoma lepa, Izabel. Ali En je na oca. “ Dodirnula je veo koji je pokrivaio moju upletenu kosu, još uvek urednu, jer dan tek što je počeo. „Ona će postajati sve ugodnija oku, kako bude sazrevala. Izgled ne znači ništa.”

Pretpostavljam daje moj osmeh bio sramno samozadovoljan. Kada nas je otpustila, Izabel se ljutito udaljila, oholo uzdignute brade, ali ja sam ostala i nagnula se prema grofici, pogođena zastrašujućim zaključkom koji mi se, kao da sam odrasla, nametnuo nakon ovog razgovora.

„Majko. Moraš li umreti da bismo mi nasledile zemlju? “

„Tako je. “

„Onda je ne želim. “

Nasmešila se i zagrlila me.

„Daleka je to budućnost, daće bog, i za mene i za tebe. “

Izgleda da će se tok mog života bazirati na grofičinom nasleđstvu, jer će polovina pripasti meni. Što je još značajnije, život će mi se naglavačke okrenuti zbog Ričarda Plantageneta. Ričard je u moj život došao kada sam imala osam godina i time nisam bila naročito impresionirana. U to vreme smo živeli u Midlhamu, daleko na severu, omiljenom zamku erla i grofice. Oduvek su u našem domaćinstvu živeli dečaci plemenitog roda, i to potomci najuglednijih porodica, jer je grof bio kraljev glavni savetnik. Dolazili su da nauče ono što će im biti potrebno za život u najvišim krugovima. Malo sam dodira imala s njima, jer sam bila devojčica koja je i sama imala mnogo da uči, a njima je najviše vremena oduzimalo učenje ratničkih veština. I dalje sam bila u društvu Besi i ledi Mašam, osiromašene udovice iz grofičine velike porodice koja je uposlena da me podučava veštinama upravljanja velikim zamkom i domaćinstvom. Dečaci me, sa svojim grubim igrama i borbenim sportovima, i beskrajnim nizom udaraca u glavu, sa ogrebotinama i modricama, nisu zanimali. Niti su oni imali vremena za mene. Osim Fransisa Lavela, očevog štićenika, trajno nastanjenog u našem domaćinstvu, kome nije bilo mrsko da provodi vreme i priča sa mnom, premda je bio bliži po godinama mojoj sestri. Fransis je bio ljubazan prema jednom dosadnom detetu kakvo sam bila, mnogo više nego što mu je viteštvo nalagalo.

A tada je stigao Ričard.

Mislim da sam ga primetila zato što me je podsetio na mene: oboje smo patili od istih nedostataka. Nizak, pre nego visok. Sitan, pre nego krupan. Sa bujnom tamnom kosom, crnom poput krila jednog od gavranova koji su se gnezdili u stenama iza Midlhama, premda je bila daleko razbarušenija od njihovog glatkog perja. S okrutnošću svojstvenoj mladima zaključila sam da će

mu zbog neupadljivog rasta i stasa obuka predstavljati pravu muku. Šta će on misliti o meni, nisam marila. Bio je samo još jedan dečak koji je došao da jede za našim stolom i uči se viteškom vladanju.

Moj otac je bio odsutan, poslao ga je kralj kao izaslanika na francuski dvor, pa je grofica dočekala pridošlicu u glavnom dvorištu kada je stigao sa pratnjom, ličnim slugom i nizom kola s prtljagom. Bila je to veličanstvena pratnja za tako mladu osobu.

„Dobro došli u Midlham, vaša milosti”, primila ga je grofica.

Naklonio se iznenađujuće otmeno. Čak je i meni bilo jasno da je dobro vlada otmenim dvorskim ophođenjem. Neki od dečaka su gotovo padali na nos od napora da se pravilno naklone, rumeneći poput cvekle zbog tako milostive dobrodošlice moje majke, pre nego što bismo preuzeli brigu o njima.

„Gospo.” Njegov odgovor je bio tih, ali mu nije nedostajalo samopouzdanja. „Vojvotkinja, moja gospa majka, šalje vam najtoplije pozdrave i zahvaljuje vam se na gostoprimstvu.”

Moja majka se nasmešila.

„Dobro ste nam došli. Učitelj ratničkih veština će vam pokazati gde ćete spavati i gde da ostavite svoje stvari. On je zadužen za vašu obuku.” Pokazala je gospodara Elerbija, koji je stajao pored nje. „Potom će vas moja kći Izabel odvesti do moje primaće sobe.”

Gurnula je Izabel napred. Počeli su da istovaruju prtljag, konje su odveli u štalu, pratnju u njihove odaje, a stvari našeg gosta uneli su u zamak. Za sve ovo je bilo potrebno vreme. Izabel nije imala nameru da čeka.

„Vratiću se po tebe”, zaprepašćujuće neučtivo je obavestila dečaka i otišla nekim svojim poslom. Ali sam ja ostala. Zašto sam to uradila? Nisam imala pojma, ali me je neki nagon naterao da ostanem. Dečak nije izgledao preterano zadovoljan stoje došao kod nas, ali pridošlice su se uvek tako osećale. Lice mu je bilo blede i ozbiljno, ali je bio dovoljno smiren. Posmatrala sam ga dok je sa jednih kola uzimao zavežljaj u kom su se nalazila dva mača, lagani luk i bodež. Usne su mu bile tanke, a uglovi blago stegnuti, kao da nije nameravao da kaže više nego što mora. Često se mrštio. Možda su mi pažnju privukle njegove oči. Bile su tamne i hladne. U njihovim dubinama nije čučala iskra topline. Nepristrasno sam zaključila da izgleda tužno.

I tako sam ga otpratila do njegovih odaja, sa svim samopouzdanjem kćeri kuće. Pa zar nisam ja ledi En Nevil? Svima sam smetala u prolazima. Dok naposletku Ričardove stvari nisu smeštene u škrinje i ormane, i on seo na ivicu kreveta u sobi koja mu je dodeljena za vreme njegovog boravka u Midlhamu.

Zakoračila sam u sobu. Pogledala ga. On je pogledao mene.

„Ovo je veoma lepa soba”, obavestila sam ga, s namerom da zadivim pridošlicu, ali i radoznala. Bila je to soba u kružnoj kuli, najednom od četiri ugla velike centralne utvrde u kojoj smo mi, porodica, živeli. Kameni zidovi prijatno su se savijali, a prozori su, dugački i uski, starinski, gledali preko dvorišta prema kapeli i propuštali više svetlosti i vazduha nego u mnogim drugim sobama. Soba je imala i svoj zasebni toalet u malom udubljenju u zidu kule, što je bila poželjna pogodnost zimi kada je većina ljudi u domaćinstvu

morala da ide do zasebne kule. Erlovi paževi su retko bili tako dobro smešteni. Čak je i Fransis Lavel, koji je bio gotovo jednako važan kao što ću ja biti i koji će postati lord, bio smešten u turobni sobičak u kuli okrenutoj prema severu, koja je neprestano bila izložena ledenim vetrovima. „Mislím da je ovo jedna od najboljih soba u zamku.”

„Odista? Meni se čini da je hladna i da ima promaje.”

Brzo sam pregledala sobu. Pa, u njoj nije bilo debelih tapiserija kao u sobi koju sam delila sa Izabel. Niti su zidovi bili omalterisani i oslikani neverovatnim cvećem i pticama kao što su bili zidovi u grofičinoj spavaćoj sobi. Pod je bio pokriven uglačanim hrastovim daskama, a ne pomodnim kamenim pločama koje su bile postavljene u zamku Vorik. Namrštila sam se dok sam primećivala ono što je možda ovaj momak smatrao za nedostatak. Ali je drveni okvir kreveta bio pokriven svilenim baldahinom koji mu sigurno mora biti po volji, a i prekrivač na krevetu je bio svilen i slagao se s baldahinom. Tamnozeleno je zatreperilo kada ga je probila strelica sunčevog zraka. Bila je tu i škrinja i orman za odeću. Čak i priličan broj voštanih sveća u visokom gvozdenom stalku koje niko ko bi štogod želeo da čita ne bi prezreo... Šta je još hteo?

„A odakle si ti došao?” Nadala sam se da sam obrve podigla kao grofica u svom najnadmoćnijem izdanju. Kako li se usuđuje suditi mom domu, kada je njegov verovatno nešto malo bolji od nekog prostačkog utvrđenja s bedemom, koje nije nadograđivano otkako su ga sagradili za vreme Vilijama Osvajača!

„Iz zamka Foderinghej. Moj otac je naložio da se sazida novo krilo sa uzidanim kaminima i spuštenim tavanicama.” Još jednom je neblagonaklono prešao pogledom preko svojih novih odaja.

„Ovaj zamak”, izjavila sam podižući glas, „jedan je od najvećih u zemlji.”

„Što ne znači da je i najudobniji. Niti znači da želim da boravim ovde.” Pogledao me je kao da sam dosadna zolja. „Ko si ti uopšte?”, upitao je.

„Ja sam leđi En Nevir, “ rekoh sa svom nadmenošću razmaženog deteta. „A ko si ti?”

„Ričard Plantagenet.”

„O.” Ništa ovim podatkom nisam saznala o njemu, premda sam znala da je Plantagenet kraljevsko ime. „Moj otac je erlod Vorika.”

„Znam. Erl mi je rođak, pa pretpostavljam da smo i mi prilično bliski rođaci.” Ovo kao da ga nije preterano oduševljavalo.

„Ko je tvoj otac?”, upitala sam.

„Vojvoda od Jorka. Mrtav je.”

Zanemarila sam šturost odgovora i pozabavila se podatkom. Sada sam znala.

„Znači da ti je kralj Edvard brat.” Zbog ovoga je u mojoj glavi zauzeo sasvim drugačiji položaj.

„Tako je.”

„Koliko ti je godina?”, nastavila sam nametljivo da ga ispitujem. „Ne izgledaš mi dovoljno star za obuku za viteza. Meni je više od osam godina.”

„Meni je dvanaest. Ja sam već vitez reda podvezice.”

„Samo zato što ti je brat kralj!”

Slegnuo je ramenima dok se saginjao da pomazi psa koji je ušao unutra, očigledno nevoljan da nastavi razgovor.

„I ja sam vrlo značajna. “ Obavestila sam ga. Nisam imala dostojanstva.

„Žensko si. I još dete.”

Time mi je pokazao gde mi je mesto. Okrenula sam se i odmarširala iz sobe, ostavivši ga da sam nađe put do grofićinih odaja, ili da čeka na Izabelino nežno milosrđe. Mislim da ga je Fransis Lavel naposljetku odveo do majčinih odaja. Nisam bila tamo. Ledi Mašam je unezvereno tragala za mnom i pronašla me je i izgrdila što sam izostala s časova.

Nisam bila zadovoljna svojim kratkim poznanstvom.

Ričard Plantagenet je i dalje govorio veoma malo, ali se zdušno posvećivao učenju. Zaintrigirao me je samopouzdanjem, mirnom i samodovoljnom veštinom. Počela sam, kad god sam mogla, da pohodim dvorište za vežbu ili polje za viteške turnire, kada je on uvežbavao viteške veštine. I bila sam u pravu. Patio je. Nije bio dovoljno krupan, niti je imao dovoljno snage da se nosi sa Fransisom, koji mu je često bio borbeni par. Ričard je mnogo vremena provodio ispružen u prašini i blatu. Ali nije odustajao. I morala sam se diviti njegovoj hrabrosti i odlučnosti da ustane. Brz i oprezan, uskoro je otkrio da lukavošću i brzinom može nadomestiti visinu i težinu koje su mu nedostajale. Umeo je da jaše kao da je rođen u sedlu.

Ali ipak bi često završio na tlu krvavog nosa i prašnjavog lica. Nakon jedne naročito zahtevne vežbe s mačem i štitom, gospodar Elerbi ga je poslao da sedne na klupu iza dvorišta za vežbu. Još uvek omamljen, Ričard Plantagenet rukavom je obrisao nos i lice. Prišunjala sam se uza zid i sela na klupu pored njega. Bila je to suviše dobra prilika da saznam više od njemu, dok mu je gard spušten, da bih je propustila. Šta sam želela da znam? Bilo šta, zapravo. Bilo šta što bi mi objasnilo ovog ozbiljnog dečaka koji je tiho sedeo za vreme obroka, koji je sa strogom usredsređenošću sekao pečenu govedinu i koji je posmatrao i upijao, i malo govorio.

„Da li si srećan ovde?”, upitala sam ga, jer nisam imala šta drugo zanimljivije da mu kažem.

Frknuo je i sklonio kosu iz očiju.

„Srećniji sam kada mi u glavi ne zvoni od nežnih učiteljevih udaraca! Kunem se da Edvard nije ni slutio kada me je poslao ovamo da će me ovde onesvestiti od batina.”

„Rekao si da ne želiš da budeš ovde.” Nagoveštaj kritike na račun Midlhama još uvek me je žuljao. „Gde bi radije bio, koje je to mesto bolje od ovog?”

„Sa mojim bratom u Londonu. Tamo ću otići kada ovde završim.”

„Nedostaje li ti porodica?”

Na trenutak se zamislio.

„Ne mnogo.”

„Imaš li druge braće osim kralja? Sestara?”

„Imam. Deset.”

„Deset?” Zaprepašćenje me nateralo da se okrenem prema njemu. „Ja imam samo Izabel. To mi je dovoljno.”

„Ali neki su mrtvi, i svi su stariji od mene. Džordž od Klarensa je brat kog najbolje poznajem.”

„Ti si vojvoda od Glostera.” Stekla sam izvesna znanja otkako smo poslednji put razmenjivali mišljenja. „Otac ti je obeščašćen kao izdajnik kada se borio protiv lankasterovskog uzurpatora, Henrija, prethodnog kralja.”

„Tako je.” Ričard iskezi zube. „I zbog toga je i umro na bojnopolju u Vejksfildu. I moj brat Edmund s njim. Margareta Anžuska, kraljica Margareta, naložila je da ocu odseku glavu i nabiju je na šiljak nad Miklgejt kapijom u Jorku. Prezira vredan kraj za tako hrabrog čoveka.”

Bio je to najduži govor koji sam od njega čula. I dalje ga je ovaj čin bolelo.

„Da li si se morao skrivati?”

„Na neki način. Morali smo moj brat Klarens, moja majka i ja da odemo u izgnanstvo zbog naše bezbednosti. Otišli smo u Holandiju.” Sada je očigledno spustio gard i nudio mi je tako mnogo.

„Da li ti se dopalo?” Nisam mogla ni da zamislim kako bi bilo da moram da napustim Englesku u strahu za goli život, da sam primorana da molim za milost neku inostranu porodicu i da ne znam da li ću se ikada vratiti kući. Znala sam da mi se to ne bi dopalo.

„Prilično.”

Šta sad? Potražila sam drugu temu, da ga namamim da nastavi da priča. Bilo je teško. „Da li su te po ocu nazvali Ričard? Mene su nazvali En po majci.”

„Ne. Nadenuli su mi ime po tvom dedi, Ričardu Nevilu, erlu od Solsberija. On mi je krsni kum, pa su mi nadenuli njegovo ime.”

„O.” Njegove veze s mojom porodicom postajale su sve snažnije. Nos mu je i dalje krvario, a rukav mu je bio dobro umazan krvlju. Pružila sam mu parče platna. *Ledi Mašam bi to odobrila*, mislila sam.

„Zahvaljujem.” Nakrivio je glavu ugladenim pokretom, ali se tada trgao i oprezno ali željno prineo maramicu licu.

„Gde si rođen?”

„U zamku Foderinghej.”

„Ja sam rođena ovde. Ovde mi se najviše volim da boravim.”

„I meni se dopada”, priznao je iznenada, pa mi je zbog tog priznanja odmah omililo. „Podseća me na Lادلou, gde sam proveo nekoliko meseci kada sam bio mnogo mlađi. Pre nego što su nas lankasterovci oterali pod pretnjom smrti.” Ponovo gorčina.

„Zašto su te poslali ovamo? Zašto baš ovamo?”

Oprezno me je pogledao iskosa, kao da nije siguran zašto ga to pitam. Nisam imala nikakvih zadnjih namera, samo sam bila radoznala.

„Ovo je jedino domaćinstvo zadovoljavajućeg položaja koje može da mi pruži obrazovanje. Kao bratu kralja Edvarda...” Nesvesno se ispravio u ramenima. „Moj brat i tvoj otac su veoma bliski. Erl se borio za Edvarda, pomogao mu je da dođe na presto. Možda bez erla to nikada ne bi uspeo. Pa gde drugde da me pošalje? Moj brat kralj je dobro platio moje izdržavanje. Poslao je hiljadu funti.”

Klimnula sam glavom, kao da sam razumela. Zvučalo mi je to kao ogromna suma novca. Sedeli smo u tišini, dok se on bezuspešno trudio da obriše blato sa pancirne košulje.

„Hoćeš li se danas još boriti?”

„Kada dođem do daha. A pretpostavljam da sam do daha došao, jer poslednjih nekoliko minuta samo evo razgovaram s tobom.” Ustao je i stenjući istegao mišiće leđa i butina.

„Možda ne bi trebalo?”

„Misliš da nisam kadar?” Gledao me je i u dubinama tih tamnih očiju iznenada se pojavi neka iskra, sjaj čistog ponosa. „Rekli su mi da sam imao sreće da preživim detinjstvo. Nema koga to nije iznenadilo, uključujući i moju majku, vojvotkinju, kojoj je prešlo u naviku da svakog jutra uverava svakog člana domaćinstva da sam još u životu.” Nasmešio se, otkrivajući lepe, ravne zube. „Preživeo sam i biću princ kakvom nema ravnog. Jedan okršaj tupim mačem neće me poslati u grob.”

„Neće.” I ja sam se nasmešila. Verovala sam mu.

Dok se spremao da uzme mač za vežbu s klupe, uhvatih sebe kako pružam ruku da ga sprečim. Njegov pogled se srete s mojim i zadržao se na njemu, vatra mu je još gorela u očima.

„Drago mi je što si preživeo.”

Bila sam zapanjena onim što sam rekla, i nisam mogla shvatiti zašto sam to rekla. Skočila sam i potrčala pre nego što je stigao da odgovori, ili pre nego što otkrijem da se nalazim na mestu na kom ne bih smela biti.

Mislim da sam septembra te godine po prvi put osetila bolan rez i ubod političkih taktičkih poteza. Bilo je to kada se naše domaćinstvo preselilo u Jork na nedelju dana slavlja i proslava.

Započelo je prilično povoljno. Erl, moj otac, bio je naročito dobro raspoložen, što nije bila uobičajena pojava u mesecima nakon kraljevog braka kojim nije bio zadovoljan. Činilo se da se to nezadovoljstvo ticalo kraljevog izbora supruge, Elizabet Vudvil. Ona je bila udovica niskog roda i poreklom iz *grabežljive* porodice čiji je svaki član bio lakom i žudeo za moći, pa je ona iz tog razloga bila sasvim neprimerena. Nisam razumela zašto nije podobna za suprugu samo zato što je udovica, kada je njen prethodni muž bio tako zgodno mrtav. Niti sam baš sasvim razumela značenje reči *grabežljiv*. Ali tako je bilo. Brak je, saznala sam, sklopljen u sramotnoj tajnosti. Pitala sam se zašto je kralj bilo šta morao da radi u sramotnoj tajnosti. Zar nije jednostavno mogao da sve udesi sebi po volji?

„Upravo je to učinio”, rešao je erl za trpezom. „Povinovao se svojim željama. I po koju cenu? Namerno je postupio protivno mojoj volji. Moram pretpostaviti da mu više nisam ni od kakve vrednosti, sada kada su Vudvilovi

spremni da mu se klanjaju i puze pred njim i izvršavaju svaku njegovu zapovest." Mrzovolja se nadvijala nad njim poput olujnog oblaka.

Stoga sam osetila olakšanje kada ga je poseta Jorku oraspoložila. Odenule su nas lepo, okupali, očešljali i naložili da nam vladanje u svakom trenutku ima biti učtivo. Dobila sam novu haljinu, jer sam imala devet godina i brzo sam rasla. Prešli smo kratku razdaljinu do velike katedrale i zauzeli mesta, važna mesta u ograđenom prostoru pred glavnim oltarom, jer smo, kako mi je Izabel došapnula dok se pastva okupljala nama za leđima, bili najvažnija porodica. Hor je pojava. Sveštenici su išli u povorci i nosili sveće, srebrne krstove i tamjan. A u središtu svega nalazio se biskup Džordž Nevil, očevo najmlađi brat, moj stric, veličanstven u bogatoj rizi i pozlaćenoj biskupskoj mitri. A sada će biti rukopoložen za nadbiskupa Jorka. Bila je to izvanredna čast za moju porodicu.

Ali erlove obrve spojile su se u crnu liniju. Nije bio zadovoljan. Niti je to bio njegov brat, moj stric lord Džon, erl od Nortamberlanda. Kad god bih se nagnula, videla sam ih kako sede jedan pored drugog i kako, veličanstveni u satenu i krznu, razgovaraju srditim šapatom. Bilo je oštine u njihovim rečima, ali nisam bila dovoljno blizu da čujem šta tačno govore.

„Šta se dešava?“, šapatom sam upitala Fransisa Lavela, koji mi je sedeo sleva. „Šta nije u redu?“

Pokazao je glavom nalevo.

„Prazna!“ Oblikovao je reč nemo. Nagnula sam se da vidim. Sa strane ograđenog prostora pred glavnim oltarom na počasnom mestu nalazila su se dva veličanstvena prestola od izrezbarenog i zlatom optočenog drveta. Očigledno su tu bila postavljena za neke veoma važne ličnosti. Bila su to jedina slobodna mesta u katedrali.

„Ko?“

Adolescentnim graktanjem odgovorio mi je Ričard, koji mi je, uredan i blistav u tamnom baršunu, sedeo s desne strane.

„Moj brat, kralj, i njegova supruga, Elizabet Vudvil. Nisu došli. Očekivali su ih.“

„O!“ Videla sam da mu je lice namrgođeno gotovo koliko i lice mog oca. „Da li je to važno?“, prosiktala sam tiho.

Ričard se još više namrštio.

„Jeste. Mislim da jeste.“

Grofica nas je ućutkala ostrim pogledom, kada je novi nadbiskup seo na svoj episkopski presto. Ceremonija se bližila kraju i visoki glasovi hora podizali su se u slavu investiture Džordža Nevila. Možda je i ponos u njegovom držanju bio pomalo prigušen, kada je video koje zvanice nisu prisutne. Njegov osmeh postade kiseo.

Kasnije smo zastali pred zapadnim vratima, da okupimo domaćinstvo pre povratka u svoje sobe.

„Trebalo je to i da očekujemo, zar ne?“ Erl se nije ni trudio da spusti glas.

Majka je spustila ruku na njegovu nadlakticu, u pokušaju da ga umiri.

„Sam kralj je predložio tvog brata za nadbiskupa. On je lično odabrao Džordža, a to je velika čast.”

„Ali da ne dođe na ustoličenje! Božje mu krvi! To je namerna provokacija. Uvreda našem imenu i mom položaju.”

„Možda postoji neki razlog...”

„Jedini razlog koji mi pada na pamet je uniženje mene i mojih. Trebalo je da dođe. Ne možeš me uveriti da kralj nije svestan kako će njegovo odsustvo tumačiti oni koji nam žele zlo.”

Ali ko bi nam mogao poželeti zlo? Za svojih devet godina doživela sam samo ljubav i pažnju. Razume se, lankasterovci verovatno nisu gajili naklonost prema erlu od Vorika, ali oni su poraženi, stari kralj Henri pomerene pameti zaključan je u Taueru, a njegova kraljica i sin bili su u izgnanstvu, a kralj Edvard je visoko cenio mog oca. Pa ko bi nam onda želeo zlo?

„Možda je morao nečim drugom da se posveti...”, bila je uporna grofica.

„Vudvilovima. To je delo te žene. Smotala je spletkama kralja oko malog prsta. Kladam se da ga je ona sprečila da dođe u Jork. Zar kralj nema pameti?”

„Tiho. Čuće te neko.”

„Ne marim.”

Bila sam sve svesnija Ričardove napete prilike kraj sebe. Kada sam mu se približila, uhvatila ga za rukav i povukla da mu privučeni pažnju i pokušam da otkrijem razlog njegovog samrtničkog bledila, u oku mu se pojavi olujni sjaj i on trže rukom, što zape erlu za oko i on ga besno pogleda, a ja načas pomislih kako će sada svoj bes usmeriti na kraljevog najmlađeg brata. Namrštio se na nas kao da smo uhvaćeni u nekom nestašluku, a na usne mu dođoše oštre reči.

Ali erlovo lice se smekšalo kada je krenuo prema nama.

„En.” Dodirnuo mi je rame, nežno ga stegao. Nasmehio se Ričardu, i u njegovom osmehu nije bilo neprijateljstva. „Nemoj se brinuti, dečaće. Ma šta da se desi između mene i tvog brata, to se tebe neće doticati. Potrebna su mnogo šira ramena od tvojih da ponesu prestupe tvog brata. Nije na tebi da o tome brineš.”

„Nije, gospodine.” Ričard je spustio pogled.

„Da li je stric Džordž i dalje nadbiskup, iako kralj nije došao?”, upitala sam.

„Jeste.” Moje detinje pitanje natera oca na smeh. „Zaboravićemo Edvarda i slaviti sa tvojim stricem, ovo njegovo i naše unapređenje. Na kraju krajeva, ovo je dan za ponos.”

A ipak je ovaj nemili događaj teško pritiskao čitavu ceremoniju, ali i raskošnu gozbu na kojoj smo nastavili sa slavljem, jer je bilo neophodno da se mesta određena za kralja i kraljicu brzo sklone i napravi novi raspored sedenja. Muzika i pevanje, veličanstvena gozba, bučan razgovor Nevilovih i njihovih vazala glatko je pokrio svaku manjkavost, ali nelagoda je ostala, neprijatna poput crva u kajsiji. Nisam razumela, ali se sećam žestoke reakcije na ime Vudvilovih.

Uхватиła sam te večeri Ričarda, pre nego što je stigao da pobegne, i saterala ga u ugao. I dalje mu je izraz bio turoban, ali nisam dozvolila da mi to zasmeta.

„Zašto je moj otac bio toliko ljut?”

„Moraš to pitati njega.”

„Misliš da će mi erl reći?” Bila sam u uzrastu kada mi je bilo mrsko da me neko drži u neznanju. „Pitam tebe.” U radoznom srcu osetih saosećanje sa mračnim osećanjem u njegovim očima. „Pričaj mi o Elizabet Vudvil.”

Kao da sam ga pogodila u živac on mi bez obuzdavanja odgovori.

„Moj brat nikada nije trebalo da se njome oženi. Majka je mrzi. I ja je mrzim.”

Ne govoreći više ništa, nimalo učtivo on mi okrenu leđa i pojuri uza stepenice, preskačući po dve odjednom. Držao se uzdržano i o ovoj stvari više nije govorio do kraja svoje posete, a ja sam ostala da razmišljam o iskušenjima koja mogu ovako da razore porodicu. Ambicija i lična mržnja, umesto saosećanja i naklonosti koji su ležali u osnovi mog porodičnog života. Ne bih volela kada bi i moja porodica bila razorena kao Ričardova.

Moje detinjstvo prošlo je bez većih uzbuđenja, a Ričard je bio konstanta. Putevi su nam se ukrštali, kao što je to često slučaj u velikim porodicama. Na molitvama u kapeli. Na ručku u velikoj dvorani i na večeri krajem dana. Kroz zimske kiše i snegove i dane koji su nas leti mamili napolje. Ali ništa vredno pomena nije se dešavalo među nama. Na njegovo vreme pravo je polagao učitelj viteških veština. A na moje ledi Mašam i grofica.

Kako sam rasla, sve sam manje uhodila Ričarda. Možda sam postala svesnija svog položaja u domaćinstvu. Naslednica Nevila nije se skrivala i uhodila, kao što bi to dete činilo. Ali sam znala da je naučio da vešto barata mačem. Da je njegova veština sa lakim lukom bila hvale vredna. I da je mogao da drži koplje u borilištu, pogodi pravo u kvintan i odjaše bezbedno, a da ga vreća s peskom ne kazni za nemar i ne udari između lopatica ili po glavi. Sve rede je raširenih ruku i nogu ležao u prašini.

Posvetila sam se učenju. Grofičina želja je bila da njene kćeri nauče da čitaju i pišu kao što je to red u svakoj kultivisanoj porodici, pa smo učile. Savladavši ovu veštinu, čitala sam priče o kralju Arturu i njegovim vitezovima sa uzdasima zadovoljstva. Ser Lancelot od Jezera i njegova zabranjena ljubav prema Giniveri grejala je moje romantično srce. Plakala sam nad prokletim ljubavnicima Tristramom² i Izoldom. Naslikana ilustracija u dragocenoj knjizi prikazivala je Giniveru sa dugom, zlatnom kosom, i za moj ukus suviše nalik na Izabel. A Lancelot je bio visok i krupan, sa zlatnom kosom do ramena, i stajao je u junačkoj pozi sa mačem u rukama i sa osmehom za svoju gospu. Nije bio ni nalik na Ričarda, koji nikada neće biti svetao i krupan, i koji se mrštio više nego što se smešio. Ali mogla sam maštati i maštala sam.

Malo čega se sećam iz tih dana, sve do značajnog dana prosidbe, ako se

² Srednjovekovna romansa. Najraniju poznatu verziju napisao je 1185. Tomas od Britanije. Priča je keltskog porekla i nezavisna je od arturijanskih legendi, ali je u 15. veku spojena sa ovim legendama. Postoje različite verzije imena glavnih likova, pa se tako junak naziva Tristram, Tristran, Tristrem i Tristan, a junakinja je Izolda, Isolt, Iseult. (Prim. prev.)

izuzme proslava bogojavljenjske noći. Nakon procesija, svečane gozbe s veprovom glavom i neobuzdanih lakrdija lorda Misrula, došlo je vreme darivanja. Još uvek imam poklon koji mi je Ričard dao. Krenuo je sa mnom na put u izgnanstvo, u nebrojene pretnje neizbežne bitke i u zatočeništvo. Nikada nisam videla ništa ni nalik tome i vrlo bih se ražalostila ukoliko bih bez njega ostala. Ričard mora da je poklon kupio od putujućeg torbara kada je bio u poseti Jorku. Kada mi je uručio poklon, nestrpljivo sam sklonila kožni omotač.

„O! Oh, Ričarde!”

Nasmejala sam se ovom detinjastom kapricu. Nije to bio vredan poklon, ali bila je to stvar vešto napravljena od metala, mala šuplja ptica koja mi je stala u dlan, punačka i dražesna, kljuna razjapljenog poput goluždravog ptića i lepo naglašenog perja na sićušnim krilima koja su joj bila izvijena na leđima. Kada bih pomerila malu polugu sa strane, jezik ptice bi se pokrenuo napred-nazad. Kada bih dunula u šupalj rep, začuo bi se zvuk nalik na milozvučan zvižduk. Proizvela sam zvižduk na veselje svih prisutnih.

„Ričarde. Hvala ti.” Ostala sam bez reči, ali sam načinila propisan naklon, podižući svoje nove suknje od damasta i mnogo hvaljenu svilenu podsuknju pokretom koji je bio poprilično otmen.

Zarumeneo se. Naklonio se naglašenije nego što sam ga ranije viđala da se klanja. I poljubio mi je prste kao da sam velika dama. Činilo se da je ubrzano savladao gradivo viteškog vladanja.

„Zadovoljstvo mi je. Ptičica je dražesna, kao i ti što si, rođako En.”

Kada me je podigao iz naklona i poljubio u obraze, najpre jedan, a potom i drugi, a zatim i usne u bratskom pozdravu, osetila sam kao da mi je u isto vreme i vruće i hladno, a lice mi se zažarilo. Prijateljski pozdravi Fransisa Lavela nikada nisu imali ovakav uticaj na mene.

Mislim da sam tada, osećajući još uvek trag Ričardovog poljupca na svojim zapanjenim usnama, odlučila, sa istinskom ohološću Nevilovih, da ću ga osvojiti. Nijedna ga druga neće imati, zaklela sam se nemo jednom od erlovih živopisnijih zakletvi. Ričard, opkladila bih se, nije pridavao toliki značaj poklonu koji sam ja njemu dala. Više ga je zaokupio am za konja koji mu je erl poklonio, besramno raskošna stvar, sva od glatke, sjajne kože sa mesinganim i pozlaćenim umecima.

A šta sam to poklonila Ričardu Plantagenetu? Šta bih mogla ja, desetogodišnja devojčica, pokloniti princu koji je imao sve i čiji je brat bio kralj Engleske? Uz mnogo sumnje i malo majčinskog saveta bacila sam se na šivenje i vez. Majka mi je rekla da će mi dobro doći vežba, a da će Ričard biti suviše učtiv da poklon odbije, ma kako da ispadne. Namrštila sam se na ovaj njen nagoveštaj, ali sam se sa žarom bacila na posao. Šila sam i vezla u jesenjim mesecima, kada su dani postajali kraći, pa sam morala da naprežem oči pod svetlošću sveća, da bih mu napravila potkošulju od finog lana, da je nosi ispod lake pancirne košulje koju mu je poklonio brat i koja je bila njegov omiljeni odevni predmet. Odabrala sam prizeman poklon, ali sam ga pretvorila u nešto čarobno, tako što sam na grudima svilenim koncem i sa nekoliko niti zlata izvezla Ričardove heraldičke oznake. Belu ružu za kuću Jorka. Blistavo sunce koje je njegov brat usvojio kao jorkistički simbol nakon bitke kod Mortimer Krosa, kada se čudo u vidu tri sunca pojavilo na nebesima. A za

Ričarda sam izvezla njegovog belog vepra. Nisam bila nezadovoljna konačnim delom. Zraci sunca bili su pomalo aljkavo urađeni. Izabel mi se rugala da vepar više liči na ovce sa padina iza Midlhama. Ali je majka izjavila da je moje delo i više nego zadovoljavajuće i ja sam mu poklonila košulju sa ponosom kakav i dolikuje napornom radu koji sam u nju uložila.

Ričard je poklon prihvatio kao da je u pitanju najskupoceniji odevni predmet sa raskošnog i pomodnog dvora Burgundije. Nije prigovorio nesavršenom vezu, kao što je to Izabel učinila. Niti se smejavao mom žalosnom prikazu vepra.

„Upravo je to ono što sam želeo.”

Porumenela sam od ponosa. Znam da ju je nosio, čak i kada je bila već toliko puta oprana, i kada se iskrzala na rukavima i oko vrata, i kada je sav vez davno nestao.

Možda i jesam odlučila da želim Ričarda Plantageneta, ali ga nisam volela. Ponekad sam ga mrzela, a i on je mrzeo mene sa jednakom zlobom, premda je napetost koja je vladala među nama uglavnom bila moja krivica. Dok sam odrastala, mučila sam se sa sukobljenim osećanjima koja su me nagnala da se prema njemu ponašam ćudljivo.

I Ričard i njegov konj su nezgodno pali za vreme jedne borbe u borilištu, pa je konja koji je šepao odveo u štalu. Tražila sam kome bih mogla smetati i tu sam, tog jutra, našla savršenu žrtvu. Nisam imala milosti. Bio je raščupan i znojan, jedan rukav kožne jakne bio mu je gotovo potpuno otkinut u ramenu. Štedeći jedno rame i trzajući se od bola, siktao je kroza zube dok se muvao naokolo i obavljao svoje zadatke. Duž jedne jagodice videla se sveža ogrebotina, kosa mu je izgledala kao da češalj nije videla danima. U prašnjavoj tami štale nežnim rečima se obraćao uznemirenom konju, opipavajući mu prednju nogu. Pored njega na klupi nalazila se, vrela i mirisna, smesa za topli oblog i smotuljak čvrstog zavoja. Konj se nelagodno promeškoltio. Videla sam mu beonjače dok je njištao i otimao se kad god bi Ričard dodirnuo bolno mesto. Dugačkim pokretima, do te mere posvećen zadatku da nije bio svestan mog prisustva, on počeo da nanosi vrelu smesu, lek za sve boljke konja, ako ćemo verovati gospodaru Satonu, erlovom glavnom konjušaru. Radio je vešto i nežno, uprkos bolu koji je verovatno i sam osećao. Videla sam da je više brinuo za konja nego za svoje rane, ali nisam bila raspoložena da priznam da me je zadivio. Došla sam i stala iza njega.

„Šta radiš?”

„Vidiš.”

Nije okrenuo glavu, niti je na bilo koji drugi način odreagovao na moje prisustvo, a odgovor me nije zadovoljio. Jutro je bilo loše i bila sam u nemilosti. Mrzovoljna otkako sam ustala iz kreveta, na časovima sam bila natmurena i troma, pa sam morala sve iznova da radim, a bila sam još mrzovoljnija kada je Izabel dozvoljeno da slobodno ode. Kako je ledi Mašam očigledno istrućala majci sve moje grehe, grofica me je poslala u kuhinju po kazni, da pomažem u pravljenju sveća za domaćinstvo. Bio je to odgovarajući zadatak za dete koje nije želelo da sluša predavanja i koje je bilo neuljudno prema guvernanti. Malo praktičnog rada uskoro će me prizvati pameti.

Izabel se zlorado smeškala. Fransis Lavel se smejavao i odbijao da saoseća

sa mnom, pretpostavljam da sam, s obzirom da sam prste ispekla vrelinom lojem i da me je pritom još i kuvar izgrdio što nemarno rukujem dugačkim svećama, tražila krv kada sam čula kratak odgovor Ričarda Plantageneta. Nisam volela da me neko ignoriše. Bilo mi je potrebno da nekog povredim i ranim.

„Da li si pao?”

„Odlazi.”

Nisam navikla da mi se neko ovako obraća, naročito ne paž, bio on vojvoda od Glostera i princ kraljevske krvi ili ne.

„Neću. Ovo su više moje štale nego tvoje! Pretpostavljam da si bio nespretan i da je konj zbog tebe pao.”

Pogledao me je preko ramena. Skupljenih očiju me pogledao dok sam stajala naspram svetlosti sa ulaza. Potom se posvetio svom poslu.

„Pretpostavljam da je tako.”

Videla sam mu bol i brigu na licu, ali nisu me nagnali da pokažem saosećanje. Zašto bih ja bila jedini stanar zamka koji pati?

„Verovatno će ostati osakaćen, siroto stvorenje. Neće biti vredno ostaviti ga živog.”

„Samo je gadno istegao nogu. Zarašće.”

„Možda je slomljena. Vidiš kako ne želi da je spusti. Otac je nalagao da se konjima prekrate muke i zbog manjih povreda.”

„Šta ti znaš? Odlazi. Samo smetaš.”

„A ti si podmeče!” Nije Izabel bila jedina koja je slušala ogovaranje posluge. Raspomagala sam priličnom količinom nepristojnih podataka i, na svoju kasniju sramotu, odabrala sam baš taj trenutak da ih iznesem.

Na moje veliko razočaranje Ričard neko vreme nije reagovao. Zamotao je konju nogu i uredno uvio krajeve, pre nego što se uspravio, dok sam ja u napetoj tišini čekala. Kada se uspravio, morala sam da podignem pogled. Nisam shvatila koliko je izrastao u ovim nedeljama od njegovog četrnaestog rođendana. Izraz na licu mu nije bio prijatan, jagodice su mu bile naglašene pod napetom kožom, a tamne oči su gledale moje sa žestinom sa kojom bi soko stegao zeca pre nego što bi ga pokidao na komade.

„Šta si to rekla?”

Progutala sam pljuvačku, ali nisam imala nameru da se povučem, premda me je zdrav razum upozorio da bi trebalo. U svakom slučaju, sada sam mu sasvim privukla pažnju. Uzvratila sam mu pogled.

„Kažu da si podmeče. Da nisi rođen prirodnim putem. Da si na ovaj svet došao sa crnom kosom do ramena, kao životinja i sa svim zubima.”

„Da li je to sve?” Bez sumnje je to bio podsmeš. „Šta još kažu?”

Progutala sam pljuvačku. Pa, reći ću mu.

„Da nisi razvijen kao što bi to muškarac trebalo da bude. Da nikada nećeš biti dobar vojnik na bojnopolju.”

„A jesam li? Govoriš mi šta kažu glasine. A šta ti kažeš?”

Na ovaj strogi zahtev da mu kažem istinu, a ne pretpostavke, nisam

mogla da odgovorim.

„Šta ti kažeš? Šta ti vidiš, leđi En Nevil, sa svog licemernog i samoproglašanog položaja prenosioca otrovnih glasina? Da li sam ja zaista takva gadost?”

Podigla sam bradu.

„Nisi.”

„Zašto sam podmeće?”, upitao je, kao da nije čuo moje poricanje. „Jer nisam fizički nalik svom bratu kralju? Što nemam krupne kosti i svetlu kosu poput mog brata Klarena ili moje sestre, leđi Margaret? Ovu tamnu kosu nasledio sam od Nevilovih, od majke, vojvotkinje Sesili. Za zube ne znam, ali nisam ni nakazan, niti sam podmeće.”

Dakle, i on je čuo glasine. Naravno da jeste. A ja sam ih ponovila i napala ga kada je bio naročito osetljiv zbog povrede konja. Nesumnjivo sam pogrešila. Krivica udari strašno moje bezosećajno srce, zadavši mi udarac kao kada čekić udara o nakovanj.

„Nisam mislila...”

„Ne, nisi.” Nije bilo popuštanja, i ja shvatih da će biti opasno imati ga za neprijatelja. Obično učtiv preko svake mere, sada nije birao reči. „Trebalo bi se stidite što ste oklevetali gosta u vašem domaćinstvu. Mislim da bi vas vaša majka, grofica, istukla kada bi saznala.”

I ja sam to mislila.

„Nisam htela...”

„Jeste, htela si. Želela si da ponoviš šta si čula, obična naklapanja bez osnove, kao ma koja služavka u kuhinji nakon krigle piva. Nisi ništa bolja od nekog lankasterovskog dušmana koji se koristi svim sredstvima da ocrni naše ime.”

Pogrešio je. Nisam bila toliko smišljeno osvetoljubiva, rešena da uništavam. A nisam mu bila ni neprijatelj. Samo sam detinjasto izgovorila okrutne reči, tražeći pažnju. Premda je možda ishod bio malo drugačiji. Moj pokušaj da se nemo opravdam sama sebi nije mi pomogao da se bolje osećam.

„Žao mi je.”

„I treba da ti bude žao.”

„Oprosti mi.”

„Naravno.” Sada se povukao u sebe, lice mu je postalo ledeno, a oči hladne. „Kao što se mora oprostiti svakom detetu koje nije svesno posledica svog podsmeha.” Okrenuo se od mene, otesao me. Ali videla sam da su mu ramena napeta kada je opet počeo da miluje konja. Ruke su mu bile nežne dok je dodirivao povređenu životinju i pored toga što je bio besan na mene. Sve bih dala da sam mogla da povučem svoje reči. Možda sam zauvek izgubila njegovo prijateljstvo zbog gluposti i nepromišljenosti jednog trenutka. Nisam znala šta da radim, ali sada nisam mogla otići. Oprezno sam mu prišla i pružila ruku da pomilujem životinju po vratu.

„Biće on dobro”, uverila sam ga tihim glasom. Svim silama sam se trudila da mi ne zastane u grlu. „Rekla sam ono samo da bih te povredila. Lek gospodara Satona je vrlo dobar. Otac kaže da nema boljeg.” Gledala sam

njegova nepomična ramena, snagom volje pokušavajući da ga nateram da se okrene i olakša mi, ali nije to učinio. Udahnula sam. „I ja sam imala tamnu kosu kada sam se rodila, mnogo tamne kose.”

Ričard nije odgovorio, ali je prošao prstima kroz zamršenu grivu konja i počeo da razmršuje čvorove.

„Mislim da nisam imala zube. Dadilja kaže da sam plakala i vrištala kada su mi zubi izbijali i desni me bolele.”

Ništa! Nije se čak potrudio ni da mi kaže da se gubim. Pa, pokazaću mu.

Podigla sam ukrašeni venac s glave i skinula platneni veo, i oboje ih nemarno bacila na slamu. Izvadila sam ukosnice iz uvezane i upletene kose, što je bio dugotrajan zadatak koji je Besi svakog jutra obavljala. I rastresla je tako da mi je pala preko obraza.

„Vidiš. Nisam ni malik majci i sestri.” Protresla sam je ponovo i sada se rasplela, duga i ravna, padajući mi niz leđa, tamna poput njegove.

„Ne, nisi.” Bar me je ponovo gledao.

„Možda smo oboje podmečad.”

„Možda.” Gotovo neznatno je izvio usne, ali i dalje se to nije moglo nazvati osmehom. „Ponekad si pravo đavolje derište.”

„To kaže i Mardžeri.” Oprezno sam se osmehnula. I on je.

„Boli li te rame?”, upitala sam.

„Da. Pao sam na njega kada sam se otkotrljao s konja. Ali nije nagrđeno!”

Imala sam stida da oborim pogled.

„Znam. I to sam rekla da bih te povredila.”

„Uspela si. Mislio sam da si mi prijatelj.” Obračao mi se kao brat mlađoj sestri, ali mi je to ipak prijalo. Retko kada sam bila počašćena takvom prisnošću.

„I jesam. Pođi sa mnom. Mardžeri ima melem koji će razbiti modricu i olakšati ti bol. A ušice ti i rukav.”

„Ti bi trebalo to da uradiš.” Pomilovavši konja još jednom, on uze praznu činiju i neiskorišćene zavoje. „Šta će reći kada ti vidi kosu?” Konačno mu mršave obraze nabra pravi osmeh.

„Rasrdiće se. I Besi takođe.” Uzdahnula sam kada sam pomislila na dalju kaznu, iako sam je prihvatila kao cenu koju moram platiti da bih povratila bliskost među nama. Naučila sam bolnu lekciju. Moram naučiti da obuzdam jezik. Ričard se možda činio neosetljivim na neistinite glasine koje su širile pristalice Lankastera da bi ga povredile i osakatile, ali nije to bio, i samo bi bezdušan prijatelj otvarao tu ranu. Ričard Plantagenet bio je iznenađujuće ranjiv.

Nisam bezdušna i biću mu prijatelj.

III

Brak poče da se pomalja na horizontu Nevilovih.

Naredne godine otac je češće bio odsutan nego što je bio prisutan. U domaćinstvu se zadržao uobičajeno efikasni red sa groficom na čelu, ali nedostajao joj je i, dok sam odrastala, osećala sam da se nešto neobično sprema. Ponekad joj je bilo teško da se nasmeši, a retko se smejala. Kada bih skrenula misli sa svojih briga, za vreme ručka sam primetila da, sedeći na svom počasnom mestu, prebira po hrani koja joj je servirana. Bila je bleđa i mislim da nije dobro spavala.

„Gde je? Da li je otac u Kaleu?” Pitala bih majku. Erla su često zvali da bude tamo i da nadzire odbranu najznačajnijeg poseda na obali Evrope.

„Ne. Kralj ga je opet poslao u Francusku.”

„Zašto?”

„Da sklopi savez između dve države.”

„Da li će to biti dobro za nas?”

„Hoće. Tvoj otac misli da hoće.”

„Zašto ne potpiše sporazum s Francuskom u kraljevo ime? Onda bi mogao doći kući.”

Majka podiže obrve.

„Zato što se, radoznala moja kćeri, kralj Edvard ne slaže. On bi radije da se savez sklopi sa Burgundijom, a ne sa Francuskom.”

„Da li mi ugovara veridbu?” Oglasila se Izabel. Izabel je u petnaestoj bila u uzrastu kada je već trebalo da je udata ili bar obećana nekome. Do sada nikakva veridba nije bile ugovorena, a njoj to nikako nije bilo po volji.

„Da. Mislim da moj gospodar i o tome razmišlja.” Jetka reakcija na jedan tako veseo događaj.

„Hoće li to biti neki inostrani lord. Da li ću morati da živim preko Kanala?”, nemirno je pitala Izabel. Na trenutak se činilo kao da se predomišlja da li da napusti dom i porodicu i ode da živi tako daleko. Potom se opet razvedrila, kao da bi joj brak sa inostranim princem bio neizmerno po volji.

„Nisam sigurna.”

„O. Hoće li mi otac reći kada se vrati?”

„Možda i hoće, ako su njegove namere do sada urodile plodom.” Grofica se kiselo osmehnu. „Ne brini, Izabel. Uverena sam da će to biti savršen izbor za tebe.”

Ali uprkos zabavljanju na Izabelin račun i njenom maštanju o vitezu bez straha i mane, ovde je postojao neki ozbiljan problem. Majčin izraz postade još napetiji, tanka bora usled brige pojavila joj se među obrvama i ona se izvini nakon što joj je upravitelj preneo neku vest i napusti sto. Izabel je maštala o svojoj blistavoj svadbi, ali ja sam znala da je grofica namerno oprezno iznosila

mišljenje. Ili možda ni ona sama nije bila sigurna kakve su erlove namere.

Bar mi je dala municiju.

„Mislila sam da će se otimati za tebe”, podbadala sam je. „Čini se da niko ne žuri pred naša vrata, da zatraži tvoju ruku.”

„Otimaće se za mene. Ti si suviše mala da bi išta o tome znala.”

„Uskoro ćeš postati suviše stara. I nećeš biti ni za šta osim za manastir.”

„Udaću se za jednog od najvećih u ovoj zemlji.” Na moje veliko veselje postajala je svakog časa sve srditija. „Da ne smatraš da će Erl od Vorika dozvoliti da njegova naslednica ostane neudata? Ili vezana za čoveka koji nema ni položaj ni značaj?”

Ne. Nisam. Mislila sam, kao i Izabel, da je erlu vrlo stalo da obezbedi mladoženju koji raspolaže približno jednakim bogatstvom i nalazi se na približno visokom položaju. Ali postojala je izvesna nesigurnost, neka nelagoda u vezi sa tom situacijom koju nikako nisam uspevala da shvatim. Ako je većina naslednica u petnaestoj godini već bila verena, ako ne i udata, zašto se to nije desilo i Izabel? A šta ako se Izabel ne uda? Šta će se desiti sa mnom kao mlađom? Da li je i meni suđen manastir? Da budem Hristova nevesta? Trgla sam se kada sam na to pomislila, na visoke zidove, život stroge posvećenosti i nametnutog siromaštva. Zaklela sam se da to nije za mene. Nisam mogla zamisliti kako bi izgledao mladoženja kog bi otac odabrao za mene. U jedanaestoj godini nisam mnogo ni marila, ali Izabel jeste i bila je sve zlovoljnija kako su dani i nedelje prolazili bez ikakvih vesti.

Erl se vratio krajem meseca, ali je nakon vrlo kratkog pozdrava, jedva nešto više od letimičnog osmeha upućenog meni i Izabel, i kratkog razgovora sa gospodarom Elerbijem, dan proveo zatvoren s majkom. Bio je poznat kao veoma brižan otac i bile smo navikle na više pažnje, ali na lice mu se vratila mračna zamišljenost i nezadovoljstvo. Kada smo se opet sastali pre večere, kada su majčino društvo i pehar bordoa zagladili bore, odlučila sam da njegovu popustljivost stavim na kušnju. Stala sam pred njega, dok je sedeo u svojoj omiljenoj fotelji pred kaminom.

„Da li ste sklopili savez s Francuskom, gospodine?”, upitala sam.

„Vidim da pratiš diplomatsku politiku.” Videla sam sjaj odobravanja u pogledu koji je na brzinu uputio grofici.

„Da. Bio bi to dobar savez za Englesku.”

„I bio bi, i sklopio sam ga. Kralj Luj će nam biti snažan saveznik.”

„Kakav je?”

„Neuobičajeno ružan i neverovatno podmukao. Plete mrežu kojom hvata i drži i prijatelje i neprijatelje.”

Dopala mi se ova slika, s obzirom da sam se zanimala za moćne ljude a kako i ne bih, kada mi je Erl od Vorika bio otac? Ali promenila sam kurs u potrazi za obaveštenjima u vezi sa Izabelinim brakom i mojom sudbinom.

„Kada opet odlaziš, oče? Da li se vraćaš u Francusku?”

„Neću ići.” Tamne obrve mu se spojiše. „Sit sam dvora kralja Edvarda. I uloge odanog ambasadora.”

„Ima li kralj nešto protiv?”

„Nema. Ima on i druge savetnike. Do kolena je ugazio u Vudvilove, boga mi!”

U ovim rečima je bilo oštine. Mislim da se više obraćao grofici nego meni. Ovo je bilo zanimljivo, daleko zanimljivije od Izabelinog nepostojećeg mladoženje.

„Zašto vam kralj nije više prijatelj, gospodine?”, upitala sam.

Erl je polako okrenuo glavu i pogledao me.

„Dakle, sada želite da razgovarate o politici, gospođice En.”

„Tako je, gospodine. Želim.”

„En... sada već zadireš u stvari koje ti ne priliče. Suviše si mlada za tako teške teme”, namrštila se grofica.

„Nisam. Želim da znam”, bila sam uporna. Hoće li erl odbiti? Hoće li me otresti kao da sam dete? Srce mi je podrhtavalo zbog ove moje drskosti.

Erl se sumorno nasmeja.

„Odrasla si, a da ja to nisam ni primetio”, primetio je, a zatim me je, uplašivši me, podigao da sednem na poklopac škrinje koja je stajala pored njega i nagnuo se prema meni, podlaktica oslonjenih na butine, tako da su nam oči bile u istoj ravni. Videla sam senovite tragove besa na njegovom licu, uprkos grofičinom nežnom uticaju, i znala sam da će mi odgovoriti iskreno. Prekrstila sam članke i staloženo spustila ruke u krilo.

„Nekada mi je kralj bio prijatelj, to je istina”, govorio je tiho. „Stajao sam mu s desne strane i bio mu savetnik. Da li razumeš?”

Klimnula sam.

„Ti si veliki kancelar Engleske najmoćniji čovek u čitavoj zemlji.”

Erl se nasmeja.

„Ali kralj je moćniji od mene i sada on širi krila, poput mladog sokola. Ima nešto više od dvadeset pet godina pod pojasom. Mladi ljudi imaju potrebu da odmere svoje snage.”

Meni se činilo da je kralj prevalio mnoga leta, ali sam samo ozbiljno i mudro klimnula glavom.

„Ali zašto to znači da mu se ti više ne dopadaš?”, upitala sam, spuštajući ovo na nivo razmirice između mene i Izabel.

Erlovo lice se ukoči i postade nalik na masku za bogojavljenku noć.

„Nije ovde stvar u tome da li mu se dopadam, En. Niti je u pitanju krv koja bi trebalo da nas vezuje. Svađa ako ćemo je tako nazvati započela je kada se kralj oženio Elizabet Vudvil. Njenu porodicu Edvard sada sluša protivno svakom zdravom razumu.”

Ponovo Vudvilovi. Sada sam već znala više o ovoj stvari nego kada sam bila u Jorku. Mardžeri mi je prenela glasine sočne i zabranjene da je ovde na delu bila crna magija, da je bačena čin da kralj padne na kolena i postane rob te Vudvilove. Znala sam dovoljno da to ne ponovim pred njim.

„Njen otac, lord Rivers, poznat je na dvoru kao lord rizničar i dobio je

novu erlovsku titulu i posed", nastavio je erl. „On kralja okreće Burgundiji, a ne Francuskoj, protivno mom savetu..." Reči zaboleše i ja pomislih kako on više nije svestan da razgovara sa mnom. „Ugovoreni su brakovi između kraljičinih sestara i neoženjenih naslednika najplemenitijih porodica u zemlji mladića među kojima bih i sam tražio saveznike..." Udahnuo je i nasmešio se zajedljivo. „Ali to tebi još uvek nije važno..."

„Dakle, kralj više ne razgovara s tobom", bila sam uporna. Meni je prijateljstvo bilo sve.

„I dalje smo rođaci", rekao je erl jednostavno, „ali kralj je obmanut i mislim da bi mi bilo bolje da čuvam leđa. Vudvilovi nam nisu prijatelji." Lice mu se ponovo skameni, i ja videh kako steže pesnicu u krilu.

„Niko neće Nevilovima uzeti njihovo bogatstvo i moć."

„Vidiš, tvoj otac je pomogao kralju da uzme presto", reče grofica i pruži mu još jedan pehar vina, da mu ublaži bol. „Očekivali smo odanost, ali je kralj odlučio da nam se oduži tako što će zanemariti savet mog gospodara. Kraljica je odlučna žena. Gledaće da istakne svoju porodicu na račun velikih moćnika kraljevstva."

„Svakako na moj račun", zareža erl. „Da li sam ti odgovorio na sva pitanja?" Uspeo je da se nasmeši. „Nemaš razloga da se brineš, En ni ti, ni Izabel. Jednog dana će kralj Edvard uvideti da je moj savet dobar." Prešao je prstom niz moj nos, a potom me je spustio na pod. „Tada ćemo opet biti prijatelji."

„Tako je, gospodine." Sve mi se činilo vrlo jasno i bila sam sasvim zadovoljna. Kralj je pogrešio. Erl će biti strpljiv i odneće pobeđu. Nisam ni najmanje sumnjala i žalila sam kralja što je toliko opčinjen Vudvilovom.

„Ali, da li si mi pronašao muža?", prekinula ga je Izabel mršteći se na mene što sam zaokupila svu očevu pažnju. Izgarala je od želje da postavi ovo pitanje otkako je erlov konj zakoračio na most preko zaštitnog jarka, i nije se više mogla suzdržavati.

Stezanje vilice natera me da pomislim da je ovo jedna od stvari kojima je otac bio nezadovoljan. Pogledom se obratio grofici za pomoć. Ali, kada je ona klimnula i erl se nasmešio Izabel, zaključila sam da sam se prevarila.

„Da. Mislim da jesam."

„Ko je on? Kada?" Uzbuđenje je treperilo u Izabel dok nije sva zasjala, bleđa koža bila joj je obasjana iznutra, tako da je njena buduća lepota postala spektakularno očigledna. Čak sam i ja to morala priznati, premda sam osetila očajanje što nikada neću moći da se merim s njom.

„Neću ti reći, još ne, Izabel, zadirkirao ju je. „Budi strpljiva. Ali biće to pre nego što ostariš i posediš."

Dakle, Izabel će se udati. Razmišljala sam o tome kasnije u odaji koju sam delila s njom. Ja ću biti sledeća. Koliko dugo ću ja morati da čekam? Nadala sam se da neću morati da čekam da zađem u Izabeline godine. Želela sam da znam sada, premda sam se plašila odlaska iz Midlhama. Zaklela sam se da ću otkriti sve što budem mogla.

Bilo je to izluđujuće. Izabel je besnela, ja sam ćulila uši na sve strane, nadajući se da ću se dokopati ma koje mrvice obaveštenja, ali erla je brinula

krađa stoke u kraju, dok je grofica, kinjeći upravitelja, objavila rat najezdi buva i krpelja koju je donelo toplo vreme. Nije bila zadovoljna dok nisu čitav zamak i ljudi u njemu zaudarali na oštar čubar koji je u izobilju rastao u vrtu s lekovitim travama, pa smo se svi manje češali. A tada, kada sam gotovo digla ruke od potrage, erl je pozvao Ričarda u svoje privatne odaje, gde se bez izuzetka uvek bavio poslovima. Bilo je to dovoljno neuobičajeno da mi upadne u oči. Ispostavilo se da je to bio veoma dugačak i poverljiv razgovor, a znam to zato što sam čekala u hodniku da zgrabim Ričarda čim izađe iz erlovih odaja.

„O čemu se radi?“, pitala sam Fransisa Lavela, koji je prošao od kuhinje prema štalama sa hlebom i parčetom sira u ruci.

„Ne znam“, slegnuo je nemarno ramenima. „Uskoro će nam reći.“

Vrata se otvoriše i Ričard izađe u hodnik.

„Da nisi pao kod erla u nemilost?“, upitala sam ga pre nego što je stigao da udahne.

„Nisam.“ Pomalo zbunjen, izgledao je kao da mu je teško da sabere misli, kao i onog dana kada je sedeo pored mene, nakon što je dobio udarac u glavu. Zastao je s rukama skupljenim u pesnice i položenim na kukove, proučavajući tlo pod svojim nogama. Tada je, svestan publike, mene koja sam zahtevala odgovor i Fransisa koji je bio iskreno znatiželjan, rekao: „Ništa značajno.“ Ali nismo dozvolili da nas se tek tako otrese.

„Da se nije erl opet zavadio s kraljem? Da li je to u pitanju?“, upitao je Fransis.

„Kada on ovih dana nije u zavadi s kraljem? Ali erl nije u zavadi sa mnom.“

„Reci nam!“, naložila sam.

„Neću. Zaklet sam na čuvanje tajne, a *ti* ne umeš da je čuvaš.“ Pogledao me je sav ozbiljan, a ja sam zanemarila oštar pogled kojim me je odmerio. „Nisi dovoljno stara da čuvaš tajne.“ I otišao je s Fransisom, odgrizavši parče hleba i odbivši da mi kaže nešto više.

Na moje gnušanje ostao je nem poput ribe.

Ali te noći mi, dok mi je Besi češljala i uplitala kosu, na pamet pade jedna misao, slabašni treptaj koji je rastao dok nije zablistao jasno poput svetionika. Izabelin tajanstveni mladoženja, razume se. Da li će to biti Ričard Plantagenet? Ostala sam bez daha. Zatresla sam glavom. Zar to ne bi bilo savršeno rešenje? Savršen spoj, kako je to moja majka sročila. Bili su istih godina, iste krvi. On je bio kraljev brat, dovoljno važan da se uzme u razmatranje za mladoženju nevesti iz porodice Nevil. Izabel i Ričard. Zašto da ne?

Mračno i neprijatno osećanje ispuni sve kutke mog srca bolom koji je bio gotovo fizički. Poznavala sam ljubomoru kada sam je videla, ali nikada nisam osetila ništa nalik ovome. Izabel je sedela naslonjena na jastuke u krevetu i uplitala svoju bujnu kovrdžavu kosu. Mrko sam je pogledala. Zna li? Ništa nije rekla. Teško mi je bilo zamisliti da ona oćuti takvu jednu stvar. Mora da je osetila silinu mog neprijateljstva, jer je podigla pogled i uzvratila mi mrštenjem.

„A šta tebe muči, sestrice?“

„Ništa!”, podigla sam jedno rame. „Izabel... da li bi želela da se udaš za Ričarda?”

„Ričarda? Nemoj da si smešna. Razume se da ne bih. On uopšte nije podoban.”

Nisam joj poverovala. Ričard mi se činio sasvim podobnim za muža Izabel. Nikada to neću prihvatiti. Nisam znala zašto, ali sama pomisao na to mi je bila odbojna. Kada sam se uhvatila za stomak i zastenjala u naletu detinjaste dramatičnosti, Besi me je optužila da sam se prejela kolača s trešnjama i nakljukala me gorkim ekstraktom anđelike. Nisam joj rekla istinu. Kako sam i mogla, kada još ni sama nisam umela da rastumačim bol koji me je proburazio kada sam zamislila Izabel pored Ričarda i njenu ruku u njegovoj.

„Niti bi Ričard želeo tebe!” Bio je to jedini odgovor koji sam uspela da smislim. I molila sam se da je to istina.

Nisam morala da podgrevam svoj prezir i gnev duže od jednog dana. U Midlham je stigao izuzetno uvažen gost. Sa sve barjacima i blistavo ukrašenim konjima, razmetljivo veličanstven čak i više od erla, u posetu nam je došao Džordž Plantagenet, vojvoda od Klarensa. Ričardov i Edvardov brat, koji je po godinama bio negde između njih dvojice. Ništa o njemu nisam znala. Nikada po izgledu ne bih zaključila da su braća, ali oni se pozdraviše sa naklonošću razvijenom zajedničkim odrastanjem, i izgnanstvom, kako sam sada znala, jer su oni bili dva najmlađa brata. Visok i krupan sa talasastom svetlom kosom, toliko svetlom da je sijala gotovo zlatnom bojom na jutarnjem svetlu. Bledoplavim očima je prelazio preko onih koji su došli da ga pozdrave. Čula sam Izabel kako uzdiše dok je stajala pored mene da bi se poklonila princu kraljevske krvi, daleko markantnijem nego što je Ričard. *Baš poput ser Lanselota*, pomislila sam, čim sam ga ugledala.

Primljen je sa svim počastima. Napojen skupocenim vinom i nahranjen najukusnijim đakonijama, i smešten u najbolju spavaću odaju sa finim platnenim čaršavima i neparfemisanom vodom za kupanje. Jahao je imanjem sa mojim ocem i Ričardom, koji je za vreme njegove posete oslobođen svih obaveza. Nagnuo se nad Izabelinom rukom, na šta je ona sva ustreptala od zadovoljstva, a mene je manje-više ignorisao kao mladu osobu nedostojnu njegove uzvišene pažnje i zapovednički se obraćao paževima. Bio je zastrašujuće naočit i u početku sam mu se samo zaprepašćeno i nemo divila.

„Šta misliš zašto li nas je nepodnošljivi Klarens počastvovao svojim prisustvom?”, napućio je Fransis usne.

„Zar ga ne voliš?”, upitala sam.

Pogledao me je iskosa.

„Da li ga volim? Nije u tome stvar. On je nadmen i ohol. Ne verujem mu.”

„Ne znaš ništa o njemu”, izjavila je Izabel udaljavajući se brzim korakom. „*Meni je on veličanstven!*”

„Ali zašto li je došao?”, ponovio je Fransis.

Ubrzo smo saznali. Nakon večere u jednom od privatnih salona, a ne u prilično javnoj velikoj dvorani, erl nam otkri svoje planove.

„Razmislio sam o vašoj udaji.” Obratio se Izabeli i meni kada smo se poslužile voćem i kolačima. „Izabel. Moja je želja da se udaš za Džordža od

Klarensa. A En... ti ćeš se udati za Ričarda od Glostera, kada budeš malo starija. Ima li boljeg mladoženje za ma koju od vas od princa iz loze Plantageneta?"

Ispustila sam kašiku i ona glasno tresnu o sto. Da nisam bila toliko zapanjena i da nisam toliko pažnje posvetila šoku usled ove vesti, primetila bih da je Izabel porumenela i ispod trepavica pogledala svog verenika, a da je on ostao ravnodušan i da se vitkim prstima poigravao nožem. Ali ja sam ostala zatečena ovakvim planovima za budućnost, pa nisam znala gde da gledam. Usredsredila sam se na blistavi rubin na ogrlici koja je visila ocu oko vrata. Kakva bogata boja. Potpuno sam utonula u njega, dok su mi misli divlje jurile.

Ričard? Udaću se za Ričarda, kada budem starija?

Ričard me je gledao. Osećala sam nemi pogled tih zagonetnih očiju. Pa sam mu, ne mogavši se odupreti, uzvratila pogled i nisam želela da ga spustim čak ni kada su mi se obrazi zažarili i kada me je gotovo savlada potreba da trepnem. Video je šta radim i nasmešio se. Trepnula sam. Obrazi mi se još više zažariše.

„Hoće li to biti uskoro?“, upitala je Izabel.

„Ti ćeš se uskoro udati.“ Očigledno zagrejan svojim uspehom, erl je bio voljan da detaljnije sve obrazloži. „Sve je već rešeno. Moramo zatražiti papsku dozvolu, jer ste rođaci u drugom kolenu. Ali ne očekujem probleme. Papu ćemo lako ubediti novcem, ako ne uspe ništa drugo.“

Nisam baš u potpunosti razumela, ali, ako moj otac nije predviđao nikakve poteškoće, nije bilo potrebe da se ja time zamaram. Zar nije bio kadar da sve udesi prema svojoj volji?

„Samo ću jedno reći.“ Prvenstveno se obratio dvojici braće Plantageneta, ali je prešao pogledom i preko mene i Izabel. „Dok se sve ne udesi i dok ne obavestim kralja o ovome, nećete o ovoj privatnoj stvari raspravljati ni sa kim ta vest ostaće među ova četiri zida. To je stvar porodice Nevil i tako će i ostati dok brak ne bude mogao da se sklopi bez ikakvih smetnji.“

Dakle, to će biti tajna. Dopalo mi se. Ali zašto kralj ne sme znati? Svakako se neće protiviti da se njegova braća ožene kćerima svog glavnog savetnika. I nije li za tako važan savez potrebna njegova dozvola?

„Jednako se ta stvar tiče i Plantageneta koliko i Nevila, gospodaru. Da li si uveren da se Edvard neće protiviti?“ Grofica je sve vreme nemo sedela pored erla, ali sada je iznela upravo ono o čemu sam i ja razmišljala.

„Kako bi se mogao protiviti?“, upitao je erl. „Nije mi ostavio drugi izbor. Nije mi preostao nijedan drugi poželjan mladoženja nakon naleta Vudvilovih! Gde da nađem muža plemenitog porekla za svoje kćeri? Da ne očekuje da ih udam za obične građane? Trudbenike bez zemlje? Ukoliko ne potražim u inostranstvu a mislim da ne želi da Nevilove zemlje i bogatstvo pređu inostranom princu u ruke. Ne, gospo. Ovi brakovi će osnažiti englesku monarhiju kada Nevili budu vezani s Plantagenetima još čvršće nego što su sada. Kako se može protiviti?“

Njena sumnja nastavi da lebdi nad nama poput tamnog oblaka.

„To je na našu sreću“, uveravao ju je erl, stežući joj ruku. „Nazdravimo u to ime. I u ime buduće stabilnosti kraljevstva.“

„A vi, gospodaru od Klarensa?“, obratila se grofica Ričardovom blistavom bratu. „Šta vi o tome mislite?“

„Mislim da nema boljeg saveza, gospo.“ Naklonio se nad tanjirom i nasmešio se sa očiglednim zadovoljstvom. „Navedite mi makar jednog čoveka u Engleskoj koji ne bi uzeo naslednicu Nevila za ženu. Zahvalan sam što me smatrate dostojnim.“ Njegov izraz je bio savršena maska poniznosti i skromnosti. Nisam mu verovala, ali on je umeo da manipuliše svojim šarmom.

Ričarda niko ništa nije pitao.

Dok smo napuštali sobu, videla sam kako majka gleda erla. U njenom pogledu bilo je brige, nije odobravala ovu našu sreću. Ali primetila je da je posmatram i, nateravši sebe da se vedro osmehne, ustala je, prišla mi i zagrlila me.

„Biće to to dobar brak za tebe“, prošaputala mi je. „Dobro poznaješ Ričarda. Prijateljstvo je dobra osnova za brak.“

Nisam bila baš toliko sigurna u to. Samo sam osećala olakšanje što se Ričard neće venčati s Izabel.

Narednog dana sam se popela do staze na bedemima i tamo pronašla Ričarda naslonjenog na grudobrane kako gleda prema niskim brdima na jugu i posmatra udaljeni oblak prašine koji je označavao Klarensa i njegovu pratnju kako žure u Jork, kao da želi da je i on s njima. Možda je to i želeo, premda bih po njegovom izrazu lica zaključila da to nije bila srećna misao. Najpre uopšte nije odreagovao kada sam se naslonila pored njega. Strpljivo sam čekala.

„Dakle? Šta misliš o ovim planovima Za budućnost?“, upitao me je Ričard naposletku, i dalje naslanjajući ruke na kameni grudobran i gledajući me iskosa. U tom trenutku mi se činio impresivnim i odraslim. I dalje nije bio visok, ali je bio viši od mene, a njegov pogled je bio neprijatno neposredan. Njegovo otvoreno pitanje nateralo me je da se osetim budalasto mladom i neupućenom u svet sklapanja i raskidanja saveza. Šta može ovaj nepokolebljivi mladić reći meni, jedva stasaloj devojci?

„Pa...“, nisam znala kako da mu odgovorim. Samo sam znala da mi je potrebno da saznam šta on misli o tome. Ne bi trebalo da mi to bude toliko važno. Devojčice mog položaja su se često udavale za muškarce koje nikada nisu srele. Ali ovo je bio Ričard, sa kojim sam četiri godine živela pod istim krovom, sa kojim sam se takmičila u streljaštvu i koji mi je, nešto sam podzorevala, dozvoljavao da ga pobedim. Koji je jahao sa mnom kada sam prvi put krenula u lov sa sokolom. Koji mi je dozvolio da držim njegovog jastreba na ruci i nije mi se smejao niti mi se rugao kada sam se prvi put trgla u strahu od surovog kljuna i raširenih krila. Ovo je bio Ričard koji mi je poklonio malu metalnu pticu. Šta je on mislio? Da li će mu biti mrsko da se venča sa mnom?

Videvši da sam po prvi put ostala bez reči, on uhvati krznenu ivicu mog kaputa i povuče me da sednem na stepenište koje je vodilo u dvorište, da bi me naterao da se sklonim sa oštrog vetra.

„Ostala si bez reči? Neverovatno!“

Šutnula sam ga u cevanicu i on se nasmeja. To je već bilo bolje. Osetila sam kako mi se nervi u grlu opuštaju.

„Ne znam šta da kažem.“

„Želiš li da znaš šta ja mislim?“, upitao je.

„Želim.“

„Ne smeta mi to. A tebi?“

Razmislila sam.

„Ne. Samo mi je neobično.“

„Brak sa podmećetom, kako si jednom bila ljubazna da me nazoveš.“ Ali osmeh mu je bio nežan, mek. Porumenela sam kada sam se setila svoje okrutnosti. „To će se desiti tek za nekoliko godina“, dodao je, možda pogrešno protumačivši rumenilo na mojim obrazima kao zebnju. „Tek ti je jedanaest suviše si mlada za nevestu.“

„Ali mislim da ćeš ti uskoro otići.“ To me je rastužilo.

„Naredne godine. Kada postanem punoletan. Nadam se da će me Edvard pozvati na dvor.“

„To znači da te neću videti godinama.“

„Ne. Nećeš me videti neko vreme. Ali, kada odrasteš, kada se venčamo, onda ćemo živeti zajedno.“

„Da. Hoće li ti to odgovarati?“ Krišom sam ga pogledala, nadajući se da neću videti užas.

„Mislim da hoće. Naročito ako prestaneš da mi postavljaš pitanja.“

„Mogla bih.“ Iznenada mi je očajnički postalo važno da poželi zajednički život sa mnom.

Ričard me toplo zagrlji.

„Ne brini. Neću te tući.“

„Nisam ni mislila da hoćeš! Ja sam Nevilova.“ Brzo mi se vratio osećaj dostojanstva. „A ja obećavam da te neću zadirkivati.“

Začu se oštar glas iz podnožja upućen nama. Nisam čula reči, ali sam znala kome pripada. Gospodar Elerbi je došao da potraži svog odsutnog učenika. A leđi Mašam je, podozrevala sam, tražila mene.

„Traže me“, rekao je Ričard. „Suviše dugo sam zanemarivao svoje dužnosti. Moja veridba ništa ne znači konjima koje moram istimariti!“ Ustao je i podigao i mene na noge, otresavši moje prašnjave suknje. I dalje nisam znala šta da mu kažem u ovom trenutku rastanka. Naš odnos se nekako izmenio usled te očeve objave. I dalje je bio samo Ričard. I dalje očaravajuća mešavina rođaka i brata, paža i kraljevskog gosta. A ipak mi je sada bio mnogo više.

Mislim da je video moju zbunjenost i nije ništa više tražio od mene. Krenuo je da se spušta pre mene. A potom je zastao toliko brzo da sam se umalo saplela preko njegovih nogu. Sagnuo se i uzeo repno pero nekog petlića koji se mitario. Ne znam šta je ono tražilo na grudobranima uhvatila sam sebe kako se neprimereno udubljujem u nešto tako nevažno u poređenju sa planovima za moju budućnost. Pero je bilo zeleno i crno, dugačko i još uvek sjajno, i presijavalo se duginim bojama na nejasnom svetlu.

„Dao sam ti pticu. A sada ti dajem i pero. Kao obećanje moje naklonosti.“ Naglašenim pokretom podiže ruku i zatače pero za venac koji mi je držao veo, pa mi se budalasto nadvilo nad obrvama. A potom je viteški, kako se prema

meni ponašao samo u zvaničnim prilikama i u društvu odraslih, uzeo moje hladne prste i poljubio ih.

„Doviđenja, leđi En Nevil.”

I dalje pamtim, sve ove godine, dodir njegovih usana na koži na onim hladnim grudobranima i složenog tkanja osećanja koja sam gajila prema njemu.

Izabel je preko noći postala nepodnošljiva. Dozivala je Margaret da joj pomogne da se odene, oholim pokretom ruke kao da je kraljica Elizabeta glavom. Podignutog nosa je obavestila uvek bezličnu leđi Mašam da su dani njenog obrazovanja završeni. Dok grofica nije čula za ovo i uzela stvar u svoje ruke. Kraljevsko držanje je malo splasnulo kada je buduća vojvotkinja opet bila primorana da čita tekstove i uvežbava sitan vez.

Ali, kada smo bile same, bila je nepodnošljiva.

„Vojvotkinja od Klarena.” Vrtela se ukруг, a svilene suknje su češale tapiserije koje su ukrašavale zidove hodnika kojima smo išle. „Kralj brat mog muža. Žena naslednika engleskog prestola. Možeš li poverovati u to? Mogla bih biti kraljica Engleske. Gotovo da bih se mogla moliti bogu da Vudvilova rodi samo kćeri i da ne podari Edvardu sina za kojim toliko čezne. Nisam li ja, potomak Nevila, dostojnija da vladam od nje?”

„Izabel!” Njeno svirepo ponižavanje kraljice me je zaprepastilo.

„Šta je?” Zabacila je glavu tako joj je veo zasijao na svetlu. „Niko je ne voli. Zašto da joj želim dobro?”

Nisam se mogla usprotiviti ovoj tvrdnji, pa sam oćutala.

„Zar želiš postati kraljica?”

„Želim!”

Nije se moglo razgovarati s njom. Gledala me je kao da sam najniži od njenih podanika, kao da bi mogla zatražiti da kleknem pred njom u znak poštovanja, kao što je kraljica zahtevala na ucrkavljenju³ nakon što je rodila kćeri. Pobegla sam pre nego što joj je to palo na pamet.

Znala sam koji je kraljev brat meni miliji.

Ali nije potrajalo. Moja sreća bila je kratkog veka, i moja i Izabelina veridba raskinute su jednako brzo kao što su i sklopljene. Još se nisam ni navikla na pomisao da ću biti nevesta jednog Plantageneta, kada su Ričarda odlučno pozvali u London, da se pojavi na dvoru pred svojim bratom, kraljem Edvardom. U kratkom nalogu nigde se nije spominjala svrha poziva. Niti ju je spomenuo glasnik Čester koji ju je preneo, veličanstveno odeven u kratak kaput sa oznakama Plantageneta. Čekao je, nestrpljiv i prašnjav, da otprati svog mladog štićenika nazad u Vestminster bez ikakvog objašnjenja. A ako je nešto i znao, nije ništa govorio.

U narednim danima živela sam u nelagodnoj agoniji neizvesnosti. Moja najveća briga bila je hoće li se Ričard ikada vratiti u Midlham. Verovalo se da će on zauzeti svoje mesto na dvoru kada postane punoletan, najranije za

³ Hrišćanska tradicija kojom se blađosilja majka nakon porođaja i zahvaljuje Gospodu što je preživela porođaj. Ovaj obred je nekada postojao i u Istočnoj i u Zapadnoj crkvi. (Prim. prev.)

godinu dana. Ali da li to Edvard traži da se on vrati ranije? Nikada mi brda oko Midlhama kada sam izjahala sa Izabel i Fransisom nisu izgledala tako prazna, tako lišena boje i života.

„Šta misliš, kada će se vratiti?“, upitala sam Fransisa još jednom.

„Ne pitaj mene. Stalno me zapitkuješ, a ja znam koliko i ti.“

„Da nije kralj čuo za veridbe?“

„Ako nije, onda je budala. A Edvard nije budala! Naš kralj ima mrežu uhoda kakvoj nema ravne.“ Fransis se zamišljeno zagleda preko glave konja. „Osim toga, koja li je, zaboga, bila svrha zaklinjanja Klarensa na tajnovitost? Taj čovek ne ume da se obuzda i ne ume da bude diskretan. Da li misliš daje erl želeo da kralj sazna za veridbe da ne mora sam da se trudi da mu saopšti vest i da tako uštedi na vremenu?“

Razmišljala sam o ovome dok je oštar vetar mrsio grivu mog konja i moj veo i uplitao ih tako da se nije znalo šta je šta. „Hoće li kralj pristati na veridbe ili zabraniti da se brakovi sklope?“ Izabel je otkasala dalje u pratnji konjušara. Nikada ne bih pokrenula ovo pitanje, da je ona mogla da me čuje. Čitavo domaćinstvo prećutno se urotilo da joj skrene misli i sa njenih neumerenih snova o veličini, ali i da je spreči da izrazi svoj neumereni bes na pomisao da bi kralj zaista mogao da zabrani njen kraljevski brak.

„Mogao bi.“ Fransisov odgovor i prijatan izraz bili su vrlo diplomatski. Dok nisam primetila kako mu poigrava mišić u vilici dok je potiskivao smeh. „Ne plaši se, En. Ako ne možeš dobiti Glostera, dobićeš mene u zamenu. Možeš biti ledi Lavel i vladati svim mojim zamkovima!“

„Ha! Kao da bih tebe htela!“

„Verovatno onoliko koliko bih i ja hteo tebe, umiljata En!“

Odustala sam i uzdahnula. Nije bilo smisla razgovarati s njim, niti tražiti pomoć od njega. Podbola sam konja i krenula za sestrom.

Ričardu nije bilo namenjeno da ostane u Vestminsteru i oda se opojnim užicima moći i politike, kao što sam strahovala. Vratio se u Midlham nakon mesec dana i to bez erla koji je, ma šta on mislio o tome, opet dobio u zadatak da ide u zvanične ambasadorske posete evropskim dvorovima.

„Kralj! Neće dozvoliti, zar ne?“, upitala sam svega nekoliko minuta nakon što se Ričard povukao od moje majke.

„Ne. Neće. Bogami, rekao je da to neće odobriti!“ Pa, to je bilo dovoljno otvoreno.

Ričard me je uzeo za ruku i povukao me za sobom dok smo silazili niza stepenice u dvorište i obilazili potporne stubove, da bismo ušli u zatvoreno dvorište između zida i utvrđenja.

„Šta je kralj rekao?“, upitala sam kada je naposletku stao i kada sam došla do daha. Nisam znala šta sam snažnije osećala: razočaranje zbog ovog novootkrivenog stanja ili olakšanje što će se život vratiti u normalu.

„Šta je rekao?“ Bledi osmeh mu preleti preko usana dok se naslanjao na ružama obrastao zid i glasno ispustio vazduh. „Nikada nisam video Edvarda tako srditog. Ne toliko na nas Klarensa i mene koliko na erla, zbog njegove drskosti. Premda su reči kojima nas je pozvao da čujemo njegovo mišljenje bile

kratke i oštre." Promuklo se osmehnuo. „Naročito kada je Klarens imao drskosti da ga obavesti da smatra da je to odličan savez i pitao ga u čemu je problem. Dovoljno je reći da je Edvard brak zabranio. I obavestio je papu da ne sme dati dozvolu, zapretivši mu da će, ukoliko to učini, biti vrlo nezadovoljan.”

„Dakle, to je kraj?”

„Da. Nismo više vereni.”

Namrštila sam se zbog onog što nisam mogla da promenim.

„Kako je saznao?”

„Razume se, od Klarensa.” Ričard prezrivo izvi usne. „Nije mogao da odoli da se ne razmeće, nakon što se nalio pivom! Razmetao se što ga je sreća pogledala i što je uspeo da obezbedi sebi Nevilovu naslednicu.”

Pa, Fransis ga je u tom pogledu dobro pročitao. Zdesna, sa otvorenog prozora iznad nas, začu se nekakav metež. A potom i krik čistog besa, Izabelin. Ričard podiže obrve i mi se, kao po dogovoru, povukosmo dublje među ruže.

„Smatra li Edvard da nismo dovoljno visokog roda za brak sa jednim Plantagentom?”, prošaputala sam.

Ričard slegnu ramenima, očigledno mu je bilo nelagodno, ali ne reče ni reči, dok ga nisam nestrpljivo gurnula.

„En...”, okrenuo se prema meni. Glave su nam bile blizu jedna drugoj pod mirisnim baldahinom. „Ne radi se o tome da li Edvard smatra da li ste dovoljno visokog roda. Upravo je suprotno. On ne želi da Nevili budu suviše blizu središtu moći. Ukoliko Elizabeta ne rodi sina i ukoliko Edvard umre prvi, Klarens će postati kralj. A Izabel kraljica, što će tvog oca dovesti vrlo blizu trona. Edvard to ne želi. Razumem ga, valjda. Tako da se ispostavlja da ste zapravo suviše važni da bi vas olako shvatio i da bi dozvolio ovaj brak.”

Tužno sam klimnula glavom. Čak i to što se prema meni vladao kao prema sebi ravnom u razumevanju političkih poteza izuzetno nije godilo.

„Razumem. Snažni politički razlozi.” Omiljeni izraz moje majke. Sada sam znala šta znači.

„Tako je. Snažni politički razlozi. Najsnažniji. Kako smo mogli očekivati da ma šta drugo upravlja našim životima? Nemamo mi slobodu da biramo sebi po volji, En.” Nasmejala sam se hrabro, nadajući se, dok je Ričard proučavao drvo pred nama.

„Rekao bih”, dodao je pomalo promuklo, „da žalim. Voleo bih da se oženim tobom više nego ma kojom drugom damom koju poznajem.”

„Zaista?”

Nagnuo se pomalo rezervisano i poljubio me u obraz.

„Zaista.”

Nasmejala sam se preneraženo.

„I ja bih to volela.”

Iz nekog razloga to je navelo Ričarda da mi spusti poljubac i na usne. Nežno. Bio je to tek blagi dodir krila noćnog leptira, koji me je još više prenerazio. A zatim se povukao.

Posmatrala sam ga dok se smešio zbog mog zaprepašćenja,

pokušavajući da raspletem svoje misli. Želela sam ga za prijatelja, za druga. Bila sam još uvek mlada za ma šta drugo, a ipak sam osetila kako me privlače te zamišljene, zagonetne oči. Kunem se da bi on tim očima mogao da općini svaku devojkicu. Ne zlatokosom lepotom koja je krasila njegovog brata i koju je Izabel uvek naglašavala, već nećim daleko privlačnijim, daleko zagonetnijim. Da, želela sam ga, priznala sam, dok sam se mirila s tim da ga nikada neću imati.

„Šta moj otac kaže na sve to?” Bio je to jedini mogući treptaj nade, da ćerl uspeti da ubedi kralja da promeni mišljenje.

„Veoma malo i osorno, baš kao i kralj. Složio se s Edvardom da je veridba između Plantageneta i Nevila raskinuta. Rukovali su se, da zapečate dogovor.”

Dakle, to je bio kraj. Moja sestra i ja opet smo se našle na braćnoj pijaci a nikakvog mladoženje nije bilo na vidiku i sva naša budućnost bila je neizvesna.

IV

U godini kada sam napunila dvanaestu i kada sam smatrala da sam potpuno odrasla, stabilni i pouzdani pravac mog života zauvek se izmenio. Na političkom frontu bila je to godina *Erlovog velikog raskola*, kako ju je grofica nazvala u trenutku srdžbe i strepnje. Kada je otac otkrio da su njegovi planovi za savez sa Francuskom nepovratno odbačeni i da kralj čvrsto korača putem ka savezu sa Burgundijom, a da Vudvilovi likuju zbog svog uspeha, odjurio je iz Vestminstera u Midlham, zaklevši se da nikada više neće kročiti u prostoriju u kojoj se nalazi Edvard, ukoliko on ne načini potpuni politički preokret. Za to nije bilo nade. U roku od jedne nedelje erl Rivers, kraljičin otac, postao je konstabl⁴ Engleske. Konačni udarac bila je veridba kraljeve sestre ledi Margarete sa vojvodom od Burgundije.

„Hoće li se tvojoj sestri dopasti veridba sa vojvodom?” upitala sam Ričarda, tajno užasnuta mogućnošću odlaska tako daleko od doma i onih koje volim, sa čovekom kog ne poznajem. Ledi Margareta se možda nikada neće vratiti u Englesku.

„Mislim da se ona tu ne pita mnogo.” Ričard je odbacio moje briga onim što sam smatrala hladnom ravnodušnošću. „Prošle godine je mladoženja trebalo da bude neki Portugalac. Zatim Francuz. Mislim da joj nije važno koje u pitanju, samo da se uda!”

Može se desiti da i meni bude suđen neki stranac za muža iz neke udaljene zemlje. Bila je to jeziva pomisao, kao i saznanje da su svi izgledi bili da ćemo biti bačeni u političku izolaciju. Svaka nada koju je Izabel još gajila u grudima u vezi sa udajom za Klarensa ugušena je, čak i kada je erl naposljetku kiselu pristao na kompromis, jer nije imao drugog izbora, otišavši u Koventri da se pomiri s kraljem. Znamenje nije bilo povoljno.

Kod kuće su moji izgledi bili još neveseliji, jer je to bila godina kada sam se zaljubila nakon što sam dugo nesmotreno i nesvesno lebdela negde blizu ivice. Bilo je to osećanje dostojno odrasle osobe koje je eksplodiralo mojim telom i stvorilo vatru koja će goreti zauvek i nikada me neće osloboditi.

A za sve su bili krivi Sveti Đorđe i aždaja.

U oktobru te godine Ričard je postao punoletan. Priredili smo slavlje i uručili mu poklone, da bismo obeležili taj događaj. Edvard mu je poslao puni viteški oklop umotan u platno i meku kožu, da se ne bi oštetio u putu. Bio je to oklop stila milaneze⁵ izgraviran i pozlaćen, veličanstven, od baskineta sa vizirom do zašiljenih sabatona, da ga zaštiti od glave do pete. Zamišljala sam kako će sve oči u boju ili na turniru biti upravljene u njega. Moj otac mu je poklonio bojnog konja, pravog ratnog konja iz svog uzgoja u Šerif Hatonu, sa

⁴ Konstabl (Constable) naziv za službeno lice koje je vršilo policijsku vlast u srednjovekovnoj Engleskoj. (Prim. prev.)

⁵ Najbolji puni oklopi pravili su se u severnoj Italiji i južnoj Nemačkoj, tako da su postojala dva stila izrade oklopa, takozvani milaneze oklop, koji se pravio u Milanu, i gotik oklop, koji se pravio u Svetom rimskom carstvu. (Prim. prev.)

nešto arapske krvi koja se ogledala u ponosnom držanju glave i povijenom vratu. Mrk i vatren, bio je dovoljno snažan da ga nosi u boju. Biće veličanstven par.

Moja propast usledila je uveče za vreme gozbe, kada je odlučeno da bi mi, mlađi članovi domaćinstva, trebalo da prikažemo vitešku priču o Svetom Đorđu i aždaji, našu verziju predstave. Dovoljno često smo viđali kako je izvode grubo i neotesano, ali predstavljala je popularno delo na repertoaru putujućih glumaca tako da se nismo mnogo pripremali, osim što smo upamtili govore i prekopali škrinje s kostimima i ostalim predmetima koji su se nakupili u toku deset godina prikazivanja predstava za bogojavljenjsku noć. Kostimi, oklopi, konjići i maske drvo je bilo iskrzano, pozlata oljuštena i ploče uvijene ali nam je sve to bilo potrebno.

Ričard je, razume se, bio hrabri Sveti Đorđe. Fransis Lavel je glumio lukavu aždaju. Izabel je dobila ulogu deve koju Sveti Đorđe spasava od sudbine gore od smrti. Ali, pošto sam odlučno istupila i odbila da me ćušnu u stranu kako devinu švalju, imali smo dve prelepe gospe koje je trebalo spasti.

I tako smo mnogo zauzimali položaje i deklamovali.

„Pohitaj nam u pomoć, o hrabri viteže. Ili ćemo sigurno postradati.” Izabel je kršila ruke. A ja sam se srušila na kolena u teatralnom izrazu žalosti.

„Stani, gospodaru Aždajo.” Sveti Đorđe stao je pravo ispred zastrašujuće zveri. „Usuđuješ li se napasti ove mile deve?”

Aždaja je s maskom, ljuskavim telom i platnenim repom zaurlala i zaklela se da joj je namera da nas sve proždere. Odevene u stare haljine nekada raskošne, a sada buđave i ustajale, koje su visile s nas i vukle se po podu, sa prozračnim velovima koji su nam romantično padali preko čela i ramena, mi deve uhvatile smo se za bele grudi, znak vrline, i zakukale kada ugledasmo aždaju koja je došla da nas otme.

Aždaja je zarikala. Deva Izabel je preklinjala da joj poštedi život. Ja sam ostala na kolenima, zanemela.

Nisam bila kadra da sklonim pogled sa svog spasioca. U tom času je Ričard ispunio čitav moj svet, lice mu je bilo blede od dramske napetosti trenutka, ramena prava, namerio se da svom svojom viteškom učtivošću i odlučnošću uništi ovo bestidno stvorenje. Nije bio naočit. Lice mu je bilo suviše usko i ozbiljno da bi se smatralo konvencionalno ugodnim oku, ali je bio upečatljiv, uza sav sjaj njegovog zlatnog oklopa. Glas kojim je autoritativno iznosio zahteve postao je iznenada i uznemirujuće glas odraslog muškarca. Tamne oči su mu sijale žarom dok je streljao pogledom aždaju, a tamna kosa razbarušena nemirnim prstima. Nisam mogla skrenuti pogled s njega. Primorana da udahnem duboko, shvatila sam da mi je teško da udahnem još jednom. Ustala sam i prišla Izabel. Usne su mi se razdvojile, ali nisam se mogla setiti nijedne reči, čak ni kada me je sestra laktom oštro munula u rebra. Zaljubila sam se svom silinom i bezuslovno u Ričarda Plantageneta.

Nisam rekla Ričardu za ova nova osećanja koja su se u meni probudila. A zašto i bih? Jer sam se brzo počela pretvarati da sam se u roku od jedne nedelje odljubila kada sam ga zatekla kako ljubi neku služavku iz kuhinje. To što sam naišla na mog hrabrog i očaravajućeg rođaka kako ljubi Mod, koketnu i izuzetno lepu kuhinjsku devojkicu u senovitom dvorištu iza mlekare pretvorilo

je moje blistave snove u kiseli talog starog piva. Ovi poljupci nisu bili zvanični ili lišeni strasti, niti su bili laki dodir usana na obrazu ili prstima. Otvorili su mi oči. Prošaputane reči, vreli poljupci, lepo oblikovane šake kako maze i miluju. Mod se kikotala i zabacivala glavu.

Pobegavši u moju sobu u čijem sam središtu u nejasnoj svetlosti prešla rukama preko tela i grudi, užasnula sam se što nemam naglašen struk, što su mi bokovi uski i mršavi, i što nije bilo ravnijih grudi od mojih. Nije bilo ni traga od onih ženstvenih oblina kojima se Mod razmetala. Što se mog lica tiče, pažljivo sam ga osmotrila u majčinom dragocenom ogledalu. Modina bleđa koža i kao somot meke smeđe oči bile su daleko privlačnije. Zašto da ne poljubi Mod, koja je imala sve atribute koji su meni nedostajali? Mene neće ljubiti s takvim žarom! Ričard me nikada neće gledati na taj način.

Dakle, moja ljubav je mrtva, rekla sam sebi. Ubila ju je njegova podmukla naklonost prema drugoj ženi. Mada me nikada nije ni naveo da poverujem da stvari stoje drugačije, iskrenost se nametnula mojim ogorčenim mislima. Možda sam mu bila draga, ali sam želela više od toga. Želela sam da mene onako strastveno ljubi. Lila sam vrele suze beznađa.

Kada više nisam mogla plakati, uvežbala sam sopstvenu verziju majčinog ozbiljnog dostojanstva. Primorala sam sebe da se držim podalje od njega, podignute brade, nagnute glave i ukočenih ramena. Prekor mi se ogledao u očima, ali su mi usne bile neme kada je Mod posluživala Ričardu pivo i nagingjala bradu, a on se smešio onim svojim lenjim osmehom. Kada sam bila primorana da razgovaram s njim, reči su mi bile kratke i oštre. Ričard se mrštio, zbunjen mojom neuljudnošću, ali je uglavnom ignorisao moje pokušaje da ga, uprkos slomljenom srcu, zadivim dostojanstvom. Upitao je Izabel da ne patim možda od neke groznice. crowarez

Bolelo me je. Moja osećanja ipak nisu bila mrtva.

„Kako je to kada si zaljubljen?, upitala sam Izabel, primorana da se obratim nekome ko bi mogao znati, mada su mi instinkti govorili da se ne obraćam njoj. „Da li je bolno?”

Izabel nezainteresovano slegnu ramenima.

„Nemam predstavu.”

„Zar ne voliš Klarensa?”

„Ne!”

„Ali udala bi se za njega.”

„To je moja najveća želja.” Njen osmeh bio je pun nadmene sažalivosti. „Ali ljubav je nevažna ljudima našeg položaja.”

A ipak mislim da je lagala. Mislim da je ona svoje srce poklonila Klarensu uprkos njenom osornom poricanju. Niti mi se ljubav činila nevažnom. Bila je najbolniji deo mog života. Kako je moguće da ja volim njega, a da on mene ne voli? Mrzela sam ga zbog toga i rešila sam da ne nađem nikakvo zadovoljstvo u životu.

„Zovu me u London, gospođo. Smesta.”

Videla sam kako u Ričardu treperi nada. Uprkos hladnoći koju sam mu pokazivala, bila je to vest od koje sam strahovala. Odnosi između kralja i erla

nastavili su da idu ivicom noža. I stoga će se Ričard po kraljevom naređenju skloniti od erla i njegovog uticaja i nikada se neće vratiti. Patila sam u tišini. Pripreme, pakovanje i oprostaj, sve mi se to slilo u jednu živu ranu.

Grofica ga je zagrlila sa iskrenom naklonošću i tugom.

„Nedostajacete nam. Bili ste mi kao sin rođeni.”

Fransis je položio pravo na prijateljstvo u budućnosti.

„Zahtevaću vašu kraljevsku pažnju kada i ja dođem u London. Pehar piva u najmanju ruku u ime starih dana. Ili će vojvoda od Glostera biti suviše plemenit da bi se družio s ovakvima kao što sam ja?” Pitao je Fransis zadirkujući ga onako kako bliski prijatelji zadirkuju jedni druge.

Izabel mu je oholo poževela sve najbolje.

Kamenog lica i neučtivo se izražavajući samo jednosložnim rečima, nemo sam se zaklela da mi nije stalo do njega. Da njegovo odsustvo ništa u mom životu neće izmeniti. A istina je bila da sam bila sleđena od užasa. Odavno sam prestala da se pretvaram da ne marim, premda sam pazila na reči i postupke kada sam bila blizu njega. Dani mladalačkog poverenja davno su prošli. Sada ga možda više nikada neću videti, ukoliko mi ne posetimo dvor, što je bilo malo verovatno, s obzirom na sve zaoštrenije odnose između naših porodica. To je bacilo tamnu senku na taj hladni januarski dan koji je obećavao sneg sa severnih brda. Ali u mom srcu je bilo hladnije.

„Zar mi nećeš pružiti ruku na rastanku, rođako?” Ričard je uspeo da ugrabi trenutak privatnosti usred haosa i žamora u dvorištu.

Pružila sam mu ruku osorno.

„Bog te pazio, Ričarde.”

„Mislim da ti neću nedostajati.”

„Naravno da hoćeš.” Nisam se ogrešila o učtivost.

„Onda zbogom, En.” Teatralno se naklonio sa šeširom ukrašenim perjem, kao da želi da izvrne ruglu moju neuljudnost. „Jednog dana ću i tebe videti na dvoru.”

„Možda.”

Brzo se nagnuo i šapnuo mi na uvo, pre nego što sam stigla da se izmaknem:

„Možda i ne bismo bili jedno za drugo. Čini se da je tvoja naklonost prema meni potpuno nestala, mala rođako. Želeo bih pored sebe topliju nevestu.”

„Ne, zaista ne bismo bili jedno za drugo”, prasnula sam. „Jer bih ja od muža zahtevala postojanost i odanost.”

Ričard se nasmejao mojoj tvrdoglavosti, a oči su mu zasvetlucale. Videla sam da je uzbuđen, ushićen. Želeo je da krene. Otmeno me poljubivši u obraz, on uzjaha i ode.

Bio je ovo hladan oproštaj među nama, a takav je bio u potpunosti mojom krivicom. Otkrila sam da mi je u prirodi da svojeglavim kontriranjem uništim ono što najviše želim. Ako ne mogu imati njegovu ljubav, neću trpeti ni blagu toplinu njegovog prijateljstva. Usamljena i napuštena, i bez sumnje

kriva, vukući se pored grudobrana do mesta gde je imao običaj da stoji i gleda prema jugu, sela sam da se utapam u jadu koji sam sama prouzrokovala. Po prvi put u životu zidine Midlhama su me pritiskale i poželela sam da pobegnem. Kada bismo otišli u London, Ričard bi bio tamo...

Kale! Ne u Vorik. Niti u London. Već u *Kale*?

Zašto u Kale?

Prošlo je osam godina otkako smo Izabel i ja bile u Kaleu i ja ga se uopšte nisam sećala. Erl je često išao tamo, ali zašto mu je iznenada palo na pamet da povede čitavu porodicu sa sobom? Grofica, koju je erl o svemu obavestio, nije našla za shodno da nam to objasni.

Nije mi se to dopalo. Suviše je bilo tajni.

Putovali smo na jug brzo; bilo je to neobično putovanje, gotovo kao da smo bežali od neke nepredviđene opasnosti. Najpre smo svratili u zamak Vorik, ali nismo se zadržali duže od dve noći, i tu smo se sastali s ocem. A potom i na obali u Sendviču, gde smo se ukrkali na brod. Vladala je napetost među nama, među mojim roditeljima, koja se gotovo mogla osetiti. Neprijatan prelazak bio je u skladu s našim raspoloženjem, a more je bilo hladno i sivo. Da stvar bude gora, nismo pošteno ni stupili na kopno, domaćinstvo tek što se smestilo u velikom zamku sa njegovim veličanstvenim garnizonom, kada se eri okrenuo i ponovo otišao.

„Ali zašto smo ovde, gospođo?“, upitala je Izabel ljutito, ne pokušavajući da prikrije nezadovoljstvo čitavim ovim poduhvatom. S obzirom da joj je veridba bila na umu s obzirom da je ostala bez jednog mladoženje, ova vojna ispostava nikako nije bila mesto na kom bi mogla pronaći drugog.

„I gde je to erl otišao?“, upitala sam.

„Vratio se u Englesku, u kraljevu službu.“ Bilo je to jedino objašnjenje koje je grofica bila spremna da nam da u svim onim turobnim nedeljama iščekivanja što tada nisam znala koje su usledile.

Imala sam poražavajući osećaj da smo ovde napuštene. Ali, ako je erl izgadio odnose s kraljem, zašto moramo boraviti u ovom dobrovoljnom izgnanstvu? Bilo je još mračnih tajni, čitavog tog proleća i ranog leta dok smo sedele u našem utvrđenju u Kaleu, grabeći svaku mrvu vesti. Znali smo da je erl provodio vreme u Sendviču, gde je opremao svoj brod *Triniti*. Kraljica je rodila još jednu devojčicu. U Engleskoj su na severu izbijali ustanci zbog visokih poreza. Edvard je napustio London, da bi sakupio vojsku da uguši ustanke.

„Hoće li erl poći s njim?“, upitala sam sa sumnjom. „I sa Ričardom?“

Ali grofičin odsutni odgovor uznemirio me je još više. Nikada je nisam videla toliko uplašenu kao u tim danima.

„Ko može predvideti ishod? Ali zbog ustanaka Edvard neće posvećivati mnogo pažnje onome što mi radimo ovde!“

Ali šta mi to radimo ovde?

Odustala sam od pokušaja da dobijem odgovor. Što se Ričarda tiče, sakupljala sam primedbe kao što miš traži i čuva zrna kukuruza pred hladnu zimu. On je stajao kralju zdesna. Išao je na sever s njim. Prisustvovao je

Edvardovim većanjima sa erlom Riversom i lordom Hejstingsom. Postao je važan čovek na dvoru. Da li je ikada mislio na mene? Protekle nedelje nisu mi pomogle da manje mislim na njega.

Naposletku, beznadežno, da bih ostvarila ma kakav kontakt, ma kako prolazan, osetih se primoranom da mu napišem pismo i dam ga jednom od glasnika koji je često putovao tamo-amo preko kanala. Nisam znala šta želim da kažem, osim da ga zamolim da mi oprost i da me ne zaboravi kada je sve oko njega novo i uzbudljivo. Naposletku je i to učinjeno.

Rođaku Ričardu Plantagenetu,

Smešteni smo ovde u Kaleu. Znam da ste se sa svojim bratom, kraljem, uputili da ugušite ustanak na severu. Molim se za vaše zdravlje i bezbednost.

Možda ću se jednog dana vratiti u London i možda ćemo se opet sresti kao prijatelji.

Žalim zbog načina na koji smo se rastali. To je u potpunosti moja krivica. Možda možete pronaći snage u svom srcu da mi oprostite,

*Vaša rođaka,
En Nevil*

Vrlo zvanično i ni nalik onome što sam zapravo htela da mu kažem. Da mi nedostaje. Nisam mu to mogla reći. Da ga volim. Teško da sam mogla da mu svoje bolno srce položim pred noge. Na kraju krajeva, šta sam spomenula da je bilo vredno slanja? A nisam ni znala da li će to pismo ikada stići do njega i, naravno, odgovor nisam dobila. Ako je Ričard bio na severu i suočavao se sa neprijateljskom pobunjeničkom vojskom, da li je imao vremena za budalasta pisma kao što je moje? U najmračnijim trenucima videla sam ga u mislima kako gužva pismo čeličnom rukavicom uz uzvik nestrpljenja, dok podbada bojnog konja u središte bitke.

„Nikada ga više neću videti, Mardžeri”, šmrkala sam.

„Nećete još neko vreme, gospođice”, priznala je, čitajući mi misli. Otvorila je usta, kao da će reći još nešto. A potom ih je sklopila.

„Šta ti znaš, a ja ne znam?”, upitala sam je oštro.

„Ništa, gospo.”

Nisam joj poverovala, ali moje nade su umrle s treptajem istopljene sveće.

Napokon napokon! ugledasmo jedra na horizontu, i više od jednog broda. Potom stigoše i ljudi počeo da se iskrcajavu. *Triniti* je bio na čelu, pa sam otišla sa groficom i Izabel do pristaništa, svečano odevena i u svečanom raspoloženju. Erl smesta priđe našem malom skupu koji je došao da mu poželi dobrodošlicu, a osmeh mu je ozario čitavo lice.

„Da li je sve u redu?” Grofica je prihvatila njegov pozdrav, i rukama

stegla njegove kao da ih nikada neće pustiti.

„Bolje nego što si se ikada mogla nadati.”

„A dozvola?” Čula sam je kako mrmlja stavljajući prste na usne.

„Dobio sam je. Umalo da me dovede do prosjačkog štapa, ali stigla je.” Prineo je njihove sjedinjene ruke svojim grudima smešeci joj se. Potom je pogledao preko njene glave, a pogled mu pade na moju sestru. „Izabel...”, pozvao ju je. „Naposletku ti dovodim mladoženju. Mislim da nećeš biti razočarana.” Erl se skloni u stranu, da bismo mogli jasno da vidimo muškarca koji je dolazio iza njega.

Vojvoda od Klarensa.

Izabel se nasmeši i nakloni se, lica rumenog od neverice i radosti. Ja sam samo stajala i posmatrala Klarensa kako se približava i klanja s proračunatom otmenošću. Podigao je moju sestru, poljubio joj ruku i izrazio zadovoljstvo glasom svilenim poput baršuna.

„Gospo Izabel. Očaran sam što sam ovde. Dugo sam živeo za ovaj dan.”

Stajala sam poput mermerne statue, lišena misli i pokreta. Znala sam da se nisam naklonila kako je trebalo. Nisam mogla verovati. Da li je to moj otac kovao zaveru? Otvoreno se pobunio protiv kralja, dovevši Klarensa da se oženi mojom sestrom, uprkos kraljevoj izričitoj zabrani.

Edvard nam nikada neće oprostiti.

Edvard nikada neće podržati ovaj brak, a Ričard će, čvrsto na strani svog brata, kralja, zauvek biti odvojen od mene.

Poželela sam da nisam poslala ono trivijalno i budalasto pismo.

Poželela sam to još snažnije dva dana kasnije. Dan nakon Izabelinog venčanja, proslavljenog uz mnogo pompe, erl i Klarens nisu otišli u lov sa ostalim gostima, već su se povukli u privatne odaje. Do kraja dana nastao je dokument, koji su napisali i prepisali pisari, otvoren za javnost i prvim brodom poslat u Englesku da se objavi u Londonu.

Pročitala sam ga.

Nije mi bilo teško da se dokopam jednog sveže prepisanog primerka. Bio je to neverovatan primer nemarne izdaje koja je konačno pokopala čak i najmanji trag nade da ću se ikada opet sresti sa Ričardom. Dokument je bio beskompromisno napisan. Kralj Edvard je bio kriv za lošu vladavinu, tvrdoglavo je ignorisao prinčeve kraljevske krvi Nevile, razume se koji su želeli dobro da ga savetuju, ali je bio kriv, jer je slušao i štitio Vudvile, zle savetnike. Oni moraju biti uklonjeni za dobrobit kraljevstva. Ako kralj ne izađe u susret željama svojih podanika, onda bi trebalo da bude podvrgnut kazni namenjenoj svim nejakim vladarima koji su unizili svoju zemlju. Nije li zasluživao istu kaznu kao i zlosrećni Edvard II i Ričard II? Dobro sam poznavala istoriju. Obojica su bili umoreni na pogan način u nekim zabačenim zamkovima. A i Henri VI, zatočen u Taueru, bio je na ovom spisku,.

Svi odani Englezi trebalo bi da se okupe oko Nevilovog barjaka, oko erla od Vorika, koji će ispraviti sve počinjene greške.

Dobro! Ovu zaveru erl je kovao svih ovih nedelja koje sam provela u neznanju u Kaleu. Reči koje sam držala u ruci bile su opasno izdajničke,

otvoren i neposredan izazov Edvardovoj vlasti, dovoljan da ovaj učeni očevu glavu. Obeležiće nas kao izdajnike.

Kada sam joj pokazala pismo, sve što je Izabel videla bio je sjaj krune koja će joj krasiti čelo.

„Nećemo biti izdajnici! Nemoj da si blesava, En! Ja ću biti kraljica Engleske pre nego što se godina završi, kada otac svrgne Edvarda i postavi Klarensa za kralja.” Bila je gluva za moje strepnje.

Ja nisam bila tako mirna.

„Da li je ovo objava rata?”, upitala sam groficu kada više nisam mogla podneti neizvesnost. „Da li namerava da svrgne Edvarda?”

Mislim da je bila zaprepašćena koliko i ja, kada je videla do koje mere je erl spreman da ide.

„Ne vidim drugi ishod”, potvrdila je grofica. Lice joj je bilo žuto poput voska.

A nisam ni ja. Kao kćerka izdajnika, kakve nade sam sada imala? Ričard će me sigurno zamrzeti.

V

Izabel je povraćala u zdelu koju je držala neukrotivo vesela Mardžeri.

„Volela bih da mogu umreti”, dahtala je kada bi joj se ukazala prilika.

„To ne dolazi u obzir”, tešila ju je Mardžeri. „Gospodar Klarens se i više nego dobro pokazao. Tako moćan muškarac pod svom onom lepom zlatnom kosom.” Sedeći u udaljenom kraju prostorije prezrivo sam se osmehnula na ovu njenu i više nego neuljudnu primedbu. „Naslednik! I još tako brzo”, nastavila je. „Zahvalimo se blaženoj Devici.”

Izabel je prislonila parče platna na usne, kada ju je stegao još jedan grč. Možda bih i uspela pobeći, ali u tom času uđe grofica koju je pratila jedna služavka sa prekrivenim poslužavnikom.

„Uskoro će ti biti bolje. Popij ovo, Izabel.”

Morala sam joj se diviti. Kao da nije imala drugih briga osim Izabeline nelagode, kao da erl nije pokrenuo oružanu pobunu protiv kralja, grofica je preuzela brigu o mojoj cmizdravoj sestri.

Izabel uze očajnički gutljaj.

„Ne mogu...”

„Nemoj da si tvrdoglava.” Namirisala sam napitak, oštra sveža aroma nane potopljene u vrelu vodu raširila se čitavom sobom. Kada ju je Izabel poslušala, grofica zadovoljno klimnu glavom. „Dobro! Nisi bolesna, Izabel. Samo si začela. Na čemu bi trebalo da si zahvalna, i to svega nekoliko nedelja nakon venčanja.”

„Ne želim ovo...”, cvilela je Izabel.

„Zašto?” Nisam više mogla ćutati, jer me je zavist prema sestri zbog njenog muža Plantageneta još jednom naterala na sramnu pakost. „To si želela, baš to, kada smo bili u Kaleu! Muža i naslednika Plantageneta. Sada ti se želja ostvarila! Dobila si i jedno i drugo.”

Možda sam je i mrko gledala, ali nisam bila toliko bezdušna, već samo uznemirena i nepokolebljivo neprijateljski nastrojena prema muškarcu koji ju je doveo u ovakav položaj, a zatim je, činilo mi se, bezosećajno ostavio. Izabel nije videla svog muža kraljevske krvi još od onog kratkog susreta u Kaleu, sada već pre dva meseca. Nevestinska radost je prekinuta, jer je erl sa svojim zaverenicima morao da se smesta vrati u Englesku kao okupaciona sila i podigne narod u Kentu i krene na London. Plan je bio da se odatle krene na sever, da bi Edvard bio nateran da pristane na dogovor. Mi smo u međuvremenu bili bezbedni u zamku Vorik i čekali smo da se događaji smire. Bar nam je Izabelino stanje skrenulo misli sa većih briga, kao što je krvava kazna za izdaju ali Klarens je mogao doći svojoj ženi.

„Gde je Klarens?”, upitala je. „Zašto nije ovde sa mnom?”

„U Londonu je, pokušava da uveri gradonačelnika i gradskog većnika da se vlada kraljevstva neće raspasti oko njih. Da drži moć u kraljevo ime. Doći će

kada uzmogne.” Grofica joj je sklonila vlažnu kosu s čela. „Dođi i čitaj sestri, En. Skrenuće joj misli sa mučnine.”

I čitala sam joj, jer sam je sažaljevala, onako samu i ostavljenu. Kao što me je srce bolelo i zbog majke koja nije mogla ništa učiniti, osim čekati na događaje koji su potresali kraljevstvo. Strahovala sam od ishoda.

Nismo bili bez vesti. Došlo je do bitke u kojoj je stradao veći deo kraljeve vojske i posledica je bila stradanje Vudvila. Erl Rivers i njegov sin ser Džon Vudvil su na licu mesta pogubljeni. Neverovatno oslabljen, Edvard je postao zatvorenik mog oca. Nije li čitav svet okrenut naopačke, jer je sada erl, nekada najveći borac za pravo jorkista, postao najveći protivnik krunisanoj glavi? Nameravajući da sazove parlament u Jorku, otac je Edvarda pod stražom odveo na sever, u Midlham. Znam da je erl sve uverio da je kralj odobrio svaki njegov postupak i da se na svim dokumentima nalazio kraljev potpis koji je ovaj stavio bez prinude, ali kako smo mogli razlikovati istinu od laži? Nisam mislila da je Edvard baš toliko krotak zarobljenik.

„Volela bih da smo ostali u Londonu”, Izabel je, živnuvši i podigavši se, prekinula tok mojih misli i žalosnu priču o stradanjima Svete Ursule i hiljadu devica.

„I u Londonu bi ti bilo jednako zlo kao što ti je i ovde”, promrmljala sam. „Nema dvorskih slavlja da te rasonode, pošto je Edvard zarobljen.”

„Ali pomisli na trgovce, En, sa svim onim tkaninama, i dragim kamenjem i otmenom robom. Zar ne bi i to bilo zabavno? Potrebne su nam nove haljine. Ti svakog dana sve više rasteš.”

„Tako je”, priznala sam, svesna tesnog korseta. „A i ti ćeš!”

Izabel se nasmejala.

„I hoću. Reci mi da ne bi želela da si tamo.”

„Ne mogu...” Jer sam to želela više od svega.

„A i videla bih Klarensa...”

Lice joj se opet sneveseli. Mogla sam je samo zagrliti i nastaviti da joj čitam, jer je rečima nisam mogla utešiti. Znala sam da je i vojvoda od Glostera u Londonu, slobodan ali nemoćan, dok se Edvard nalazio pod vlašću mog oca.

Da, i ja sam želela da smo u Londonu.

I sama bih se snuždila da nije bilo neočekivanog posetioca na kapijama. Fransis Lavel je stigao sa dobro naoružanom pratnjom putem od Londona do Midlhama. Propustila sam njegov dolazak, ali neću propustiti i njegov odlazak. I tako sam sedela u dvorištu ispred štale na stepenicama za uzjahivanje i mahala nogama, raščupana od vetra i prašnjava kao neka služavka, i radovala sam se u sebi što ću ga videti nakon gotovo godinu dana. Čeznula sam da razgovaram s nekim drugim osim sa Izabel, s nekim ko će mi reći šta se dešava izvan zidina ovog zamka. S nekim ko je bio u Londonu i s mojim ocem, i ko je imao iskustva u događajima koji su pretili da zemlju ponovo pocepaju nadvoje Jork protiv Lankastera.

Razmišljala sam o značaju ove poslednje misli, kada je naposletku ušao kroz kapiju iz unutrašnjeg dvorišta.

„Fransise! Ovamo!”

Podigla sam ruku, a on je, kada me je video, promenio smer. Pružila mi se prilika da posmatram njegove atletske duge korake i da procenim promene koje su na njemu ostavili protekli meseci. Sve što sam u početku videla bio je poznati korak, prijatne crte lica i snažna naklonost u osmehu koji mu se razlio licem. Ali sam nakon toga, pogledavši mu pažljivije u lice, pomislila kao izgleda starije. Više je bio nalik na lorda Lavela, nego na nestašnog dečaka sa kojim sam odrasla. U njegovim očima više nije sijao nestašluk. Zaključila sam kako u njemu sada ima neke oštine i čvrstine, kao da se suočio sa neprijatnim stvarima i bio primoran da načini težak izbor...

Dah mi je zastao. Noge mi se ukočiše na toplom kamenu. Misli mi se uskovitlaše oko Fransisovog trenutnog položaja i razmišljanja o tome kome je odan. I onda osetih snažan udarac baš ispod srca. Verovatno će nestati sva negdašnja bliskost između Fransisa i moje porodice. Videla sam to u napetim mišićima ramena, naglom okretu glave kada je naredio pratnji da uzjaše. Videla sam to u novim borama na njegovom licu. Bilo mu je nelagodno u ovoj novoj ulozi, zbog posete Voriku. Mislim da sam tačno znala razlog te nelagode. Toliko sam želela da ga vidim, da razgovaram s njim, ali biće to gruba lekcija o realnom stanju stvari i lekcija koju nikada neću zaboraviti.

„Nisu dobre vesti”, bile su njegove prve reči dok se podizao na kamen pored mene. Znao je da želim sve da znam i nije se trudio da razblaži činjenice. „Došlo je do nove pobune na severu, ovog puta u ime starog kralja Henrija.”

„Henrija?” Gotovo da sam i zaboravila da postoji, da je zatvoren u Taueru. „Zar ne može erl da uguši pobunu?”

„Ne može to lako učiniti. Gomilaju se glasine da je kralj Edvard mrtav, jer ga već nekoliko nedelja niko nije video. Tako da bi se mnogi radije vratili na staro stanje stvari, nego prihvatili...” Zastade.

„Nego prihvatili vlast erla od Vorika?”, uzdahnula sam.

„To je suština.” Usne mu se sklopiše poput zamke. Zatim reče: „Erlu je sve teže da sakupi trupe. Ne mogu ti više od toga reći. Odanost je postala opšte pitanje...”

Bila sam u pravu. Da li se usuđujem pitati ga? Najpre sam pokušala da ga napadnem s boka.

„Da li ti video Ričarda u Londonu? Kome je on odan?”

Izraz na Fransisovom licu okameni se, što nisam mogla pogrešno protumačiti.

„On je odan Edvardu i ostaće mu odan. Ne razmišlja o izdaji.”

Izdaji!

„Zar neće čak ni da razmisli da se prikloni Klarensu? Mome ocu? Dobrobiti kraljevstva, ukoliko bi takav korak vratio mir?”

„Nikada! Jednostavno neće.”

„A kome si ti odan, Fransise?” Mogli smo okolišati oko ovog satima. Odlučila sam da je neposredniji pristup, čak i po cenu da ga povredim, jedino što mi je preostalo.

„Kako sam erlov štićenik, moja je dužnost da mu budem odan”, odgovorio je kao da je naučio reći napamet, ali nije ih govorio iz srca. Gotovo da

sam videla kako mu se dlačice na vratu kostreše i on me prodorno pogleda u oči. „Šta si želela time reći, gospo?”

„Nikada ne bih posumnjala u tvoju odanost, Fransise”, odgovorila sam nežno. „Oprosti mi... Ali, Fransise! Budimo iskreni! Ti si erlov čovek ali zar nikada nisi pomislio da pređeš na Ričardovu stranu?”

Osmehnuo se toliko slabašno da je taj osmeh bio gotovo privid, a senka mu prekri lice.

„Nikada niste birali reći! Trudim se da postignem kompromis, a da ostanem odan kome sam dužan.” Uzdahnuo je. „Čitav moj život je, čini mi se, kompromis!”

„Da li je teško? Da li je moguće tako postupati?” Da li bih ja ikada bila kadra postići kompromis kada bi se to zahtevalo od mene, da pretpostavim srce vaspitanju i osećanju dužnosti? Nisam znala. Mislila sam da bi tu odluku bilo nemoguće doneti.

„Teško! Ha! Prezirem to! En... Nadam se da nikada nećeš morati da činiš takve izbore.”

Koliko li je samo ovaj izbor njemu bio strašan. Želeo je, zbog iskrenog i dugotrajnog prijateljstva, da stane na Ričardovu stranu. A s druge strane ostale su snažne veze topline i saosećanja, i osećanja pripadnosti porodici nastala u našem domaćinstvu u kom je odgojen.

„Možda i ne podržavam erlovu politiku, ali kao njegov štićenik dužan sam da mu budem veran a i veoma cenim groficu.” Zastenjao je. „Srce mi kaže da se priklonim Ričardu.” Fransis snažno pređe rukama preko lica, kao da može izbrisati ovaj sukob, ali samo je razmazao prašinu preko obraza.

Sada sam po prvi put razumela koliko je teško kada je čovek rastrzan sukobom osećanja odanosti, kada se osećaj pripadnosti nekoj porodici sukobi sa drugim dužnostima. Kako odabrati? Kako doneti odluku? I ja sam bila rastrzana, ali nisam imala izbora. Ja sam Nevilova, suviše mlada da se suprotstavim porodici. Mogla sam samo žaliti zbog Ričardovog odsustva i što sam ga izgubila. Ali Fransis je mogao doneti odluku, i za njega će svaka odluka koju donese biti bolna. Nije ni čudo što je izgledao napeto i izmoreno.

„Da li je dobro?”, upitala sam. „Ričard?”

„Jeste.” Trepnuo je kao da se vraća sa nekog udaljenog i bolnog mesta. „Eto! Mislio sam da ne mariš šta će biti s njim!” Na trenutak se vratio onaj nestašni dečak, i meni bi milo. Očistila sam mu mrlju prašine s obraza ivicom rukava. „Bila si hladna poput januarskog leda kada je napuštao Midlham! Dovoljno hladna da nas sve zalediš. I nemoj to poricati!”

Pogledala sam ga upitno.

„Pa... mislila sam.... mislila sam da on... ne mari za mene...”

„Budalasta devojko! Ako je problem u tome što je poljubio služavku iz kuhinje...”

„Dakle, znao je!”

„Pretpostavio je. Taj poljubac je bio beznačajan.”

„Poljubio ju je više nego jednom. Videla sam ga!” Nisam znala da li da se ljutim na Ričarda, ili da osetim olakšanje što je Fransis tu stvar tako olako

odbacio.

„Pa teško da je mogao da tebe da poljubi u štali, zar ne? Ledi En Nevil, naslednicu Vorika? To bi bilo neprimereno.”

„Mod je baš bila lepa”, rekla sam.

„Istina.” Fransis se nasmešio kao onaj stari. „I ja sam je poljubio. Ništa to ne znači.”

„Pisala sam mu.” Priznala sam osorno, nevešto pokušavajući da izvučem od njega neku informaciju.

„Znam. Rekao mi je. Dobio je pismo.”

„O.” Razmislila sam o ovome, ali nisam došla ni do kakvog zaključka. „Nije mi odgovorio.”

Fransis sleže ramenima.

„O tome ne znam ništa. Ali Ričard mi je rekao da ti, ako te vidim, kažem ovo. Sada...” Uzeo me je za ruke i ponovio reči, veoma pažljivo naučene. „Hvala ti na molitvama. Bezbedan sam. Uveren sam da ćemo se naposljetku sastati u Londonu. Nisam skoro poljubio nijednu služavku. Nemam ti šta oprostiti. Eto!”

„I to je sve? Ponovi.”

Ponovio je, i ja sam ih upamtila.

„Nije li to dovoljno?”, dodao je, dok sam se mrštila. „Morao sam da ih naučim napamet!”

Svesna topline u grudima zbog toga što Ričard misli na mene čak i u situaciji u kojoj se našao, stegnula sam Fransisu ruke u znak zahvalnosti.

„Šta će se sada desiti, Fransise?”

„Sada se vraćam u Midlham. I pokoravam se volji erla od Vorika.” Njegov odgovor sadržao je čvrsto uverenje kao da je načinio pakt sa samim sobom. „Ustanak u Henrijevo ime mora se ugušiti na ovaj ili onaj način.” Već je skočio na noge.

„A zatim?” Ustala sam s njim, pokušavajući da otremem prašinu sa suknje.

„Zatim? Erl ne može daveka držati Edvarda zarobljenog.”

„Hoće li ga... ubiti? Jeziva hladnoća nastanila mi se u grudima da smeni toplinu, dok smo tonuli dublje i dublje u vode koje će nas sigurno udaviti.

„Neće! Razume se da neće to učiniti. To mu nikada nije bila namera. Nemoj to ni spominjati. Dovoljno je glasina da se erl neće gaditi da okrvavi ruke kraljevom krvlju.”

„Žao mi je. Nisam razmišljala.” Išla sam pored njega do mesta na kom ga je čekala pratnja, njegove reči o odanosti i poreklu kovitlale su mi se u glavi. „Samo nam preostaje da ostanemo ovde, dok se sve ne okonča. Na ovaj ili onaj način.”

Fransis mora da je video moje očajanje.

„Ne odriči se nade, En. Možda se sve može popraviti i možda će se odnosi izglediti. Uprkos svemu, još uvek je snažna veza između Vorika i kralja. Ako se

rane budu mogle zalečiti i ako se Edvard vrati na slobodu, ti ćeš se vratiti u London i ponovo se videti sa Ričardom. A ja ti predlažem”, osmeh mu povuče kraj usana nagore, „da mu pokažeš da si napokon odrasla i da mu ništa ne zameraš!”

Nisam se mogla nasmešiti na ovu tešku trivijalnost, već sam okrenula glavu dok sam milovala konja po sapima.

„Moj otac je izdajnik, i stoga sam i ja izdajnica. Da li je važno što sam odrasla? Nemam nimalo nade.”

Kralj Edvard je slobodan! Kralj je pobjegao! Maršira na London.

Ove reči bile su na usnama svakog putnika, trgovca i običnog torbara koji je prošao. Sećam se da sam sa groficom stajala u senci stražarske kule u Voriku, slušajući i zapitkujući. Uplašena. Strahujući od narednih vesti.

Vorik je mrtav. Vorik je uhvaćen. Vorik se krije.

Ništa od ovoga nismo čuli, hvala bogu, samo: *Vorik je u Midlhamu.*

Da li sam mislila da se svet okrenuo naglavce samo zato što je kralj zatvorenik mog oca? To nije bila ni polovina. Nedelju dana posle Fransisove posete, sve se oko nas urušilo u močvari strepnje. Bezbednost koju smo uživali u Voriku mogla se u svakom času pretvoriti u zatočeništvo, jer bi Edvard mogao da opsedne zamak.

„Sve će nas poseći. Naši životi su izgubljeni!” Mardžeri je znala šta će se desiti, razume se. Kada ona nešto nije znala? Govorila je histeričnim glasom nalik na nagoveštaj oluje. „Svi ćemo biti zatočeni u tamnici u Taueru do kraja života.” Mardžeri povi ramena. „Izdajnici smo. Pozvaće nas na odgovornost. Videćete da će se moje reči obistinirati!”

„Ne govori to!”, prasnu grofica, gledajući Izabelino samrtničko bledilo. „Ako ne umeš da obuzdaš jezik, onda čuti. Zapravo, mislim da bi trebalo da odeš u kuhinju.” Mardžeri izjuri poput neshvaćenog odanog dugogodišnjeg sluga, i ostavi groficu da pokuša da popravi štetu. „Sve je kao što je bilo, Izabel. Edvard neće krenuti da se sveti.”

Prazne reči, što je i sama grofica znala. Izabel je možda i klimnula glavom, osetivši olakšanje, hvatajući se za slamku, ali ja u to nisam verovala. Samo će vreme pokazati.

Pozvani smo svi na put u London, da se sastanemo sa Edvardom šestog dana decembra.

„Zašto si ga oslobodio?” upitala je majka zlovoljno. „Zašto si nas izložio ovakvoj opasnosti?”

Erl se vratio kući lica zamračenog osujećenom ambicijom i i prostim rečima priznao svoj neuspeh.

„Na kraju je bilo jednostavno. Nisam mogao vladati bez njega. Nisam mogao sakupiti vojsku da ugušim pobunu bez Edvardove pomoći. I tipično za njega, postavio mi je vrlo teške uslove. Ako on ne bude slobodan, neću dobiti vojsku!”

„I hoćemo li platiti najvišu cenu?”

Zadržala sam dah, osećala sam mučninu, već zamišljajući kako mi oštrica sekire dotiče vrat.

„Zavisi od toga koliko su po njegovom mišljenju Nevilovi neophodni da bi uspešno vladao i zadržao mir u kraljevstvu.” Erl uze majku za ruku i povede je prema stepeništu koje je vodilo u njihove privatne odaje. „Istina, manje je Vudvilovih”, osmeh na sećanje pogubljenja erla Riversa nije bio vedar, „ali kako su i Hejstings i Gloster na njegovoj strani, rekao bih da Edvardu uopšte nismo neophodni.”

Što nije bilo nimalo utešno.

Trebalo je da se erl, grofica, Klarens i Izabel, pa čak i ja pojavimo pred kraljem na dvorskom prijemu u Vestminsteru, u veličanstvenoj Oslikanoj odaji koja se koristila kada je valjalo zadiviti strane dostojanstvenike. Razumela sam šta nas čeka, šta mu je namera. Svi smo znali, i nije bilo potrebe da rečima pokažemo da razumemo Edvardove namere. Ako je nameravao da se sveti, učiniće to pred okupljenim plemstvom Engleske. Poniženje je bilo neizbežno.

Strah me je snažno stegnuo, srce mi je tuklo u grudima, želela sam da se završi, da se naša sudbina odluči ma kakav ishod bio. Edvard je namerno udesio pozornicu da zastraši i zadivi. O da, bio je majstor takve vrste razmetanja veličinom. Bilo je teško ne spotači se zbunjeno, jer se pred nama okupio čitav dvor, damast i svila, perje i dragulji. Okupljeni su možda i bili svečano udešeni, ali ova pozlaćena odaja sa visokom tavanicom i vitražima odisala je autoritetom koliko i ma koje mesto na kome se sprovođio zakon. Ustanak je bio opasna roba koju je trebalo zatrti. Mislila sam da Edvard neće imati milosti.

Jednom sam dozvolila da me ubede da je Edvard pogrešio i da će jednog dana ugledati svetlo i vratiti erlu njegov uvaženi položaj. Kako da to sada učini, kada je erl podigao mač na njega? Koju će cenu morati da plati? Izgnanstvo? Smrt? Pogledala sam u groficu tražeći utehu, ali je nisam našla. Njena pribranost skrivala je strah oštar koliko i moj.

A bio je tu i Edvard glavom. Veličanstven, visok preko sto osamdeset, njegova uzvišenost razmetala se u brokatu, nosila zlatnu krunu koja se nadmetala s njegovom zlatnom kosom i teškim blistavim lancem na grudima. Ma kakav dug da je imao prema mom ocu za ranije usluge jorkističkoj monarhiji, sada je on bio sudija i čekao je naš dolazak. Neće načiniti nijedan ustupak čoveku koji je naložio da ga uhapsu pod pretnjom mačem i držao ga iza kamenih zidova i zabravljenih vrata. Do kraja ove noći možda ću i ja iskusiti užase tamnice.

Ali onda mi srce zaigra i dah zastade. Iznenada Edvardova raskoš izblede pred mojim očima i postade beznačajna, jer mi je pažnju privukao muškarac pored Edvarda. Razume se, znala sam da tako mora biti, da ću ga ovde videti. Nisam li od ovog dugo strepila? Sada je već godinu dana na dvoru, dovoljno je iskusan da stoji pored brata. Viši, krupniji, širih ramena ispod sjajne tunike, ali nije mi se ta promena dopala. U ovih nekoliko meseci još više se izoštrila njegova sposobnost da prikrije osećanja, pa njegove upale oči i čvrsta linija usana nisu otkrivale ništa. Kao i kod Svetog Đorđa u snovima, upamtila sam neku mračnu zrelost u njemu. Sada sam videla da se držao autoritativno i da to nije imalo nikakve veze s njegovom odećom ili okruženjem, već je isijavalo iz njegovog neposrednog pogleda i ponosnog držanja glave i položaja ramena. Da li me je video? Mislila sam da jeste, ali

pogled mu se nije zadržao na meni, već je pao na erla. Nisam mu bila važna.

Zastali smo unutar kruga dvorana. I zapravo se moglo čuti kada je čitav dvor zadržao dah. I ja sam zadržala svoj, svesna svakog osećanja, svakog i najneznatnijeg pomeranja vazduha oko mene. Tesnog obruča stegnutog oko mojih rebara. Moja majka se pored mene ispravila. Činilo se da će napetost eksplodirati, da će se rasuti poput oštrog kristala i da će šeci i cepati. Čula sam je kako mi vrišti u krvi. Nevilovi će platiti za svoje buntovništvo.

Ali Edvard se nasmešio. Blistavo i toplo, poput sunca iza nagomilanih olujnih oblaka. Mogao je da potegne mač kao simbol svog pravednog gneva, ali on je podigao obe ruke, s dlanovima nagore, u znak da nas oberučke prihvata. Njegov glas čuo se u svakom uglu odaje, ali je bio nežan, mek i ubedljiv.

„Gospodaru Vorik. Brate Klarense.” Zakoračio je prema njima, da premesti jaz. „Dobro došli. Nedostajali ste nam na dvoru otkako sam se vratio. Zaista ste dobrodošli.” Stegao je ruku i erlu i Klarensu, kao da nikada nije bilo neprijateljstva među njima. „Oduvek ste mi bili najbolji prijatelji i bićete to opet. Kunem se da neće biti neprijateljstva među nama...”

Glatko poput firentinske svile preko kože skliznuli smo nazad u struju plemenitog društva. Kruti redovi se otvoriše, a potom se zatvoriše oko nas, kao da je sve u najboljem redu, povodeći se za kraljevim primerom, a Edvard počeo da iznosi planove mome ocu. Tako je sve pažljivo bilo osmišljeno. Tako je lukav Edvard bio. Tako *plemenit* u svojoj pobedi. Kako je Erl od Vorika i mogao učiniti išta drugo do prihvatiti ovaj poziv na izmirenje? A Edvard je, lukav do poslednjeg, otvoreno govorio o svojim namerama prema svom *milom rođaku*, tako da ceo dvor zna da mu je želja da potkreše erlu politička krila. Savezi, raspodela zemlje i titula. Sve je to osmišljeno da veže erla za Edvarda nesigurnom zahvalnošću. Ali šta sam ja marila? Sve u meni je uhvatila i držala ona tiha prilika pored Edvarda koja me je namerno, zastrašujuće, ignorisala.

„Glostere...”, Edvard ga pogura napred. „Govorio sam gospodaru Voriku o svojoj uverenosti u tvoje sposobnosti...”

Bio mi je dovoljno blizu da ga dodirnem, da sam se usudila. *Da sam se usudila...* Ali odrasla sam u svakom pogledu, otkako smo se poslednji put videli prilikom onog nezadovoljavajućeg susreta. Podigla sam bradu. Pokazaću koliko vredim kao Nevilova kćerka. Primeniću svoje novostečene ženske veštine. Nisam protraćila duge mesece u Kaleu i Voriku.

Edvard ga je zvanično predstavljao, objašnjavao...

„... Predao sam vrhovnu vlast u Velsu mom bratu Glosteru.” Edvardov osmeh postade još blaži, ukoliko je to moguće, kada se Klarens ukočio i oštro uvukao vazduh. „Gloster je takođe konstabl Engleske, i samo sam ja po položaju i moći iznad njega.” Neprimetno sam ga pogledala pogledom punim divljenja. Nikada ne bih mogla predvideti ovaj njegov novi položaj. Konstabl Engleske, on je zadužen za bezbednost kraljevstva. Nije ni čudo što je iz Ričarda isijavala moć, hladno dostojanstvo koje je držalo druge na odstojanju. Oduvek je bio ozbiljan, ali sam ja uvek bila kadra da mu prodrem u misli, zavučem mu se pod kožu, poremetim njegovu pribranost. Činilo se da sam izgubila tu sposobnost, jer sam videla jedino nedokučivu masku koju je odlučio da stavi. Da li on, za razliku od kralja, nije voljan da nam oprostí naše krvave grehe? Hoće li me odbaciti daleko silovitije, nego što sam ja njega

odbacila u Midlhamu? Uskoro ću otkriti premda mi ljubazne reči koje je sada izgovarao, pažljivo odabrane i uzdržane, na moj veliki jed, nisu davale nikakvog nagoveštaja.

Kada su svi počeli da raspravljaju o politici, Ričard se naposletku okrenuo prema meni. Naklonio se. A ja sam obrisala pod suknjama.

„Ledi En.”

„Vaša milosti.”

Ričard pruži ruku i podiže me, a ja ustadoh pribrano i otmeno, položivši prste lako poput paperja na njegove. I setila sam se Fransisovog saveta na rastanku. Možda me tada i jeste ozbiljno uzrujao, ali pokazaću ja konstablu Engleske da više nisam sklona razdražljivosti i budalastoj zbunjenosti. Da sam otmena i dostojanstvena.

„Zahvaljujem vam se na poruci, vaša milosti.” Oborila sam trepavice, spustila glas smerno i nežno, nadala sam se. „Fransis je preneo svako slovice.”

„Kako što sam i ja cenio vaše pismo”, odgovorio je hladno.

„Radujem se vašem novom položaju, vaša milosti. I što vas kralj tako visoko ceni.”

„Moj brat je bio i više nego velikodušan.”

A zašto si ti tako bezosećajan?

„Moram se izviniti zbog načina na koji smo se rastali, gospodaru.” Nasmejala sam se, samo malo. Nagnula sam glavu zainteresovano. „Nadam se da ćemo imati prilike da se ponovo upoznamo dok sam na dvoru.” Sada sam pokušala da ga otvoreno pogledam, uhvativši te tamne oči kako me gledaju s nekom nedokučivom namerom. Izvila sam usne, tek toliko. Obećavala sam mnogo, ali se nisam obavezala ni na šta.

„I ja se nadam da će nam se ukazati prilika, gospo.”

I zašto si tako zastrašujuće zvaničan? Ričard gotovo neprimetno podiže obrve. Nisam više bila sigurna u vezi sa otvorenim, ili prodornim pogledom kojim me je procenjivao, a koji se nije ni trudio da prikrije. *Device mi, Ričarde! Šta sledeće da kažem, da te nateram na neku nepromišljenu primedbu?*

Nije bilo potrebe. Naše izveštačeno izmirenje prekinuto je razorno, kao da je opalio jedan od Edvardovih novih topova i zavrteo mi misli u kovitlac koji me je ostavio bez daha.

„... I podrobno sam razmislio. O veridbi vaše kćeri En.” Naglo okrenuh glavu, ne mareći za otmenost. „Mogao bih ponovo razmotriti veridbu između vaše kćeri i Glostera...”

Ali nisam čula erlove izraze zahvalnosti, niti sam videla iskreno izvijanje Edvardovih usana. Jedva da sam bila svesna bilo čega oko sebe osim Ričarda, koji je opet postao središte mog sveta. Na trenutak mi se učini da je i on zatečen koliko i ja. A zatim opet vrati masku pribranosti na lice.

„To bi mi predstavljalo neizmerno zadovoljstvo.” Nagnuo je glavu u znak prihvatanja. Isto to je mogao reći i ukoliko bi da pozvali da kuša gustu ovsenu kašu po hladnom zimskom danu!

O čemu je razmišljao? Nisam imala pojma.

„Dakle?“, prošaputa Izabel kada je ugrabila priliku.

„Ne znam. Ostao je bez reči kao i ja. Bar me nije prezreo kao kćer neprijatelja.“

„Nije...“ Izabel nije zvučala kao da je sigurna u ovo. „Ali to je možda zato što je Edvard zahtevao od njega da pristane. Kako možeš znati kakva su mu prava osećanja? Kako to uopšte možeš znati?“

„Vidiš li šta radi?“, upitao je erl. „Svaki čovek na dvoru to vidi i uživa u tome. Moćno biće bačeno na kolena!“ Iza zatvorenih vrata Vorik je besno prasnuo bledog lica i užarenih očiju. Sva potisnuta osećanja te dugačke večeri izbila su i vratila me na zemlju sa oblaka na kom sam lebdela otkako sam čula onu zapanjujuću izjavu.

„Izoluje nas“, zarežao je Klarens upravo onako kako je režao otkako se uz naklon oprostio od brata. „I šakom i kapom daje poklone i položaje svakoj gramzivoj porodici koja će mu lizati čizme i obećati odanost. Ali ne i meni! Svom rođenom bratu! Gloster postavljen za konstabla Engleske, pored mene živog...“

Uprkos sopstvenim sumnjama grofica je pokušala da uvede mir u domaćinstvo.

„Ja vidim šta Edvard *nije* učinio. Da nije njegove milosti, sada bismo se navikavali na mračnu dobrodošlicu Tauera. A sekira bi nam visila nad vratom.“

„Znači, oprostio nam je!“, priznao je erl. „Kakav plemenit čin!“

„Moćan si kao što si oduvek i bio“, nastavila je grofica. „Edvard ti nije uzeo ni zrno moći, niti stopu zemlje.“

„Ograđuje nas sa svih strana porodicama koje bi uživale u našem padu. Kamen po kamen podiže zid oko nas, dok ga ne podigne preko glave porodice Nevil. Persijeji na severu. Gloster i Herbertovi u Velsu. Strafordovi u Centralnoj Engleskoj. Čak je i moj brat od Nortamberlanda dobio veće časti od mene. Sada više nije Nortamberland, već je markiz Montagju!“ Otac gotovo ispljunu ove reči. „Markiz, ma nemojte mi reći! Da bude iznad mene! Položaji za svakog osim za erla od Vorika. Sve što nam je ostalo, kako si to lepo sročila, jeste glava na ramenima.“

„Na čemu bi trebalo da smo mu zahvalni. En je obećao Ričardu. Nije li to ono što si želeo? Obe naše kćeri čvrsto vezane brakom za Plantagenete.“

Erl odmahnu glavom.

„Vidim čeličnu ruku u baršunastoj rukavici. Ne verujem ja u Edvardove dobre namere, ma koliko ih lepo izneo. Mislim da želi da nas uljuljka, da nas liši potencijalnih saveznika, a zatim da ugrabi prvu priliku da nam se osveti.“

Ali ja nisam u Edvardovom postupku videla ništa loše. Nisam videla ništa osim zadovoljstva. Ričard će naposljetku biti moj, uz kraljev blagoslov. Znala sam da je to samo zato što sam korisna da se Nevilovi vežu za krunu i da se ocu ublaži osećaj gorčine zbog osujećene ambicije. Mogla sam to prihvatiti, jer je politički brak oduvek bio moja sudbina, kao što je bio i sudbina moje majke. Ali ništa nije moglo ugušiti moje dobro raspoloženje, taj mali balon zadovoljstva. Želela sam taj brak, ali sam sa Ričardom od Glostera želela više od političkog saveza.

Odlučila sam to nakon što me je uverio u svoje *neizmerno zadovoljstvo*. To mi nije bilo dovoljno. Želela sam njegovo srce, ne samo njegovu ruku. Nije mi bilo dovoljno što će se oženiti mnome, jer mu je brat tako naložio. Ako ga volim, želim da mi on na isti način uzvрати. Namerila sam se da zavedem Ričarda Plantageneta, dopalo se to njemu ili ne.

U nedeljama koje sam provela na dvoru sa hvale vrednom posvećenošću razvijala sam taktiku *progoni, pa se povuci*. Znala sam da moram biti strpljiva što je bilo teško, ali neophodno da bih privukla i zadržala njegovu nepostojanu naklonost, a zatim se povukla na hladnu razdaljinu. Namamiti ga da zanemari svoje viteške manire, da vidim mogu li ga uhvatiti u zamku. Odlučila sam da ga pridobijem, zapanjim ili zavedem, ma šta od toga da da najbolji rezultat, svojom novostečenom i besprekorno usavršenom pribranošću.

Naravno da ne može biti toliko teško.

Ali možda i može. Možda sam se upuštala u bitku. Razumela sam njegova sukobljena osećanja i nisam bila hladna i bezosećajna, ali nije mi se dopalo ono što sam čula. Seme razočaranja pustilo je korenje kada sam sa Ričardovih usana čula snažnu osudu.

„Zar vi to ne želite da se oženite mnome?” upitala sam primereno oborenog pogleda. Kako sam samo bila umorna od primerenog držanja.

„Moram, gospo, ako je to kraljeva volja.” Nije bio neprijateljski nastrojen, zaključila sam, više bi se moglo reći da je bio disciplinovan.

„Mislila sam da želite brak sa mnom. Pre ste želeli.” Oduprla sam se potrebi da ga prodorno pogledam. Dozvolila sam sebi da ga pogledam ispod trepavica. Nažalost, linija usana nije mu smekšala.

„To je bilo pre nego što sam shvatio da je to deo Vorikovog plana da svrgne mog brata. Brak s vama bi obezbedio Nevilu moju odanost. Tada sam bio suviše mlad da to uvidim. Sada mi je jasno.” Tamne oči, zažarene od gneva, pogledaše moje. „Ne volim da me ljudi koriste.”

„A ko voli? Ni meni nije ništa bolje.” Nežan glas, nagoveštaj tihe patnje.

„Ne slažem se. Vaša sudbina je oduvek bila da se udate za onoga koga vam erl odabere.”

Ništa dobro nije moglo izaći iz rasprave na tu temu.

„Dobro ako želite da me držite podalje od sebe, Ričarde, i ne iskoristite naš brak na najbolji mogući način...” Ljutito sam pribegla gordosti.

„Da li sam rekao da neću?” Dobro, nagoveštaj gneva. „Samo sam rekao da mi se ne dopada kada neko pokušava da me iskoristi.”

„Znam ja šta ste rekli! Smatram da ste vrlo *neuljudni* i potražiću bolje društvo.”

I tako sam i učinila.

Ali sada nisam smela dozvoliti da mi se na putu ispreči to što Ričard smatra da je iskorišćen. A ako doživim neuspeh... ali neću. Ja sam Nevilova. Zato sam flertovala kad god mi se ukazala prilika, sa Fransisom koji je prozreo moje namere i pristao na igru hvalisavo i dobronamerno što, plašim se, nikoga nije zavaralo. Ili sam bila u društvu sa Izabel, i to na štetu našeg raspoloženja i sestrinske ljubavi. Nikada se dama nije toliko držala svoje pratilje kada bi se

predmet njene želje približio. Nikada dami s pratiljom nije bilo toliko dosadno...

Ali činilo se da Ričard počinje da popušta.

„Hoćete li poći u lov sa mnom, leđi En?”

„Zahvaljujem.” Naklonila sam se. „Ali jahaću polako sa Izabel. Potrebna sam joj, s obzirom na njeno stanje.” Gotovo da me je ubilo što sam ga odbila, i osudila sebe na stalozenu šetnju na začelju, a mogla sam galopirati pored njega.

Da li sam to videla Ričarda kako se smeje dok je jahao da se pridruži kralju?

Prošli smo kroz čitav niz proslava u slavu bogojavljenjske noći, i obigravali smo jedno oko drugog i zaobilazili se kao da igramo kolo. Da li su se svi koji su nas posmatrali zabavljali na naš račun? Kako nikog drugog nisam videla, nisam znala, niti sam marila. Ričard se vladao savršeno učtivo, kako bi svaka gospa samo poželeti mogla, ali bio je toliko nepristupačan i uzdržan da me je to razjarilo. Išla sam loše osvetljenim hodnikom između Izabelinih i erlovih odaja, jer me je Izabel zadržala da bi mi se jadala zbog svog sve šireg struka, naposljetku primorana da prihvatim neizbežnost hladnog političkog braka.

„Dobro, gospo. Niste se žurili. Ovde sam već čitav sat. A i proketo je hladno.”

Zastala sam, a srce mi je poskočilo. Jedna prilika iskorači pred mene.

„Ko je to?”

„Šta misliš ko je voljan da te čeka u zasedi?”

Nasmešila sam se u tami, jer mi se misli pribraše, a potišteni duh ožive. Dvoje može da igra ovu igru!

„Fransise! Da li si to zaista ti?”

„Lisice jedna! Fransis nije imao nameru da se sastaje s tobom po mračnim ćoškovima!”

Čula sam smeh u njegovom glasu i nasmešila se. Toliko sam bila zaokupljena svojim planom da nisam shvatila. Nisam ja bila lovac, nikada to nisam bila, on je lovio. Ričard je imao više strpljenja od mene. Bio je veštiji. Ali šta sada? Da mu dozvolim da pobedi? Da se dražesno predam, ili da se povučem iza zida gordosti i prezira...

„Šta želiš?” Uspela sam da se namrštim.

„Mnogo se u poslednje vreme trudiš da me izbegneš. I polazi ti za rukom.”

„Nisam se trudila.”

„Onda se nećeš opirati ako te uhvatim.”

„Hoću.” Neću popustiti zbog ovako lukave zamke, ali moj odgovor nije na njega ostavio nikakav utisak. Shvatila sam daje konstabl Engleske bio u pohodu sa kog se nije dao lako zavesti.

„Ti si moja verenica, gospo En.” Zubi mu zasjaše u treptaju udaljene uljanice. „Imam svako pravo da razgovaram s tobom.”

„Ali ne bez pratilje! Mardžeri bi trebalo da je s nama.”

„Ali nije...” Ruke je lako položio na moja ramena, da bi me privukao. Poljubac koji me je zatekao nespremnu bio je nežno ispitivanje usana.

„Bio je to poljubac kakvim bi brat mogao poljubiti sestru!”, produhtala sam.

„Ti nemaš brata.”

„Pa?”

Pretpostavljam da sam mogla očekivati da mi se osveti vatreno, sa žestinom koja mi je prostrujila kožom. Usana pritisnutih njegovima, ostala sam bez daha i nisam bila kadra da ga napadnem nekim visprenim odgovorom.

„Bićeš moja žena, En Nevil, jer je to Edvardova volja”, produhtao mi je Ričard u uvo. „Ali, hoćeš li biti moja ljubav, jer tako želim?”

„Mogla bih.” Sakrila sam lice, naslonivši se glavom na njegovo rame, i držeći se moje radosti. „Ali samo ako ćeš biti moj.”

„Dakle, cenkanje! Ali kako da volim nekoga ko spletkari i muči me?”

Nisam slušala njegove reči, samo sam osećala snagu njegovih ruku, toplinu njegovog daha na obrazu. Moje srce, koje sam mu već na dlanu pružila, sada sam spustila pred njegove noge.

„Možeš me voleti, jer je to oduvek bilo suđeno”, rekla sam, govoreći istinu onako kako sam je videla. „Jer me poznaješ gotovo oduvek, u dobru i zlu. Jer imaš moje srce.”

„Onda se moram dobro starati o njemu, zar ne?”

„Hoćeš li?”

„Uvek.”

„Uprkos svemu? Izdaji i tajnama? Ja sam i dalje Vorikova kći.”

„Uprkos svemu, kćeri Vorikova, ja te volim. Mislim da sam te oduvek voleo. Još otkako si mi rekla da ti je laknulo što nisam preminuo čim sam se rodio.”

Moj smeh tiho odjeknu zajedno s njegovim u ledenom hodniku. To je i ličilo na Ričarda da izgovori tako malo reči sa toliko mnogo značenja, i potpuno me zavede. Dozvolila sam mu da me opet poljubi. Dobro sad, možda mu i nisam dozvolila, ali me je poljubio. Usne su mi se smešile pod njegovim, dok mi se koža ježila od žudnje. Sve moje tajno spletkarenje bilo je beskorisno i nepotrebno. Ričard me je želeo, njegovo srce je sve vreme bilo moje.

Bilo je to čarobno vreme kada sam jedva uspevala da uhvatim dah, kada mi je krv ključala od uzbuđenja i kada zbog naivne strasti nisam bila kadra ni spavati ni osećati glad. Jedva sam čekala da u zoru svakog dana ustanem iz kreveta, samo da bih ga opet videla. Nije bilo važno što me je Mardžeri pratila. Ukradeni poljupci su bili slađi, jer im se nisam nadala. Ako su se oni oko mene snishodljivo smešili mom blaženom stanju, ja toga nisam bila svesna. Ričard mi je bio u srcu i samo sam njega videla.

Moralo se završiti, jer su nas odgovornosti odvele na različite strane. Od najranijih dana naučila sam da moćni ljudi moraju vreme posvetiti mnogim

stvarima, tako da nisam mogla očekivati da ću zauvek ostati pored Ričarda. I tako sam se s majkom i Izabel vratila u Vorik. Erl je ostao na dvoru sa Edvardom. Klarens je putovao od Londona do Ričmonda na severu, dok je Izabel postajala sve krupnija i tromija. Ričard je bio u Velsu i nadzirao je zamkove pobunjenika, koje je zauzeo s namerom da proverii sprema li se još neka pobuna.

„Ne želim ovo”, izjavila sam kada smo se rastajali u Londonu, obema rukama stežući grudi njegove baršunaste tunike, ne mareći za izgužvanu tkaninu. „Kako ću jedan dan bez tebe, a kamoli nedelje možda čak i mesece?” Raširila sam oči, pretvarajući se da sam uznemirena, mameći ga da kaže ono što sam želela da čujem. „Kako da znam da ćeš žaliti što sam otišla? Sigurna sam da ćeš uživati u pohodu i nećeš na mene ni pomisliti. “ Učila sam se veštini primoravanja svog ponekad uzdržanog dragana da kaže nešto što nije političke prirode, premda to nisam uvek činila suptilno.

Krajevi Ričardovih usana se trznuše kada je shvatio šta mi je namera.

„Misliću na tebe barem jednom dnevno.”

„I to je sve?”

„Nije li to dovoljno?” Popustio je. „Ja sam ti privržen. Oseti kako mi srce kuca za tebe.” I on prisloni moje dlanove na svoje grudi, da bih osetila postojano damaranje. „Kada se vratim, uzećemo se.”

Naposletku je prešao prstima preko mog obraza.

„Nežna En! I dalje te volim!” Njegov nežni podsmeh dirnuo mi je srce. Uхватила sam ga za zapešće, sagnula se i spustila usne na njegov dlan. Kada sam se nasmešila njegovim očima, u njima sam videla ljubav prema meni.

„A ti imaš svu moju ljubav. Bog te čuvao.”

Bila sam zadovoljna. Kao da se prethodna godina sa prevratima i obmanama nije ni desila. Uživali smo u svetlosti kraljevskog oprostaja i velikodušnosti.

Ričard je bio moj.

VI

Ničim se nije dala naslutiti tragedija koja se nadvila nad nama. Oluja nam se bez najave sručila na glavu.

„Šta nije u redu?“, upitala sam groficu kada sam joj se pridružila na vrhu spoljnog stepeništa na staroj utvrdi u Voriku. „Šta se desilo? Nije valjda da smo opet u ratu?“ Pogledale smo u iznenada haotičan prizor u podnožju, gde je zapovednik erlovih oružanih snaga upravo projahao kroz kapije sa naoružanom pratnjom, opremljen, činilo se mome oku, za borbu. Nevilovi barjaci vijorili su se sa vrhova pola tuceta kopalja.

„Ne znam.“ Strčala je niza stepenice, a i ja za njom.

Videla sam da se trgla čim je otvorila pismo koje joj je predao erlov glasnika. Oči zastakljene od straha podigla je s reči, da pogleda vojnike koji su ispunjavali naše dvorište. Vesti su izgleda bile loše. Onako naivna pomislila sam da to može da znači samo jednu stvar i hladna ruka mi se steže oko vrata.

„Ne“, prošaputala sa. „Ne to!“

„Šta?“ Belog lica, razrogačenih očiju, a čak su joj i usne pobebele, grofici bi teško da mi odgovori. Mora da je erl! Samo zbog takve jedne tragedije ona može izgubiti vlast nad sobom.

„Da li je povređen?“ Prišla sam joj, strahujući da će se srušiti na pod, ali, premda je gledala kroz mene kao da ne postojim, njena ruka je poput škripca stegla moj zglob.

„Molim?“ Prodahtala je kada je shvatila šta sam je pitala. „Ne... nije. Tvoj otac je dobro. Ali... Znala sam da je uznemiren, da je srdit... Znala sam kakva ga gorčina izjeda, da se plašio da su Edvardove nežne reči samo varka kojima pokriva svoje stvarne namere. Ali nisam ni slutila da Vorik razmišlja o ovome. Da će odbiti da ostavi tu stvar na miru i rane da zacele. Device mi! Zašto je učinio ovo?“

„Ali šta je učinio?“

Prsti joj se nesvesno snažnije obavije oko mog zgloba, i ja se trgoh od bola.

„Podigao je ustanak protiv Edvarda. Opet.“ Na silu je procedila reči kroz ukočene usne. „Pokrenuo je ustanak u Linkolnširu, da bi namamio Edvarda na sever u zamku, gde ga erl može pobediti u boju. Zapovednik erlovih oružanih snaga je ovde, da okupi trupe za našeg gospodara.“

„Hoće li opet zarobiti Edvarda?“ Bilo mi je teško da shvatim ovakav način razmišljanja. Taj potez se prošli put završio neuspehom i velikim poniženjem. Zašto rizikovati još jedan užasan neuspeh? Zašto po drugi put izazivati Edvarda?

„Ne.“ Grofica je zgužvala pismo kada je stegla pesnicu, dok smo posmatrale razmeštaj naoružanih ljudi. „Klarens je s Vorikom. Namera im je da svrgnu Edvarda i proglase Klarensa za kralja. Klarens! A Izabel će biti

kraljica. Ha! Kao da mi je stalo do toga! Sve je to dobro, ako moj gospodar može da sprovede ovaj naum u delo. Ali, ako ne uspe... ako doživimo neuspeh, Edvard nam ovog puta neće oprostiti. Neće više imati milosti prema nama.”

Ali nisam mogla misliti o tome. U trenutku čistog sebičluka sve što sam videla bilo je da smo opet postali izdajnici. Pobunjenici. Kraljevi neprijatelji, rušitelji mira u kraljevstvu. Predmeti Edvardove mržnje i osvete. Ali ipak sam se valjda mogla uzdati u erlove pravične odluke. Nisam ga smela kriviti.

Istina me je ujela poput guje.

O, Ričarde. Moja najdraža ljubavi. Šta će nam ovo učiniti?

„Šta da radimo?“, upitala sam nemoćno, a odgovor na ovo pitanje jasno i brutalno mi se sam nametao.

„Čekaćemo. Šta nam je drugo ostalo?“

Ipak, jednu odluku su drugi doneli umesto nas. Na Klarensov zahtev, koji nam je glasnik uskoro kratko i usmeno preneo, smestili smo Izabel u nosiljku i uz snažnu pratnju je sklonili na bezbedno. Polako će putovati do Eksetera, gde će stanovati u utočištu biskupove palate, pod božjom zaštitom i daleko od opasnosti ratovanja. Daleko od Edvarda, kome bi moglo pasti na pamet da je zarobi i da nju i njeno nerođeno dete upotrebi kao sredstvo kojim će naterati Klarena da se lepo ponaša. Mardžeri je putovala s njom, da joj olakša put. Majka je bila nevoljna da je pusti, ali je uvidela da je to razumno. Posmatrali smo povorku kako nestaje u zimskom krajoliku.

„Ne bih smela dozvoliti da u ovom trenutku putuje bez mene“, promrmljala je grofica, a strepnja joj se ogledala u pobeleslim zglobovima ruku, jer je snažno stezala kamen zida. „Nije snažna. Bolje bi za nju bilo da je ostala ovde. Ako je na putu zadesi kakva nesreća...“

Nemo sam se promeškolljila. Klarensove samovoljne naredbe nisu mi ga omilile. Daleko je bolje za Izabel da ostane bezbedno iza zidina zamka Vorik. Tada se grofica ispravi u ramenima i odlučno me pogleda.

„Pa! Da li da se pripremimo za opsadu, kćeri ili da spakujemo stvari za beg?“

„Ričard je! Ričard je došao.“

Potrčala sam sa staze pored grudobrana, ne mareći ni za šta osim da je uprkos svemu došao.

„Ričard je došao. A Fransis je s njim.“ Zastala sam, budalasto želeći da sam odenula svoju novu haljinu od damasta nebo-plave boje sa zlatom izvezenim korsetom, a ne ovu običnu vunenu haljinu. Ushićenje što ga ponovo vidim kolalo je mojim telom. Ali videla sam majčin ukočen pogled i vrelina u meni se ohladila, vatra se ugasila. Kako ćemo se Ričard ili ja postaviti u novim okolnostima. Bili smo na suprotnim stranama, razdvojeni prolivenom krvlju i crnom izdajom. I kao što sam se i plašila, Fransis je možda i bio Vorikovo posvojče, ali sada je jahao u pratnji Ričarda od Glostera. Nisam mogla ni zamisliti kako ćemo ga primiti, niti šta bi mi Ričard mogao reći da mi pruži nadu, ma koliko raskošna bila moja haljina.

„Moralo se to desiti“, bilo je jedino što je grofica rekla. „Mladost se priklanja mladosti. Oduvek su bili dobri prijatelji.“

Poželeli smo im dobrodošlicu na neki način u otvorenom prostoru dvorišta, ali je pozdrav bio oivičen ledom.

„Ne mogu ostati, gospo.” Ričard je sjahao, dobacio uzde pažu, prišao nam i uz jezivo hladan naklon obratio se grofici, ali mu je pogled skliznuo prema meni. „Ne priliči da budem ovde, s obzirom na pobunu i na to da je erlova nelojalnost za svaku osudu. Žalim zbog ovog. Ovaj razdor nije moje delo.” Pokreti su mu bili kruti, kao da je želeo da je ma gde drugde samo ne unutar zidina jednog od Vorikovih zamkova.

I Fransis se osećao nelagodno dok je u znak poštovanja ljubio majci ruku. Ovom prilikom nije bilo toplog zagrljaja.

„Morao sam se povinovati nalogu časti, gospo.”

„Razumem.” Grofica je uspela da se nasmeši. „Ako sam vam usadila čast, Fransise, onda moram time biti zadovoljna, zar ne? Moramo se odnositi prema okolnostima onako kako smatramo da je pravedno.”

„Došao sam da obavim još jedan razgovor s En”, umešao se Ričard nestrpljivo. „Ako dozvoljavate...”

„Ne priliči”, na moje zaprepašćenje odgovorila je majka ledeno. Zar će ga zaista odbiti? Namerno je izbegavala moj divlji pogled.

„En je bila moja verenica”, rekao je Ričard. Primetila sam koje je vreme upotrebio i osetila mučno grčenje želuca. „Pristojno je da se pozdravim s njom. Zamolio bih vas da mi udovoljite, gospo. Samo ovaj put. Zar je suviše tražiti da se lično oprostim od nje poslednji put?”

Samo ovaj put. Kako mi se praznim činio taj izraz. Da se oprost poslednji put? Kako okrutno, kako užasno. Kako ću preživeti ako bude primoran da uzjaše i ode? Nemo sam se molila da se grofica predomisli, a Ričard nije želeo da se povuče i tamnim očima je, napetim i nepokolebljivim, i pogledom koji je u potpunosti govorio da pred nama stoji vojvoda od Glostera izazivao moju majku da ga otvoreno odbije i time se na nečuven način ogreši o učtivost. Dugo je razmišljala, oklevala. Odbiće ga, znala sam, osećala sam to dok su joj se usne razdvajale...

„Ako ti je po volji, gospo.” Preklinjaću je za ovo kao što nikada ni za šta nisam preklinjala. „Moram da... moram da...” Glas mi se gotovo prelomi. Nisam imala nijedan razlog koji bi joj iznela.

Ali grofica je, jer je i sama bez sumnje poznavala bol rastanka, samo jednom klimnula glavom, kao da je pristanak na silu dala.

„U redu. Idite u kapelu, Glostere, i tamo se oprostite. Bog će vas gledati i proceniće iskrenost vašeg srca. En, upamti da si moja kći i ponašaj se u skladu s tim. Nećete se zadržati duže od pola sata.” Okrenula se u mestu.

Kapela je bila hladna i gola, sagrađena u najstarijem delu zamka, sa teškim stubovima koji su tvorili duboke, vlažne senke čak i usred leta. Nije bilo sunca da tog zimskog dana zagreje obojeno staklo i pruži mu gostoljubivu lepotu. Bila je hladna i tmurna kao i moje srce, i na odgovarajući način je oslikavala naša osećanja. Fransis je ostao napolju, leđima oslonjen na zid, da bi nam obezbedio trenutak samoće. Vrata se zatvoriše za svetom, posmatrala sam kako Ričard baca ogrtač, šešir i rukavice na drvenu klupu, ali ostavlja mač za pojasom. Ovo neće potrajati dugo. Došao je iz pristojnosti i ljubavi, ali

će njegova odanost kralju odrediti svaki njegov budući postupak. Nisam ga mogla kriviti. Nisam li ga volela upravo zbog te odanosti, tog krutog osećanja časti? Teško da sam ga sada zbog toga mogla osuditi, samo zato što je podrivalo moju sreću.

Imali smo tako malo vremena, tako malo minuta. Već su prolazili. Zaklela sam se da ću ostati smirena, da ću pokazati bar nešto od grofičinog dostojanstva.

Ričard je ukočeno stajao za dužinu ruke udaljen od mene, ako da će nam udaljenost pomoći da se lakše rastanemo.

„Morao sam doći. Nisam te mogao ostaviti a da ti ne objasnim da ti ne kažem da mi je naloženo da podignem vojsku i pridružim se kralju, a da...” Reći mu zamreše. Nezgrapno je podigao rame i ja videh uobičajeni trzaj mišića lica, koji se javljao kad god su mu osećanja bila sukobljena.

„A da se ne oprostiš od mene”, rekla sam umesto njega. „Razumem. Za nas nema budućnosti, zar ne?” Nasmejala sam se ili je to bio jecaj i neprirodan, oštar zvuk zapara ustajali vazduh. „Naravno da nema. Nikada ne može biti budućnosti za nas.” Sada je to bila tvrdnja, a ne pitanje.

„Ne. Vorik i Klarens su opet rešili da se postave iznad zakona. Edvard je povukao dozvolu za brak. Ovog puta se neće lako izgladiti sukob između Vorika i kralja.”

„Stoje li stvari stvarno loše?”

„Ne može biti gore.” Oči su mu bile bezizražajne, lice turobno i napeto, blede u zimskoj tmuni. „Vorik je obećao da će dovesti trupe i sastati se s Edvardom kod Lestera, da bi mu pomogao da uguši pobunu. Edvard sumnja da je u pitanju zamka, da to Vorik zapravo dovodi pojačanje pobunjenicima. Vorik planira da uhvati mog brata nespremnog, Vorik s jedne strane, a pobunjenici s druge, i namera im je da zdrobe Edvarda.” Ričard je podigao pesnicu i stegnuo je snažno. „Kao kada se drobi lešnik.” Namrštila sam se zbog slike koju mi je predstavio.

„Hoće li se to desiti? Ne znamo ko će pobediti, zar ne?”

„Doći će do bitke pre kraja ove nedelje. Edvard će je izazvati, da bi okončao ovu stvar. Zato ovoliko žurim.” Ričard je zastao kao da nije bio siguran da li da nastavi, ruke je sada stegao oko pojasa kanija, a pogled je prikovao za oltar na kome su prigušeno gorele sveće i presijavalo se srebrno raspeće. Odlučio je naposletku da mi iznese svoje misli, ma koliko mi one bile neprijatne. I ja sam cenila njegovu iskrenost. „Mislim da Edvard neće izgubiti bitku. On je veoma darovit taktičar i poznaje tvog oca. Ako mu se Vorik i Klarens suprotstave i Edvard pobedi, preduzeće brutalne mere protiv obojice.”

Polako sam udahnula, polako i bolno, i konačno prihvatila istinu koju sam slutila još otkako sam videla kurira da dolazi.

„A mi ćemo opet biti proglašeni za izdajnike i glave će nam biti ucenjene.”

„Tako je.”

„A ti ne možeš uzeti izdajnicu za ženu.” Rekla sam znajući kakav će biti njegov odgovor.

Nije odgovorio.

„O, Ričarde!”, prošaputala sam, a u grlu mi zastade knedla poput kamena.

Ričard reši da zaboravi na svoj oprez i distancu koju je pažljivo održavao. Zakorači prema meni i ja shvatih da me drži za ruke i privlači sebi, i da mi je lice naslonjeno na metalom obložene trake njegove pancirne košulje. Udahnula sam njegov poznat miris i toplinu, ali, dok je njegov dah nosio moju kosu, glas mu je bio zastrašujuće ozbiljan.

„Znam da sada boli, ali snažna si ti, En. Izbledeće, kako vreme bude prolazilo. Pronaći ćeš drugog muža. Kao Vorikova kćer, uvek ćeš imati vrednost.” Ledeni prst spusti mi se niz kičmu, priviđenje onoga što će uslediti, ali Ričard je nastavio, a njegovi prsti su bolno stezali moje. „Kunem ti se da ćeš se udati i podići mnoštvo svadljive dece. Bićeš srećna.”

Pogledala sam ga užasnuto, ili je to možda bio bes, što mi tako žurno udešava drugi brak. Nisam bila kadra da vidim svoju budućnost drugačije nego kao crni bezdan.

„Neću”, prosiktala sam. „Ne tražim ja *zadovoljstvo*. Možeš li me odbaciti, i to tako olako, kao da ti ništa ne značim?” Toliko o mojoj zakletvi da ću se dostojanstveno držati. Strah da ću ga izgubiti bio je toliko oštar i stvaran da me je terao u krajnost. „Dakle, pronaći ću drugog muža. Naravno da hoću. Nisam li ja Nevilova? Ali da li ću pronaći drugu ljubav? Kažeš da će bol izbledeti. Ne verujem ti. Da li mi želiš reći da će i tvoj bol izbledeti?”

„Ne”, uzdahnio je.

„Zašto bi onda izbledeo moj? Reci mi, Ričarde, da li si me ikada voleo? Da li me i dalje voliš?”

„Kako možeš sumnjati u mene?” Raširene od zaprepašćenja oči su mu svetlucale na prigušenom svetlu, ali se nije okrenuo od optužbe na mom licu. „En... kakvog izbora imamo sada, kada se moj brat i tvoj otac sreću na bojnopolju?”

„Znam!” Bes mi pređe u očaj, a moje oštre reči optužbe u prigušen jecaj. „A moj otac namerava da uzme krunu Edvardu. Da počini najgoru izdaju.”

„Proklet bio Vorik do samog ognja paklenog!”

„Ali on mi je otac. On polaže pravo na moju odanost i naklonost.”

„Možda i jeste tako, ali je uspešno uništio svaku sreću u kojoj smo mogli živeti.” Rukama oslonjenim na njegove grudi osetila sam u njemu bes, toliko dugo obuzdavan, narastao do te mere da gaje čitavog ispunjavao, sve dok zaglušujuća tutnjava njegovog srca nije bila jednaka mojoj. „Nikada ne sumnjaj u moju ljubav, En”, prošaptao je. „Tvoja je i zauvek će biti. Ovo me boli jednako kao što boli i tebe. I razara me što ne mogu učiniti ništa da te utešim.”

„Ričarde! Vreme je...”

Podigao je glavu kada je začuo Fransisov glas s vrata. Nismo više mogli ostatu ovde. Osetila sam njegovu žurbu, čak i dok su me njegove ruke nežno milovale. Zar ništa više nisam mogla učiniti ni reći?

„Hoćeš li uzeti ovo?” Skinula sam mali prsten, neukrašen, zlatan prsten

s rubinom, premda je bio suviše mali za mušku ruku. Gurnula sam ga, s priličnim naporom, jer je zapeo za zglob, na njegov mali prst. „Hoćeš li ga nositi?”

„Hoću. Nosiću ga.”

Poslednji poljubac. Poslednji zagrljaj. Očajnički dodir usana kada je Ričard poslednji put položio pravo na mene. Nije tu bilo radosti, niti slatkog obećanja. Samo okrutan svršetak. Dok mi nije obuhvatio lice rukama.

„Moramo poći.” Poljubio mi je vlažne obraze, meko udubljenje slepoočnica, kapke. „Mislim da sam se zaljubio u tvoje oči. Tako tamne, a ipak tako pune svetlosti kada si me gledala. Upao sam u njihove dubine i mislim da mi sada nema nazad. A ipak moram... Bog neka te čuva, ljubavi moja. Bog neka te štiti.”

Nisam to mogla podneti. Dakle, poneće se časno i žrtvovaće se, zar ne? Oslobodiće me. Nisam to želela. Nisam želela da budem žrtvovana.

„Ričarde...”

Ali nisam znala šta da kažem, kada više nije bilo šta da se kaže. Pustila sam ga kao da je njegovo tkivo palilo moje prste i, uhvativši se grčevito za svoj ponos, uspravih se. Na kraju krajeva, on je princ kraljevske krvi, a ja njegov podanik, i pritom buntovan podanik. Kleknula sam na kamenu ploču u zvaničnom naklonu.

Uzevši kapu i ogrtač s klupe, Ričard se spremao da pođe, da me ostavi. Preduhitrila sam ga i zgrabila njegove izvezene kožne rukavice. Pružio je ruku da ih uzme.

Odmahnula sam glavom, okrećući meku jareću kožu u rukama. Na njima se nalazio beli vepar, Ričardova heraldička oznaka. Svetlucao je satenskim nitima izvezen, krut i moćan sa pozlaćenim kljovama, a ipak toliko nemoćan i ukočen u pokretu u vezu. Stvorenje mi se zamuti pred očima, kada mi navreše suze.

Nežno se nasmejao, nije u tom smehu bilo radosti.

„Dakle, želiš da mi ukradeš rukavice?”

„Da.” Sakrila sam ih iza leđa.

„Prevelike su za tebe.”

„Znam.”

Znao je zašto ih želim. Ričard me je uvek razumeo.

„Onda ih zadrži, ako će ti biti uteha.”

Videla sam sažaljenje u Ričardovim očima. I prezirala sam ga. Privila sam rukavice na grudi, ali duša mi je vrištala. *Ovo nije dovoljno. Kako može ovo biti sve što će mi od tebe ostati do kraja mog veka. Par rukavica da mi bude jedina uteha za život proveden u žalosti.*

„Zbogom, vaša milosti.” Neću opet plakati u njegovom prisustvu.

„Zbogom, moja gospo. Moja ljubavi.”

Sklopila sam oči, da ne vidim kako me napušta. I Ričard ode, i meni ostade samo da padnem na kolena pred oltarom, gde sam ostala dok žamor njegovog odlaska nije zamro. Potom sam brzo otrčala do grudobrana, da ga

posmatram kako odlazi. Ostala sam tamo dok nisam više mogla videti njegovu priliku, jer su mi suze oduzele vid. Ako se i osvrnuo, ja to nisam videla. Ako je i podigao ruku u znak pozdrava, nisam toga bila svesna. Samo mi je jedna misao odzvanjala u glavi. Ako mi je zaista bilo suđeno da život provedem u izgnanstvu, nikada ga više neću videti. Činilo mi se da mi je u grudima neobična praznina na mestu gde mi je nekada bilo srce, beskrajna divljina koju ništa više neće moći ispuniti. Ugurala sam ruke u njegove rukavice, nadajući se da ću upiti toplinu njegovih ruku, ali krznena postava je već bila hladna. Jecaji su me potresali dok više nisam mogla stajati.

U svojoj mudrosti grofica mi je dozvolila da se očajanju predam u samoći na vetrovitom potezu staze oko grudobrana, dok nisam bila dovoljno smrznuta i očajna, i dok sama nisam sišla do mesta na kom me je čekala.

„Otišao je.” Šmrcala sam, nadajući se da će veo prikriti najgore znake žalosti, dok sam gurala rukavice u korset haljine.

„Znam.”

Spustila mi je ruku na obraz. Samo mi je jednom pogledala u lice, a zatim me je odvela u kuhinju, posadila me za grubo tesani sto i nasula mi čašu vina, dok je kuvarica pred mene stavljala činiju čorbe. Sedela sam, buntovnički odbijajući da im dozvolim da me uteše. Ignorišući iznenađene poglede kuhinjske posluge i prljavštinu koju će pokupiti suknjama, majka prinese stolicu do mene, uhvati me za ramena i natera me da je pogledam.

„Popij vino, En. I jedi.”

„Ne želim...”

„Da, otišao je. Moraš to prihvatiti. Nećeš se osećati ništa bolje ako budeš jela i pila, ali sada su ti, kao nikada u životu, potrebni snaga i odlučnost.”

Ništa me nije moglo bolje ubediti u beznadežnost moje ljubavi.

„Ostavio me je...” Čula sam opet žalost u svom glasu.

„Jeste.” U njenom glasu nije bilo saosećanja, već samo nepokolebljive volje. „Ričard nema izbora, En. Odanost mu nalaže da sledi kralja.”

„Potreban mi je”, jednostavno sam rekla.

„Nije. Moraš naučiti da živiš bez njega i naučićeš. Ali sada si *ti* potrebna *meni*. Nećeš dozvoliti da te ovo slomi. Da li me razumeš?”

„Da.” Rukavom sam obrisala lice.

Grofica je ustala, ali je zastala da me pogleda.

„Ako ćemo biti osuđeni zbog koraka koje je moj gospodar preduzeo, potrebno mi je da se mogu osloniti na tebe. Ne mogu dozvoliti da se obeznaniš zbog Ričarda.” Prodorno me je gledala u oči. „Zato jedi!” Grofičini zahtevi da se povinujem dužnosti i pokažem ponos uliše mi hrabrost i osnažiše me. Zato sam jela, premda sam morala da uložim napor da se ne bih udavila čorbom i, nakon što se zadržala da vidi da li ću je poslušati, grofica ode da svršava svoje poslove. Ali, kada se spremala da pođe, dok sam hlebom kupila poslednje ostatke čorbe, ona se nadvi nada mnom i poljubi me u teme. Razumela je. Razumela je ona slomljeno srce i razdvojenost i gubitak.

„Nije te ostavio zato što te ne voli. Videla sam to po njemu kada je izašao iz kapele. Povređen je koliko i ti.”

Malo mi je to zalečilo ranu na srcu, ali ne mnogo.

Naposletku smo pobjegli, da bismo spasili goli život.

Sakupili smo ono što će nam biti potrebno, kao i vreće zlata, novca i nakita Nevilovih. Samo je bog znao hoćemo li se ikada vratiti svom domu i može se desiti da će nam biti potrebno sve bogatstvo koje možemo da ponesemo sa sobom. Potom smo seli na spakovana kola, dok su se naši barjaci hrabro vijorili na kulama, a u srcu nam je bio poraz, dok smo se mučili s plaho vitošću i neprospavanim noćima. Nisam čak imala ni Izabel, da se na njoj istresam.

„Idemo na jug”, naložio je Vorik kada je naposljetku stigao sa natmurenim i zlovoljnim Klarensom. Nije bilo vremena za pozdrave. „Možete li se spremati za jedan sat? Edvard nas lovi. Poraženi smo. Jedrimo za Kale.” Izgledao je premoreno.

„Zar Edvard nije spreman da pokaže milost?”, upitala je grofica.

„Nije.” Nije ni pokušao da ublaži reči. „Vidite, odbio sam da se na njegov zahtev suočim s njim sam. Ima ogromnu vojsku, a ja nisam dovoljno snažan da ga izazovem. Edvard nas je proglasio izdajnicima i poneće se prema nama kao prema takvima, ukoliko mu dopadnemo šaka. Ako po drugi put podigneš oružje na kralja i doživiš neuspeh...” Pogledao je svoju majku. „Moramo u Kale, svi. Ko zna kada ćemo se opet vratiti u Englesku.”

Dakle, nismo više imali ni reči ni vremena za gubljenje. Kako da pitam gde se nalazi Ričard i da li je preživio bitku, kada se suočavam s ovakvom tragedijom? Otišli smo već narednog dana, na dugačko i tragično putovanje na kom ćemo doživeti neočekivano odbijanje na olujnom moru ispred Kalea i na kom će se desiti težak porođaj i roditi se mrtvo dete, i koje će nam doneti gorko mirenje s novim životom dostojnim izdajnika engleske krune.

Ali život je išao dalje i morali smo da pronađemo novo sklonište. I tako smo sedeli na uzburkanom moru i čekali plimu ispred francuske luke Onfler, kao begunci zavisni od dobre volje ili gramzivih interesa francuskog kralja Luja, a pitanje koje sam sa strepnjom postavila odneo je vetar.

„Hoće li nam poželeti dobrodošlicu?”

Kao i erlov nedokučiv odgovor.

„Tebi će, kćeri, u svakom slučaju poželeti dobrodošlicu.”

Nisam razumela. Ono što jeste bilo jasno, čak i meni, bilo je da sve zavisi od dogovora koji će erl sklopiti sa kraljem Lujem, ukoliko kralj Luj bude želeo da sklopi dogovor sa obeščašćenim plemićem bez imanja.

„Luj će nas primiti u zamku Amboaz”, izjavio je erl. „Ali moraćemo da platimo izvesnu cenu.”

Cenu. Razmišljala sam. Šta će i kolika će biti cena? I ko će je platiti? Sada, kada razmislim o tome, odgovor je sasvim jasan. Prva žrtva biće očev ponos.

„Dobro došli, dragoceni moj rođače. I milostivi Klarens, razume se. Milo mi je da vas vidim ovde. Dođite, moj lorde, i predstavite mi svoju porodicu. Potom ćete obedovati za mojom trpezom...”

Očekivala sam da će kraljevsko utvrđenje Amboaz biti veličanstveno,

onako kako je to bio zamak Vorik, sa novim prostranim krilima, niskim tavanicama i velikim prozorima, da će prvobitnim odbrambenim kulama i utvrđenjima biti dodat čitav niz udobnih odaja za porodicu. Sve one godine koje je proveo boreći se za jorkiste, moj otac je nagovarao kralja Edvarda da udruži snage sa Francuskom, da stvori najmoćniji savez u Evropi. Ako je tako, onda Luj mora da živi u velikoj raskoši i bogatstvu.

Tako da sam ostala zatečena kada sam videla Amboaz. Jeste bio veličanstven, na onaj impresivan način na koji je veličanstven bio Midlham. Bio je impresivna tvrđava. Ali ništa više od toga, podsećao me je na dominantnu stamenost Tauera, mesta na kom nikada ne bih želela živeti. Okrugle kule zamka Amboaz, visoki zidovi, duboki šanac, sve je to bilo ogromno i preteče, ali nije bilo mekoće. Da li će mi ovo odsada biti dom? Molila sam se da ne bude.

Odveli su nas u niz oskudno nameštenih odaja u jednoj od kula, koja jedva da je bila nešto malo udobnija od naše male granične tvrđave Penrit, a za nama su uneli i raspakovali i naš oskudni prtljag. Bili smo naročito neveselo društvo. Izabel je još bila bleđa i razdražljiva. Još je oplakivala smrt svog deteta i nije reagovala ni na koga ko bi pokušao da je uteši. Klarens, čije su se sve ambicije da će sam uzeti krunu pretvorile u prah ukoliko moj otac ne izvede neko čudo, vukao se unaokolo zlovoljan i besan. Erl je, stegnutih usana i zajedljiv, čekao da ga kralj pozove. A grofica se u svemu ovome trudila da sačuva privid smirenosti.

Gotovo i pre nego što smo imali vremena da dođemo do daha i razmislimo kako izgledamo ovako umorni od puta, uvaženi zvaničnik u ozbiljnoj crnoj uniformi dođe da nas povede njegovom veličanstvu. Žalila sam zbog solju umazanog poruba haljine, prašnjavih nabora i prljavog vela. Moja majka je, udarajući po suknjama nadlanicom, zastenjala kada je primetila u kakvom je stanju jedan njen rukav koji se vukao po nekoj odvratnoj tvari. Ali tada videh kako joj se vilice stežu. Nisu li naša krv i poreklo dovoljno plemeniti da se predstavimo jednom kralju? Nisam baš bila kadra da se povedem njenim primerom. Možda i jesmo imali sve samopouzdanje ovog sveta i svu plemenitu krv stare porodice, ali smo ipak bili prosjaci, beskućnici, i zavisili smo od plemenitosti ovog čoveka koji nas je pozvao da mu se predstavimo u ukočenoj zvaničnoj atmosferi državničke odaje.

„Dobro došli. Rođače od Vorika...” Začuli smo glas jasne i prijatne boje, koji se bez ikakvog napora proneo prostorijom.

„Da li je to kralj Francuske?”, šapatom sam upitala majku zaprepašćena kada je taj isti čovek sišao sa prestola pored velikog kamina da bi se pozdravio s erlom. Ono što sam znala o kraljevima zasnivalo se na impresivnoj pojavi i ljubavi prema raskoši koja je bila svojstvena Edvardu. Zar nisu svi kraljevi izgledali kao Edvard i držali se jednako veličanstveno? „Može li to biti kralj Luj?”, ponovila sam tiho, zapanjena prvim pogledom na njega.

„Tiho”, grofici usne zatreperiše.

Čula sam da ga opisuju kao pauka. Pa, bio je dovoljno ružan s onolikim nosom, dugačkim i kukastim, koji je gospodario njegovim licem i privlačio pogled tako da je bilo teško gledati ma gde drugde. Oči su mu bile oborene na krajevima i natkrivene teškim kapcima, efikasno skrivajući misli koje bi mu se

mogle pročitati iz pogleda. U ovom trenutku on se dobrodušno smešio ocu, ali uskoro ću videti da su mu i usne povij ene nadole, kao da neprestano zbog nečega negoduje. Sigurno je bilo da nije bio ni naočit ni impresivan. Odeća mu je bila jednostavna i neukrašena. A rastom je bio nizak. Kosu je sakrio pod tesnom filcanom kapom, kakvu bi svaki trgovac u Londonu mogao nositi. Nije bilo ni nagoveštaja neke superiorne veličine, jer ga je posluživao samo jedan sluga.

A ipak će ovaj čovek odrediti moju budućnost.

„Gospodaru Vorik. Toliko je meseci prošlo otkako smo se poslednji put sreli. Zla vas je sreća pratila i mnogo ste propatili.” Saosećanje je izrekao nežno, utešno i ljubazno. Kralj nas pozva da priđemo bliže vatri. „Verujem da vam se smeštaj dopada. Obezbediću vam sve što je u mojoj moći, da bih vam što više olakšao ovako nesrećne okolnosti.”

I ovo mi takođe privuče pažnju njegova bliskost s erlom. Obratio mu se kao rođaku. Ovaj moćni čovek nas je primao na svom dvoru veoma velikodušno, kao da smo mu jednaki po krvi i uticaju. Erl dovrši predstavljanje. Mi se poklonismo. Kada smo se podigle, videla sam Lujeve prodorne oči lešnikove boje kako počivaju na meni. Osećajući se nelagodno zbog ove žestoke radoznalosti, spustila sam pogled na njegova izuzetno velika stopala.

„Ah...” Polako je krenuo napred i stao ispred mene. „Podignite pogled, mila moja. Ledi En... Vaša neudata kćer, kažete?”

„Još nije udata.”

„Ali je stasala za udaju.”

Poslušno podigoh pogled. Na trenutak me je ispod nasmešene maske Luj podsetio na mačku koja namerava da proždere naročito ukusnog miša kog je zgrabila kandžama. Samozadovoljstvo mu je jasno blistalo u očima i osmeh mu se raširi.

„Ledi En. Ljupka mlada žena.”

Nervozno sam progutala knedlu.

„Niste udati, ali da li ste vereni?”, upitao me je. „Da se neki mladi plemić u Engleskoj ne nada da će vas uzeti za ženu?” *Ričard. Neću misliti na Ričarda. Ako pomislim na njega, zaplakaću što sam ga izgubila.*

„Ne, vaše veličanstvo, nisam verena.”

„Dobro. Onda ćemo morati da vidimo šta možemo da učinimo.”

Ništa drugo nisam mogla pomisliti osim da postoji mogućnost da će mi budući muž biti sin neke plemenite francuske porodice. Malo sam se interesovala za to. Ono što mi je više zaokupljalo um bilo je šta će tačno ovaj neverovatno ružan, ali svemoćan čovek zahtevati zauzvrat za klizavu ruku prijateljstva koju je pružio ocu. Nismo morali da čekamo dugo da to saznamo. Toplo i srdačno nas je pozvao da sednemo s njim za trpezu, kao da je erl zaista njegov omiljeni rođak, kako ga je Luj nazvao. Luj odmah započe igru i to sa veličanstvenom lukavstvom koje sam čak i ja mogla da pročitam.

„Sedite pored mene, lorde od Vorika. Uzmite pehar vina. I vaša grofica i lepe kćeri. Sedite i opustite se.” Dao je znak slugama da natoče vino i posluže

prvo jelo. Tek tada je načinio kratak pokret kojim je priznao Klarensovo prisustvo, pokazujući stolicu malo niže, kao da nije u pitanju brat kralja Engleske, „I vi, vaša milosti. I vas će interesovati naš razgovor.” Luj se smestio u stamenu, običnu stolicu na čelu stola i protrljao dlanove mršavih ruku. „O mnogo čemu moramo razgovarati, mnogo odluka moramo doneti. Gde bolje da se održi sastanak velikih umova, nego za trpezom uz pečenje.”

I ovako je, uz ovsenu kažu sa srnetinom i hladnu piletinu u sosu od slatkih badema kao prilog, započeo osetljive pregovore s mojim ocem, kao da su sami u njegovim privatnim odajama, i insistirao je na svojim interesima, ne obazirući se ni na šta drugo. Posmatrala sam kako isteruje svoju volju, zapanjena da čovek koji ni na koji način ne dominira svojom pojavom može tako efikasno da upravlja pregovorima. Držao je moć i baratao njome vešto kao da vitla poput igle oštrim mačem u dvoboju.

„Recite mi, rođače.” Luj je isti taj mač zario pravo u srce problema. „Kako vidite blisku budućnost za sebe i svoju porodicu? Kakvi su vam planovi?”

Ključno pitanje. Brutalno pitanje kojim je primorao mog oca da se suoči sa realnošću svog pažljivo balansiranog položaja od početka. Erl je posmatrao vino u peharu, a potom je odgovorio gledajući pravo u kralja i to sa zaprepašujućom otvorenošću.

„Neposrednu budućnost? Nesigurna je. Edvard je na najboljem putu da ponovo stegne Englesku u šaku. Tako da mi je na prvom mestu potreba da se što pre vratim u Englesku, pre nego što suviše jako stegne pesnicu. Dovoljno je onih koji će podržati barjak Nevilovih ukoliko ih ubedim da sam dovoljno snažan.

„Ali kakve su vam šanse za uspeh, gospodaru?”, upitao je Luj, prebirajući po piletini.

Slušala sam pokušavajući da rastumačim značenja iza ove bezopasne razmene reči. A primetila sam da to čini i grofica, koja je sedela meni zdesna, preko puta francuskog kralja ona se više usredsredila na dvojicu muškaraca nego na suptilnu mešavinu začina u piletini. Da li je stvarno moguće da se uskoro vratimo kući i još jednom isteramo Edvarda? Pre nego što je moj otac razmislio o odgovoru, u razgovor se uzavrelim rečima umeša Klarens.

„Imamo sve izgleda na uspeh, veličanstvo! Kada se vratimo, moje prisustvo u Engleskoj privući će sve koji su nezadovoljni Edvardom.”

Ja sam se možda i začudila Klarensovoj neučtivoj upadici, ali Luj jedva da je i pogledao vojvodu. Luj nije skidao pogled s očevog lica.

„Dakle, lorde Vorvik?”, ponovio je. „Kakvi su vam izgledi za uspeh?”

„Nisu dobri, veličanstvo.”

„Pa ste došli meni po pomoć.” Luj se nasmešio, naslonivši se na naslon stolice opušteno i ležerno, kako se niko drugi u prostoriji nije osećao.

„Da, veličanstvo, tako je”, priznao je erl. „Ne vidim načina da pobedim Edvarda na bojnopolju samo sa svojim snagama.” Uprkos svim naporima da iznese nepristrasnu procenu situacije, osećala sam udarac koji je pretrpeo njegov ponos što je bio primoran da prizna da nije uspeo da nauči Edvarda pameti. Moj otac nikada nije morao da preklinje za pomoć i nikada se pre nije

našao u bezizlaznoj situaciji. Zamišljala sam kako ga to kao otrov izjeda.

„Dakle, šta želite? Flotu? Sredstva? Vojsku? Želite da podržim vašu invaziju?” Luj je obrisao oborene usne, zbog čega je izgledao još jektičavije. „Rizično je to, lorde. Napad takvih razmera neće biti jeftin. Mogao bih izgubiti svoj pozamašan ulog u tako rizičnom projektu. A vi biste mogli završiti mrtvi ili u zatvoru.”

„Ne!” Erl se nagnuo napred, da bi dao snagu svojim rečima, sklonivši tanjir i prekrstivši ruke na stolu. „Nećemo govoriti o neuspehu, veličanstvo. Uspeću. Vremena su se promenila otkako je seo na presto. Edvard više nije popularan. Njegovu ženu svet mrzi, zemlja grca pod sve većim porezima. Ako se suprotstavim Edvardu sa jednakim snagama, englesko plemstvo će mi se prikloniti. Vaš ulog, bilo u zlatu bilo u ljudstvu, neće biti izložen riziku.”

Bio je tako uveren! Ispod trepavice sam pogledala majku. Sedela je nepomično, ali su joj prsti upleteni u krilu bili potpuno beli. I ona je odustala od piletine. Malo dalje od nje, Klarens je sedeo u tišini, besnim pogledom gledajući čas jednog čas drugog učesnika u razgovoru.

„Dakle!” Luj je dao znak da se sa stola sklone ostaci večere, sačekavši da sluge obave svoj zadatak i pred nas iznesu slatke žele, srebrne poslužavnike sa kolačima i ušećerenim orasima, složene đakonije koje su mi zapale za oko uprkos napetoj atmosferi. „Recimo, da uspete da porazite Edvarda. Da ga svrgnete. Šta dalje?” Lujev pogled bio je zaprepašćujuće nedužan. „Želite li krunu za sebe, rođače Vorik?”

„Ne želim”, odgovorio je erl. „Nemam pretenzije na presto, niti sam ih ikada imao.”

„A ipak se možete pozvati na to da ste princ kraljevske krvi. I da imate, bez ikakve sumnje, i moć i veštine potrebne za taj položaj.”

„Ne. Neću polagati pravo na presto, veličanstvo. Moje pravo nikada nije bilo niti će ikada biti smatrano za legitimno.”

Kašika mi zastade na pola puta između tanjira i usana. Moj otac je i sam polagao pravo na presto? Nisam to znala. Bliska porodična veza je bila jedna stvar, ali pravo na presto? Premda je erl brzo odbacio ikakve pretenzije, izgubila sam interesovanje za *Crustade Ryal* i punjenje od jaja i začina.

Činilo se da je Luj zadovoljan.

„Ko će onda biti kralj umesto Edvarda?” Francuski kralj je znao odgovor. Videla sam to po načinu na koji je nagnuo glavu, po sjaju u njegovom oku. Ali, ako je znao, zašto je pitao? Prosvetljenje me zaslepi kada sam se setila namernog izbegavanja da se ukaže čast Klarensu ovde u zamku Ambroaz. Luj nije želeo da Klarens bude kralj Engleske i želeo je da lukavo nagna erla da ga se odrekne.

Želi da se moj otac odrekne Klarensa. Da ga odbaci! Ali, ako ne Klarensa, koga će francuski pauk podržati i naterati mog oca da podrži, u zamenu za francuske trupe?

„Ko će biti kralj Engleske, mili moj rođače od Vorika?”

Klarens izgubi strpljenje usled laganog, ali lukavog ispitivanja. Ponovo se upleo u razgovor.

„Vorik će krunu dati meni, razume se. Ja sam zakoniti nasljednik kuće Jork, vaše veličanstvo. Ja ću uzeti krunu. To je sporazum između gospodara Vorika i mene otkako sam uzeo leđi Izabel za ženu. Ko drugi ima pravo da vlada osim mene?”

„Ja smatram da vi to pravo nemate, vaša milosti”, primetio je Luj i ne pokušavajući da prikrije nezadovoljstvo. U tišini koja je usledila nakon ove ostrašćene izjave, svi smo pogledali Luja koji je okrenuo glavu i pakosno pogledao užareno Klarensovo lice. Naježila sam se od hladnoće u njegovom pogledu. Moj otac nastavi pregovore.

„Istina namera mi je prvobitno bila da postavim Klarena za kralja.”

„Ne.” Luj izvuče novu kartu iz rukava. „Ne slažem se s tim”, jednostavno je izjavio, nedvosmisleno, kao da razjareni predmet njegove nemilosti ne sedi za stolom. „Moji agenti mi kažu da Klarens ne bi bio dobro prihvaćen u Engleskoj. Nema snažnu podršku.”

„Želim da osporim takve tvrdnje”, skoči Klarens. „Imam svako pravo na presto. Dobro je poznato da je Edvard kopile, nezakoniti proizvod neke niske veze moje majke, vojvotkinje od Jorka i nekog običnog strelca. On nije ni smeo uzeti krunu...”

Sa sve većim gađenjem posmatrala sam kako nastavlja da sramoti brata. Čak je i Izabel posramljeno oborila pogled. Kako je samo prezira vredan, kada tako ocrnjuje ime svoje majke. *Dobro je poznato da je...* Samo zato što je glasine širio Klarensov otrovni jezik. Da li je iko zaista verovao da je vojvotkinja od Jorka kadra da se zbliži sa strelcem, podanikom svog muža? Sumnjala sam. Ali Klarens se nije ustručavao da to upotrebi kao političko oružje da ukalja Edvardovu zlatnu reputaciju. Osetih veliko sažaljenje prema Izabel, što se udala za tako beskrupuloznog čoveka.

„Spreman sam zakleti se da je tako!”, završi Klarens svoj klevetnički govor.

Luj ponovo pogleda Klarena i zadrži pogled na njegovim živim, lepim crtama lica, kao da se trudi da prouči karakter iza te impresivne pojave. Atmosfera postade još za dlaku napetija.

„Niste me ubedili.” Luj se obratio Klarensu. Podozrevala sam da mu se nije dopalo ono što je video.

Klarens udari peharom o sto.

„Neću dozvoliti da me gurnete u stranu... Ja sam nasljednik svog brata!”

„Nasljednik vašeg brata je trogodišnje dete devojčica. Vaše zakonsko pravo, vaša milosti, na položaj budućeg kralja Engleske nije dovoljno uverljivo.” Luj se okrenu erlu, doneo je odluku. „Neću vam dati ni novac, ni flotu ni vojsku, lorde, ako će predmet moje velikodušnosti biti njegova milost Klarens.”

Izraz lica mog oca ostao je potpuno bezizražajan. Očekivala sam neki treptaj besa, srdžbe ili u najmanju ruku frustracije. Ali ništa se na njemu nije videlo, osim turobnog interesovanja. Ponovo sam se zamislila. Da li je očekivao da Luj odbije da podrži Klarena, da mu na ovakav način razori planove? Šta je ono rekao u Onfleru? *Moraćemo da platimo izvesnu cenu.* Možda je ovo cena, osujećenje Klarensovih ambicija je konačna računica. A ja sam bez i najmanje

sumnje znala da ovo mom ocu ne predstavlja nikakvo iznenađenje. Erl je bio spreman na ovo od trenutka kada je počeo da se pogađa s Lujem.

„Onda bih vas nešto pitao, vaše veličanstvo”, nastavio je erl kao da prati pažljivo propisani niz koraka kakvog plesa. „Ako Klarens ne može da zameni Edvarda, koga predlažete?”

Luj se široko osmehnu.

„Mislim da bi bilo mudro, dragi moj rođače, da porazgovarate sa Margaretom Anžujskom.”

Stolica na kojoj je Klarens sedeo polete u stranu, prevrnu se i pade na pod kada je skočio na noge, stežući rukama ivicu stola i ne mareći za to što su se oprezne prilike kraljevske straže ukrutile i spustile ruke na oružje. Bledo kao smrt i užarenih očiju, čitavo lice mu se iskrivilo dok je besno režao. Nagnuo se nad svojim ocem koji je i dalje sedeo.

„Ne. Ne, kažem vam. Nećete mi oduzeti pravo koje sam stekao rođenjem. Oženio sam se vašom kćeri. Zakleli ste se da ćete me podržati.”

„Jesam. I hoću.” Erl nije bio potresen.

„Zar nismo zajedno radili na ostvarenju jednog cilja, trenutka kada ću uzeti ono što mi po pravu pripada?”

„Njegovo veličanstvo je u pravu. Suviše je onih koji će vaše pravo dovesti u pitanje. Klima u Engleskoj se promenila”, priznao je erl nežno.

„Bogami se promenila do neprepoznatljivosti, ako razmatrate savez sa francuskom kurvom!”

Erl čak nije ni oklevao.

„Razmatraču ga, ako budem morao.”

„Izdali ste me, Vorviče!”

„Nisam. Još nisam doneo odluku.”

„Zar niste, tako mi boga?” Klarensov grubi smeh u kome nije bilo veselja odbi se od zidova. „Vrlo ste me efikasno razbaštinili. Izdali ste me za kesu francuskog zlata. Prokleti bili!” Udaljio se od stola. „Izabel! Pođite sa mnom.” Izašao je iz prostorije sa Izabel, koja nam je preko ramena uputila pogled izvinjenja, a potom je otapkala za njim.

U sobi je vladalo zaprepašćenje zbog ovog ispada. Moglo se i očekivati, ali je ipak ostavilo gorak ukus. Klarens možda i ne ume da vlada sobom, ali niko nije mogao poreći njegove reči. Moj otac ga je izdao za kesu francuskog zlata. Erl će se pravdati da nije imao izbora, ali ja sam osećala svu sramotu ovog njegovog poteza. Otac u savezu sa Margaretom Anžujskom? Bila je to nezamisliva situacija. Majka je vrlo pažljivo spustila kašiku i sklopila ruke u krilu. Mislim da je bila uplašena koliko i ja.

Luj se jedini nije uznemirio.

„Dakle”, nastavio je kao da ništa nije poremetilo tok ovog prijatnog obeda. „Margareta Anžujska mora imati značajnu ulogu u vašim planovima.”

Erlove obrve spojiše se u crnu liniju otpora.

„Božje mi krvi!”

Ali znali ste, zar ne? Ovo za vas ne predstavlja iznenađenje. Znali ste da

će ishod biti ovakav i znate da tako mora biti! Videla sam to u erlovim pažljivo kontrolisanim crtama lica.

Margareta Anžujaska je bilo ime koje mi je bilo poznato koliko i moje rođeno, jer je ona bila naš zakleti i ogorčeni neprijatelj. Žena Henrija od Lankastera, nekada kralja Henrija VI, Margareta je bila u izgnanstvu na Lujevom dvoru, moleći svakoga ko je želeo da je sasluša da joj da zlato i trupe da povrati Englesku. S obzirom da je erl bio čovek koji je imao ključnu ulogu u svrgavanju njenog muža i njenom izgnanstvu, mrzela je Nevilove otrovom koji se jedino mogao meriti s gađenjem koje je moj otac osećao prema njoj. Sve su svemu, teško da su bili bliski prijatelji. Koliko će ga koštati savez sa tom ženom, francuskom kurvom? Nisam mogla ni zamisliti.

„Pomislite samo na prednosti, mili moj rođače”, reče Luj najljubaznije. „To je daleko najbolji put povratka u Englesku za vas. Najbolji pion u ovoj ravnopravnoj partiji između vas i kralja Edvarda je Margaretin sin, Edvard Lankaster. Još mu nije sedamnaest godina, krv mu je čista, a njegovo pravo zakonito, jer je sin Henrija VI. A kako je vama potreban odgovarajući kandidat za presto, on je najbolje što možete dobiti. Naočit je i opkladio bih se da može da nauči da se vlada kao budući kralj. A i”, Lujeve oči pod teškim kapcima zasjaše, „dečak će činiti onako kako mu majka naloži. Margareta drži sina na kratkoj uzdi lako ćete njime upravljati.”

„Ta žena je moj zakleti neprijatelj od dana kada sam stasao da se predstavim na dvoru.” Videla sam kako otac steže pehar. „Nikada neću pregovarati s njom.”

Luj se, nimalo pokoleban, zakikota.

„A i ona na vas gleda u isto tako povoljnom svetlu. Ona vas krivi za propast svog muža. Ali vi ste čovek sa brojnim darovima, Vorviče, a i veoma ste šarmantni. Možete da izmenite vaš odnos.”

„Mogao bih... ali ne želim.”

„Slušajte me, lorde.” Sada je Luj pružio ruku i obavio prste oko očevog zgloba, kao da želi da ga okovima veže za ovu ideju. Tihim, žurnim glasom prikazao mu je veoma povoljnu sliku. „Pokopajte svoje stare razmirice. Razgovarajte s Margaretom, udružite snage s njom. Vratite se u Englesku pod Lankasterovim barjakom, svrgnite Edvarda i spasite Henrija iz Tauera. Ponovo ga postavite za kralja. Ne može on živeti doveka. A kada umre, kralj će biti Edvard Lankaster, a vi ćete biti njegov savetnik, čovek kome najviše veruje, i on će vam vratiti vaše zemlje i položaj. Što je mnogo bolje za vas od Klarensove nepouzidane odanosti.”

Erl se i dalje opirao.

„Margareta Anžujaska će biti pored njega, a ne ja.”

Bila je to očigledna slabost ovog plana. Luj je to priznao stegnuvši usne, ali je nastavio po svom.

„Margareta će vam biti zahvalna ukoliko osvojite krunu za njenog sina.”

„Možda. Ali mi se to ipak ne dopada.”

Posmatrala sam kako mali mišić poigrava u uglu usana francuskog kralja. Luju je ponestajalo strpljenja. Sklonio je ruku sa očeve i podigao dlan nagore, kao da iznosi poslednju ponudu.

„Razmislite o tome iz ovog ugla. Ja ću vam dati sve što vam je potrebno za invaziju. Ali samo pod jednim uslovom. Da to bude invazija u ime Lankastera i da vam Margareta bude saveznik. Bez toga, nisam spreman da sklapam dogovor s vama, ma koliko saosećao sa nesrećom koja vas je zadesila.” Oči mu zasijaše. „Da li želite da ostanete u izgnanstvu, nemoćni i zavisni od moje milosti do kraja života, lorde?”

Pogledaše se u oči, ali nije više bilo prostora za manevrisanje.

„Ne ostavljate mi nikakvog izbora, veličanstvo.”

„Ne, ne ostavljam vam mogućnost izbora, zar ne? Ali ovo će ublažiti udarac. Margareti je potreban čovek koji poseduje vojne veštine, da predvodi invaziju u njeno ime. A moj predlog je da vi budete taj čovek. Vidite, ovde je u pitanju uzajamna potreba.” Lujev osmeh nije bio bez pakosti. „Ni ona nema izbora, ma koliko vaše ime bilo zabranjeno u njenom prisustvu. Da li se slažete? Ne možete doživeti neuspeh kada smo i ja i Lankasteri na vašoj strani.”

„Onda moram prihvatiti, veličanstvo.”

Rukovaše se čvrsto i sa uzajamnim poštovanjem.

„Udesiću sastanak. Neće joj biti milo, ali i nju je moguće urazumiti.” Luj zastade, a kada sam prešla pogledom s oca na francuskog kralja da vidim šta mu je privuklo pažnju, shvatila sam da njegov pogled počiva na meni. Gledao me je prodorno i zamišljeno, nije to bio usputan pogled. Učinilo mi se da u njemu ima i malo veselja, ali ne mnogo. Brzo sam skrenula pogled, a obrazi mi se zažariše.

„Razmislite o ovome, lorde od Vorika”, rekao je Luj. „Možete imati odlučujuću kartu u ovom savezu sa gospom od Anžua, ako umete da je položite na sto u diplomatskoj igri. Mislim da ćete me razumeti.”

„Razumem vas, veličanstvo. Mislim da vas razumem”, odgovorio je erl polako, kao da pokušava da protumači Lujeve lukave reči.

Odlučujuću kartu?

Sadržaj pregovora kovitlao mi se u glavi i tvorio čitav niz neprijatnih šara. Primetila sam izraz na erlovom licu, duboko samozadovoljstvo; brzo gaje sakrio, ali nisam se prevarila. Ovo je sve vreme želeo. Savez sa Lankasterima, da bi osigurao vraćanje položaja i garanciju da će nam biti vraćeni naši posedi i imovina. Dani kada mu je Klarens bio od koristi su prošli. Ako sam ja neophodna da bi okrenuo leđa Jorku i izmirio se sa Lankasterom, onda neka tako i bude. Kakva pobeda. Luj možda i kuje zavere i spletkari, ali sam bila uverena da je u mom ocu našao sebi ravnog.

Otišla sam u postelju, suviše zabrinuta za Izabel i njenog osujećenog muža da bih zaspala. Šta je ono majka rekla pre nego što smo se povukli na počinak?

„Klarensov ponos će biti nepodnošljivo povređen.”

Na šta je erl odgovorio.

„Bolje povređen ponos u Francuskoj, nego uplitanje u neplaniran i bezuspešan napad na Englesku koji bi doveo njegov lepi vrat pod sekiru! Ne brinem se ja. Držaću ga pored sebe.”

Ali hoće li to biti tako jednostavno? Možda i hoće. Klarens se više nije mogao pretvarati da igra neku ulogu u Lujevim namerama, ali, ukoliko mu brat Edvard ne ponudi oprostaj za izdaju, što je bilo malo verovatno u ovim okolnostima, erl mu je bio jedini prijatelj, zbog čega Klarens nije imao izbora nego da ostane i proguta svoj ponos.

Sirota Izabel. U kakvom li je sada braku bila, sa Klarensom punim besa i gneva? Shvatila sam da sam kadra da sažaljevam sestru.

A potom sam, kada sam konačno sklopila oči, videla Lujev proračunati pogled na sebi, i sva sam se naježila. Prevertala sam se dok se posteljina nije sva izgužvala i osetila sam olakšanje kada je majka ušla u moju sobu noseći noćnu sveću, uredno upletene kose i ogrnuta teškom kućnom haljinom.

„Izgledaš mi umorno, mila.” Namestila je jastuk i zagladila prekrivač. „Zar ne možeš da spavaš?”

„Mozak mi vrvi od svega što sam čula.” Sela sam, zahvalna što je došla i uvidevši priliku da saznam još više. „Edvard od Lankastera. Da li sam ga ikada srela? Ne sećam se.”

„Pa, mislim da možda i jesi, pre nego što je njegov otac Henri svrgnut. Imala si... Koliko? Možda tri godine. Ne verujem da se sećaš.”

„Ne. Ne sećam se. Kakav je? Da li je šašav kao Henri?”

„Samo običan mladić. Bio je lud za konjima i bojem kada sam ga poslednji put videla.”

Nisam bila dovoljno zainteresovana. Posvetila sam se stvari koja me je daleko više interesovala.

„Kada je Luj pitao oca da li će on polagati pravo na presto, otac je priznao da ima pravo na to. Da li je to istina? I zašto nikada neće iskoristiti to pravo?” „Zakonski njegovo pravo nije toliko snažno.” Grofica se udobnije smestila.

„Nije to neka tajna. Baka tvog oca, koja je preminula mnogo pre tvog rođenja, bila je gospa po imenu Džoan Bofort. Njen otac je bio Džon od Gonta, jedan od sinova Edvarda III. Džon se ženio tri puta, a njegova treća žena bila je Katarina Svinford. Bila mu je ljubavnica više od dvadeset godina, i to dok je bio u braku sa obe žene.”

„Skandal?” , bila sam radoznala.

Grofica se nasmešila.

„Bio je to skandal. Ona je bila udovica, i guvernanta Džonovim kćerima iz prvog braka. Što je bilo krajnje neprimereno, ali njihova ljubav se pokazala neuništivom, i Džon ju je uzeo za ženu uprkos tome što su ih osuđivali. Sa njom je imao četvoro dece koja nisu bila blagoslovena brakom, a jedno od njih je bila i Džoan. Ova deca su dobila prezime Bofort po gospodarstvu koje je Džon nekada imao u Francuskoj. To je poreklo svih tvojih rođaka Boforta.”

Istina. Postojao je veliki broj tetaka i stričeva po imenu Bofort.

„Sva deca su bila nezakonita”, nastavila je grofica. „Ali nakon što se Džon od Gonta venčao s Katarinom, sva ona su ozakonjena.”

„Znači da bi otac mogao da polaže pravo na presto?” Zainteresovah se.

„Nije baš tako”, objasnila je grofica. „*Excepta dignitate regali.*”

Dovoljno dobro sam govorila latinski da razumem značenje ove rečenice. Zakonita, ali im je zabranjeno da uzmu krunu. Sada sam uvidela još neke stvari. Mojim venama kolala je kraljevska krv.

„Otac je veoma ponosan”, primetila sam.

„A koji Nevil nije? Ali da. I njegov ponos je bio nepodnošljivo povređen kada se Edvard okrenuo Vudvilovima.”

„Dovoljno da postane izdajnik.” Sada sam razumela.

„Da.”

„Znači da nikada neću biti kraljica Engleske.” Pošto mi je sve bilo jasno, sedoh i dozvolih sebi da budem nestašna. Počela sam da okrećem glavu sva važna i bahata, i da milujem kosu onako kako sam videla da kraljica Vudvil to čini. „Zar ne misliš da bih nosila krunu bolje od Elizabet Vudvil?” Bilo je to budalasto i drsko, i nije ni zasluživalo odgovor. Ali je grofica ipak odgovorila.

„Da. Mogla bi. Svakako si boljeg roda!” Na trenutak mi se učinilo da je senka prešla majčinim licem. Ali potom se zakikotala zbog moje neučtive imitacije i ja sam zaključila da je to samo bila igra svetlosti.

VII

„Anžujka nikada neće pristati da ukaže poverenje erlu. Znam da neće.” Bilo je u ovim njenim rečima nekog britkog zadovoljstva, dok je besprekorno uživala krzno na rukave svoje nove haljine. „Odbiće da učestvuje u toj invaziji, a Luj će biti primoran da se složi s ocem i podrži Klarensovo pravo na krunu. A i”, dodala je u svojoj neumerenoj odanosti, „to je jedino i pravo.”

„Izabel!” Kako je samo bilo teško zadržati strpljenje, kada je bila tako zaslepljena i svojeglava. Čak je i meni bilo jasno šta je moguće, a šta nije. „Razume se da će popustiti, ako ozbiljno želi da se vrati u Englesku. Neće uspjeti bez Luja. Niti bez erla.”

„Šta ti znaš!” Izabel obesi krajeve usana.

„Znam da joj Luj neće dati ono što želi ukoliko ne sklopi savez sa erlom. I ti to znaš! A i moraćeš prestati da je zoveš 'ona Anžujka! Ako ćemo biti istinski lankasterovci, onda je moramo zvati kraljica Margareta.”

„Neću.”

„Moraš.” Nisam više imala strpljenja za nju. „Zar ti nije jasno...” „Ali onda nema nade za Klarena. I ja ne mogu da učinim ništa da mu pomognem.” Ovo je bilo nalik kriku očajnika, uz more suza kojim je zalila tamno krzno.

„Možda i nema. Ali ti suze neće pomoći. I nisi ti za to kriva, Izabel.”

„Ali on je tako prek kada je razočaran. A ja sam izgubila dete...”

To je objašnjavalo njenu uznemirenost. U sebi sam proklela Klarena što je ohol i samoživ. Izabel je s njim bila osuđena na život put prebacivanja, nezadovoljstva i ogorčenosti. Njegovi neuspesi uvek će biti svačija krivica, samo ne njegova. I tako sam sedela s njom i grčila je. Sitne bore od napetosti i razočaranja pojavile su joj se oko usana u poslednjih nekoliko nedelja. Naslonila je glavu na moje rame, kao da joj prija uteha, ali tada me je brzo otresla i vratila se svom ranijem durenju.

„Ne mogu da verujem da Klarens nikada neće biti kralj. *Neću* da verujem u to.”

Uzdahnula sam. Ja mogu! Nisam joj ništa rekla, samo sam joj stegnula ruku. Nagnala sam sebe da joj skrenem misli i pozvala sam je da odigramo partiju karata, dok sam potiskivala svoj jad koji mi je tog jutra doneo naš glasnik.

„Recite mi nešto o njegovoj milosti Glosteru. Imate li vesti o njemu?”

Glasnik je preneo upozorenje koje je erlu poslao njegov brat Montagju. Da i ne pomišlja na invaziju na Englesku u ovom trenutku. Edvard je, podozrevajući da bismo se mogli prikloniti lankasterovcima, počeo da okuplja ogromnu vojsku i da odašilje flotu da bi nas sprečio da se vratimo. Kraljica je opet trudna, a Edvard je naložio da se drže mise ne bi li naposljetku dobio sina. Ričarda nije ni spomenuo. Nije ni bilo razloga da to učini, ali sam krenula za glasnikom kada je izašao, sustigla ga u jednom od predsoblja, povukla za

rukav i zatražila obaveštenje.

Pogledao me je. Otvorio je usta da me se oslobodi, ali je izgleda video ko sam.

„Šta želite da čujete, gospo?”

Sve!

„Gde je? Šta radi? Da li je u kraljevoj milosti?”

Udovoljio mi je.

„Vojvoda je neprestano pored Edvarda, gospo, i uživa kraljevo puno poverenje. Njegova moć je svakog dana veća, kako mu je svakog dana bogatije i iskustvo.”

Sve je to lepo i dobro, ali ja sam želela da čujem više.

„Da li je dobro?”

„Koliko znam jeste. Putuje širom zemlje dovoljno često bez ikakvih posledica, tako da mora da jeste.” Sada već nestrpljiv, glasnik krenu prema vratima. „Kralj Edvard namerava da ga nagradi za odanost.”

„Dobro. To je dobro.”

„To je najveće priznanje.”

„Da li će mu dati novo zvanje?” Osetila sam kako mi se srce nadima od ponosa zbog njega.

„Ne, gospo. Kralj mu ugovara brak.”

„O!” Sve oko mene stade. Neka ruka kao da mi stegnu želudac. Nemo sam u glavi ponovila ove reči. *Kralj mu ugovara brak.*

„Kažu da je to veliki savez”, nastavio je glasnik dok je navlačio rukavice, nesvestan mraza koji mi je zaledio krv. „S kćerkom vojvode Karla od Burgundije. Gospa je naslednica imanja i titula. Ona će biti vojvotkinja Burgundije nakon smrti svog oca.”

„Marija od Burgundije.” Čula sam svoj glas kako joj izgovara ime, a opet kao da nije bio moj. „Ona je mojih godina, rekla bih.”

„Jeste, gospo. I priča se da je velika lepotica. Taj brak mnogo žele i kralj i vojvoda od Glostera. A zagovara ga i kraljeva sestra, koja je ovoj gospi pomajka. A sada me izvinite, gospo, moram poći.”

Ostala sam da stojim sama u praznoj sobi, dok sam razmišljala o ovoj vesti. Marija od Burgundije za Ričarda. A brak zagovara Ričardova rođena sestra, koja se udala za vojvodu Karla. Naravno da ona smatra da ovaj brak ima sve prednosti. Kada Marija postane vojvotkinja, Ričard će poneti titulu vojvode tog bogatog i moćnog malog vojvodstva. A glasine su govorile da je lepa. Svetle kože i kestenjaste kose, sa lepim crtama lica i urođenom otmenošću. Kakva prilika za Ričarda. Ljubomora mi snažno i ogorčeno prostruji čitavim telom, dok me nije uhvatila za gušu, tako da sam jedva mogla gutati. Ako ga ne mogu imati, kakvog prava je imala ona? Možda sam i vaspitana da znam da se ljudi našeg položaja ništa ne pitaju pri izboru bračnog druga, ali u tom trenutku sam bila šlepa za realnost, kao što je Izabel bila šlepa kada je u pitanju Klarensova budućnost. Ričard je moj. Nije slobodan da se oženi drugom.

Trgoh se kada čuh otvaranje i zatvaranje vrata u daljini i prisetih se svog položaja, da sam sada nerad gost francuskog kralja, da nemam ni dom, ni bogatstvo ni položaj. Moj rastanak s Ričardom je trajan. Svaka budala to mora znati i prihvatiti. Naravno da će se venčati s gospom, uglednom i moćnom, i još čuvenom lepoticom. A i, šapnu mi đavo na uvo, koristeći moj jad, koliko je samo nestalno srce muškarca. Ričard je slobodan da svoje srce da kome mu je drago, jer ne može biti tvoje.

Užas me savlada.

„Šta se desilo?“, upitala je Izabel, ostavljajući karte kada je videla bol na licu koji nisam uspela da sakrijem.

„Ništa!“ Zatim: „Ričard! Oženiće se.“

„A šta si očekivala? Znala si da mora.“

Razume se da sam znala, ali bol zbog toga nije bio ništa manji. Kasnije sam, u trenutku sramne slabosti razmišljala da mu pišem kao nekada kada sam bila dete i usamljena. Nisam imala pojma kako bih mu poslala pismo, ali sam uzela pero i pergament i tvrdog srca započela:

Najmiliji Ričarde,

Ovde sam u zamku Amboaz. Moj otac pregovara da izda Jork i da povede lankasterovce u invaziju na Englesku u ime Margarete Anžuske. Verovatno ćeš se sastati s njim na bojnom polju. Ne mogu podneti pomisao na to. Čujem da si se verio s Marijom od Burgundije.

Srce mi je slomljeno.

En Nevil

Ništa mi drugo nije padalo na pamet, nisam se mogla dosetiti šta bi on još želeo da zna, niti šta bih ja mogla da mu napišem. Sve reči ljubavi presušile su u meni, ili su se možda udavile u očaju i jadu. Mogla sam ih izgovoriti, da se u tom času pojavio na vratima i ja mu pala u naručje. Ali da ih napišem? Kada sam znala da će njegova obećanja i odanost, poljupci i telesna prisnost pripasti drugoj. Mislim da sam ga u tom času mrzela, kada mi je ljubomora još jednom zatrovala misli. Bespomoćno sam još jednom uzela da pogledam pismo, prelazeći prstima preko reči, dok nisu postale nečitke. A onda sam ih nestrpljivom rukom još više razmazala. Kakva je svrha od žaljenja za prošlošću koja je mrtva i sahranjena?

Žalosno pismo spalila sam u kaminu. Posmatrala sam kako se ivice uvijaju i pretvaraju u pepeo, kao i moji snovi da ću opet pronaći Ričarda, a potom sam potražila Izabel i predložila joj da izašemo. Njen Osoran pristanak odgovarao je mom raspoloženju i ja ću se pretvarati da ne razmišljam o Ričardu Plantagenetu.

„Vaše veličanstvo!“, maestralno sakrivajući daje njegovo strpljenje došlo do krajnjih granica, Luj se obratio maloj ženi koja je zvanično sedela na prestolu okružena dvorskim damama kao da je i dalje kraljica Engleske. „Želim da vam predstavim groficu od Vorika. I njenu kćerku, ledi En Nevil.“

Pružio je ruku i pozvao nas da pridemo.

Nadmetanje volje između kralja Luja, koji je zastupao nas, i kraljice Margarete, vidite kako sam odana lankasterovka postala, odigrao se u zamku Anže, bez našeg prisustva. Iz treće ruke sam čula kakve su oštre reči razmenili. Bila je u podjednako meri zaprepašćena, zgrožena i besna. I ostala je bez reči. Što je čudo dostojno Tomasa Kenterberijskog. Kada se dovoljno oporavila da pronađe odgovarajuće reči, iz nje je potekla žestoka bujica reči protiv triput prokletog Nevila, Sataninog semena. Ali, ma koliko ga kraljica Margareta prezirala, a prezirala ga je više od otrovanog pehara, ona je ostala verna glasu koji ju je pratio kao ženu nestalnu poput vetrokaza na oluji. Pozvani smo u Anže.

Bila sam oduzeta od straha.

Prišle smo joj i poklonile se, a zatim kleknule, jer nam je Luj savetovao da takav prikaz poniznosti pod ovakvim okolnostima ne bi bio loš. Samo smo grofica i ja klečale pred njom. Kraljica je, koliko sam uspela da primetim, i dalje držala sve dvorske karte u špilu. Naposletku je odbila da vidi oca. Ili Klarena ili Izabel. Ali je milostivo pristala da dozvoli da joj predstave majku i mene. Nama je na teret palo da ostavimo dobar utisak i ubedimo je da promeni mišljenje i dozvoli erlu da joj se približi.

Vrelina jula nas je pritiskala, pritiskala je teški smot naših novih haljina. Ispod vela sam osetila kako mi se znoj neprijatno skuplja na temenu. U tišini koja je usledila nakon Lujevih reči, ostale smo na kolenima očiju uprtih u pod. Sekunde su prolazile dok sam proučavala šablon pločica. Koliko dugo će nas ovako držati? I šta će reći kada zaključi da nas je dovoljno ponizila? Šta će imati da kaže što bi ovom sastanku moglo dati neku vrednost?

Poslati ih u tamnice. Oduzeti im imovinu. Zaključati ih kao stoje i moj muž Henri zatvoren i lišen svog zakonskog prava.

„Možete ustati.”

Glas joj je bio tih, oprezno neutralan, prijatan za uho. Govorila je engleski tečno, jer se potrudila da ga nauči zbog braka, ali joj se u govoru i dalje čuo francuski naglasak, uprkos godinama koje je provela u Engleskoj. Možda, zaključila sam, jer sam bila upoznata sa tvrdoglavom samovoljom ove gospe, nikada nije ni pokušala da izmeni naglasak.

„Naravno da vas se sećam, gospo od Vorika, ali se ne sećam vaše kćeri. “

Pogledala sam je. Hladna. Ledena i neprijateljski nastrojena zurila je u nas. Margareta Anžijska nije nam bila prijatelj, niti će to ikada biti. Kada sam naposletku ustala, pružila mi se prilika da ublažim svoju radoznalost u vezi sa ženom za koju su me učili da je gledam kao neprijatelja, inkarnaciju zla, francusku kurvu svakakva imena su joj nadevali u jorkističkim krugovima. Pretpostavljam da sam očekivala neku matoru vešticu, oštrih crta i lica ispresecanog dubokim borama, nalik na veštice i zle patuljke u narodnim pričama. Nisam se mogla više prevariti. Sedela je na pozlaćenom prestolu, a male nakitom ukrašene ruke stezala je oko izrezbarenih naslona i bila je neverovatno lepa.

A najsnažniji utisak ostavila je aura inteligencije i vitalnosti, i neizmerne energije. Sitna rastom, možda je i delovala još i sitnije u poređenju sa

veličanstvenim prestolom sa baldahinom, ali nije se mogla potisnuta aura nesalomivog autoriteta. U ovom trenutku se sve to nalazilo u pogledu punom čiste mržnje kojim nas je gledala. Koža joj je bila meka, blago isprskana pegama preko pravog nosa. Usne su joj bile male i čvrste, kao i brada, sada prezrivo podignuta. A oči, oštre i boje svetlog lešnika, nisu odavale njene misli, samo oštru odbojnost zbog ovog susreta. Videla sam takav izraz i ranije na licu našeg upravitelja u Midlhamu, gospodara Hemptona, kada su jedne jeseni naše ostave preplavili pacovi. U nemilosrdnom pohodu pustio je pse na njih, da ih hvataju i ubijaju žestokim trzajem i ugrizom za vrat. Ovo je bila Margareta i procenjivala je suprugu i kćerku svog neprijatelja, i mrzela je svaki čas koji mora da provede u društvu štetočina kao što smo mi. Ali nas se, pod budnim Lujevim pogledom, nije mogla otarasiti onako kako se gospodar Hempton otarasio pacova.

„Šta mi imate reći?”

Grofica je, nevoljna ali pomirena sa sudbinom, bila dobro upućena. Sklopila je ruke na struku i progovorila sa zadivljujućom i dubokom iskrenošću.

„Želela bih da vas obavestim o iskrenim namerama mog muža Vorika prema vama i vašem sinu, vaše veličanstvo.”

„Razume se da vi to želite.” Margareta je ledeni pogled s majke prebacila na mene; u njemu nije bilo ništa manje neprijateljstva. „A vi. Šta vi imate reći kao kći vrhovnog izdajnika? Vaš otac je mom sinu ukrao nasledstvo. Sada i vi znate kako je to kada vam oduzmu zemlju i sve ono na šta ste rođenjem stekli pravo. *Mon Dieu!* Veliko mi je zadovoljstvo što to znam. Šta vi imate reći o časti vašeg plemenitog oca?” Letimičnim zverskim osmehom na trenutak je pokazala zube. „Da li tako nešto uopšte postoji?”

Ostala sam bez reči, savladana uzbudjenjem. Nisam ovo očekivala. Nisam očekivala da mi se makar i jednom rečju obrati, a kamoli da zatraži moje mišljenje. Nisam čak razumela ni zašto to mene pita.

„Vaše veličanstvo...” potisnula sam nervozu. „Moj otac je uvideo svoju grešku. On želi da se bori na strani Lankastera. Želi da na presto vrati kralja Henrija.”

Posmatrala sam kako joj se male usne krive.

„Odista ste dobro podučeni.”

„Čujem šta otac govori”, odgovorila sam, trudeći se da ostanem sabrana, da bih mogla da branim erla. „Ne znam da li se ikada desilo da je svesno prekršio reč ili se poneo nečasno.”

„Udao je vašu sestru za Klarensa bez Edvardove saglasnosti, zar ne?”, odmah mi je odbrusila. „Da li je to čast? Nije li time izdao njegovo poverenje?”

„Istina je. On jeste udesio brak.” Moj um je tražio nešto bilo šta da objasni taj očigledni čin pobune. „Možda je to bila izdaja, jer se kralj Edvard žestoko protivio. Ali njegova milost Klarens dovoljno je star da sam pristane i nije mu bila potrebna bratovljeva dozvola.” Ponovila sam mišljenja koja sam čula. „Zatražili su papsku dozvolu. I moja sestra je bila dovoljno stara da sama donese odluku o stupanju u brak.” Bilo je to najbolje što sam umela.

Margareta se nije udostojila da mi odgovori, kraljevski je odmahnula

rukom na moje objašnjenje. Preplavilo me je olakšanje.

„A koliko vam je godina?” iznenada je upitala. Ovo me potaknu da izoštrim čula.

„Četrnaest, vaše veličanstvo.”

„Hm.” Odmerila me je od glave do pete, kao da sam toliko ispod nje da bi me mogla zgaziti kao crnu bubu pozlaćenom kožnom cipelom. Čekali smo, a napetost je rasla dok se nije činilo da se čitav prostor pod nadsvođenom tavanicom ispunio Margaretinim neprijateljstvom. Napetost je imala sopstvenu težinu kojom nas je pritiskala još i više od zagušljive toplote. Margaretin pogled još jednom pređe na groficu.

„Vaš suprug je oklevetao moju čast. Bacio je sumnju na očinstvo mog sina. Imao je drskosti da nagovesti da je princ plod preljube. Kako da mu to oprostim?”

Ima li uopšte smisla poricati ono što već svi znaju?

„Erl se kaje zbog toga, vaše veličanstvo. Pogrešio je što je to učinio. On traži oprostaj za svako zlo koje je naneo vama i princu, vašem sinu. Moj gospodar, erl, samo želi da opet bude u vašoj milosti, i traži da mu dozvolite da vam u znak svog iskrenog pokajanja služi.”

Kako je samo glatko ponuđena sramna poniznost erla od Vorika. Po ukrućenim ramenima i blagom podrhtavanju tananog vela na zlatnim žicama znala sam da se majka gadi svog postupka, ali se ništa nije primećivalo u smirenom glasu niti u ponizno pognutoj glavi.

Margareta nije nasela.

„Oprostaj? Da služi Lankasterima? Samo zato što ne može da se vrati u Englesku ni na koji drugi način. Pokajanje, zaboga!” Sav nagomilani ledeni bes planu u uzavreloj jarosti. „Lažovi! Svi do jednog! Govorite ono što vam odgovara. Možete vi to nazvati pragmatizmom. Za mene je to licemerje.” Ustala je, toliko nenadano da su njene dame morale preneraženo da zakorače unazad. „Predlažem vam da dodelite sebi izgnanstvo u nekoj stranoj zemlji, kao što sam ja morala. Da se predate na milost šačice ljudi koji žele saslušati vašu muku.”

Podižući suknje jednom rukom, ona pokaza svoju haljinu.

„Siromaštvo je teško onome ko je poznavao samo raskoš.”

Dovoljno raskošna i boje blistavog lišća bukve u leto, njena haljina bila je opšivena krznom i ukrašena vrpcama, ali tek sada sam primetila. Spređa je na haljini nosila pliš, na porubu i na rukavima, ali haljina nije bila sašivena po trenutnoj modi. Prstenje je bio jedini nakit koji je nosila, što me je nateralo da pomislim kako mora da je založila ostatak da bi dobila pozajmicu.

„Znam kako je preklinjati i skrivati bedno bogatstvo koje imam”, potvrdila je. „Prodavati i zalagati što je moje, kao da sam kakva obična trgovkinja. Kako će se gordi Vorik suočiti sa takvim poniženjem? Ja znam kako je to. Želela bih da njegovoj crnoj duši bude tri puta teže nego što je mojoj bilo. Ne tražite od mene pomoć, leđi Vorik. Nikada neću prihvatiti erla od Vorika za saveznika.” Poslednje reči gotovo je ispljunula. Potom se okrenula od nas i osorno se naklonila kralju Luju koji je sve vreme nemo sedeo. „Vaše veličanstvo. Učinila sam šta ste tražili od mene. Sastala sam se sa ovom

izdajničkom porodicom. Nemam im više šta reći. Sada ću se povući u svoje odaje.”

Kakav sraman neuspeh. Gorda i osvetoljubiva, Margareta se udaljila. Sve što smo mogli preneti erlu bilo je da nije spremna ni korak da odstupi.

Bar je smeštaj u Anžeu bio bolji nego u zamku Amboaz.

Anže je imao biblioteku. Zbog nje mi je život bio podnošljiviji, jer sam u njoj tražila sklonište kad god je to bilo moguće, pa makar samo i na nekoliko minuta, da zaboravim. Nije se mogla meriti sa kolekcijom lepih knjiga i rukopisa kralja Edvarda u Vestminsteru, ali, kako je leto bilo neuobičajeno kišovito, ponudila mi je Bokačove priče, istorijska dela i knjige sa lepim crtežima biljaka i cveća, što je bilo pravo osveženje nakon dela o pobožnosti i moralu koje mi je leđi Mašam davala da čitam.

Smestili smo se u kraljevski zamak Anže. I premda smo već bili navikli na putovanja, ovo nipošto nije bilo isto, jer ovde nije bilo udobnosti poznate sredine, niti opuštenosti zbog poznavanja rasporeda prostorija. A nismo imali ni svoje stvari, niti sluge osim onih ličnih pratilaca. Sve je bilo čudno. Sve što sam posedovala bilo je zapakovano u maloj drvenoj škrinji. Haljine i spavačice, zimski ogrtač postavljen krznom, neophodni dodaci koji su mi bili potrebni da bih u javnosti izgledala pristojno. Metalna ptičica i par vezom ukrašenih rukavica. Kako smo samo ranjivi bili. Nisam poznavala ovu jezivu nesigurnost, ali sam je dobro upoznala u tim danima kada su nas neuspeh i poraz sačekivali na svakom čošku. Kraljica Margareta prolazila je hodnicima i primaćim odajama Anžea, koji je bio njen dom pre udaje, sa samouverenošću vlasnika, i nailazila na nas oholo, ne dajući nam do znanja da zna da postojimo, jer je znala da će njen glas u pregovorima biti odlučujući.

Ali pregovora nije bilo nakon što je odbila našu molbu.

Bili smo tamo više od nedelju dana kada je još jedan snažan pljusak naterao mene i Izabel da pobegnemo sa zvaničnih terasa i sakrijemo se u biblioteku. Bežeći od potopa i otresajući kišu sa haljina, ušle smo smejući se i rumenih obraza, nakratko se prepustivši mladalačkom veselju kog u poslednjim danima i nije bilo mnogo.

Nismo bile prve koje su tu potražile sklonište.

Pred kaminom u kom je gorela vatra da rastera hladnoću jutra stajao je mladić sav blistav u svili i baršunu tamnoplave boje koja je naglašavala crvenkaste pramenove u njegovoj kosi. Brzo je i tihim glasom izdavao naređenja slugi na francuskom. A ipak to nije bio sluga iz Anžea, jer smo ga odmah prepoznale, već Tomas, erlov najmlađi paž, koščat i nespretn mladić koga je ovaj nepoznati čovek sačekao u zasedi i naložio mu da mu služi.

„Donesi mi vina. A zatim podloži vatru. Hladno je ovde.” Dvoranin je okrenuo glavu prema nama, kada je čuo otvaranje vrata i žamor naših glasova kada smo ušle. Odmah nam se otmeno i razmetljivo naklonio.

Bio je mlad, možda Izabelinih godina. Njegova dobrodošlica trebalo je da nas opusti, jer mu je lice bilo otvoreno, prijatno, a na usnama mu je bio osmeh, a ipak sam odmah postala nelagodno svesna naših prilično neurednih pojava, i vlažnog poruba moje haljine naspram ovog izvanredno doteranog dvoranina. Pre nego što sam stigla da se zaustavim, uhvatila sam sebe kako

gladim nabore vela i nameštam rukave. Osećala sam da mi se lice žari od neprijatnosti pod njegovim hladnim procenjivačkim pogledom. Tomas je u međuvremenu otišao zadatim mu poslom, teško rešivši da se povinuje. Koliko sam znala, on je govorio francuski kao i svaki obrazovani mladić iz dobre porodice, ali možda mu je bilo teško da razume ovog mladića zbog neuobičajenog naglaska i otezanja u izgovoru reči.

„Hajde, momče. Vina, rekao sam. Sluge kralja Luja obično su mnogo efikasnije.” Doteran i nadmen, i ne skidajući osmeh s lica, dvoranin pokaza rezbareni srebrni bokal i pehare koji su stajali na komodi.

Tomas je, rumen u licu, besprekorno nasuo i poslužio vino kako je i naučen, i pružio ga je mladiću pognuvši glavu, kao što bi učinio kada poslužuje erla. Mladić je uzeo pehar.

„Zahvaljujem se. Ali moraš naučiti da ja ne smem čekati na piće, da li razumeš? Veoma si mlad, rekao bih, i nisi navikao na običaje ovog dvora.” Nagnuo se napred i spustivši glas zaverenički rekao: „Trebalo bi da mi ukažeš više poštovanja kada mi služiš vino.”

Udario je Tomasa dlanom u rame kao što bi učinio prijatelj u šali, ali meni se učinilo da je u tom udarcu bilo mnogo više sile nego što bi bilo da je u pitanju bio prijatelj. Dovoljno da se Tomas, đ mršav u dvanaestoj godini, malo zanese dok je pokušavao da održi ravnotežu. Dovoljno da krenem prema njemu, spremna da mu uputim oštre reči, ali me je Izabel uhvatila za suknje. Tomas je uspeo da ostane pribran i prineo je meni i Izabel srebrni poslužavnik sa dva pehara. Videla sam kako prstima steže uvijenu ivicu, toliko snažno da su pobeleli, rešen da dobro obavi posao. Premda sam mu se utešno smešila i tiho mu se zahvalila, uplašeno je zatreptao.

„Sada razgori vatru.”

Jasna naredba naterala je Tomasa da požuri da nabaca velike cepanice u kamin, svestan da mu se svaki pokret prati, i uspeo je da izvrši zadatak za svaku pohvalu, uprkos trapavosti i nervozu. Potom se ispravio, da sačeka dalje naredbe.

„Da li sam vam još potreban, gospodaru?”

„Trebalo bi da klečiš preda mnom.” Bilo je to nežno rečeno, jednostavno ga je blagim glasom podsetio na njegovu dužnost.

Tomas ga je žurno poslušao. Mladić ga je osmotrio nakrivljene glave.

„Dobro. To je sve.”

Tomas je skočio na noge i otišao, sa više brzine nego otmenosti, i samo nam se brzo naklonio, a u očima mu se ogledao stid. Osetih talas nelagode. Nikada nisam videla ni erla ni groficu kako udaraju sluge u našem domaćinstvu, a kamoli paža iz plemenite porodice, kao što je to ovaj dvoranin učinio. A ipak se smešio, i nije pokazao ni najmanji znak besa niti razdraženosti. Zaključila sam da sam se prevarila. Tomasa je on samo uhvatio nespremnog, izgubio je ravnotežu, a dvoraninove reči i njegovo držanje uopšte bili su sasvim prijatni.

Izabel i ja smo i dalje stajale odmah pored vrata. Mladić je odložio pehar i prišao nam. Još jednom nam se naklonio, a mi videsmo blesak belih zuba. Bio je izuzetno učtiv i pokazao je izvrstan odgoj i vladanje. Dok sam osećala

toplinu njegovog šarma, damaranje u grlu mi se ubrza.

„Slobodne ste da koristite biblioteku, moje dame. Mislim da bi sada trebalo da je dovoljno topla da bi vam bilo udobno.” Raširio je ruke da nam pokaže da bi trebalo da se približimo vatri i obavio nas oblakom zagušljivog slatkog parfema, ali je ispod te slatkoće ležao mnogo oštriji miris. Pogledao me je u oči, a potom je pogledom prešao na Izabel. Osmeh mu postade širi. „Morate mi oprostiti što ću vas napustiti. Imam važna posla...”

Izašao je ostavivši vrata otvorena i nastavio da se udaljava hodnikom.

Morala sam priznati da me je privukao. Svaku ženu bi privukao. Ali ipak, zašto nam se nije obratio neposrednije? Znala sam po sjaju u njegovom oku da nas je prepoznao. Kao što mora da je znao da Tomas nije običan sluga. Medved Nevila i čvornovati štap na njegovoj livreji bili su jasni, svako je mogao da ih vidi, nije to bio nepoznat heraldički motiv. Namrštila sam se gledajući ga kako odlazi, dok mu se oholo talasao ogrtač i otmena paunova pera u kapi. Trebalo je da nam ukaže bar neki znak poštovanja i da nam do znanja da nas je prepoznao, ma kakve nesuglasice vladale među našim porodicama.

Izabel i ja razmenismo poglede.

„A to je, rekla bih, onaj kog želimo da dovedemo na Engleski presto”, izjavila je.

„Da. Veoma je zgodan.” Rekla sam prvo što mi je palo na pamet.

„Ne mogu to poreći,” Izabel se mrštila kao da bi volela da može. „Ali nije valjda da smatraš da je on bolji kandidat od Klarena?”

Iskreno nisam znala. Obrazi mi se opet zarumeneše kada sam se setila njegovog prisnog, znalačkog pogleda. Znali smo ko je on i bez predstavljanja. Njegov ten, bogata crvena boja kose i bleđa koža, mešavina zelene i smeđe boje u očima, sve je to bilo upravo onakvo kakvo je imala i njegova majka. Znali smo ko je on čak i bez bleštavog zlatnog paunovog perja na grudima.

Edvard od Lankastera.

Provela sam dan narednih nekoliko dana razmišljajući o našem prvom sastanku. Nisam ga ponovo videla premda moram priznati da sam ga tražila u ogromnim sobama i kišom natopljenim vrtovima ali ostavio je na mene snažan utisak. Fizički lep, visok i snažan, skladno građen, princ bi privukao svačiji pogled, na gozbi, u borilištu ili u nekoj disciplini na viteškom turniru. Mogla sam ga zamisliti i činila sam to u brojnim časovima dokolice kako jaše, sav otmen i savršeno vešt, u sjajnom oklopu i na konju blistavom ali poslušnom, da zatraži maramu od neke gospe da je nosi na rukavu. Zamišljala sam sebe kao damu koja mu daje svoju maramu i stavlja je pod ploče njegovog ramenog oklopa i kako je on nosi u pobedu, na ljubomoru svih ostalih dama, dok mu sunce crvenim zlatom dodiruje kosu koja se uvija i talasa svilena i bujna, kada naposletku skine šlem da primi zasluženu nagradu iz moje ruke.

Bila je to očaravajuća slika i glava mi je bila puna nje.

Uzdisala sam dok su dani prolazili bez ponovnog susreta. Edvard od Lankastera bio je naočit, čak izuzetno, a ipak nipošto nije bio ženstveno lep. Ukoliko je i bilo nekih nežnih crta, potirala ih je tvrdoglava brada, samovoljan nos i oči koje su bile žestoke, a pogled izazovan. Setila sam se da su prsti kojima je stezao pehar, ukrašeni kao i prsti njegove majke, bili dugački i vitki.

A što se tiče njegove celokupne pojave... Ako je njegova majka na svoju odeću malo trošila, sina je obasipala bogatstvom. Da li je bila spremna da sve što ima, sve što je uspjela da zajmi, potroši na njega, da ga prikaže kao princa od Velsa, nasljednika Engleske? Teška ogrlica sa safirima koja mu je krasila grudi i odgovarajuća safirna kopča u kapi koja je držala paunovo perje, bili su dovoljni da se opremi brod koji će ga odvesti preko kanala.

Zatim me je, jer nisam bila sklona neiskrenosti, pogodilo osećanje krivice. Kako sam mogla dozvoliti da mi unutrašnje oko iz zasede očara ovaj nepoznati mladić samo snagom blistavog osmeha?

I uhvatila sam sebe kako ga u mislima poredim sa Ričardom od Glostera. Postavila sam ih u mislima jednog pored drugog. Nije mi dopao rezultat. U poćeku je to poređenje išlo Ričardu na štetu. Bio je manje impresivan i likom i stasom, a kosa i koža su mu bili manje blistavi, pa je Ričard zabrinjavajuće bledeo pored blistavog princa Edvarda. Niti su Ričardove stroge crte lica mogle da se porede sa lepim licem nasljednika Lankastera.

Da li sam i ja nestalna u ljubavi kao što sam smatrala da je Ričard? Ova misao mi se nije dopala, ali kako me je lako zaslepio Margaretin sin. A ako su mu oči ostajale ledene kada se smešio, šta mari? Možda je to zato što je odrastao u izgnanstvu, na tuđoj milosti, što mu je budućnost nesigurna, možda ga je to naučilo oprezu. A živeti pod vlašću Margarete Anžuske, kao jedini predmet njenog interesovanja u koga ona uliva svaku kap svoje ambicije zar ne bi to uticalo na svakog čoveka, i zar ne bi svako bio oprezan i sklon prikrivanju misli?

A ipak je udario Tomasa. Ričard, moj Ričard nikada se ne bi tako poneo. Treptala sam, da potisnem suze koje me nespemnu uhvatiše. Ne smem dozvoliti sebi da mislim na prošlost. Sve se izmenilo. Ričard *Marije od Burgundije* uvek će se ponašati s puno poštovanja i obzira. Pred očima sam ga videla onakvog kakav je bio kada smo se poslednju put videli u Voriku, napet i spreman za pokret, tamnih očiju punih tajni. Da li je on poredio mene sa lepom Marijom od Burgundije? Ako i jeste, meni bi našao mane. Suze mi opet udariše na oči, pa pokušah da ih zaustavim.

Dve tužne misli krale su mi san. Ričard nikada neće biti moj. A Edvard od Lankastera, ma koliko naočit bio, ne znači mi ništa. Nisam čak bila ni sigurna da li mi se dopada, premda nisam umela da objasnim zašto.

Olakšanje je prostrujilo našim odajama, prijatni dašak vetra u j unskoj vrelini. Kada smo gotovo izgubili svaku nadu, Margareta Anžuska je pristala da se sastane sa erlom. Kada bi samo pristala na savez, mogli bismo se ukrcati na brod i zaploviti prema Engleskoj pre kraja godine. Ali kraljica nas je, sa onim što sam smatrala da je već prkos iz navike, terala da beskonačno čekamo, satima, sve do kasno uveće tog dana. Iscrpljeni ali rešeni da ovu priliku iskoristimo što bolje možemo, uvedeni smo pred nju još jednom, i ponovo je Luj bio prisutan da olakša razgovor.

Grofica i ja smo išle na čelu i poklonile smo se kao i ranije. Ona je i ovaj put sedela na prestolu i nije se smešila, samo je kruto nagnula glavu i tek neznatno pomerila ruku u krilu. Ustale smo i zakoračile unazad. Zasada je dobro. Zatim su ušli Izabel i Klarens. Margareta jedva da ih je pogledala kada

su joj izražavali poštovanje, i nestrpljivo im je rukom dala do znanja da joj se sklone s očiju. Jer je tamo, pred njom, stajao predmet njene beskrajne mržnje, erl. Stajao je pored Luja, bogato ali sumorno odeven u crni somot i bogato ukrašenu kapu na kojoj je drago kamenje blistalo na poslednjim zracima sunca.

„Smatrate li da je mudro?“, upitala je majka kada je videla kako veličanstveno izgleda.

Erl je bio beskompromisan.

„Preklinjaću za oprostaj ako budem morao, ali neću to činiti kao prosjak, niti kao običan građanin. „Kralj Rene je...”

„Kralj Rene je samo Lujev podanik koji nema ni srebrnjaka.”

Majka je priznala poraz.

„Samo nemojte dozvoliti da primeti da smatrate da vam nije ravna!”

Zadržala sam dah. A mislim daje to učinila i moja majka. Luj je zastao. Otac je nastavio da se približava. Duboko se naklonio. Potom je kleknuo pred kraljicom, pravih leđa i povijene glave, da sačeka presudu. Tiho sam izdahnula. Ovo je trenutak odluke, za sve nas. Dok smo čekali, došlo je do upada zbog kog se Luj namrštio. Začula sam žurne korake kako mi se s leđa približavaju, kada je pridošlica ušao u odaju, a onda je pored prestola stao mladić iz biblioteke.

Jednako impresivno odeven kao i ranije, kleknuo je pred majku u dubokom i brzom izrazu poštovanja, pre nego što je stao pored nje. Jednu ruku je položio na balčak mača, drugom je stezao izrezbareni naslon prestola, a pogledom prelazio preko svih prisutnih. Zatim se, kako je Margareta nepomično sedela, princ Edvard nagnuo držeći blistavu ruku na naslonu za ruke prestola, da bi joj nešto šapnuo na uvo. Sasvim prebledela, Margareta ni reč nije rekla. Ni svom sinu, niti mom ocu.

Činilo se da će nas tišina sve ugušiti. Naravno, Luj ju je prekinuo.

„Vaše veličanstvo. Kao što ste se složili, moj mili rođak Erl od Vorika je došao, na svoj zahtev, da vas moli za oprostaj i nudi vam pomoć da povratite moć u Engleskoj.”

Margareta je i dalje razmišljala. A potom:

„Lorde Vorik! Nikada nisam ni pomišljala da ću vas videti kako klečite preda mnom. Želja mi je da prokunem vašu dušu do samih vatri pakla za čitavu večnost.”

„Stavljam vam se na milost, vaše veličanstvo.”

Netremice je zurila u njegovu pognutu glavu.

„Vi ste izvor svih mojih zala. Kako možete i očekivati milost?”

„Pobunio sam se protiv vas”, priznao je erl. „Video sam vas kao neprijatelja, neprijatelja koji je želeo da uništi mene i moje prijatelje. Nisam zasluživao takvo neprijateljstvo, pa sam udario na vas braneci se. Priznajem svoje greške. Sve što vas molim jeste da mi dozvolite da se dokažem tako što ću ispraviti nepravdu koju sam vam načinio.”

„A šta je najbolje za budućnost? Šta je najbolje u očima erla od Vorika?”

Kako ćete ispraviti tu nepravdu?” umešao se princ, pre nego što je njegova majka stigla da odgovori. U njegovom pitanju nije bilo besa, samo je smireno pokušao da razreši dilemu. Zakoračio je napred, kao da želi da ohrabri erla. „Šta želite od njenog veličanstva, osim da vam ukaže milost?”

„Savez, prinče”, odgovorio je erl bez oklevanja. „Između Lankastera i Nevila. Da predvodim invaziju u vaše ime. Kunem se krvlju Hristovom da ću u budućnosti biti onoliki neprijatelj Edvardu od Jorka koliki sam mu bio prijatelj. I da ću vama biti onoliki prijatelj koliki sam vam bio neprijatelj.” Sve je ovo otac izgovorio ne dižući pogled sa poruba kraljičine suknje. Margareta je napućila usne.

„Moram razmisliti.” Što je i učinila. Vreme se otegllo. „Spašćete Henrija i vratiti mu krunu?”

„Hoću, vaše veličanstvo. Kunem vam se.”

Potom nastupi još duža tišina, dok je pogledom prelazila sa erla na Luja, a potom ga opet vratila na erla. Sve vreme je držala oca na kolenima. Uspravnih leđa, ukočenih mišića, on je ostao u tom položaju ne pokazujući nikakve znake fizičke nelagode. Niti poniženja koje mora da je osećao do samih dubina duše. Kako će služiti ovoj ženi koja ga je pretvorila u prosjaka? Kako će staviti sebe i svoju porodicu sasvim u njene ruke?

„Kako da znam da vam mogu verovati?”, upitala je naposletku.

I Luj stade pored erla, da joj odgovori na pitanje.

„Lično ću vam garantovati za erlovu odanost i iskrenost njegovih reči. Neće vas izdati.”

„Onda sam odlučila.” Pogledala je erla u oči, očima blistavim poput bodeža. „Postoje uslovi, razume se. Javno ćete povući klevetničke izjave koje se tiču rođenja mog sina i moje časti. Morate se zakleti pred Bogom da ćete me verno služiti.”

„Hoću, vaše veličanstvo.”

„Potom...” Blago se mršteći, pogledala je sina, kao da traži uverenje da je donela ispravnu odluku, i on joj se tako nežno osmehnuo da sam ostala bez daha. Ponovo se nagnuo i položio ruku na njen zglob, i nežno stegnuo meko krzno rukava. I načas ugledah kako Margaretino lice smekšava u materinskoj ljubavi. Može li Margareta sa svim svojim žestokim i divljim ambicijama biti kadra za tako nežno osećanje? Činilo se da može.

Lice joj opet otvrdnu, okameni se poput kula Anžea, i ona odgovori:

„Lorde Vorik. Moj i sin i ja smo se složili. Pristaću da vam oprostim. Pristaću na savez s vama.”

Učinjeno je. Konačno je dogovor postignut i konačno je erlu dozvoljeno da ustane. Osetila sam kako mi olakšanje treperi u grudima i kako raste toliko da sam morala da se borim sa željom da se naglas nasmejem, jer se preda mnom otvorio novi horizont. Nismo više beskućnici i izgnanici. Otac će se vratiti u Englesku sa vojskom i, s Francuskom iza sebe, sa svom njenom moći i bogatstvo, i Edvardom od Lankastera kao centralnom figurom koja će privući plemstvo njegovom barjaku, on će bez sumnje poraziti Edvarda od Jorka. Tada ćemo svi moći da odemo kući u Vorik ili u Midlham i život će teći kao pre. I opet ću uživati u sigurnosti i udobnosti koje sam uzimala zdravo za gotovo...

Misli mi se naglo zaustaviše, kao da su udarile u kameni zid koji nas je okruživao. Ako Edvard od Jorka pretrpi poraz, kakva će mu biti sudbina, i kakva će biti Ričardova sudbina? Ako prežive predstojeću bitku, moraće da odu u izgnanstvo. A ako dospeju u izgnanstvo, onako bez moći i nade da će povratiti svoj položaj, hoće li se Ričardova veridba s Marijom od Burgundije raskinuti? Odgovor na to sam dobro znala. Odustaće se od braka sa burgundskom naslednicom ali ni moj otac ga neće uzeti u razmatranje meni za supruga. Olakšanje se pretvori u gorčinu. Nije bilo nikakvih izgleda za mene, za naše pomirenje, ma kako da se krene.

Misli su mi odlutale, bila sam gluva za one koji su pričali oko mene, a pogled mi je počivao na blistavim draguljima na kraljičinoj desnoj ruci. Potom sam trepnula i vratila se u dvoranu, a čula su mi bila na oprezu.

Šta je to bilo? Osvrnula sam se.

Nešto se desilo zbog čega je prostorijom opet zavládala napetost. Margareta je bila ljuta, crvena u licu od besa. Princ Edvard je kontrolisao svog izraz. Izabel je zurila pravo preda se, razjareno, bila je besna na mene. Grofica je pored mene oštro uvukla vazduh. Šta god to bilo, činilo se da je nekako mene isturilo u prvi plan. Šta sam propustila? Bepomoćno sam pogledala u groficu koja mije uzvratila pogled na granici sažaljenja. Erl me pogleda bio je strog i nije se smešio.

Šta sam učinila?

„Kako se usuđujete predložiti tako jedan nečuven korak!”, uzviknu Margareta ustajući na noge.

„To je odličan predlog”, suprotstavi joj se Luj. I stade pored mene, i uze moju ruku u svoju. Šta je rekao? I kakve to veze ima sa mnom? Sve o čemu sam bila kadra misliti bilo je to da mu je ruka neprijatno vrela, i osetih potrebu da izvučem ruku iz njegove, ali nisam mogla, pa sam samo stajala i trpela njegov oznojeni dlan na svojim prstima dok je ponavljao predlog koji je uzburkao tolike strasti.

„Vaše veličanstvo. Znam da je Erl od Vorika i više nego voljan da ponudi svoju kćerku za ženu vašem sinu. Trebalo bi da oberučke prihvatite ovu priliku. To je ponuda od neprocenjivog značaja.”

„Za koga? Ne vidim ja nikakvu vrednost u njoj.”

Reči su mi kružile glavom, poput leptira oko opasnog plamena, dok sam se trudila da ih razaberem i razumem. Erl nudi svoju kćerku? Ali ja sam mu kćerka. Da se uda za Edvarda od Lankastera, koji će jednog dana biti kralj Engleske?

Device mi! Kako sam samo bila glupa, kako šlepa za nove pravce koji se ovde otvaraju. Nisam znala šta osećam. Jedva da sam razumela reči, a kamoli njihovo puno značenje. Sve mi je delovalo nestvarno. Razume se, svakog časa samo što se nisam probudila iz sna košmara i otkrila da je sve ovo predstava putujućih glumaca. Srce mi mučno poigra, i ja okrenuh glavu da pokušam da procenim šta princ misli o tome. Nisam mogla. Te oči boje lešnika bile su savršeno mirne, usredsređene na mene, i bavile su se nekim razmišljanjima koje nisam umela da rastumačim. Potom se nasmešio. Blago mi se naklonio, kao da mu je najveće zadovoljstvo da me uzme za ženu.

Biću En od Lankastera, kraljica Engleske.

„Ne! Nikada to neću ni uzeti u razmatranje.” Margaret razori ovu misao.

I ja polako izdahnuh i pored stiska u grudima, delimično od straha, a delimično od uzbuđenja. Naravno da ona nikada na to neće pristati. Šta je Luj mislio? Bilo je pravo čudo što je Margareta uopšte pristala da razgovara s ocem, pa teško da će pristati na bliži savez i izgled na unučad, buduće vladare Engleske, u čijim venama će teći krv Nevila. Nije bilo razloga za brigu. Na moje zaprepašćenje, prva misao koja mi se javila i usled koje sam osetila olakšanje bila je da nikada neću morati da se suočim sa Margaretom Anžujskom kao njena snaha.

Ali drugo otkriće ušunja se i potisnu ovo prvo. Šta ako predlog nije stigao do Luja. Šta ako je to otac učinio? Njegove reči na palubi broda pred lukom Onfler tada mi nisu značile ništa, ali sada mi se vratiše u misli. *Tebi će, kćeri, u svakom slučaju poželeti dobrodošlicu.* Da nije njemu ovaj bračni savez sve vreme bio na pameti?

Onako okružena sukobom volja, počela sam tog dana da se učim političkim potezima. Luj je možda umeo vešto da obmanjuje, ali, kada je u pitanju bila moć, erl je umeo da bude sebičan koliko i francuski kralj. Možda se nijednom od njih dvojice nije moglo verovati.

Moraćemo da platimo izvesnu cenu.

Još jedna od erlovih sada očigledno značajnih izjava koje sam u svom neznanju pogrešno protumačila. Pretpostavila sam da će očevo dostojanstvo pretrpeti štetu. Ili možda čak i Klarensove ambicije. Sada sam uvidela da sam se prevarila u oba slučaja. Ja ću platiti cenu. I to je erlu bilo na pameti još otkako smo napustili obalu Engleske.

Margareta je plamtela besom, njena sitna pojava gotovo je podrhtavala od jaraosti, a šake je stegla u pesnice kao da će udariti svakoga ko joj se približi dovoljno i rizikuje da oseti njen bes. Začelo je prestala da bira reči kada je istresla svoj bes na kralja Francuske.

„Da li ovo moram učiniti da bih vratila francusko zlato?” upitala je Luja. „Sklopila sam savez sa ovim čovekom, kako ste i tražili od mene. Nije li to dovoljno? Moram li još i uzeti njegovu kćerku? Moram li vezati kraljevsku krv svog sina sa čovekom niskog porekla i izdajnikom?”

Luj se nije potresao. Uzeo je Margaretu za ruku tako da mu se nije mogla odupreti i poveo je u stranu do udubljenja u prozoru, gde je pognuo glavu i nastavio da joj na uvo šapuće ubedljive reči. Da nisam bila toliko usredsređena na veličinu ovog predloga, mogla sam pretpostaviti šta joj je savetovao. Brak će vezati Vorika za njihov plan i time će joj obezbediti njegovu odanost za sva vremena. Nikada više neće učiniti ništa čime bi svojoj kćeri ugrozio izgled da postane kraljica Engleske. Luj je nastavio da joj sipa nežne reči, od kojih je do nas doprlo samo neodređeno siktanje pojedinih slogova. Margareta ga je slušala, ali joj se izraz na licu nije promenio. Ponekad je odgovarala kratko, oštrim pokretima. Sin ju je posmatrao, a među obrvama mu se usekla tanka bora. A mi ostali stajali smo poput statua. Luj se naposletku uspravi i progovori tako da smo ga svi morali čuti.

„Vaša će odluka biti konačna, vaše veličanstvo. Ali morate odmeriti

kakav će uticaj na vaše planove za invaziju imati ukoliko je odbijete.”

„Znam ja to isuviše dobro, vaše veličanstvo”, prasnula je.

Margareta se vratila do prestola, kao da ne želi da pruži ocu priliku daje nadvisi, i okrenu se da se suoči s njom. Ovaj prekid joj je bar pružio priliku da koliko-toliko obuzda bes.

„Kažu mi da vam moram dati odgovor. Ovo je moj odgovor. Zar ste mislili da ću požuriti da prihvatim vaš predlog, mesje Vorik? Teško mi je da poverujem da ste voljni ponuditi svoju kćer mom sinu, a ne tako davno ste zakonitost njegovog rođenja dovodili u pitanje. Takvo licemerje je nepodnošljivo. Neću pristati.”

„Razmislite o snazi našeg zajedničkog napada na Englesku, vaše veličanstvo”, nagovarao ju je erl, pokušavajući da popravi štetu. „Razmislite šta vaš sin i ja možemo da postignemo zajedno za Lankastere.”

„Ovaj prijem, mesje Vorik, bliži se kraju.”

Odbila me je. Toliko mržnje je izrazila tako opreznim rečenicama.

Bilo je kasno kada smo se vratili u naše odaje. Bio je to kraj dugačkog dana tokom kojeg su se mnoga vrata otvorila i zatvorila. Poklonila sam se erlu i grofici, suviše umorna da bih dalje razmišljala o svemu. Istu iscrpljenost videla sam i na njihovim licima. Klarens je otišao za Izabel, zastavši pored vrata da pogleda erla, lica snuđenog samosažaljenjem nakon ovih važnih odluka.

„Sve je bilo uzalud, zar ne? Izdao sam brata, prekršio zavet da ću biti odan svom kralju koji sam pred Bogom dao. I za šta? Šta sam postigao? Ništa.”

Nije bilo odričnog odgovora na ovo.

Već sam pružila ruku da zatvorim vrata, kada se ona bez upozorenja otvoriše i udariše u zid. Teatralna do samog kraja, Margareta Anžujaska je stajala na pragu, a princ je bio korak iza nje. Ušla je sobu i naglo stala pred erlom, očima grozničavo prelazeći preko njegovog lica.

„Ubedili su me. U redu, mesje Vorik. Pristajem. Moj sin će se oženiti devojkom.”

„Vaše veličanstvo! Počastvovan sam! Imate svu moju zahvalnost.” Ne pokazujući ni najmanje iznenađenje zbog ovog potpunog preokreta, erl se poklonio položivši ruku na srce.

Margareta je nastavila, gonjena nekom snažnom emocijom.

„Ne zahvaljujte mi. To činim protiv svoje volje, ali uverili su me da moram tako postupiti.”

„Naš savez će vratiti Lankastera na presto.”

„Tome se nadam. Molim se za to svakog minuta svakog dana. Ali jednu stvar neću dozvoliti.” Lice joj se još više skameni. „Neću dozvoliti da moj sin pođe s vama na samom početku invazije.”

Videla sam da se moj otac ukrutio.

„Ali on nam je najsnažnije oružje, vaše veličanstvo moramo plemstvu Engleske pokazati princa Edvarda od Lankastera i dati im centralnu figuru kojoj će se pokloniti.”

„Neću to dozvoliti. Princ će u Englesku doputovati sa mnom, kada invazija započne i kada nam osigurate pobjedu. Kada oslabi moć Edvarda od Jorka. Tada će princ u ime svog oca zauzeti svoje mesto na čelu naših trupa. Ovo je moja konačna reč.”

Pružila je ruku, ukočeno i otmeno. Dozvolila je ocu da ukaže poštovanje njenim prstima. Ako joj je kontakt i bio neprijatan, pokazala je divljenja vrednu snagu volje i obuzdala se. Kao i moj otac kada je prihvatio prinčevo odsustvo. Istrgavši ruku iz očevog stika, Margareta je pruži meni.

„Dođite.”

Poslušala sam je. I stala pred nju.

„Ne bih vas odabrala za ženu svom sinu, ali moram prihvatiti da je neprijatelj mog neprijatelja moj prijatelj.” Usna joj se izvila kao da nema nameru da tako nešto prihvati. „Nadajmo se da možete naučiti da se vladate kao princeza. Moj sin je od kolevke vaspitavan kao princ od Velsa. Edvarde!” Kraljevski ga je pozvala. „Dođi i upoznaj se sa svojom nevestom. Ona je postala ključ ulaska na vrata Engleske, a čini se da je ona i put do prestola.” Pogledala me je neprijatno prodorno, a u tom pogledu nije bilo ni najmanjeg traga trpeljivosti. „Evo ti neveste, Edvarde.” Sjedinila je naše ruke svojom, obavivši moju ruku rukom svog sina i svojom, malom i mekom, a ipak snažnom, i oboje nas naterala da se potčinimo njenoj volji.

Trudila sam se da ne povučem ruku, da se ne vrpolim nelagodno zbog onog što sam joj videla na licu da nisam privlačna, da sam odbojna Nevilova. Ali ma šta ona mislila o meni, dogovor je sklopljen. Sada sam bila verena s princem od Velsa.

„Ledi En.” Margareta nas je napustila, a Edvard me trže iz razmišljanja čvrstim stiskom ruke. „Dozvolite mi da kažem koliko sebe smatram srećnim što sam osvojio tako ljupku gospu za nevestu.”

Podigao je moju ruku i hladnim usnama je poljubio, gledajući me pravo u oči. Pod svetlošću sveća oči su mu bile više zelene nego smeđe, blistave, a osmeh topao i utešan. Nije me mrzeo. Zbog ovog saznanja olovni stisak u mojim grudima kao da malo popusti.

„Mislim da će ledi En biti savršena princeza”, primetio je.

„Videćemo.” Margareta me je odmerila od glave do pete. Zadrhtala sam u sebi. „Razgovaraću sutra s vama. Dođite u moje odaje posle podne. Moramo se upoznati.”

Ta misao nije budila prijatne snove.

VIII

Predstavila sam se u kraljičinim odajama, a Mardžeri je na majčino insistiranje sva važna došla sa mnom.

„Biće ti potrebna podrška nekog iz domaćinstva Nevilovih u toj jazbini besnilom zaraženih lankasterovaca. Ako ja već ne idem s tobom, Mardžeri mora.” Pitala sam se šta bi otac rekao kada bi znao da je njegova grofica tako malo naklonjena našem novom političkom savezu. Podozrevala sam da će majčino srce ostati uz jorkiste do samog kraja. Za svoje nisam znala, ali sam cenila Mardžerino stameno prisustvo pored sebe. Suvih usta i uzburkanog stomaka, ispravila sam ramena dok je Mardžeri kucala na spoljnja vrata, usana izvijenih u znak neodobravanja.

„Nije ovo brak koji bih odabrala za vas, gospo”, prosiktala mi je još jednom na uvo.

„Niti bih ga ja odabrala.” Nervi su mi bili poput klupka jegulja. „Ali princ je naočit...”

Mardžeri se namrštila zbog moje olako poklonjene naklonosti.

„Naočit? Možda i jeste. I prokleti lankasterovac, sin anžujске rospije!”

„Tiho.” Namrštila sam se na Mardžeri zbog njene pakosti. Moja majka je bar imala obzira da zadrži takve misli za sebe.

Vrata se otvoriše.

Otvorila ih je jedna dvorska dama, visoka i koščata sa oštrim crtama lica i neprijatna koliko i njena gospodarica, a kasnije sam otkrila da je to leđi Beatris. Ignorisała je Mardžeri i gledala kroz mene kao da ne postojim, a potom nam je rukom pokazala da uđemo.

„Njeno veličanstvo vas čeka”, izjavila je, pokazujući nam da uđemo i ostavljajući nas da same nađemo put do kraljice.

Dakle, najmanje jedan član kraljičinog domaćinstva smatra da imam ozbiljne nedostatke. Kako se usuđuje da me tako ponižavajuće zanemari! Podigla sam bradu. Prošla sam kroz povezane odaje za primanja, pod anonimnim oslikanim pogledima ranijih kraljeva i drevnih velikodostojnika, prema delimično otvorenim vratima, usredsređena na primereno ponašanje uprkos pobuni u srcu. Pod majčinim nadzorom pažljivo sam odabrala odeću, jednobojan veo sa jednostavnom trakom, ništa upadljivo i raskošno. Kraljica mi nije mogla zameriti na držanju. Ali kakvog li će raspoloženja biti danas? Podigla sam bradu još malo, imajući majčin savet na umu.

„Budi učtiva i biraj reči. Ali budi iskrena. I nikada ne zaboravi da si Nevilova.” Potom je dodala, zajedljivo i nimalo nalik na nju. „Trebalo bi da je srećna što će dobiti takvu nevestu za sina, neiskusnog i lepuškastog mladića koji nema kraljevstvo i nikakve nade da će ga imati ukoliko mu ga tvoj otac ne pokloni.”

I zato sam gordo koračala preko podnih ploča, samo da bih zastala pred

delimično zamračenim vratima iza kojih su dopirali glasovi. Moje prisustvo ostalo je neprimećeno, što je dovoljno govorilo o silini razmene gledišta u prostoriji, a u najmanju ruku i otrovu u jednom od glasova.

„Moja je želja, gospo, da smesta pođem sa lordom Vorikom u Englesku. I učiniću tako, sa vašom dozvolom ili bez nje!”

„Nećeš. Zabranjujem ti.”

Princ Edvard priđe prozoru, izmače mi se iz vidokruga i ponovo se vrati i zauze odlučan stav pred kraljicom, koja je sedela tako daje svetlost s prozora padala na ručni rad u krilu.

„U očevom odsustvu bi *ja* trebalo da predvodim trupe u boju.”

„Sine!” Kraljica je sklopila ruke preko ručnog rada, dok se mučila da zadrži strpljenje. Sa sinom je bila pažljiva. „Nemaš iskustva na bojnopolju.”

„Imam srce za boj!” I premda nisam videla bes na prinčevom licu, čula sam ga u njegovom odgovoru. „Ono što mi nedostaje u iskustvu, nadoknadiću posvećenošću. Učio sam sve ratničke veštine. I više je nego vreme da vidim bitku i proverim stečeno znanje. Ričard od Glostera je nešto više od godinu dana stariji od mene, a već je konstabl Engleske.”

„Znam. I hoćeš.” Margareta se nagnu napred i htela da mu dodirne ruku, ali ju je on oštro povukao. „Nisam li te ja odgojila da se boriš za svoje nasleđe? Ali nikako dok nam pobjeda ne bude na vidiku.”

„Zašto mi ne dozvoljavate da pođem? Zašto moram da čekam? Nisam dete da me mazite i tetošite, i držite ovde u svili i baršunu, dok drugi preuzimaju moje dužnosti.” Gotovo da sam videla strast kako mu ključa pod kožom, crte lica bile su mu zategnute od divlje napetosti. I opet nije imao mira, već počeo da korača po sobi i zamaha rukama kao da će se tog trena upustiti u bitku sa neprijateljem. „Okot Jorka! Kidao bih im udove. Kako sam uspeo da se savladam da ne zgrabim Klarensa za vrat kada vam je prišao. Kaznio bih njega i njegovu braću za sve njihove zločine, dok englesko tlo ne postane crveno od krvi jorkista. Naložiću da ih pogube na bojnopolju, jer su se drznuli da polože ruke na mog oca. Sve do jednog a njihova mrtva i oskrnavljena tela baciću u stranu, da Lankasteri gaze preko njih.”

Jurnuo je nazad i još jednom stao pred kraljicu.

„Sećate li se kada ste naložili da se glave njihovog oca i brata Jorka i Rutlanda kao i glava Vorikovog oca stave na šiljke kapije Jorka da im se svi podsmevaju i čude? Tako ću i ja na šiljke kapija i mostova Londona nasaditi raščerečena tela ostatka te triput proklete porodice. Kralja Edvarda, kako sam sebe naziva. Klarensa. Glostera. Edvardovu nezakonitu decu sa onom Vudvilovom. Kakva će to pobjeda biti!” Glas mu postade molećiv. „Pustite me, preklinjem vas. Otac bi me bez pogovora stavio na čelo svojih trupa. Zašto vi nećete?”

Osetila sam kako me Mardžeri gleda, ali sam odbila da susretnem njen pogled. Znala sam šta misli, njene misli oslikavale su moje. Nelagoda mi se poput zmije zavukla pod kožu na ovakav nekontrolisan izliv besa, iako sam razumela razlog prinčevog besa. Nesigurnost života u izgnanstvu i neprestana strepnja zbog onog što bi naredni dan mogao doneti naučile su me mnogo čemu. Ali me je silina njegove osvetoljubivosti potresla.

Kraljica Margareta ni najmanje se nije uznemirila i ostala je nepokolebljiva.

„Edvarde, to se ne sme desiti. Moraš postati i lukav političar i dobar vojnik. Ako ti dozvolim da pređeš u Englesku u prvoj liniji invazije, šta će se desiti s našom stvari ako nas Vorik izda? Šta ako te preda Edvardu od Jorka kao znak dobre volje prema svom starom gospodaru, kao taoca u zamenu za oprostaj? Kako bi mu samo vredan predmet pregovora bio. Ne verujem mesje Voriku, a ni ti ne bi trebalo da mu veruješ. A što se tiče onog jorkističkog skota koji nosi tvoju krunu, on bi te bacio u Tauer zajedno s tvojim ocem, a Voriku vratio njegov pređašnji položaj. Zar misliš da bih rizikovala to? Ne, dok jorkisti ne budu svrgnuti. Ne verujem našem savezniku Nevilu.”

„Ni ja”, dobacio je princ. „Ali i dalje kažem da bi bila ozbiljna greška dozvoliti Voriku da se vrati sam i konsoliduje svoju moć. Svi oni koji se protive Jorku sjatiće se oko njegovog barjaka. Trebalo bi da se *sjate* oko mog.”

Sada kraljica uhvati sina za ruku, ne puštajući je kada je hteo da se udalji, i povuče ga na kolena pored svoje stolice. Premda je spustila glas, on se i dalje savršeno čuo u tihoj sobi.

„Ti si sve što imam, i samo u tebe polažem sve nade. Kada Jork bude svrgnut i kada tvoj otac povrati krunu, tek tada ćemo se vratiti. I ja ću biti pored tebe, da uživamo u našoj pobedi.”

„Ali slava neće biti moja. Biće Vorikova, i ja ću biti vezan za njega lancima dužnosti”, ispljunu princ plahovito. „A što se ovog prokletog braka tiče...”

Svaki mišić u telu mi se napeo.

„Tiho, sine”, promrmlja Margareta. „Ništa još nije sigurno.”

„Kada nam biskup da blagoslov svete crkve, biću vezan s tom devojkom bilo da Vorik uspe ili ne.”

„Nije baš tako. Misliš li da nisam razmišljala o tome? Smislila sam plan...”

Ovog puta Mardžeri i ja se pogledasmo. Mardžerine guste obrve se podigoše, a usne joj se razdvojiše kao da će progovoriti. Rukom joj stegnuh prste kao škripcem.

„Šta nameravate da uradite?”, upitao je princ. „Recite mi!” Kako su samo slični bili, majka i sin, u maloj kameji pred suncem obasjanim prozorom. Oči grabljivice, divlje i blistave. Lepe, pravilne crte sada osvetljene unutrašnjim uverenjem koje je sijalo čak i snažnije od napadnog sunca, da im je uspeh nadohvat ruke.

„Ne još. Suviše je rano”, promrmljala je Margareta. „Moraš se naučiti strpljenju.”

I videla sam kako se kraljica nasmešila sinu. Posmatrala sam kako podiže ruku i prolazi mu prstima kroz kosu. Bila dobra ili zla, među njima je postojala vrlo bliska veza. Sve nade kraljica je polagala na ramena ovog mladića i on je bio zadovoljan što je tako. A ja sam to znala, sa jezivom slutnjom da nijednoj ženi koja se nađe u braku s njim neće biti lako da potisne dominantnu kraljicu Margaretu iz života njenog sina. Moj brak će biti neprijatan. Zadrhtala sam pri pomisli na to da sam zarobljena u ovom trouglu.

Margareta je privukla princa bliže sebi i nasmešila mu se.

„Koja majka ne bi volela tako lepog sina kada je izgubila sve ostalo?”

Mora da sam se nesvesno pomerila. Videla sam kako je Margaret čvrsto stegla zglob princa Edvarda i okrenula glavu prema vratima i divlje me pogledala. I on je. Čekala sam, i zadržavala dah, da vidim kako će primiti ovu neželjenu upadicu. Živa osećanja i dalje su gorela u prinčevim očima.

On smesta odgovori, izvanredno utešno, začuđujuće milo.

„Ledi En.” Ustao je brzo, otmeno i bez stida, i došao do vrata, otvorio ih da bi mi se naklonio i nežno me uzeo za ruke i poljubio u obraze, nateravši me da žarko porumenim. Osmeħ mu je bio topao, prijatan kao da mu ništa milije nije nego da provodi vreme sa mnom. Kako je nastavio da me drži za ruke, osetila sam vrelinu u njima koja mi je ugrijala krv i lice.

„Oprostite mi”, rekao je. Nakrivio je glavu, a usne su mu se smešile. „Nisam znao da ste došli. Oduzeo sam vam vreme s gospom, kraljicom.” Poznati parfem iz biblioteke, slatke note tamjana, zagolicao mi je čula, dok me kao i ranije osnovne note nečega potpuno neprijatnog nisu naterale da nabere nos.

Oprezno sam se naklonila.

„Nisam želela da vas prekidam, gospodaru.” I dok se njegov osmeħ širio, hrabreći me da mu uzvratim, uhvatih sebe kako mu se smešim.

„Dobro je što ste nas prekinuli”, primetio je, uvodeći me u sobu. „Kao što će vam moja gospa majka reći, ponekad sam suviše krvožedan za svoje dobro. Ne prija mi pasivnost i želim više od svega da kročim na englesko tlo. Nestrpljenje me ponekad tera da izgovorim reći zbog kojih bih hladne glave mogao zažaliti.” Nasmejao se bio je to dubok, privlačan zvuk. „Njeno veličanstvo mi kaže da je to preterana emocija mladosti i da ću imati koristi od još par godina na plećima. Oprostite mi, gospo, ako sam vašim ušima zazvučao bezosećajno.”

Prinčeva iskrena samoosuda bila je potpuno neočekivana. Ona probudi u meni trenutnu privlačnost osnaženu njegovim lepim licem, koje je sada zbog potrebe da izmoli oprostaj bilo ozbiljno.

„Ponekad mi bol izgnanstva postaje suviše velik da bi bio podnošljiv, a tada me ponesu osećanja zbog svega što se desilo”, objasnio je. Osmeħa je nestalo, a senka mu pređe licem. Kako sam znala da je to istina, srce mi smekša prema njemu.

„Naravno. Razumem vašu potrebu se vratite, gospodaru.”

„I vratićemo se. Zajedno. Izgledate mi vedri danas, ledi En. Možda bih se usudio nadati se da vam je tu blistavost podarila sreća zbog izgleda na brak među nama. I ta tamna ružičasta boja haljine vam pristaje. Veoma laskav model.”

Porumenela sam još snažnije na ovaj njegov kompliment.

„Hvala, gospodaru. Vaše laskave reći mi uvećavaju sreću.”

Nagnuo se da mi šapne na uvo, što je bio i šarmantan i privlačan gest.

„Morate me zvati Edvard, sada kada smo vereni. A sada ću vas ostaviti. Možda se možemo sastati u bašti i prošetati kada zahladi.”

Ponovo sam se naklonila, ne želeći da ode, opčinjena njegovim ozbiljnim i nežnim ophođenjem prema meni. Verovatno će ono ublažiti prijem kraljice Margarete.

Ali ostavio me je da se sama nosim s tim teretom.

„Pridite!”

Poslušala sam je. Sada sam već poznavala pravila ponašanja na Margaretinom dvoru, pa sam, odlučna da se ponašam uljudno, kleknula pred njom, sklopljenih ruku i oborenih očiju. Istina je da su mi kolena klecala, a krv mi snažno i glasno šumela u ušima.

„U najmanju ruku se dovoljno lepo vladate”, primetila je.

U najmanju ruku! Spolja sabrana, u sebi nasmrt uplašena, na ovo sam oćutala.

„Sedite pored mene.” Uzela je složeni ručni rad koji je bila odložila i posvetila mu se, s vremena na vreme bacajući pogled prema meni. Prsti su joj bili mali, vešti i okretni. Činilo se da se potpuno usredsredila na ručni rad. „Vezete li?”, upitala je.

„Vezem, vaše veličanstvo.”

„Čitate i pišete, razume se.”

„Tako je, vaše veličanstvo.”

„Znam da razumete moj jezik.”

Nisam odgovorila smatrajući da nije potrebno.

„Umete li da pevate? Da igrate?”

„Umem. Umem da pratim melodiju. A lautu sviram bolje.” Bila sam zadovoljna što mi je glas bio nepokolebljiv za vreme ovog isleđivanja.

„I pretpostavljam da umete vešto da vodite domaćinstvo”, primetila je. „Da nadgledate račune, sluge i slične stvari?”

„Moja majka se pobrinula da u tom pogledu primim izvrsno obrazovanje, vaše veličanstvo.”

Zamišljeno je i bezizražajnog lica načinila nekoliko bodova. Činilo se da iz nje izbija neprijateljstvo i obavija me, talas za talasom. Njen smireni ručni rad bio je obična fasada.

„Da li ste već žena, kadra da preuzme sve odgovornosti jedne supruge?”

„Jesam, vaše veličanstvo.” Znala sam na šta misli. Već sam dobila menstruaciju.

„Hmm.” Pogled joj je bio oštar. „Bili ste vereni sa Ričardom od Glostera, pre nego što je vaš otac promenio mišljenje.”

Kuda li će ovaj razgovor voditi.

„Tako je, vaše veličanstvo. Vojvoda od Glostera obučavao se u oćevom domu u Midlhamu. Poznajem ga od detinjstva.”

„Postoje li još uvek neka osećanja među vama?”

Zašto je ovo interesuje? Odavno se odustalo od tog braka. Sve što sam znala bilo je da moram da poreknem svaku naklonost. U ovoj prefinjenoj diplomatskoj igri moram veoma polako koraćati.

„Ne, vaše veličanstvo. Nema.”

„Odlično! Ne želim da vam išta odvlači pažnju.” Iglom je probola fino platno. „Dužnost će vam biti da rodite sina. Čitavo nasleđe Lankastera počiva na plećima mog sina, princa. Potrebno ih je osnažiti. Potrebni su mu sinovi. Nesposobnost vaše majke da rodi sina ne ispunjava me optimizmom.”

„Razumem, vaše veličanstvo. Učiniću sve što je u mojoj moći.”

Odmerila me je ledenim pogledom, moju haljinu i moje sklopljene ruke.

„Pošto ćete se udati za mog sina, mislim da bi bilo najbolje da postanete deo mog domaćinstva. Da biste naučili sve ono što je potrebno da jedna princeza i buduća kraljica zna.”

Užasni izgledi na život pod upravom ove žene pritiskali su mi stomak kao kamen, ali sam znala da ne mogu da odbijem. Htela sam da pitam kakav je njen plan kojim namerava da oslabi veridbu između mene i princa. *Smislila sam...* A umesto toga sam rekla:

„Nadam se da vam je brak po volji, vaše veličanstvo.” Izrekla sam to što sam mirnije mogla, kao što bi svaka dobra kćerka učinila.

„Luj mi kaže da mi je Vorik potreban, stoga ste mi i vi potrebni.” Pogledala me je ubistveno. „I ne želim da sa mojim sinom vrtovima šetate bez pratilje. Da li me razumete?”

„Da, vaše veličanstvo.”

„Odbićete, ako on to zatraži od vas. Sada možete da idete.”

I to je bio kraj prijema, a ja sam ostala da se pitam zašto je toliko želela da obavi ovaj razgovor. Šta je saznala iz njega, ako je išta uspeła da sazna? Sve što je otkrila bilo je moje obrazovanje i prethodni odnos sa Ričardom, ali nijedno od toga za nju nije predstavljalo novinu. Možda je jednostavno želela da me vidi i sama donese sud.

Mardžeri je podigla suknje, dok smo se penjale izlizanim stepenicama do naših odaja.

„Hladna je i ledena poput šanca u februaru. I dva puta više ogorčena.”

„Znam.”

„Čuvajte se, gospo.”

„Hoću.”

Kraljici se ni najmanje nisam dopala. Ali bar nisam mislila da me princ mrzi do srži.

„Stiže njeno kraljevsko veličanstvo, vratila nam se. Da se naklonimo? Da kleknemo pred njom?” Izabel se osvrnula dok smo ulazile na vrata, ali nije se pomerila iz fotelje. Zbolela me je zloba koja je izbijala iz svake njene reči. Oči su joj plamtele samosažaljenjem, ali je povijeno rame predstavljalo sračunatu uvredu. Otkako joj je rečeno za moj brak, podigla je oko sebe neprobojan zid. Jutros se činio višim nego ikada. „Hoćemo li biti obavešteni kada će se sklopiti taj veličanstveni brak?”, upitala je podignutih obrva, pretvarajući se da se ljubazno raspituje, ali se pod tom maskom skrivalo more razočaranja.

Ignorisala sam je. Nisam imala snage da se nosim s njom.

„Dakle?”, upitala je grofica, uz blagi osmeh kojim je pokazala kako je

razumela da svesno odbijam ulazak u sukob sa sestrom. „Vidim da si preživela teško iskušenje.”

Otmeno sam se spustila na stolicu pored nje i obavila rukama kolena, proučavajući svoje cipele, da ne bih morala da pogledam majku u oči. Nisam imala nameru da joj dozvolim da vidi bitku koja se vodila u meni.

„Mrzi me. Ne veruje ocu. Ne veruje nikome od nas”, rekla sam hrabro. „Nije to rekla baš tim rečima, ali nije ni bilo potrebe. Ogledalo se to u svakoj koščici njenog tela. Dala mi je na znanje da mora da prisili sebe da ostane u istoj odaji sa mnom. Ne znam zašto je uopšte poslala po mene.” Mrko sam gledala meku kožu, primetivši pohabana mesta od dugog nošenja i pokušavši da ih očistim prstima.

„Zadivljuješ me!”, izjavila je Izabel. „Svako bi očekivao da će obožavati tlo kojim hodaš, ako ti ili erl možete magijom da prizovete krunu njenom milom sinu!”

Okrenula sam glavu prema njoj i stisnula usne. Nekada bih dozvolila da mi se strahovi omaknu sa usana. Sada sam ih samo zaključala dublje.

Princ je izrazio želju da pogubi svoje neprijatelje, da na kolac nabode delove njihovih tela, ali me je uverio da mu je milo što će se oženiti mnome. Nasmešio se i zamolio me da ga zovem Edvard. Rekao je da bi voleo da prolije krv svakog jorkiste. Usne su mu bile tople kada mi je poljubio obraze u znak dobrodošlice, ali me ne želi rekao je daje to proklet brak...

Slegnula sam ramenima. Nisam želela da mislim na to.

„Kraljica kaže da moram postati deo njenog domaćinstva” rekla sam. „Namerava da me sama podučava, da bih bila dostojna njenog sina.”

Grofica se namrštila i kratko se nasmejala.

„Biće to na vrlo kratko vreme. Kada se udaš i vratiš u Englesku, onda ćeš imati svoje domaćinstvo. Oslobodićeš je se.”

„Šta će to značiti za mene?”, upitala sam, jer mi se učinilo da ogromne promene u mom životu iznenada jure prema meni vrtoglavom brzinom.

„Pa, imaćeš položaj i bogatstvo kako i dolikuje princezi kraljevske krvi, imaćeš zemlje širom Engleske, od Kornvola do Čestera. Biraćeš ko će te služiti i biraćeš svoje dvorske dame, imaćeš svoje zvaničnike koji će nadgledati tvoje poslove.” Grofica je govorila vedro i samo je na trenutak pogledala Izabel, uputivši joj upozoravajući pogled. Moja sestra samo glasno frknu. „Uživećeš u prostranim odajama u brojnim kraljevskim palatama i zamkovima širom zemlje. Kada budeš putovala, putovaćeš udobno sa slugama koje će ti ispunjavati svaku želju. Imaćeš najraskošnije haljine i najdragocenije drago kamenje. Moći ćeš da diktiraš modu, ako tako budeš želela. I bićeš u središtu svih dvorskih ceremonija. Moraću da tražim prijem kod tebe, moje rođene kćeri, kada budem želela da te vidim.”

Na trenutak je zastala, a potom tiho nastavila:

„Ukazivaće ti se svako moguće poštovanje i počast. Naročito kada kraljevstvu rodiš naslednika Lankastera. A to će ti, više od svega, dati više moći nego što možeš i zamisliti i dozvoliće ti da se oslobodiš kraljičine kontrole.”

Njene reči projurile su mi umom, namećući mi neprijatnu misao i sumnju da se suviše trudila da mi ovu sliku učini prijatnom. Njene reči nisu govorile o krvoproliću, bitkama koje se moraju desiti pre nego što se princu vrati njegovo nasleđe. Niti o izolaciji u kraljičinom domaćinstvu, gde će me u najboljem slučaju tolerisati, a u najgorem prezirati. Međutim, uvidela sam istinitost njenih reči i ove poslednje primedbe, koja se doticala njene duboke tajne žalosti.

„Moraš se moliti da uskoro začneš”, dodala je tihim glasom.

I pošto je naš razgovor otvorio mogućnost takvog pitanja, ja sam ga grofici postavila:

„Koliko si dugo bila udata pre nego što se Izabel rodila?”

„Sedamnaest godina.” Mali osmeh koji se pojavio i nestao nije bio znak srećne uspomene.

„Oprosti mi. Nisam želela da te ražalostim.”

„Nisi. Tvoj otac i ja nismo sve vreme živeli zajedno. Bili smo vereni kada smo bili veoma mladi, suviše mladi da se preselimo u zasebno domaćinstvo. A potom je bog odlučio da nam godinama ne da poroda. Naposletku nam je dao dve veoma dragocene kćeri, koje će doneti čast i slavu imenu Nevil. Šta još možemo želeti?”

Ali ne i sina u koga bi položili sve nade. Kao što je kraljica Margareta učinila sa princem. Osetila sam majčinu neizgovorenu žalost i nemo se pomolila da uskoro rodim sina.

Izabel je sedela u tišini, sve vreme kamenog lica. Dok nije, nemoćna da ovo dalje podnese, pažljivo spremila ručni rad i položila ga na sto, kao da joj je sva pažnja usmerena samo na to, ustala i bez reči izašla iz sobe. Majka je uzdahnula. Posmatrale smo ukočena leđa i kruto držanje glave dok je zatvarala vrata za sobom, svim silama se obuzdavajući.

„Možda nije trebalo da pomenem naslednike i decu”, rekla sam.

„Nije to u pitanju. U pitanju je Klarens.”

„Šta je učinio?”

„Problem je u onome što nije učinio!” Grofica je ustala da natoči dva vrča piva, a zatim je zamišljenog izraza lica pružila meni jedan. „Otišao je iz Anžua. Rano jutros, bez upozorenja. I odbio je da povede Izabel sa sobom. Nije mogao da podnese pregovore u kojima ne učestvuje i koji će ga potpuno lišiti onoga što mu po rođenju pripada kako on to vidi. Otišao je u Normandiju, u jednu od luka, kaže. Izabel se oseća napušteno.”

„Vратиće se u Englesku?” upitala sam nemoćna da se setim zašto bi to učinio.

Ponovo je sela u fotelju, pijuckajući pivo.

„Neće se vratiti sam, neće se usuditi. Neće se usuditi da rizikuje da izazove Edvardov bes. Ali ne znam da li će naposletku pratiti erla na čelu vojske ili će pokušati da stupi u kontakt s bratom i skrpi kakav-takav mir s njim. Sumnjam da bi Edvard čak i razmišljao o pomirenju. Ovo je drugi put da je Klarens izdao brata. Da sam na Edvardovom mestu...”, čelo joj se nabralo dok je razmišljala. „Pa, ne znam šta bih učinila.”

Ni ja nisam znala. Jednom je kralj dočekaao mog oca i Klarensa na dvoru i nežnim rečima im poželeo dobrodošlicu, obećavši im da će im vratiti položaj i moć, ali sada sam strahovala da bi doživeli krvav kraj kada bi bio koji od njih dvojice pao Edvardu šaka.

„U međuvremenu, Izabel okolnosti primoravaju da ostane ovde”, nastavila je grofica, „i posmatra tvoj trijumf. Moramo saosećati s njom.”

„Želim da je ošamarim!”

Grofica je napućila usne.

„Izabel je oduvek želela zlato i krzno hermelina, nije li tako?”

„Šta misliš, da li ću se uskoro udati?” Snažna strepnja za sopstvenu budućnost vratila se trostrukom silinom.

Na ove moje reči vrata se otvoriše. Podigosmo pogled, očekujući Izabelin povratak i još jedan izliv besa. Ali bio je to erl, koji je ušao baš na vreme da čuje moje očajničko pitanje.

„Nećeš uskoro!” Bio je odeven za kraljevsku audijenciju, za još jednu rundu beskrajinih pregovora i kompromisa, ali su mu se bore između nosa i usana duboko usekle.

„Nije valjda da se već povukla!” povikala je majka. „En samo što se vratila od njenog veličanstva.”

„O, ne. Krivica ovog puta nije Margaretina. Pretpostavljam da je trebalo da se toga setim, ali nisam.” Nasmešio mi se sumorno, zastavši ispred ugašenog ognjišta. „En i princ Edvard su u srodstvu. Rođaci u četvrtom kolenu, oboje su praunučad Džona od Gonta. Moramo tražiti papsku dozvolu.” Zastenjao je, gurajući vrhom čizme dopola izgorelu cepanicu. „Moji kovčezi sada već odzvanjaju zbog brzine kojom zlato ističe iz njih.”

„Moglo bi potrajati mesecima!”

„Znam. Kako je sve krenulo, biće pravo čudo božje ako uspemo da privolimo Anžujku na veridbu.”

Grofica je uzdahnula strpljivo, ali očajno.

„Onda se moramo moliti za čudo.”

Od današnjega dana biću poznata kao leđi En, princeza od Velsa.

Stajala sam i drhtala u odori od plave svile izvezenoj zlatnim nitima sa prinčevim heraldičkim perjem na gornjem delu, pred visokim oltarom katedrale u Anžeu. Upravo sam se spremala da se verim pred bogom. Dodeljena mi je uloga, sve što je trebalo da uradim, bilo je da poslušam. Moj jedini izraz otpora, ukoliko se to može tako nazvati, bila je izjava:

„Odbijam da se verim u pozajmljenoj haljini!”

Moje odbijanje su ignorisali. Odevena u plavu svilu prekrivenu ogrtačem od baršuna i krzna hermelina, i jedno i drugo sam za ovu priliku pozajmila od kraljice Margarete, zauzela sam svoje mesto, a pored mene je stajao princ Edvard, prav kao strela, mnogo viši od mene, tako da sam morala da podignem pogled da bih videla pobednički sjaj na njegovom licu. Zadrhtala sam. Veridba pred bogom sa Edvardom od Lankastera nepovratno će izmeniti put mog života i popločati ga zlatom. Biće to prva stepenica na putu koji će En Nevil

dovesti na presto Engleske.

Ništa mi nije imalo smisla. Mora da to neka druga devojka stoji tamo u tim na brzinu prepravljenim haljinama o koje se ipak saplitala, mora da to neka druga mlada žena polaže ove zakletve. Margareta se divlje mrštila sve vreme obreda. Osetila sam to čak i kada sam joj bila okrenuta leđima, a kako sam svakog dana iščekivala da otkaže ceremoniju, nisam bila sigurna koju bih stranu kovanice nevoljno prihvatanje ili svojeglavo odbijanje više volela. A ipak ju je žurba zbog invazije nagnala na ovaj korak i ja moram da prihvatim posledice.

Princ Edvard je kleknuo, a i ja s njim. Biskup je spojio moju ruku s prinčevom. Sve je bilo nestvarno. Ovo nisam bila ja. Kako to mogu biti ja?

Edvard je samouvereno i jasnim glasom izgovorio reči zaveta, zakonski se vezavši za mene nesalomivo koliko je to bila i zvanična bračna veza. Kada je osetio kako me opet potresaju drhtaji, okrenuo mi se sa osmehom takvog razumevanja i brige da mi je zastao dah baš kada je trebalo da izgovorim reči.

Ne brinite se toliko. Bićete mi žena. Zajednička budućnost nam je zagarantovana. Šta nas sada može sprečiti da se u Englesku vratimo kao kralj i kraljica?

Kao da su ove utešne reči potekle kroz naše spojene ruke, da bih mogla što smirenijim glasom da izgovorim reči zaveta. Na trenutak, čas u kom mi je srce stalo, videla sam Ričardove poznate tamne crte na licu mog verenika. Trepnula sam i prešla jezikom preko iznenada suvih usana. Tada preda sobom opet ugledah Edvarda, blistave guste kose i sjajnog lepog lica.

Manje vremena bilo je potrebno da me preobrate u princezu, nego što mi je tog jutra bilo potrebno da dovršim doručak.

IX

Erl je stajao okrenut prema kraljici Margareti u njenoj odaji za primanja. Stajala sam diskretno među njenim dvorkinjama, s opreznim izrazom lica koji sam često u poslednje vreme uvežbavala, i videla da je nestrpljiv. Nije više imao strpljenja da navaljuje nežnim rečima i ohrabrenjima. Zapitala sam se šta će joj reći. Ako razbesni kraljicu, ja ću na svojoj koži osetiti posledice.

„Ne mogu dalje čekati, gospo, bez obzira na to da li će do braka doći ili ne. Došao je trenutak da se krene u invaziju. Edvard od Jorka suočava se sa pobunom na severu, u Jorkširu, i poveo je vojsku da je uguši. Ima li boljeg trenutka da se pokrene napad s juga? Ako želimo da ga oteramo s prestola, a da prolijemo što je manje moguće krvi, sada je trenutak za to. Mogu stići u London pre isteka narednog meseca, uz božju pomoć.”

Pokazalo se da je erlovo predviđanje bilo i više nego tačno. Braka nije bilo ni na pomolu. Papa se pokazao imun i na francusko i na zlato Nevilovih. Kako je leto promicalo i jul uzmicao pred avgustom, erl je, frustriran odlaganjima, već počeo da dela na obali, da okuplja trupe i organizuje prevoz, a nas je ostavio u Anžeu. A sada se, kako se jesen primicala, nimalo zadovoljan vratio u Anže, da iznese svoj plan Margareti.

Margareta je bila sumnjičava. Prstima je dobovala po naslonu stolice.

„Suviše je rano, mesje Vorik. Nismo dovoljno spremni da se upustimo u borbu sa snagama jorkista. Znamo da je uzurpator Plantagenet veoma umešan u boju.”

Erl na ove reči upozorenja samo uzdržano odmahnu rukom.

„Spreman sam, gospo. London je ključan za kontrolu nad Engleskom. Kad stignem u London, mogu spasti njegovo veličanstvo kraja Henrija iz Tauera. A kad on povrati krunu i svoje kraljevstvo, sve verne pristalice Lankastera okupiće se pod njegovim barjakom. Podrška jorkistima će se istopiti. A tada će se sve udesiti za vaš povratak mužu.”

„Tako je!”, stojeći pored majke, princ Edvard ushićeno zasikta lica ozarenog ovim blistavim izgledima. „Svakako morate ići, lorde.”

Erl se naklonio.

„U međuvremenu, gospo”, ponovo je pažnju posvetio kraljici, „moram ostaviti svoju kćerku i pitanje njenog braka u vašim rukama.” Samo je na tren skrenuo pogled do mesta na kom sam stajala.

„Naravno, mesje Vorik.” Margareta je bila blaga kao mlada surutka. „Taj događaj iščekujem sa zadovoljstvom jednakim vašem. I slažem se. Ništa se ne sme isprečiti između vas i uspeha u Engleskoj.”

Nasmešila se kruto i dozvolila erlu da joj poljubi ruku.

Dozvoljeno mi je da napustim moje mesto pored kraljice, da bih se, sa majkom i sestrom, i sama pozdravila sa erlom. Na vratima privatne odaje dočekaše me teška osećanja, premda su erl i grofica u privatnosti jedno

drugom rekli sve što je bilo potrebno da se kaže. Koliko li je puta erl jahao u rat i ostavljao majku za sobom? Ali nikada to nije lako padalo ženama u domaćinstvu čija je sudbina bila da čekaju, brinu i zamišljaju najgore. Grofica je umela vešto da obuzda svoje strahove, ali bilo joj je teško da se nasmeši.

„Hoćeš li nam poslati glas?” I dalje je stezala erlovu ruku u svojoj, nevoljna da ga pusti.

„Kada uzmognem. Moraš biti snažna i imati vere. Nismo li u prošlosti prevazišli sve prepreke?” Erl je privuče u naručje i zadrža je tako. Uzdahnula je, lica zagnjurenog u njegovo rame.

Osećanje gubitka natera me da se suočim sa iznenadnom navalom suza.

„Znam. Ali brinuću.”

Jedino me je iznenadilo što je Klarens bio tu, vratio se u Anže s erlom i to u dobrom raspoloženju, verovatno što se naposletku ipak može nadati boju. Bio je pun života i spreman na smeh, ozareno gledajući u Izabel. Ova promena raspoloženja me je zapanjila. Činilo se da se vratila sva ona ranija nadobudnost i ambicija, i nadmeno samopouzdanje.

„Preuzećemo kontrolu pre nego što stegne zima”, rekao je sjajnih očiju. „Kako su Lujeve snage uz nas, moj brat je osuđen na propast. Uskoro ćemo biti zajedno u Vestminsteru, Izabel, kunem ti se.”

Nisam razumela njegovo ushićenje. Njemu ishod neće doneti nikakvu konačnu slavu, zašto li je onda odlučio da se bori pod barjakom Edvarda od Lankastera? Iz nagodbi koje je postigao erl, on nije dobijao ništa, ili je dobijao veoma malo. Imao je samo neko slabo uverenje da će se, ukoliko Lankaster izgubi i ukoliko ja princu ne podarim naslednika, kruna u nekoj dalekoj budućnosti vratiti deci Klarensa i Izabel. Po mom mišljenju bio je to bezvredan i nesiguran mamac kojim se obezbeđivala Klarensova lojalnost, a ipak se činilo da je to dovoljno da u njemu probudi ovo ushićeno iščekivanje. Ili možda i nije? Posmatrala sam ga dok je razgovarao sa Izabel. Njegovo držanje izmenilo se zato što se desilo nešto vrlo značajno, nešto što daleko prevazilazi prostu invaziju. Pokušala sam da ugušim odbojnost prema njemu. Bar se Izabel, zbog pažnje koju joj je ukazivao, trgnula iz letargije.

„Bog neka te sačuva.” Erl je prislonio usne na majčino čelo. „Poslaću po tebe, kada bude bezbedno.”

„I ja ću doći.”

Za mene je to bilo prvo takvo opraštanje koje sam upamtila. Kada se moj otac borio za Edvarda u Tauntonu. Bilo mi je svega pet ili šest godina, i nisam mnogo toga razumela. Sada mi se činilo da ovaj nelagodni rastanak nije stvaran. Nije se razlikovao od onih brojnih prilika kada je erl jahao iz Midlhama za London baveći se poslovima krune, ali sićušna, ružna misao da je ovo rat uvuče mi se u um. Ovo je možda poslednji put da ga vidim. Erlov otac je stradao u boju,.. Oterala sam ovu misao, besna zbog nemoći. Neće tako biti. Nije li naša pobjeda neizbežna?

„Budi dobra kći”, molio je privlačeći me sebi. „Nemoj dozvoliti kraljici da ti sputa duh. Bićeš veličanstvena princeza i jednog dana veličanstvena kraljica Engleske.”

Obrazi mi se zažariše na ovaj neočekivani kompliment.

„Hoću. Kada se sastanemo u Londonu, biću udata, a princ Edvard će ponovo zauzeti svoj položaj.” Ispravila sam se u ramenima i podigla glavu. Učiniću ga ponosnim. Tako će me se sećati kada se sastane u boju sa Edvardom od Jorka.

Erl krenu prema vratima i dade znak Klarensu da mu se pridruži.

„Nemoj dozvoliti kraljici da se izmigolji iz ovog braka.” Poslednji savet grofici.

„Razume se da neće to učiniti. Veridba je osveštana pred bogom.”

Erl se na trenutak osvrnu sumornog lica.

„Misliš? Kada je išta smelo stati Margareti na put? Ako uspe da sina dovede na presto bez pomoći Nevila, ona će to i učiniti. Čak i u ovako poznom času.”

„Šta ti je to Klarens rekao što te je toliko oraspoložilo?” Naposletku sam videla da se Izabel nije samo žurno oprostila od Klarensa već da su vodili i neki poverljiv razgovor. Dodirnula mu je ruku, bio je to napet i uznemiren pokret, a oči je raširila i prikovala ih za njegovo lice. Bilo je to nešto značajno što mi opet probudi sumnje, dok sam posmatrala snažno rumenilo na Izabelinom licu i sjaj u njenim očima. Gotovo konspirativno.

„Šta ti je rekao?”, navaljivala sam kada sam videla tvrdoglav izraz na njenom licu.

Okrenula se da ode, oklevajući.

„Ne mogu ti reći.”

„Zašto?” Krećući se brzo da bih sprečila da mi umakne, odlučno je pogledah. Možda je i stegla usne da bi zadržala tajnu, ali samo što nije pukla od želje da se nekom poveri. A kad je tako, onda baš može i meni da se poveri. Pogledala me je, očigledno odlučujući da li da mi se kao sestri poveri, ili da me s prezirom odbije kao omraženog takmaca za krunu. Pogledala je u groficu, koja je pratila erla do vrata.

„Ako ti kažem, moraš mi obećati da nećeš reći nikome.”

Dakle, u ovom času me je smatrala za sestru.

„Možda hoću.”

„Moraš mi se zakleti”, sumnje mi se uvećale kada mi rukom steže prste.

„Onda ti se zaklinjem. Ali brzo. Moram se uskoro vratiti. Kraljica ima oštar jezik, a kada je nezadovoljna, ume i da plane...”

Izabel nije marila za moju nepriliku.

„Moj gospodar je primio pismo od Edvarda”, prošaputala je, a lice joj buknu.

„Pismo? Od Edvarda? Šta traži od njega?” Sumnja naraste do jezivih razmera, ispuni mi grudi i steže grlo.

„Edvard ga moli da promeni stranu”, potvrdila je Izabela. „Da napusti erla, okrene leđa Lankasterima i vrati se na engleski dvor, i obećava mu oprost i vraćanje imovine i titula.”

Ovaj snažan udarac ostavi me bez reči, dok mi se um spoticao o značenje ovoga što sam čula.

„Zar ništa nećeš reći?“, upita me Izabel.

„Veruje li Edvardovoj ponudi?“

„On mu je brat. Iste su krvi“, odgovorila je jednostavno.

„I hoće li to učiniti?“ bila sam užasnuta. „Hoće li izdati erla?“

Izabelin pogled postade prepreden.

„Pomišljao je na to.“

„Izabel!“

„Pst! Ne dramati, En. Ne privlači pažnju. Odlučio je da to ne učini. On i dalje veruje... veruje da će mu pored erla biti bolje nego pored Edvarda.“

Ali, videvši kako se očigledno ispravila, zapitala sam se šta je to Klarens tačno i dalje mislio. Podiđe me jeza od užasa. Otac opkoljen nepouzdanim saveznicima. Kraj Luj je bio svoj, sebičan do zadnjeg. Kraljica Margareta će uvek najpre gledati svoj interes i interes svog sina. A sada Klarens razmišlja da se od Lankastera vrati Jorku...

„Jemčim da nije erlu spomenuo ovu gadnu malu urotu!“, planuh. Pomisao na erla zanetog bojem, nesvesnog da njegov zet namerava da pređe neprijatelju. Kakva užasna stvar...

„Ne, naravno da nije! A nećeš ni ti!“

„Ali, ako Klarens razmišlja o izdaji, erl bi trebalo da zna...“

„Ne razmišlja! Zar ti nisam upravo to rekla? Neće izdati erla. Ali vidi, En. Ne možemo izgubiti. Ako erl uspe u svojim namerama, onda se vraćamo na položaj pod Lankasterovim barjakom. Ali, ako nam se sadašnje namere izjalove... pa, Edvard će raširenih ruku dočekati Klarensa. Obećao je.“

Kako je to samo budalasto preterano uprošćeno! U meni se rodi misao da neće Izabel, sebičnoj Izabel koja je mogla razmišljati o ovoj izdaji tako otvoreno zanemarujući svako načelo, biti ispod časti da ubedi svog supruga da učini upravo to, da pređe na Edvardovu stranu, jer se u logoru lankasterovaca Klarens nema čemu nadati. Zar nije uviđala da time dovodi erlov život u opasnost? Da li je bila toliko zaokupljena sopstvenim interesom da pretpostavi Klarensove ambicije erlovoj bezbednosti?

„Ne dopada mi se ovo, Izabel...“

Izabel se okrenu u mestu, zgađena što sam se usudila da dovedem u pitanje Klarensovo poštenje. On ga nije imao, koliko sam mogla da procenim, ali Izabel će ostati gluva na svaku reč koju bi joj ja mogla uputiti. Neodlučnost me je kidala. Da li da kažem grofici? Šta ona može da učini? Ništa time neću postići, samo će ona osećati još veću teskobu. Invazija je započela, na dobro ili na zlo. A ako je Klarens i dalje snažno priklonjen ocu... Očajavala sam na pomisao da bi erl mogao da ukaže poverenje čoveku koji bi promenio stranu spremno kao što bi promenio konja u jeku lova. A moja rođena sestra nije smatrala da bi ga za to trebalo kriviti. Nije mi ostalo ništa drugo, zaključila sam naposljetku, osim da se nadam da erl neće u potpunosti verovati Klarensu i da će pratiti svaki njegov korak. A ako erl porazi Edvarda, onda su svi moji strahovi da će ga Klarens izdati ništavni.

Ali, ako se ova invazija izjalovi zbog Klarensove izdaje... Šta će biti sa mnom?

„Bili smo u velikoj opasnosti. Vojnici su se borili, a svuda oko nas mrtvi i umirući. Odeća mi je bila umrljana krvlju. Morali smo umaći jorkistima, ili bismo i sami stradali.”

Šetala sam vrtom s princem. Pošto smo bili vereni, dozvoljeno mi je da to činim, ali nikada bez pratilje. To, razume se, nije mogla biti Mardžeri, jer mi nije bilo dozvoljeno da povedem moju englesku pratilju. Jedna od Margaretinih žena, leđi Beatris, koja je sa mnom i sobu delila, išla je blizu nas, da bi čula svaku reč i potom podnela izveštaj svojoj gospodarici. Kraljica nije baš morala brinuti da bih pred njenim voljenim sinom mogla izneti kakvu izdajničku primedbu. Da li je strahovala da ću pokušati da potkopam moć koju je imala nad njim? Zbog toga nije morala da strahuje. Razgovor koji smo vodili bio je jednostran. Princ Edvard hranio se ponovnim proživljavanjem svakog detalja bega dok je bio progonjeni begunac iz Engleske.

„Bili smo poraženi, naše snage rasute, naše tvrđave zauzete, pa smo bežali da spasemo goli život. Imali smo izdržljive konjiće i krenuli smo sa vodičima, jašući samo noću. Sećam se da je jedan sluga vodio mog konjića, a da sam ja želeo sam da ga jašem. Bio sam dovoljno star, ali majka mi je rekla da moram da trpim da neko drugi drži uzde...” Zastao je da udahne vazduh, i zažmirio gledajući ukrasni slez kao da još uvek vidi svaki detalj ove avanture iz detinjstva. Kao da još uvek oseća bes što su mu namere osujećene.

„Mora da ste se mnogo plašili, gospodaru.” Bilo je teško znati šta reći. Nije mu bio potreban sagovornik, bio mu je potreban neko ko će ga bez reči slušati i podozrevala sam diviti mu se.

„Jesam. Ali sam bio hrabar”, nastavio je i ne pogledavši me, dok smo nastavljali šetnju stazom pored spoljašnjeg zida. „Majka je rekla da sam najhrabriji sin koga je poželeti mogla. Nisam li ja kraljevske krvi? Nisam li rođen da budem hrabar i snažan?”

„Uverena sam da jeste, gospodaru.”

„Jedne noći, kada smo na putu proveli... ne znam više koliko... uhvatila nas je banda odmetnika svi do jednog lopovi i ubice. Želeli su da nam otmu dragocenosti i da nas ubiju. Zapretili su da će me ubiti, čime su primorali majku da im preda dragulje...”

Skrenuo je uza stepenice koje će nas odvesti do staze uz grudobran, sa koje se pružao pogled preko nežnog zelenog pejzaža, i ne sačekavši da vidi da li ga pratim. Pratila sam ga, slušajući kako se do mene spuštaju reči koje izgovarao u uzbuđenju.

„Izbi među njima, tom grubom i neotesanom bagrom, žestoka svađa, pobiše se ko će uzeti prstenje. Potukoše se. Ne biste poverovali koliko je majka bila smela. Uvidela je da joj se pružila prilika, pa me je zgrabila za ruku i potrčala. Trčali smo i trčali dok nismo ostali bez daha, a potom smo se sakrili u šumi. Kada je prošao neki putnik po izgledu bih rekao da je to bio još jedan opasan razbojnik oslobodio sam se majčinog stiska i suočio se s njim. 'Ja sam Edvard, princ od Velsa, rekao sam. 'Jednog dana ću biti kralj. Zahtevam da nas odvedeš na bezbedno mesto.' Pa nas je razbojnik posadio na svog konja. Umakli smo i stigli u Škotsku, i tu nas je kraljica primila na svoj dvor.”

Ovako sam ja doživela princa: bio je šarmantan, poletan, pun neke privlačne snage. Reči je prosipao bez i najmanjeg uzdržavanja, za razliku od

Ričarda, sa kim je bilo potrebno neprestano ulagati napor da bi ga čovek naterao da govori o svom detinjstvu i porodici. Princ je uvek bio voljan da bi priča o svom ranom detinjstvu. A ja sam ga pohlepno slušala, jer su mi njegove nesuvisle priče omogućavale da sagledam i njega i kraljicu Margaretu, i vezu između njih. Toliko joj se očigledno divio da je to isključivalo svaki drugi uticaj. A uskoro sam došla do zaključka da i nije *bilo* nikakvog drugog uticaja u njegovom životu.

Misli su mi lutale svojim stazama, dok je princ otpočinjao još jednu pripovest o svojoj hrabrosti i odvažnosti, i melanholija me teško pritisnu. Možda sam sada i dužna da budem odana princu koji je koračao pored mene, ali mi se Ričard od Glostera uporno šunjaio ivicom svesti. Šta radi Ričard?

Šta bi mogla poželeti da saznaš, a što bi ti pružilo ma kakvu utehu?

Glas u mojoj glavi ugušio je prinčev, dok me je prekorevao zbog moje ludosti. Šta bi mogao da radi, nego da služi kralju Edvardu.

On je konstabl Engleske, a na plećima mu počiva bezbednost kraljevstva. On je lord visoki admiral i vrhovni sudija Velške marke. Zamenio je tvog oca u ulozi glavnog namesnika i kancelara Južnog Velsa. Donosi presude na sudu, okuplja trupe, jaše s Edvardom da uguši ustanak u Jorkširu. Sada je verovatno već i veren s Marijom od Burgundije. I o tebi ne misli!

Dok je princ nepovezano pripovedao još jedno sećanje, zamišljala sam Ričarda na bojnopolju, rešenog da sačuva krunu za svog brata svim veštinama koje je naučio i razvio u Midlhamu. Princ pored mene je u poređenju s njim bio toliko nezreo i opsednut sobom, ali opet, razmišljala sam pokušavajući da budem pravedna, princu nikada nije pružena prilika da pokaže kakvog je kova. Možda će i on, kada postane kralj, vladati impresivno i s autoritetom.

„Ako je gospođa kraljica mogla rizikovati toliko i sve zbog mene, onda i ja moram sve rizikovati da bih je vratio na presto.”

Moja zabludela mašta začu ove prinčeve reči i ja potisnuh Ričarda iz svesti, da bih mogla da mu kako dolikuje i odgovorim.

„Vaš otac će, razume se, biti kralj”, podsetila sam ga blago.

„Moj otac nije sposoban da vlada. On je bezumna budala, ostarela pre vremena. Uz malo sreće neće još dugo poživeti.” Oštar odgovor zateče me nespremnu. Da li ga je Margareta ohrabrivala da ovako razmišlja? „Oca ćemo skloniti negde, na neko bezbedno, mesto gde će moći da mumla, moli se i veruje da i dalje vlada zemljom, ali ja ću vladati čim postanem punoletan. Majka kaže da će tako biti.”

A potom se vratio opet svojoj prethodnoj zanimaciji.

„Kad smo plovili iz Škotske, bili smo obučeni u rite kao seljaci. Ne biste poverovali...”

Tiho sam uzdahnula. Stajao je i preko zida gledao prema udaljenoj i nevidljivoj Engleskoj. Stajala sam pored njega leđima oslonjena na toplo kamenje i samo ga delimično slušala. On nije imao želju da sluša mene, nikada nije razmislio o tome kako se ja osećam u izgnanstvu i bez doma. Pomislila sam da možda nema s kim drugim da razgovara. Žalila sam ga.

„Koliko ste imali godina kada ste napustili Englesku?”, upitala sam

kada je zastao, pokušavajući, kao što bi i svaka žena, da vratim razgovor na intimnije teme.

„Deset.”

„Da li smo se ikad sreli?”

Podigao je ramena očigledno nezainteresovan i počeo da se vraća stazom duž grudobrana.

„Ne znam. Sumnjam da bih vas primetio i da smo se sreli, dete, pa još ni od kakvog značaja za mene.” Nije smatrao da je potrebno da sa mnom malo flertuje, niti da mi laska. Njegova ravnodušnost me je bolela. Ni za koga osim za sebe nije gajio zanimanje, ali ja ću ga svakako pitati.

„Hoćete li dozvoliti mom ocu da vas savetuje kada postanete kralj?”

Od ovog odgovora me je, i njegovog sadržaja i oštine, podišla jeza.

„Sumnjam. Vorik je kriv što je otac uopšte svrgnut i što sam ja obespravljen. Ništa mu ne dugujem.”

„Čak i ako porazi Edvarda od Jorka i vrati vam krunu?”

„Razume se da ću mu biti zahvalan. Ali sam ću sebi birati savetnike. Ne verujem da će Voriku biti mesta među njima.” Princ naglo zastade i pogleda me kao da je iznenada postao svestan ko sam. Osmeh mu ozari lice i odagna tešku namrštenost. „Ali dosta s tim. Vi ste moja verenica, gospo En. Imam poklon za vas.” Podigao je ruku, dajući znak slugi koji je diskretno stajao na ulazu u vrt.

„Dar?”

Sluga je prišao i na prinčev znak pao na kolena, pruživši mi mali pozlaćeni kavez. Unutra je, na moje oduševljenje, par zeba, šarenih ptičica sa perjem nalik na drago kamenje, skakutao s jedne strane na drugu, tiho i uznemireno.

„Eto, vidite”, princ je prešao prstima preko rešetki kaveza, još više ih uznemirivši, „mislim ja na vas. A kada vam ove ptice budu pevale svakog jutra, vi ćete misliti na mene.”

„Lepe su. Hvala vam...”

Uzela sam kavez i podigla ga, da pogledam ptičice. Nismo imali takve ljubimce u Midlhamu, samo lovačke pse i poludivlje mačke u štalama. A ptičice su bile toliko lepe, meke i crnooke, a princ je imao moć da me iznenadi. Mislio je na mene i bio je dovoljno ljubazan da mi daruje nešto lepo. Možda i nije toliko ravnodušan prema meni kao što sam mislila.

Kada sam se vratila u sobu, stavila sam kavez na prozor, gde je sunce toplo sjalo i ohrabrialo ptičice da se smeste na prečku, trebe perje i cvrkuću. Zamršene rešetke koje su ih okruživale, prefinjeno isprepletene sa kovanim lišćem i cvećem, meko su sjale. Još sam klečala pored njih, diveći se njihovom egzotičnom perju, kada je ledi Beatris došla da me pozove da dvorim kraljicu.

„Dakle, darivao vas je.” Gledala me je niz dugi nos.

„Jeste. Nisu li prelepe?”

„Nema sumnje. Mislite li da kraljica zna za to?”

Na ovo zbunjeno podigoh pogled. Zašto je uopšte važno zna li kraljica?

Zašto bi je se ticalo što je princ svojoj verenici podario par ptica pevačica? Ali Beatris odmahnu glavom i sarkastično izvi usne.

„Šta ste rešili da mi ne kažete?“, upitala sam je.

Odmahnula je glavom.

„Saznaćete to jednog dana. Sada pođite sa mnom. Kraljica ne voli da čeka.”

I ona mi okrenu leđa. Nisam imala nikakvu vlast ovde, čak sam imala više moći kao dete u Midlhamu. Tamo je Nevilova kći u najmanju ruku mogla da zahteva izvesno poštovanje. Ovde sam bila zatvorena kao i zebe u njihovom kavezu.

Moj život u Margaretinom domaćinstvu nije se mogao nazvati prijatnim. Šta sam to morala naučiti o zahtevima dvorskog života, a da nisam već upila zahvaljujući majčinom izvrsnom podučavanju? Domaćinstvo Nevilovih moglo se porediti sa bilo kojim. A i znala sam da to Margareti nikada nije bila namera. Jednostavno je želela da me drži blizu sebe. Da mi skrši volju i pretvori me u pokornu i poslušnu snahu. Ali i da mi da do znanja koliko je nisko mišljenje imala o meni i ovom braku koji joj je nametnut. Nikada nije bila svirepa, služila se lukavim malim prekorima i prefinjenim porugama. Uvek je postojao neki britki prikriveni podsmeh prema svemu što sam činila. Rešila je da mi pokaže gde mi je mesto i da me tamo i drži.

„Gospa En će nam pokazati kako da izvezemo ovaj ukras za oltar. Pogledajmo kako su pravilni njeni bodovi... Gospa En će nas zabaviti. Ali možda ipak nećemo tražiti od nje da nam peva... Možda će nam gospa En čitati? Ah, ne. Mislim da neće. Njen govor nije dovoljno ugodan...”

I tako se nastavljalo, a ja se nisam mogla pretvarati da ne vidim prepredene osmehe i ne čujem tihi smeh pun pakosti. Kada bi mi se prikrala usamljenost, kao što se to ponekad dešavalo, u dubini noći, borila bih se da ne zaplačem u jastuk. Nikada nisam želela da pružim Margareti zadovoljstvo da preko svojih veštih uhoda sazna da me je ražalostila. Jer sam imala sve dokaze koji su mi bili potrebni da se svaki moj pokret prati, i da joj se moje reči prenose.

„Zabranjujem vam da podstičete princa, moga sina, da postavi vašeg oca, erla, za savetnika”, okomila se kraljica na mene.

„Ali ja nisam...”

„Preneto mi je da ste načeli tu temu.” Toliko o intimnoj šetnji vrtom!
„Nećete to više činiti. Da li ste me razumeli?”

„Jesam, gospo.”

„Ako čujem još nešto što mi nije po volji, zabraniću da se šetate s princem.”

Šila sam i molila se, svirala lautu i služila kraljicu, zadržavajući svoje misli za sebe i krijući srdžbu. Vodila sam ograničen i isposnički život, i čekala. Neprestano sam čekala dan kada ću se udati za princa i osloboditi se njegove majke.

Erl je otplovio za Englesku sa impresivnom flotom od šezdeset brodova. Stizale su povoljne vesti. Oči kraljice Margarete su sijale, premda nije otvoreno

izrazila odobravanje. Uzurpator jorkista poslao je flotu da im osujeti iskrčavanje, ali su je oluje raštrkale i erl je nesmetano pristao u Plimutu. Klarens je tobože i dalje bio na njegovoj strani. Nije bilo potrebe da oćijuka sa izdajom.

Princ je u Anžeu besneo što ga nisu povelu. U majćinom prisustvu je krio frustracije pod blagim i nasmešenim licem. Pravi savršeni dvoranin, večerao je, plesao i udovoljavao svakom njenom kapricu sa istinskom posvećenošću, kako i dolikuje pažljivom sinu. Povremeno bi mi se osmehnuo. Kada ga nije gledala, zapadao je u žestoku jarost zlovolje. Kada smo ćuli da erl maršira prema Londonu i da se ljudi masovno okupljaju pod njegovim barjakom, princ je otišao u lov sa psima i sokolovima kroz jesenji šumski krajolik pored Loare.

„Moja gospo!” Ćim se vratio, smesta je dojahao do mesta gde sam stajala sa malom skupinom Margaretinih dvorskih dama i ućivala na ćistom vazduhu, okrenuo je konja i probio se ka meni, a potom se nagnuo i obratio mi se, držeći šlem u ruci. „Lov je bio velićanstven, a divljać izvrsna. Kakva je to samo jurnjava bila!” Zarumenjeno lice mu je bilo živo, a oći blistave od fizićkog napora. Bilo je ovo prvi put u nekoliko dana da me je potražio.

„Izgledate kao da ste ućivali, gospodaru.” Nasmešila sam mu se.

„Ni sa ćim se ne moće porediti. Pogledajte šta smo doneli. Lepog jelena. Umalo da umakne psima, ali progonio bih ga do kapija samog pakla.” Osvrnuo se preko ramena i pogledao okrvavljeno telo jelena prebaćenog preko konja jednog od lovaca. „Obilno ćemo večerati. A ja ću se pobrinuti da vi, leđi En, dobijete najbolje komade mesa. Zar vi, kao moja verenica, moja princeza, ne zaslućujete najbolje?”

„Biće mi ćast, gospodaru.” Ljubazno sam naćinila naklon dok je odlazio, maske ćvrsto navućene preko lica. Moralo je tako biti. Trebalo je da se osetim poćastvovanom što me je izdvojio i trebalo je da budem impresionirana njegovom vešćinom, ali kako? Prinćev konj mi je bio veoma blizu i budio je u meni saosećanje. Bio je to velićanstveni mrki pastuv, punokrvan i vatren, prekriven blatom i znojem, dlake nekada sjajne, a sada prljave i obelećene napornim lovom. Od straha je kolutao oćima, dok je princ gvozdenom snagom stezao uzde, usecajući ih životinji u gubice, a ona je skakala i igrala postrance. U ustima mu je bilo pene i krvi. I bokovi su mu bili obliveni krvlju na mestima gde je princ koristio mamuze; nije to ćinio nemarno, već promišljeno i namerno. Potom sam videla daje sjahao i dobacio uzde konjušaru, ne razmišljajući o zdravlju i dobrobiti konja.

„Povedi konja i pobrini se za njega. Trapava je to životinja, ali mi je dobro slućila.” Udario je pastuva bićem.

Rićard to ne bi ućinio. Setih se kako je Rićard stavljao konju oblog, brinuo zbog povrede i strahovao da se životinja neće oporaviti. Princ nije mario, ćak ni kada je konj nastavio da zabacuje glavu s divljim pogledom u oćima, i to, rekla bih, od bola. Zanemario je to.

„Da li je uvek tako nemaran prema svojim životinjama?” Reći mi izleteše i pre nego što sam razmislila da li je to razborito.

„On ućiva u jahanju, gospo”, odgovorila je Beatris. „Pastuv mora biti poslućan. Princ će ga silom naterati na pokornost i potćiniti njegovu jarost. Njeno velićanstvo ga ohrabruje da bude dominantan jahać.”

Nije trebalo da progovorim. Bez sumnje će moju nepromišljenost preneti kraljici. Ljuta zbog ukora, sevnula sam očima kada je princ udario konjušara jer je spor, podsetivši me na onaj incident sa Tomasom u biblioteci, i moj pokušaj da opravdam princa dok ga još nisam poznavala.

Da li je Margareta znala za njegove neobuzdane izlive srdžbe? Ničim to nije nagovestila, a ja sam podozrevala da bi mu ona oprostila svaki greh osim onog najgoreg. A čak i tada bi pronašla neki izgovor. Ovom prilikom kraljica nije rekla ništa, osim što je čestitala sinu na uspešnom lovu s psima. Najbolji komadi srnetine su, razume se, posluženi Margareti, uz izraze poštovanja princa Edvarda, a ne meni.

„Ti ćeš biti muškarac kakav tvoj otac nikada nije bio”, promrmljala je kraljica, dok se on duboko klanjao pred njom, a srnetina se pušila na stolu i oko sebe širila zanosne mirise. „Ti ćeš nositi englesku krunu i raspolagati sa više moći nego tvoj otac.”

„Hoću. Kunem vam se.”

Margareta je obuhvatila sinovljevo lice sitnim šakama i celivala mu obraze i usne. Učini mi se da je taj poljubac mnogo prisniji od poljupca kojim se izražava majčinska odanost.

Nedelje su prošle posrćući. Ni reči o mom predstojećem braku. Ni reči o erlovom napretku. Princ je češće odlazio u lov. Kraljičina narav postala je oštija. Zebe su pevale i cvrkutale svakog jutra na moje zadovoljstvo, ali nisu uspevale da unesu vedrinu u atmosferu bremenitu iščekivanjem.

Dok nismo, neizbežno, čuli.

„Vaše veličanstvo!” Bio je to glasnik, jedan od očevih ljudi u livreji Nevilovih. Prašnjav od puta i ne zastajući ni da jede ni da pije, on se baci na kolena pred kraljicom. Ona jedva da je imala strpljenja da sačeka, već ustade i nadvi se nad čovekom, zastrašujuća uprkos niskom rastu. „Odlične vesti, naposletku!”, prodahao je. „Gospodar Vorik je zauzeo Englesku. London je njegov. Edvard od Jorka je poražen.”

Kraljičine oči planuše.

„Da li je živ?”

„Jeste. Još je živ, ali je pobjegao u Burgundiju.”

„A moj gospodar kralj Henri?”

„Oslobođen je iz Tauera, vaše veličanstvo. Moj gospodar Vorik se stara o njemu.”

Margareta sklopi ruke, više ih stežući u pesnice nego ih sklapajući u molitvi.

„Slava neka je Gospodu! Ovo su dobre vesti.”

„Imam vam još reči Engleska je spremna za povratak Lankastera, gospo. Ništa tome više ne stoji na putu. Moj gospodar Vorik vas moli da požurite na put, čim to vetrovi dopuste. Kao i njegovo veličanstvo kralj Luj. Udesiće da vas dočekaju i uza sve počasti doprate do Vestminstera.”

Naposletku bleđi osmeh dotače voštani led njenog lica. A opet, kada sam očekivala da pokaže ma kakav izraz, Margareta sede, iznenada mirna i zamišljena.

„Kada polazimo, gospo?” upita princ Edvard. Jedva je suzdržavao potrebu da na obalu smesta prebaci čitavo kraljevsko domaćinstvo.

„Mislim da nećemo još.” Margareta ponovo ustade, zagladi suknje i dade znak svojim dvorkinjama da je prate, dok je išla prema vratima. „Moliću se za odgovor. Kako da znam da je Engleska bezbedna za nas, čak i sada? Da neće biti nikakve pobune u ime odsutnog Jorka? Suviše je rano, sine moj.”

„Ali, gospo...”

Nisam ostala da slušam dalje. Mogla sam pretpostaviti u kom će pravcu kretati rasprava. Ali sam zaostala i zadržala glasnika pre nego što je stigao do vrata.

„Da li je erl dobrog zdravlja?”

„Jeste, gospo.” Hvala bogu!

„Da li si već govorio s groficom?”

„Nisam, gospo.”

„Idi k njoj. Ona će želeti da čuje vesti bez odlaganja.” A zatim sam pitala ono što mi je ležalo na srcu. Nepoznatu činjenicu koja je ugušila sav moj ponos zbog erlove pobede. „A brat Edvarda od Jorka? Gde je njegova milost Gloster?” usudila sam se da pitam. „Da li je i on živ?”

„Jeste, gospo. Pobegao je s bratom.”

Odahnula sam od olakšanja i pustila ga.

Razmišljaću o ovome kada ostanem nasamo.

Luj baci dokument sa impresivnim pečatom na sto pred kraljicu, potom nastavi da stoji zureći u njega, kao da ga izaziva da mu nestane pred očima.

„Evo ga!”, zareža. „Konačno dozvola. Njegova svetost bi i svecu strpljenje kušala. Hajde da konačno sklopimo taj brak.”

Bio je gotovo kraj godine. Kraljica se pokorila nije se usudila da se usprotivi Lujevoj rešenosti i ja sam za nedelju dana postala ledi En, princeza od Velsa. Još jednom u Amboazu, u strogoj raskoši kraljevske kapele, postala sam žena Edvarda Lankastera.

Bio je to čudnovat događaj. Venčanju nisu mogli prisustvovati ni nevestin niti mladoženjin otac. Nevestina porodica, s obzirom na ugled Nevilovih u engleskoj politici, okupila se u veoma štucrom broju. Nije bilo potrebe da tražim poznata lica među okupljenima u tako kratkom roku. Nije bilo nijednog. Samo su grofica od Vorika i vojvotkinja od Klarensa, moje majka i sestra, svedočile mom uzdizanju do zvanja princeze. Mladoženju je, s druge strane, podržavala njegova majka, kraljica Margareta od Engleske, i čitava sila rođaka iz kraljevske porodice Anžua. Čak je i kraljičin otac, kralj Rene, izašao iz svog samotnog utočišta u jednom od dvoraca duž Loare. Bili su veličanstvena skupina ovog hladnog zimskog jutra, ogrnuti krznima i okićeni draguljima, blistavi poput jata čvoraka koji se prelivaju duginim bojama na bledom suncu. Luj je želeo da mnogi posvedoče da je savez između kraljice Margarete i erla od Vorika osveštan preko njihove dece.

Pretpostavljala sam da su njegove sumnje bile oštre kao i moje.

Smislila sam plan... Dok je Luj spuštao zaštitnu rukavicu pred kraljicu,

setila sam se ovih reči upućenih princu u poverenju. Plan da se izbegne ovaj nepoželjni savez. Sada je to svakako bilo nevažno, ma kakav da je plan bio. Engleska joj je gotovo bila u šaci, i evo mene pred oltarom. Sada nije mogla prekršiti dogovor.

Bogati slojevi platna, teški od zlatnih niti i satenskog veza pritiskali su mi ramena, ali ja u tome nisam videla nikakvo znamenje. Klizilo je preko moje kože senzualno i raskošno, kao simbol mog novog statusa. Nežno toplo, krzno mi se ugnezdilo na vratu i zapešćima. I tako sam dobila hermelina za kojim je Izabel toliko žudela. Kosa mi je bila raspuštena i padala mi je po vratu i ramenima kako i priliči devi, a čitava sam bila pokrivena laganim, jednostavnim providnim velom. Jednostavan je možda i bio, ali je venac koji ga je držao bio od blistavog graviranog zlata.

Moj verenik je bio još gizdavije odeven od mene. Ne može se opisati nijednom drugom rečju do veličanstveno. Sjajna kestenjasta kosa možda je i bila u neskladu sa crnom i crvenom bojom njegovog heraldičkog nojevog perja, ali je svaki delić njegove pojave naglašavao njegovu kraljevsku krv. Kraljica Margareta ništa nije prepuštala slučaju. Pripijena tunika od svile protkana zlatnim nitima, svima je govorila daje pod njom princ kraljevske krvi koji samo čeka da dođe na svoje. Ako svila i nije bila dovoljno upadljiva, dragulji svakako jesu. Zlatni lanac, prstenje, kopča koja je držala slojeve baršuna na njegovom šeširu nadmetali su se u raskoši sa vitražima kada je zimsko sunce kroz njih pružilo svoj blagoslov na nas. Budućnost je trebalo da bude blistava koliko i safirni privezak koji je svetlucao na njegovim grudima kada se okretao prema meni da mi se zavetuje pred bogom. A sutra će se moj porodični grb, medved i čvornovati štap, spojiti sa ovim nojevim perjem Lankastera.

Potom se sve završilo. Prinčeva ruka palila je moju, čvrsto je stežući kao balčak mača u boju. Teški prsten s rubinom koji mi je stavio na prst bolno mi se zario u meso kada mi je princ pobedonosno još jače stegao ruku, okrećući me prema zvanicama.

Mogu li voleti ovog čoveka koji mi je sada muž? Mogu li ga poštovati? Hoću li u njemu naći prijatelja?

Pitanja su se gomilala, a ja nisam uspevala da pronađem nijedan odgovor kojim bi se utešila. Nisam ga mogla voleti, ali možda bi se među nama mogla razviti nekakva veza. Kako je samo otmen i učtiv, ovom prilikom prikazao je najprijatniju narav i najuglađenije manire. Kako je samo blistav izraz zadovoljstva na njegovom licu kada mi se nasmeši. Nestalo je preke naravi i netrpeljivosti, i ja se malo umirih. Pošto se sve preokrenulo njemu u korist, ima li potrebe za ma čim osim za zadovoljstvom? Kada princ postane kralj, neće biti potrebe za sitnim frustracijama i ogorčenošću. Nastavio je dobroćudno da se smeši svima koji su nam pozeleli sreću, prislanjao je usne na moje prste i govorio mi da sam najlepša gospa u čitavoj Francuskoj. To možda i nije bilo istina, ali meni je pažnja prijala.

Svečano se krećući kroz redove zvanica, pod težinom ogrtača koji mi je sputavao korak, dok su okupljeni dvorani padali na kolena, pogledah prema mestu na kom je stajala grofica. Glavu je pognula i oborila pogled. Nisam znala šta misli o ovom mom čudesnom uzdizanju. Nisam imala nikakvih poteškoća da vidim neprijateljstvo u sestriinom plamenom pogledu. Udaljenost među nama nanovo mi zari oštricu usamljenosti u srce. Sada je došao kraj svemu

što sam u životu uzimala zdravo za gotovo bliskosti i iskrenoj naklonosti. A ništa od toga neću pronaći u kraljici Margareti, koja će od sada preuzeti ulogu moje majke. Molim boga da princu omilim, da bih bila u potpunosti lišena svake nežnosti. Neće me on zavoleti, ali bi i prijateljstvo moglo biti dovoljno.

„Požurite!”, posavetovala me je leđi Beatris. „Opkladila bih se da princ neće biti voljan dugo da čeka da stavi svoju srčanost na kušnju!”

Vrata se zatvoriše za nama, presecajući uobičajene grube i razuzdane šale koje muškarci zbijaju na račun nedostatka iskustva i veštine kod neveste i mladoženje. Sve sam ih već čula na drugim gozbama i drugim venčanjima. Ali ne i kada je moje devičanstvo izazivalo toliko zanimanje.

Spavaća odaja pripremljena za prvu bračnu noć bila je toliko raskošna da bi me načisto zapanjila daje moj um bio u stanju da joj posveti više od jednog letimičnog pogleda. Prostrani krevet bio je namešten najfinijom posteljinom, baldahin se obrušavao i talasao sa rezbarenog rama i na njemu je zlatnim nitima bio izvezen francuski *fleur de lys*. Vatra je veselo plamsala u ognjištu. A u slučaju da nas tokom noći savladaju glad i žeđ, bio je tu pehar začinjelog vina i poslužavnik sa orasima, voćem i slatkišima. Grlo mi se osušilo i nisam mogla ni zamisliti da ću išta od toga poželeti.

„Uvek je bio revnoman i voljan da dokaže svoju muškost.” Margaretine gospe govorile su skaredno koliko i muškarci. „Juče je to bilo viteško nadmetanje, a danas nežniji protivnik...”

Progutala sam pljuvačku kada sam osetila žalac straha dok su mi skidali raskošnu odeću, okretali me i obrtali kao da sam lutka; baršun i hermelinovo krzno, čak i moja platnena podsuknja odložene su na stolicu, a kosa mi je očetkana u blistavu zavesu prebačenu preko golih ramena. I naposljetku sam sedela sitna na ogromnom krevetu, nesposobna da se opustim na perjanim jastucima i navlačeći posteljinu do brade, da sakrijem nedostatak ženskih oblina, a pored mene se pružalo prazno prostranstvo za princa. Sušeno cveće i trava prosuti su ispod mene da podstaknu plodnost i uspešno sjedinjenje, premda krte grančice lavande i ružmarina kao da nisu imale nikakvo drugo svojstvo osim da mi nadraže kožu. Vrhovni sveštenik Bajea koji nas je i venčao stajao je sav pompezan, spreman da poškropi nas, srećan par, svetom vodom i svetim rečima.

Sada mi je bio potreban još samo mladoženja.

Pokušala sam da zamislim naredne časove. Nisam ga se plašila, odlučila sam. A i znala sam šta da očekujem. Grofica je bila dovoljno jasna.

„Pretpostavljate li da se ohrabruje pićem?”

Nadam se da to ne čini. Potrebno je da bar jedno od nas noćas bude pribrano. Žarko sam se molila da princ nije neiskusni i nevešt kao što sam ja bila. Primedbe postaje pakosnije kada je zapretila dosada i kada su dame počele otmenim rukama da prikrivaju zevanje.

„Šta ga je zadržalo? Da nije pronašao iskusniju razonodu? Neku dvorsku kurvu da mu dovrši obrazovanje?” Zatim: „Možda čeka kraljicu. Možda će ona insistirati da pođe s njim i ostane da prisustvuje događaju.” I naposljetku tiho: „Nadzire ona svaki njegov udah! A i mnogo više!”

Znala sam šta im je namera. Da me posrame i obeshrabre, podsećajući me na moje neiskustvo. Čak i da me dovedu u stanje užasnote histerije. Nikada mi nisu bile prijateljice, i moj novi položaj to neće izmeniti ali neću dozvoliti da me zaplaše.

„Nije princu potrebna nikakva dvorska kurva da ga uputi”, primetila sam uz otvoren osmeh. „Ja ću se postarati da se princ noćas dobro uvežba.”

„Upamtite da morate ustati sutra rano, radi puta. Smatrate li da će Edvard moći da ustane na vreme?”

Osmehnuvši se značajno, presrela sam im pogled.

„Svakako će moći! Nameravam da ga držim budnim čitave noći.”

„Vi, devica! Imate li takav apetit?”

„Imam. I nadam se da je i princ gladan.”

Smeh koji je usledio nije više bio na moj račun. Sada sam bila supruga princa Edvarda i ovo će biti prvi put da ću ostati s njim sasvim nasamo, i biću jedini predmet njegove pažnje. Blažena Devica! Ponovo sam se pomolila da uspemo bar na neki način da se sporazumemo.

Urlik grubog veselja s druge strane vrata nas zagluši. Zastoj brojnih stopa. Zveket metala o kamen kada je nekom ispao pehar, a zatim niz kletvi. A potom se, nakon brzog kucanja koje je nepotrebno najavilo nečije prisustvo, vrata otvoriše.

Stigao je princ Edvard, odeven u kućni ogrtač veličanstvene boje. Smešio se, lice mu je bilo upečatljivo koliko i grimiz i zlato, naliven vinom i dobrim raspoloženjem. A ipak, pomislila sam, nije suviše opijen, za razliku od Klarena kog su gotovo uneli u Izabelin krevet u noći njihovog venčanja. Negde u dubinama svog sebičnog srca moj muž princ je pronašao dovoljno osećajnosti da zalupi vratima pred nosom pohotnim licima koja su ga pratila. Na trenutak u sobi zavlada tišina, meka poput nanosa snega. Zvuci veselja se povukoše kada su se svatovi pijano vratili na gozbu.

Edvard je bez žurbe krenuo prema meni. Prstima sam grčevito zgrabila posteljinu, premda sam pokušala da se obuzdam da ne stegnem tkaninu čvršće oko svojih ravnih grudi. Činilo se da Edvard uopšte nije svestan mojih podivljalih nerava. Pogled kojim je prelazio preko mog lica i tela koje je mogao nazreti ispod pokrivača, bio je samo malčice zamućen, ali ne više nego što se moglo očekivati. Zastao je pored kreveta, duboko se naklonio, potom mi uzeo ruku i nežno je prineo usnama.

„Moja slatka, mila nevesto. Kako ste samo lepi. Nije valjda da me se plašite?”

„Ne, gospodaru”, uspela sam da prodahćem, dok sam udisala talas prinčevog omiljenog parfema. Kunem se da se natopio njime, mučnim slatkim mirisom tamjana, ali je osnova bila snažnija nego obično. Šta li je to? Suzbila sam potrebu da kinem. Mošus cibetke! Više mačka nego cibetka! Osetila sam mučninu.

„Učiniću te svojom, mila moja, sa svom pažnjom i nežnošću.”

Kako je pažljiv zbog moje uznemirenosti. Trebalo je da me zavedu njegov mek glas i nežni prsti, lagani dodir usana. Ovo sigurno ne može biti neprijatno

iskustvo u prinčevim pažljivim rukama? Ali me u grudima steže još jače. Nisam mu verovala.

Pustio mi je prste i pažljivo obišao krevet. Odbacio je krznom opšiven i vezom ukrašen ogrtač i otkrio vitko mišićavo telo. Malja na grudima gotovo da nije imao, izgledao je kao dečak, ali je ipak zastao da privuče poglede divljenja okupljenih u sobi. Trudila sam se da mi se pogled ne zadržava na mekoj liniji zlatastih malja na njegovom stomaku i muškosti koja je bila impresivno uspravljena uprkos vinu i javnom prikazivanju, ali je on sa rukama na bokovima zahtevao divljenje svih prisutnih. Pa sam gledala sve dok princ nije zadovoljno sklonio pokrivač, podigao se na visoki madrac i udobno se smestio pored mene, davši znak vrhovnom svešteniku da dovrši obred. I dok sam s mukom gutala pljuvačku, zagušena slatkim parfemom i strahom u podjednako meri, sveštenik odmah podiže bočicu sa svetom vodom i poče da škopi krevet, Edvarda i mene, hodajući oko nas tako da ni pedalj ne ostane neosveštan. U iznenadnom grozničavom naletu osetih potrebu da se nasmejem, pomislivši kako ćemo biti potpuno natopljeni pre nego što on bude zadovoljan.

Sveštenik podiže ruku u znak konačnog blagoslova. Reči predoše preko nas, teške i zvučne, dok je izražavao nade u pogledu lankasterovske stvari.

„Bog vas blagoslovio, moj gospodaru prinče. I vašu lepu gospu. Da budete verni jedno drugom i beskrajno plodni u ime kuće Lankastera. Da noć ova izrodi plod vaših bedara i da se rodi naslednik Lankastera, moj gospodaru prinče. Neka bude kako je volja božja. Amen.”

Grofica se nagnula prema meni, utešno se osmehujući.

„Bog te blagoslovio, kćeri”, prošaputala mi je na uvo, ponavljajući sveštenikov blagoslov. „Budi hrabra.”

Hrabra! Lako je njoj govoriti! Tresla sam se u sebi, a prste sam kao kandže zarila u posteljinu, kada mi na pamet pade neverna misao da ne želim da me princ dodirne. Gnušanje me ispuni kada sam, pošto je došao taj čas, počela da zamišljam njegove ruke na sebi, kako me miluju, istražuju... Sklopila sam oči da oteram ovu sliku kao što sam namerno suzbila misli, da se u njih ne uvuče nijedna slika Ričardova koja je vrebala po obodu svesti. Njemu nije bilo mesto u ovoj hladnoj bračnoj postelji. U dobru i zlu, postala sam prinčeva žena i moram prihvatiti svoje dužnosti.

Vrata se otvoriše, a da nije prethodilo kucanje u znak ljubaznog upozorenja. Objava je odjeknula poput udara groma.

„Ovo se neće nastaviti.”

Kraljica Margareta je, još uvek odevena u svečani baršun i hermelin, prešla prag. Još uvek je bila krunisana zlatom, ali bleđa onoliko koliko je njen sin bio rumen. Ljutito je prišla postelji, približivši se sinu. Činilo mi se da joj celo telo damara besnom, jedva obuzdavanom energijom.

„Napolje!”, naredila je jedva i pogledavši žene, dok joj je pogled počivao na princu. „Izlazite napolje!”

Žene pojuriše prema vratima, saplićući se o svoje suknje u žurbi, ali moja majka se nije ni pomerila. Zahvaljivala sam bogu na tome.

„Vaše veličanstvo!”, vrhovni sveštenik se impresivno uspravi. „Šta

nagoveštavate?”

„Nagoveštavam da ovaj brak neće ići dalje.” Kraljica jedva da ga je i pogledala. Pogled joj je bio prikovan za sinovljevo lice. „Nije mi namera da se nejasno izrazim, vaša milosti. Neće biti konzumacije.”

„Mora da je u pitanju neki nesporazum, vaše veličanstvo”, brbljao je sveštenik. „Nema razloga da se zabrani sjedinjenje ovo dvoje mladih. Sve je ispravno učinjeno mojom rukom i u očima božjim. Sve učinjeno je prihvatljivo!”

„Možda vama. Ali meni nije sve prihvatljivo!”

Sedela sam otvorenih usta. A isto tako je načas sedeo i princ, kao da nije mogao poverovati da čuje ovaj razgovor. Pogledala sam groficu, tražeći odgovor. Ovo sigurno nije očekivala. Da nije odlučeno da se zbog mojih mladih godina dovršenje ove bračne veze odloži? Da nije kraljica samovoljno prosudila, iznenada u poslednjem času, da sam suviše mlada za fizičko sjedinjenje? Ali ipak sam mislila da nije to u pitanju. Ne bih bila najmlađa nevesta koja je prihvatila muževljeve zahteve u postelji. Ne bih bila ni najmlađa kraljevska nevesta koja je zanela.

„Gospo! Za ime boga!” Naposletku se princ trže, skačući iz kreveta i gurajući ruke u rukave ogrtača, kao da bi se našao u nepovoljnom položaju ukoliko bi se nag suočio sa ovom krizom. Ostala sam gde sam i bila, nesposobna čak i da mislim o tome šta sledeće da uradim. Sasvim je nevažno, ali bila sam svesna da je hvalisanje mog muža njegovom strahopoštovanja vrednom muževnošću postala stvar prošlosti. Primorala sam se da nepomično sedim i dozvolim da se scena odigra preda mnom. Edvard je brzo pojasom zavezao krznom optočeni ogrtač.

„Zahtevam da znam, gospo...”

„Ne moram se pravdati. Ti si moj sin i poslušaćeš me.”

Vrhovni sveštenik se upleo, ukopavši se poput hrasta.

„Savetovao bih vas, vaše veličanstvo, da nemate prava da naređujete princu u ovoj stvari. On je punoletan i može da odluči kako će se vladati prema svojoj ženi.” Ruku je stegao oko krsta na prsima kao da priziva moć Svevišnjeg.

Moja majka je samo stajala, bez reči i zaleđena. Posmatrala sam kako joj licem preleće panika.

Sada je princ uspeo da povrati samopouzdanje, ali je izgubio sposobnost da vlada sobom.

„Raspeća mi, gospo! Zahtevam objašnjenje. Ova žena je moja supruga pred bogom i zakonom, i trebalo bi da legnem s njom.”

„Možda ti i jeste supruga. Ali ovaj brak neće biti konzumiran.”

„Zašto? Za ime božje, zašto?” Nestalo je prijatnog poštovanja. Princ je urlao u neverici.

„Ja to zabranjujem.”

„Vi zabranjujete! Ja sam princ od Velsa. Naslednik svog oca, naslednik engleske krune. Vi nemate prava to da mi zabranite.”

„Imam, i zabraniću.”

Edvard načini jedan korak prema njoj. Opasan korak. Podigao je ruku, zamahnuo nadlanicom. Zadržali smo dah, dok nam se u užasnom trenutku činilo da će odista udariti kraljicu. Plaha narav i neobuzdano nasilje kome je princ bio sklon spremali su se da se ispolje.

„Gospodaru. Veličanstvo. Ne dozvolimo da nama ovladaju uzavrele telesne tečnosti.” Visoki sveštenik je pročistio grlo da bi privukao pažnju i uznemireno je zakoračio prema njima. Kada je Edvard spustio ruku, nastavio je tihim glasom. „Po kom osnovu preduzimate ovaj korak, vaše veličanstvo?”

Kraljica ga nije ni pogledala, niti je pogledala mene. Ja nisam postojala u njenim planovima. Nastavila je da gleda princa u usplamtele oči. „Nije potrebno da pružim objašnjenje.”

„Recite mi!” Grmljavina besa koja se odbila od zidova sve nas je uplašila. Prinčevo lepo lice izobličilo se od besa. „Objasnite meni!”

Samo sam sedela i zadržavala dah. Odmeravanje snaga majke i sina. Videla sam dragulje kako svetlucaju na kraljičinim grudima, dok je polako udisala vazduh. Pogledom je prešla preko moje majke, pa mene i naposletku ga zadržala na princu. Kada je progovorila, znala sam da je ovo nameravala da uradi od samog početka i da je nameravala da tako sve udesi da niko od nas ne uspe da se izmigolji iz njega.

„Nema razloga zašto da vi svi vi ne saznate”, objasnila je jezivo pribrano. „Ako postoji način da se ovaj brak izbegne, ma kakav način, ja ću ga pronaći. Ako je moguće poništiti ga, ja ću to i učiniti. Mesje Vorik će biti moj sluga. Ja mu nikada neću biti sluškinja.”

„Želite prostor da poništite brak”, promrmljala je grofica zaprepašćeno. „Dakle, ako moj gospodar Vorik ne uspe, njegova kćerka biće oterana iz nedovršenog, nekonzumiranog braka. Okončaćete ovaj brak i pre nego što je počeo, i tako strašno poniziti moju kćerku. To je svirepo!”

„Neću dozvoliti da mi na ovaj način izdajete...”, umeša se princ, ali ga kraljica utiša pokretom ruke, usredsredivši se na optužbu.

„Svirepo, gospođo Vorik?” Margaret je sada bila na čvrstom tlu, pobedničkom. Iz nje je izbijalo samopouzdanje, čak je dozvolila sebi i da se nasmeši. „Nije to svirepost, već stvar političke potrebe. Učiniću sve što se mora učiniti da vratim svojoj porodici ono što joj po pravu nasleđa pripada. Upravo bi vi to najbolje trebalo da razumete. Vi ste od detinjstva okruženi političkim intrigama. Udali ste se zbog zemlje i titula. Gde je tu svirepost? To je ono što mi radimo. Zašto ste toliko iznenađeni?” Sada usledi prezriv udarac, oštar kao da ga je zadala bičem. „Neću vezati svog sina brakom od kog neće imati koristi.”

„Moj muž je rizikovao život za vas i princa.”

„Još uvek ne znamo da je Vorik u svojim namerama uspeo.”

„Jorkisti beže! Otac je opet kralj”, zaurla princ. „Šta još želite?”

„Želim da svi jorkisti budu pregaženi i izgnani. Ne želim neprijateljske snage na engleskom tlu. Čak i sada Vorik može da doživi neuspeh. Šta ako se onaj skorojević jorkista vrati iz izgnanstva sa burgundskom vojskom koja će mu pomoći da povрати presto?” Činilo se da je moja nevestinska odaja postala ratni kabinet, dok je Margareta iznosila sve strahove koji su je pokretali. „Može li se Vorik suprotstaviti takvoj sili? Sumnjam.” Ponovo me je pogledala, sa

izrazom čistog gađenja. „Ako doživi neuspeh, kakve ja koristi imam od toga što sam vezana za Nevilovu kćer? Ona će nam samo biti na teret i sramotu, ako nam Vorik ništa ne ponudi. U tom slučaju želim da budeš slobodan da uzmeš drugu nevestu koja nam može doneti moć i vojnu silu. U ovoj stvari neću promeniti mišljenje.” Kraljica se okrenula princu. „Ti, sine moj, poslušaćeš me i vratićeš se u svoje odaje.”

Na čast mu je služilo što joj se i dalje odupirao.

„Odbijam da to učinim. Ona je moja žena. Zahtevam da ostanem ovde.”

„Nećeš mi se protiviti, Edvarde. Nisam te podigla da mi se protiviš. Ako pokušaš, narediću stražarima da te odvuku u tvoje odaje i zaključaju te u njima. I držaću te tamo dok se ne pokoriš mojim željama.”

„Ne biste se usudili!”

Kraljica ostade hladna, samo joj se usne izviše u kruti osmeh.

„Usudila bih se. Znaš da bih.”

Pomislila sam da će princ eksplodirati od strasti. Možda je bio viši i krupniji od nje, ali je kraljičina volja ispunjavala sobu. Svu onu odlučnost koja ju je održavala kroz poraz i izgnanstvo, poniženje i siromaštvo pretočila je u čistu snagu volje dok je pogledom streljala sina. Hoće li se povući pred ovom neizmernom silom? Nisam baš bila sigurna. U tom času bih se mogla zakleti da bi potegao mač da ga je imao. To me je nateralo da se pokrenem. Sklonila sam posteljinu i, zanemarujući svoj stid, iskočila iz kreveta. Toliko je malo koraka bilo potrebno da stignem da se bacim na kolena pred Margaretine noge.

„Vaše veličanstvo.” Osetila sam stid zbog uzdrhtalog tela, dok sam klečala pognute glave. Ni sama nisam jasno znala šta želim da postignem, samo sam znala da moram govoriti i boriti se za priznanje mog položaja u ovom braku. „Pravno smo vezani, veličanstvo”, podsetila sam je. „Princ je moj muž. Preklinjem vas...”

„Samo nominalno. Ustanite.” Nije htela ni da me sasluša. „Ostaćete devica dok moj sin ne bude priznat za naslednika pred parlamentom u Vestminsteru.”

Nasilje koje sam videla da se nakuplja u princu, vrelo i smrtonosno, izbilo je i sve nas ošurilo. Podigavši se na noge, sklonila sam mu se sa putanje besa dok je rušio šolje i vrčeve sa noćnog stočića i prosipao sadržaj u barice nalik na krv.

„Neću dozvoliti da mi se nametne tuđa volja. Nećete me slati u sobu kao da sam dete.” Povlačio je baldahin, cepao nežno platno i podizao prašinu u vazduh. Bacio je draguljima optočen svećnjak na zid. A zatim je potpuno iracionalno svoj gnev preusmerio na mene.

„Trebalo je da znam da mi brak s vama neće doneti ništa osim propasti. Da mi neće doneti nikakvo zadovoljstvo, već samo uvrede i sramotu. Da meni, muškarcu, zabrane da prilazim vašoj postelji... Želeo bih da vas nikada moje oči nisu videle. Osramotili ste me. Trebalo je da odmah odbijem ovaj brak!”

„Ali, gospodar, vaša osuda je nepravlična.” Zar nije uviđao da ni za šta nisam kriva? Suočila sam se s njim, pogled mi je bio prkosan, dok mi je gusta i ravna kosa padala preko ramena. Možda i jesam naga, ali neću ustuknuti i

neću se povući pred njim. Jedina sramota među nama, jedini nedostatak časti bile su neosnovane reči optužbe koje mi je uputio.

„Dosta! Neću govoriti s vama!” Bes se rasplamsa. Pre nego što sam stigla da odgovorim, pre nego što je iko stigao da odreaguje, Edvard me je zgrabio za kosu i sa takvom silinom privukao sebi da sam morala da se oslonim rukama na njegove grudi. Zanimljivo je moj krik pobune i bola i iznenađenja zbog fizičkog napada i poljubio me brutalno koliko i neočekivano. Snažan pritisak na usne, struganje zuba, bolno zatezanje kože. Bilo je okrutno, odsekao mi je dah, prisilio me da razdvojim usne. Kada se zasitio, odgurnuo me je; usne su mi bile bolne i pocepane, osetila sam krv.

„Sine moj!” Umešala se Margareta, stavivši mu ruke na ramena i nešto mekše ga pogledavši u lice. „Dosta je bilo. Smiri se. Ovako se ne ponaša muškarac i princ.”

„Izvrgnuli ste moj brak ruglu i podsmehu, gospo!”

„Ne, spasla sam te.” Margaretin glas je bio umirujući. Podigla se na prste i spustila mu poljubac na usne. „Rešićemo ovo zajedno. Kasnije, kada se smiriš, doći ću ti u sobu i sve ti objasniti. Razumeš li me? Sada moraš otići.”

„Želim...”

„Ne, Edvarde.” Još jedan poljubac, nežan, lagan. „Smirićeš se. Doći ću ti.”

Princ je bez ijedne reči stegnuo ogrtač i izašao iz sobe, uputivši mi ubistven pogled, kao da me mrzi.

Sveštenik počeo nešto nepovezano da govori. Grofica je izgledala zaprepašćeno. Margaret je posmatrala zaklonjenih očiju. Ja sam samo stajala, nadlanicom pritisnuvši raskrvavljenju usnu.

„Kako ste oboje još uvek ovde, imam zadatak za vas”, izjavila je prilazeći vratima tragom stopa svog razjarenog sina. „Bićete svedoci da ovaj brak nije potpun. Vi, En Nevir”, pogledala me je nezainteresovano, „bićete princeza sa svim počastima i poštovanjem kako i dolikuje ženi mog sina, ali spavaćete sami. S vama će biti leđi Beatris, da se poštaru da tako i bude. Vrata će noću biti zaključana, a ključ će biti kod mene.”

Potom je otišla, ostavljajući gorki talog mog prividnog braka da preplavi sobu poput bogatog crvenila začinjelog vina koje je umrljalo pod.

Zbog opake vreline čitavog događaja, praćene ledenim šokom dok su moju sobu napuštali svi glavni igrači osim mene i moje tamničarke, činilo mi se da je to samo neki čudnovat događaj iz nekog košmarnog sna. Ili pakosnog zapleta neke dečje priče u koju sam nekom čarolijom upala. Ali tada sam čula kako se ključ okreće u bravi i znala sam da će kraljica, odlučna i neumoljiva u svom besu, taj ključ okretati svake noći, dok se ne uveri, uprkos svim svojim brojnim sumnjama, da je moj otac ispunio sva svoja obećanja. Dok se ne uveri da me ne može odbaciti kao običan otpad.

A mislim da će čak i tada pronaći neki uverljiv izgovor.

Šta će erl misliti o ovoj lankasterskoj izdaji, kada čuje glas o njoj? O svom stidu nisam marila.

Nije to bila prva bračna noć kakvu sam očekivala. Sedela sam na ivici

širokog prostranstva bračne postelje, odevena u ogrtač, nejasno i kao iz daljine svesna sve te raskoši i bogatstva. Ovi otmeni platneni čaršavi neće svedočiti o gubitku mog devičanstva. Ni sada, niti ikada. Niti će to činiti drugi čaršavi, od finog ili grubog platna, koje ću koristiti na putu za Pariz. Nastavila sam da sedim u neverici. Šta sada? Da li da se zavučem pod pokrivač i zaspim? Da sačekam da vidim šta će mi sutrašnji dan doneti? Zarobljena nekakvom čudnom omamljenošću, nisam mogla naterati sebe da to učinim. Kao da mi je Margareta iscedila volju i čula, kada me je osudila na ovaj lažni brak i naredila svom sinu da napusti sobu.

Ledi Beatris me je srdito streljala pogledom, stojeći pored vrata. Prigušila sam osećanja, delimično jecaj, a delimično mračno, oštro veselje dok sam zamišljala scenu. Da li je kraljica zaista očekivala da će joj se Edvard suprotstaviti, da će se vratiti i srušiti vrata? Da će tražiti telesno zadovoljstvo uprkos majčinoj zabrani? Znala sam da neće. Uprkos našem kratkom poznanstvu, dovoljno dobro sam poznavala princa. Nakon što je izgubio obraz, princ će se vratiti u svoje odaje, da u njima besno korača i duri se. Ili će se upustiti u neko surovo viteško nadmetanje, u kom neće mariti za povrede koje će zadobiti ili naneti svom protivniku. Ili će loviti dok mu se konj ne sruši i dok mu zlovolju ne rastera vrelina krvi i ubistva. Tada će se vratiti pun neizmernog ushićenja, zabrinjavajućeg zbog svoje krajnosti, da ignoriše ono što ne može da izmeni. Da se pretvara da njegov autoritet nikada nije doveden u pitanje.

Namršteno sam pogledala stopala kojima, sedeći na visokom krevetu, nisam mogla da dotaknem pod.

Bila su hladna. Kao i ja. Usna me je bolela, krvava i nagnječena. Drhteći, skrenula sam misli na praktičnije stvari. Samosažaljenje i uzdasi neće me nikuda odvesti, a neće ni sedenje na ivici kreveta dok ne podlegnem prehladi ili beznađu, očaju i potištenosti. Mogla sam istresti svoj bes to mi je pružalo najsnažniji podstrek na jednoj osobi koja mi je bila pri ruci. Obratila sam se ledi Beatris oštrije nego što bi bilo mudro obratiti se jednoj od kraljičinih dvorkinja.

„Nemate izbora nego da ostanete ovde, ledi Beatris. To nije moja želja, ali nije ni moja krivica, i neću trpeti vašu neučtivost. Mislim da će nam obema odgovarati ako se smestite na poljski krevet u garderobi.” Pokazala sam prema vratima male sobe spojene sa mojom i namenjene služavki. Konzumacija je možda zabranjena, ali, dok ne dođe do poništenja, ja sam princeza i zahtevaću da mi se ukaže dužno poštovanje. „Verujem da ćete čuti ako princ pokuša da uđe u gluvo doba noći. Dajem vam dozvolu da uđete, razdvojite nas i pozovete kraljicu!”

Kako sam samo uživala u njenom ukočenom besu dok se pokoravala mojim naređenjima. Iako je morala da ostane u blizini, nisam želela da čitave noći gledam njeno kiselo lice. Nadala sam se da je garderoba hladna i vlažna.

Sati su se preda mnom pružali u beskraj, a sna nije bilo na vidiku. Šta da radi odbačena nevesta, sama bez utehe, bez utešnih ruku i reči? Kada se sada osvrnem, znam da je odbačena supruga brzo odrasla. Nisam znala šta bi nesreća mogla biti, ali sam te noći otkrila, sama i bez nade. Sve do te noći nisam znala koliko duboka može biti i koliko može kidati dušu. Pravih leđa sedela sam naslonjena na jastuke u toj pozajmljenoj raskoši. I za nju nisam marila. Od kakve je vrednosti veličanstven krevet, hermelin na ogrtaču, zlato

lankasterskog prstena na mojoj ruci, u poređenju sa sramotom. Neću plakati, neću se prepustiti beskorisnim osećanjima. Niko neće znati za moju tugu i bes zbog toga što sam tako javno odbačena. Niko neće likovati na moj račun i zlorado uživati u mojoj nesreći. A što se tiče kapricioznog i nestalnog princa te noći mi je bila potrebna sva snaga volje da ga ne prezrem iz dubine duše.

Od tog dana više nisam mogla podneti miris cibetke i tamjana.

Probudila sam se naglo kada sam čula glasove pred vratima. Negde pred zoru zavukla sam se pod pokrivače i utonula u teški i mučni zaborav, koji je sada remetio sve glasnjiji sukob volje. Koraci su se izgubili u daljini, ali su se uskoro ponovo začuli. Čula sam još reči, kraćih i grubljih. Ključ se okrenuo i u sobu je ušla moja majka, toplo odevena za putovanje, uprkos bledim zracima sive svetlosti. Za njom je ušla Mardžeri. Grofica je stala na sredinu sobe. Možda i jeste bila bleđa sa tragovima nesanice pod očima, ali joj je na licu bio odlučan izraz i obavijala ju je ponosita rešenost njenih predaka Despensera. Ovog jutra nije tražila da bude u kraljičinoj milosti, već je svakim delićem tela bila grofica od Vorika.

„Možete ići.” Začula se kratka naredba kada se gospa Beatris pojavila na vratima garderobe. „Možete reći kraljici da su joj želje uslišene. Princeza je i dalje devica. Njeno veličanstvo mora da udesi putovanje, kako god joj drago.” Sačekala je da razbesnela gospa ode. „Pa, to je bio nepredviđen razvoj situacije, zar ne?” Držanje joj se nije promenilo. Sama je razmakla zastore i pokazala Mardžeri da stavi poslužavnik s hranom i pivom na sto, a potom da razgori vatru. „Kraljica je vrlo darovita kada je u pitanju drama, u to nema sumnje. Ne prestaje da me zaprepašćuje. Mislim da nisi dobro spavala.”

„Nisam.” Iznenada sam morala da se borim sa naletom suza iz čiste bespomoćnosti. Tokom dugih sati oslabila je moja rešenost da se držim kao da se ništa nije desilo. Želela sam samo da se sakrijem od sveta. „Osećam se postićeno. A sada još moram i da se suočim sa podsmehom na Margaretinom dvoru.”

Ako sam se nadala toploj saosećajnosti, nisam je dobila. Grofica me je hladno pogledala.

„Tako je, moraš. I ništa u tvom držanju ne sme da podstakne prezrive glasine. Neću da te svet gleda kao kako je to ona ono rekla? sraman teret. Ti si u ovom trenutku najdragocenije što Margareta ima, sa svim svojim porodičnim vezama. Vorik joj je potreban, želela to ona da prizna ili ne. Ustaj, En.”

„Pretpostavljam da moram.” Nisam se pomerila.

„Nakon debakla od prethodne noći, ovde vodimo rat jednak onome koji erl vodi u Engleskoj. Oružja nam se razlikuju, kao i neprijatelj, ali ovo je bitka koju nećemo izgubiti. Slušaj me, kćeri. Kroz dva sata odlazimo iz Amboaza. Moraš biti spremna.”

„Za šta? Da čujem princa kako mi govori da me mrzi i da želi da me nikada očima nije video?”

„Nemoj meni prikazivati taj tužan izraz lica niti meni niti bilo kome.”

„Kako ću izaći pred dvor? Kako ću se suočiti sa tračevima, osmesima, šaputanjima? Svi će znati šta je Margaret učinila i zašto je to učinila. Gde li je nestala moja tvrdoglava hrabrost od prethodne noći? Užasnula sam se kada

sam čula koliko mi je glas plačljiv. A ipak sam ustala iz kreveta i umila se mirisnom vodom koju mi je nasula Mardžeri.

„Naravno da će znati. A kraljica će se prema nama ophoditi kao da smo blato na koje je zgazila. Ali nisi ti kriva za to, En. Ti si ovde žrtva kraljičine izdaje. Bićeš hrabra.”

„Ali...”

„Bićeš ponosna, kako i dolikuje jednoj Nevilovoj, do samog kraja, pa makar ti ja ponos batinama morala usaditi! I neće se moja kćerka kriti u krevetu, kada joj se valja suočiti sa nedaćama!”

Ne bi me ona tukla. Nikada to nije bio način na koji je moja majka vaspitavala svoje kćeri. Bledo sam se nasmešila na ovu pomisao i ona klimnu glavom.

„Kada te hrabrost napusti, seti se rođake Sesili. Ona se nikada ne bi pokorila nijednom muškarcu i nijednoj ženi.”

Sesili Nevil, Ričardova majka, lepotica u mladosti koja je zapala za oko vojvodi od Jorka, bila je poznata po velikoj hrabrosti i zapanjujućoj gordosti. Gorda Sis, krstio ju je narod, i nisu je tako nazvali odmila: njena hrabrost je bila legendarna, čak i kada se našla licem u lice sa razjarenom ruljom u Ladlouu, gde je stajala na tržnici, nezaštićena, sa svojom najmlađom decom i prkosno izazivala rulju da je povredi. Ali oni to nisu učinili. Da, i ja ću pogledati svetu u lice i prkositi onima koji me mrze. Biću poput nje.

„Dakle, da podignem glavu.” Dozvolila sam Mardžeri da mi uveže pantljike na haljini.

„Tako je. Ti si princeza od Velsa. Ignorisaćeš one koji budu dovoljno vulgarni da iznesu neku primedbu. Nećeš se izvinjavati za Margaretine postupke. A nipošto se nećeš izvinjavati princu. Ti si žrtva i njenog kaprica i njene ambicije.”

Istina. Ispravila sam se pod zelenim ukrašenim damastom.

„Princ...” pogledala sam u majku. „Ne znam šta će reći ovog jutra...”

„Edvard je već otišao u dvorište da vežba, premda uskoro krećemo.” Grofičine usne se pakosno trznuše. „Kažu da ga boli glava, pa mu možda neće biti do razgovora. A i nije važno šta on kaže danas, sutra ili naredne nedelje. Ti ćeš jesti, dobro ćeš spavati, ponašaćeš se kao da ti ovo ne predstavlja ni najmanji problem, i sve će se među vama rešiti kada stignete u London. Da li si me razumela?”

Razumela sam je. Sada mnoge stvari razumem. Kakvo sam samo dete bila kada sam se durila pored Izabel kad je rodila ono zlosrećno dete. Otada sam se našla u kućini političkih intriga smrtonosnijih nego što sam ikada mogla i zamisliti. Bila sam pion u igri u kojoj je ishod bio nesiguran, a koristili su me i Nevili i Lankasteri. Grofičin savet mi se nije dopadao, ali su čak i moje mlade oči videle koliko vredi. Pridržavaću ga se s besprekornom ljupkošću. Niko neće ni posumnjati kakav bes tinja u meni, moje vladanje biće za svaku pohvalu. Srce mi je bilo puno divljenja prema grofici koja je, za razliku od mene, predane samosažaljenju, noć provela kjujući planove kako da sačuva dostojanstvo porodice Nevil.

„Kada stignemo u Englesku i kada erl spustu krunu princu u krilo jer

kralj Henri nipošto nije kadar da vlada kako ćemo samo tada likovati kada kraljica bude primorana da se povuče”, nastavila je. Uхватила me je za ramena i odmerila me. „Ne. Ta haljina je suviše tamna, suviše tmurna. Mardžeri mora nositi crveno. Pobrini se za to. Više pristaje njenom tenu, a i kraljevska je boja. Plamenom ćemo obeležiti naš put.”

Mardžeri mi je razvezala pantljike na haljini i zavezala one na drugoj potpuno rezignirano. Grofica je nastavila da mi drži predavanje, sve dok nisam stala pred nju u sjaju krvavocrvene haljine i sirkota sa crnim ukrasima i samurovinom opšivenim rukavima. Ukrašeni velovi od paukove svile lepršali su otmeno na zlatnim žicama. Naposletku sam bila spremna. Ma kakve strepnje me mučile u srcu, u njemu će i ostati. Bar sam izgledala kao princeza. „Da li sam veoma bleđa?”, upitala sam pomalo zabrinuto.

„Jesi. To i nije čudo! I usna ti je povređena, ali i to se da popraviti.” Dodirnuvši mi obraz brzim utešnim pokretom, što je bilo prvi znak nežnosti koji je pokazala otkako je ušla u sobu, grofica iz svojih širokih rukava izvadi dve bočice. „Što je priroda uskratila, lukavstvom se da popraviti. Nabojadisaćemo ti usne i obraze veselom bojom!”

I tako i bi.

Kada sam zauzela svoje mesto u nosiljci pored kraljice Margaret, u čitavoj Engleskoj i Francuskoj nije od mene bilo ponositije i zadovoljnije supruge. A ako je kraljica i smatrala da je primereno da me ignoriše, nisam dozvolila da me to spreči da se smešim i mašem onima koji su zastajali da nas gledaju kako prolazimo. Pored mene su na tapaciranom sedištu bile moje zebe. Bilo mi je milo što kraljica to ne odobrava što je pokazala izvijajući usnu ali sam odbila da se obazrem na to. A ako je princ i bio zle volje poput ptice grabljivice usred mitarenja, kada je mamuzama poterao konja i odjahao u daljinu tako da ga tog dana nisam više videla, šta s tim? Ja sam princeza od Velsa. Mnogo toga se može desiti što će sprečiti kraljicu Margaretu da se otarasi snahe koja joj nije po volji. Imala sam i ja svoje planove.

Božić u Parizu? Ima li boljeg trenutka i prilike da privučem svog novog muža na svoju stranu i udaljim ga od njegove tiranske majke? Zaklela sam se da ću to učiniti dok su se moje ptičice smeštale u njima nepoznatoj sredini i počinjale da cvrkuću. Zavešću ga. Neću biti odbačena kao da se ništa ne pitam u toj stvari. Osećajući kako me preplavljuje talas čežnje za domom, odlučila sam da ću, ako ne uspem ništa drugo, ubediti princa da se vrati u Englesku, sa kraljičinom dozvolom ili bez nje. I ja ću poći s njim. Neću više moći da živim ni u Voriku niti u Midlhamu, ali će mi biti milo kada naposletku dođem kući.

Kada smo se smestili u Parizu, brzo sam otkrila prinčeve navike i ustala sam rano da doručkujem s njim.

„Gospodaru”, naklonila sam se i pokretom ruke sklonila neprestanu senku leđi Bearis.

„En.” Edvardovo lice se ozarilo kada me je ugledao. „Da li ste došli da me gledate kako se borim?”

„Došla sam da vam pravim društvo, kako i dolikuje supruzi kada je drže podalje od supruga.” Sela sam na stolicu koju mi je prineo i otmeno zagladila suknje.

„Nije moja želja da budemo ovako otuđeni jedno od drugog.” Nasmešila sam što sam medenije i nedužnije umela.

„Gospodaru, da li vam se bar malo dopadam? Verujete li vi meni uopšte?”

Zlatnosmeđe obrve se sastaviše.

„Pa, vi ste, razume se, Nevilova rođenjem. I gospođa kraljica kaže da ne smem da provodim vreme s vama.” Pogledao me je pomalo zbunjeno, kao da nikada u životu nije morao da razmotri šta oseća prema nekome. Ali opet, zašto bi to i činio? Kraljica ga je naučila da nikome osim njoj ne polaže račune.

Nastavila sam.

„Ja sam vaša supruga, razume se da možete da mi verujete. I moram s vama govoriti nasamo, pre nego što dođemo u situaciju da to postane nemoguće.” Spustila sam ruku na njegovu, u kojoj je držao nož spreman da njime nasrne na masnog kopuna, i poverljivo se nagnula prema njemu. „Ne bi trebalo da smo ovde u Parizu, Edvarde. Trebalo bi da smo u Engleskoj. Pre nego što se Edvard od Jorka vrati. Vojvoda od Burgundije mu je obećao pomoć.” Nije bilo potrebe da se koristim lukavstvom. Sa princem je bilo daleko bolje odmah preći na stvar. „Vi ste princ. Ne bi trebalo da traćite vreme na igre i zabavu. Važna vas uloga čeka u Vestminsteru. Svi čekaju da dođete. Nemojte ih razočarati, preklinjem vas.”

„Gospođa kraljica kaže da još nije bezbedno. A ja se spremam da se upustim u vitešku borbu.” Čudljivo se oslobodio moje ruke i isekao parče belog mesa. Ugušila sam uzdah. Izazov na vitešku borbu kopljima imao je prednost nad svim ostalim. I jedino potrebno društvo bila je publika koja bi mu se divila. Čak nije smatrao da je potrebno da se poštara da se i meni posluži hrana i piće. Princ počeo da sa divljom usredsređenošću jede i guta razblaženo pivo.

„Moj otac kaže da je upravo sada savršen trenutak”, promrmljala sam, nastavljajući da se naginjem prema njemu kao da delim s njim neku tajnu. „Zar ne želite da budete pored njega? Zar ne želite da zauzmete svoje mesto na čelu vojske, ukoliko Edvard od Jorka kroči na englesko tle i ponovo dovede u pitanje vaše pravo na presto? Možemo stići u Englesku pre kraja narednog meseca.” Uхватила sam ga za ruku i stegnula ga snažnije, da mu nož sa parčetom kopuna ne zadrhti. „Kako ćete samo biti veličanstveni pod barjakom Lankastera, dok budete jahali u boj. Zar ne osećate slavu tog trenutka?”

Pogled mu susrete moj, zagolicala sam mu maštu.

„Boga mi, osećam!”, izjavio je žvaćući parče hleba i mesa. „Slažem se, najdraža En. Razmisliću o tome nakon borbe. Ali najpre moram poraziti ovog oholog francuskog gospodara koji misli daje bolji od mene. Pokazaću mu, tako mi boga!”

Otresavši mrve sa prsluka, on iskapi pehar i uze rukavice sa stola. Sve nade koje sam gajila srušile se kada je ustao i ne osvrnuvši izašao. Nasula sam sama sebi pivo, neutešna za praznim stolom. Učinila sam sve što je bilo u mojoj moći, ali nisam imala nikakvih garancija da će princ makar upamtiti ovaj razgovor.

Moje reči nisu prošle nezapaženo. Edvard je nakratko razmislio o mom predlogu. Nažalost od toga nije bilo ništa, osim što me je kraljica zaključala u

sobu, potpuno samu, na čitava dva dana.

„Govorili ste sa mojim sinom o Engleskoj. Nećete to činiti. To nije vaša odluka. Kako se usuđujete da navodite mog sina da pođe za Englesku protivno mojim željama? Kako se usuđujete okretati ga protiv mene? On je moj sin i neću vam dozvoliti da umanjite moj autoritet u njegovim očima. S kojim pravom...”, Margaretine usne se zatvoriše poput zamke, a lice joj porumene od besa.

Lako kao guščije pero um mi zagolica jedna misao. Činilo mi se da je ovo sasvim obična ženska ljubomora, ljubomora žene koja želi da zadrži vlast nad muškarcem. A potom misli nestade.

„U mojoj moći je da odredim kakav će biti vaš položaj na mom dvoru, gospođice Nevil!” Nakon nekoliko trenutaka Margareta nastavi. Njen prezir me je šurio. „Naučićete to na svoju štetu.”

„Ja sam princeza od Velsa.” Izazvala sam je i sama se čudeći svojoj odvažnosti.

„Možda i jeste, gospo. Ali koliko još dugo?”

Nisam mogla pogrešno protumačiti pretnju koja mi je poput Damoklovog mača visila nad glavom.

Naučila sam da moram biti oprezna, naročito sa princem koji je bio kadar da se u roku od nekoliko minuta od ljubavnika pretvori u protivnika. Kada je bio raspoložen, rado me je grlio oko struka i ljubio me pred svima. Ali je isto tako često umeo da prasne i preti, besan što je vreme ružno i što ne može da mrdne nikuda iz palate. Ostavio me je da stojim u jednoj od odaja za primanje, sama, dok je zanemarivao svaki moj pokušaj da ga zainteresujem za partiju šaha.

„Neću igrati. Trebalo bi da sam u Engleskoj!”

„Zašto onda ne odete? Recite kraljici da nameravate da otplovite za Englesku, dala vam ona svoj blagoslov ili ga uskratila. Luj će vam dati ljude i brodove.” Došlo mi je da ga pljusnem kao što bih pljusnula napornog mlađeg brata.

Zagledao se u mene žmireći, kao da je u ovom mom predlogu slutio neko zlo.

„Moja majka kaže da se vašem ocu i dalje ne može verovati.”

„Šta je potrebno da se desi?”, prasnula sam na njega. „Šta će je ubediti da je sve u redu? Henri ima krunu. Šta bi još erl trebalo da uradi?” Sumnjam da je ništa ne bi moglo naterati da preduzme neke korake, čak ni kada bi joj doneo glavu Edvarda od Jorka na tanjiru, kao što su Irodu doneli glavu Jovana Krstitelja! Progutala sam reči pre nego što sam njima stigla da pogoršam svoj položaj.

„Erl mora lično doći u Francusku po nju i mora daje doprati u Englesku”, izjavio je princ. „Sa flotom i engleskom vojskom lojalnom kruni, kako i dolikuje.”

„Zašto bi to učinio?”, pokušala sam da sakrijem zaprepašćenje, ali sam videla kako se Edvardovi mišići zatežu kada sam začuđeno podigla obrve bilo je to nakupljanje olujnih oblaka. „Zar ne može da je dočeka na obali u Doveru

i jednostavno je doprati do Londona?”

„Ne. Mora doći po nju!”

Kako se Edvard sve više mrštio, pribegla sam nežnim rečima i položila mu ruku na nadlakticu.

„Edvarde.... Možda će i biti tako. Ali do tada dođite i igrajte šah sa mnom.”

„Ne. neću. Ne želim da igram šah.” Okomio se na mene, odgurnuvši mi ruku kao da sam mu najgori neprijatelj. „Mislím da moja majka, kraljica, uviđa pravu istinu. Ne mogu verovati nikome od vas. Ako nas mesje Vorik izda, pazite se, gospođice Nevil.”

„Moj otac vas nikada neće izdati”, uzvratila sam mu. „I ja više nisam En Nevil. Ja sam vaša supruga!”

„Jeste. Ali lišena imanja i bez prijatelja. Od kakve ste mi vrednosti?”

„Ne plašim vas se”, susrela sam njegov pogled.

„Trebalo bi. Nećete mi se tako obraćati!” Njegove oči planuše iznenadnim, neukrotivim besom. Iznenada me je zgrabio za zapešće, brzo poput zmije i snažno. „Neću to trpeti.”

Odgurnuo mi je ruku. Dozvolila sam mu da ode od mene, svesna sve veće nelagode. Kako bi mi bilo sa ovim čovekom? Iscrpljujuće do krajnjih granica, odlučila sam, dok sam pokušala da predvidim njegovo raspoloženje i njegove sebične zahteve. Nikada mu neću moći verovati, premda sam ga ohrabrivala da mi veruje. Priznala sam da me je nedostatak samokontrole kod princa često plašio.

Kada sam se naposletku vratila u svoju odaju, bila je preplavljena sunčevom svetlošću ali me je dočekala tišina. Zastala sam na ulazu i pažljivo pogledom prešla preko sobe. Zašto me nije dočekao cvrkut mojih zeba perja okupanog sunčevom toplinom? Videh da su vratašca kaveza otvorena da nisu nekom greškom izletele?

Znala sam. O, znala sam!

Naravno da nisu izletele to bi bilo suviše lako i samo bi me načas razalostilo. Znala sam šta ću zateći. Prišla sam, usporavajući korak, zbog onog što sam očekivala da vidim. Sve dok mi nije preostalo ništa drugo nego da pogledam u kavez. Ležale su u njemu, izvrnute na dnu, perje im više nije bilo blistavo, a oči su im bile zamućene. Nije ovo bila obična smrt. Vratovi su im bili iskrenuti na neprirodan način, perje razbarušeno, kandže bespomoćno zgrčene. Tako jednostavan način osvete. Jednostavan način da me natera da zažalim što sam se suprotstavila princu.

Ovo je bilo Edvardovo delo. Znala sam to.

Tog dana sam naučila tešku lekciju. Edvard nije bio mlađi brat koga bih mogla na nešto privoleti ili ga pljusnuti. Mirovanje ga je teralo da oštro napakosti svakome ko bi posumnjao u njega ili mu se našao na putu. Margaret ga je razmazila i iskvarila, udovoljavajući mu na svakom koraku, želje mu nikada nisu bile obuzdavane niti osujećene, ali ovo bezumno ubistvo zeba išlo je mnogo dalje od toga. Pomilovala sam uništeno perje i ugrizla se za donju usnu, priznavši sebi koliko je princ postao opasan.

Nisam plakala. Nisam mogla. Osećanja kao da su mi bila zaleđena. Kada sam podigla kavez i pružila ga Beatris da se otarasi tela, susrela sam njen pogled sa nemim prkosom. Znala je jednako dobro kao i ja, ali nismo o tome govorile. Oplakivala sam ptice u srcu, a princu nisam govorila o svom bolu. Mislila sam da bi mogao uživati u njemu.

A Edvard? On ih uopšte nije spominjao. Osim što mi se veselo osmehnuo kada me je sledeći put video. Pobednički sjaj u njegovom oku sijao je zlobom.

Da, ipak sam ga se plašila. Strah je počeo da živi sa mnom i danju i noću.

Nastaviće se ...na crowarezu i bosnaunitedu